

Hoellus Cenomanensis episcopus, 21.
 Hugo archiepiscopus Lugdunensis, 24. Qui etiam apostolicæ sedis vicarius, 54. Legatus, 53, 59, 60. Romanæ Ecclesiæ legatus, 61, 66. Episcopus primæ sedis, 66, 68, 158.
 Hugo Cluniacensis monasterii abbas, 191.
 Hugo Ecclesiæ Aurelianensis decanus, 194.
 Hugo Trecensium comes, 209, 245.
 Hugo Suessionum episcopus, 42.
 Hugo Belvacensis Ecclesiæ decanus, et cæteri fratres, 77.
 Humbaldus Antissiodorensis episcopus, 166, 241.
 H. Suessionensis Ecclesiæ diaconus, 96.
 Joannes primæ sedis Lugdunensis archiepiscopus, epist. 256.
 Joannes Aurelianensium electus, 64. Episcopus, 75, 100, 114, 162, 213, 221, 247.
 Joannes cardinalis presbyter, et Romanæ Ecclesiæ legatus, 84. Vicarius, 87.
 Joannes Tarvanensis episcopus, 97.
 Lambertus Atrebatensis episcopus, epist. 53, 97.
 Laurentius monasterii Charitatis monachus, 186.
 Leodegarius archiepiscopus Bituricensis, 180.
 Lesiardus vel Lisiardus episcopus Suessionum, 203, 229, 246, 279, 280.
 Leudo presbyter, 63.
 Ludovicus rex Francorum, 127, 196, 202, 259, 253, 261, 265.
 L. Suessionensis Ecclesiæ præpositus, 96.
 Manasses Meldensium episcopus, epist. 251.
 Manasses Remorum archiepiscopus, 85, 102, 145.
 Manegaldus, 40.
 Matildis Anglorum regina, 107, 142, 174.
 Matildis Blesensis vicecomitissa, 150.
 Mellentini clerici, 45.
 O archidiaconus, epist. 155.
 Od presbyter, 128.
 Otricus, 156.
 O abbas majoris monasterii, 289.
 O. Gemmeticensis, vel Gemetensis monasterii abbas, 160.
 Paschalis pontifex summus, epist. 81, 88, 89, 92, 94, 95, 103, 104, 105, 108, 109, 110, 117, 135, 144, 147, 159, 173, 175, 176, 190, 204, 210, 219, 227, 258, 244, 250, 234, 258, 271, 274, 276.
 Petrus doctor, 96.
 Petrus Pictavensis episcopus, 36.
 Philippus comes Trecassinus, 79.
 Philippus Francorum rex, 9, 15, 22, 28, 56.
 Philippus Trecensium episcopus, 257.
 Pontius Cluniacensium abbas, 251, 262.

A Quintini (S.) fratres, epist. 17, 52.
 Radulfus abbas monasterii Sancti Fusciani, 235.
 Radulfus de Balgenciaco, 248.
 Radulfus Remensium archiepiscopus epistolæ, 188, 211, 252, 259.
 Radulfus Remensis Ecclesiæ præpositus, 161.
 Radulfus Turonum archiepiscopus, 235.
 Rainaldus, 256.
 Rainaldus Remorum archiepiscopus, 15.
 Reginaldus Andegavensis episcopus, 272.
 Remensis diocesis episcopi, 83.
 Reudo, vel Eudo Northmanniæ dapifer, 27.
 Ricardus vel Richardus Albanensis episcopus, et sanctæ sedis vicarius seu legatus, 133, 141, 181, 216, 217.
 Richerius archiepiscopus Senonensis, 8, 35, 50.
 Robertus, 54, 57.
 Robertus comes Pontivensis, 120.
 Robertus Lincolniensis Ecclesiæ episcopus, 278.
 Robertus Mellentinus comes, 145, 151.
 Rogerius cardinalis, 18.
 Rogerius presbyter, 29.
 Roscelinus, 7.
 Sancto presbyter, epist. 51. Episcopus, 63. Aurelianensis, 53.
 Sanso Wigorniensis episcopus 163, 207.
 Stephanus archidiaconus, 135.
 Stephanus comes, 178.
 Stephanus palatinus comes, 49, 86.
 Stephanus regis cancellarius, 260.
 Suessionensis congregatio B. Stephani, 58.
 Suessionensis Ecclesiæ clerus, 96.
 Thomas Eboracensis archiepiscopus, epistola, 215.
 Turgedus Abrincensium episcopus, 270.
 Urbanus pontifex maximus, epist. 3, 12, 25, 43, 45, 48, 65, 67, 289.
 Walo Belvacensis episcopus, 268.
 Walterius, seu Galterius Meldensis episcopus, 16.
 Walterius abbas Fossatensis monasterii, 26.
 Walterius sive Galterius Belvacensis Ecclesiæ bibliotecarius, 184.
 Wido, seu Guido, regis dapifer, 23, 47.
 Wilhelmus, vel Guillelmus Fiscanensis monasterii abbas, 19, 80.
 Wilhelmus Parisiensis archidiaconus, 183, 185.
 Wilhelmus Rothomagensium archiepiscopus, 183.
 Wigrinus Aurelianensis archidiaconus, 194.
 Wigrinus Parisiensis archidiaconus, 122, 151, 158.

Nomina aliorum QUORUM EPISTOLÆ insertæ et vel adjunctæ sunt Ivonians.

Bernardus Claræval. O abati Majoris Monasterii, pag. 125.
 Daimbertus archiepisc. Senon. Joanni Lugd. archiepisc., epist. 236, pag. 100.
 Hugo Pontiacensis O. abbati Majoris-Monasterii, pag. 123.

Joannes Lugdunensis archiepisc. Daimberto Senonens. archiepisc. epist. 257. pag. 102.
 Urbanus papa clero et populo Carnotens. epist. 1, pag. 1.
 Idem Richerio Senon. archiep. epist. 2, pag. 1.
 Idem Ivoni, pag. 2.

D. IVONIS EPISTOLÆ

I EPISTOLA PRIMA.

URBANUS [II] episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis, clero ac populo Carnotensi salutem et apostolicam benedictionem.

Nos quidem tum pro beatæ Mariæ semper virginis devotione ac reverentia, etc. *Exstat inter epistolas Urbani II, Patrologiæ tom. CLI.*

D EPISTOLA II.

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, RICHERIO Senonensi archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Quantas pro Gaufrido quondam episcopo, etc. *Vide ubi supra.*

2 *Oratio Urbani papæ ad Ivonem consecratum episcopum.*

Quoniam, ut credimus, divino te nutu vocante, clemens et populus Carnotensis ecclesiæ a unanimiter elegerunt rectorem, et ad nos usque perducentes petierunt consecrari episcopum, et ideo Deo annuente per manus nostræ impositionem episcopus consecratus es, amodo, frater charissime, scias te maximum pondus suscepisse laboris, quod est sarcina regiminis animarum, et commodis deservire multorum, omniumque fieri minimum atque ministrum, et pro credito tibi talento in die divini examinis rationem redditurum. Nam si Salvator noster dixit: *Non veni ministrari, sed ministrare* (*Marc x; Matth. xx*), et animam suam posuit pro ovibus suis, quanto magis nos desidiosi servi summi Patrisfamilias debemus maximo sudore incumbere, oves Dominicas, nobis a summo pastore consignatas, ad ovile Dominicum suffragante divina gratia absque morbo vel macula [et mancha] perducere? Exhortamur itaque dilectionem tuam, ut fidem quam in exordio tuæ consecrationis breviter lucideque digessimus, illibatam et inviolabilem custodias; quia fides est fundamentum omnium virtutum. Scimus autem quod ab infántia sacris es litteris eruditus, et canonum institutis edoctus, attamen breviter ad te noster dirigendus est sermo. Nullus te favor extollat, nulla adversitas aterat, id est nec [al. ut nec; al. non in] in prosperis cor tuum elevetur, nec in adversis aliquo dejiciatur, sed omnia et in omnibus caute et cum discretione agere te volumus, ut absque reprehensione ab omnibus vivere comproberis. Sancta Trinitas fraternitatem tuam sua protectione iacolumem custodiat, ut dum [cum] tali moderamine in Domino nostro ónus quod suscepisti peregeris, in die æternæ retributionis eo dicente audire merearis: *Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisi fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui* (*Luc. xix; Matth. xxv*).

EPISTOLA III b.

URBANO summo pontifici patri et domino suo Ivo Carnotensis.

Si animo meo morem gerere vellem, si denique sic esset tolerabile ut non etiam pœnale judicaretur successorem Petri in arce summi pontificatus positum lacessere, jam quidem in vos odiorum castra movere, maledictis persequi non cessarem. Credo enim, propter quod loquor, me opera vestra de tranquillitatis littore abstractum in altitudinem maris inopinato casu devenisse, et temporalium occupationum quasi procellosis fluctibus jactandum prospicio, ubi, dum multorum utilitatibus providere compellor, tam meæ quam ipsorum salutem posse sufficere despero. Elegeram abjectus esse in domo Dei, utpote cui non generis nobilitas, non scientiæ dignitas eloquentiæ animos dabat, et paucorum,

a Civitatis illius.

b Hæc epistola a Jureto primum edita, reperta est in vetustis schedis Ant. Loeselli jur.

A fratrum [Belvacensium aa ep. 17] pia societas charitate plena plus omnibus divitiis mihi applaudebat, cum sic mihi latenti, nec tale quid suspicanti Ecclesia Carnotensis pontificatus professionis pondus obrusit (epist. 8); nec sane ejus voluntati aliqua ratione victus cederem, nisi id vos velle atque præcepisse (epist. 12), cui non obedire nefas est, protestaretur. Episcopum Belvacensem c sanctitati vestræ commendo, cujus simplicitas hoc habet laudabile, quod nec perversa agentibus placere, nec recte sapientibus displicere potest; novit enim prudentia vestra eum in quibusdam accusatum, non tam zelo justitiæ quam virtutis æmulatione. Sed mihi non videtur rationabiliter posse fieri, ut a minori persona debeat retractari quod sub vestri iudicii examine finem sortiri meruit. Sed ad me revertar, quem pastoralis curæ vincula premunt; qui etiam, quod nondum erratibus meis adhibui, cogor debere correctionem alienis erroribus; cujus vita, licet olim in conspectu summi Iudicis calumniosa haberetur, nunc maxime tamen vicinior est accusationi suæ quam excusationi alienæ. Vale.

EPISTOLA IV.

Ivo, Dei gratia, humilis Carnotensium episcopus, dilectissimo abbati Majoris-Monasterii BERNARDO, et qui secum [al. qui tecum] sunt fratribus, in Domino salutem.

Quoniam summus Pastor pastoris nomen habere nos voluit, et officium pastorale exercere præcepit, errandis et languidis ovibus congruam medicinam providere nos convenit, ut nec importuna instantia aliquam præfocemus, nec blandiente nobis desidia nostra negligenter aliquam perire permittamus: ne otium nostrum negotiis sæcularibus præponamus, quominus parturienti Ecclesiæ debitum ministerium persolvamus. Licet enim in amplexus speciosæ Rachel intendat labor militiæ nostræ, spe tamen prolis numerosioris, amplexus Liæ nobis est tolerandus (*Gen. xxx*): quia, cum illa plus videat, ista plus fructificat: et cum illi visio sua sit jucundissima, hujus actio multis est necessaria: et, ut evidentius dicam, cum in illa pene sola sit dilectio Dei, in hac manifesta est etiam dilectio proximi. Cujus dilectionis sequacibus suis insinuandæ formam protulit Mediator Dei et hominum, qui non solum pro nobis de secreto suo ad publicum nostrum prodiit, sed etiam carnem assumptam flagellis, colaphis, sputis, ac demum morti crucis addidit. Quid hoc factum summus Pastor nobis insinuat, nisi ut nos dicti pastores oves erroneas ad custodiam nostram pertinentes, per devia quæque et aspera fugientes, indeficienti charitate consectemur, ut ad gregem reportentur: licet in sequendo vepribus conscindamur (*inf. ep. 272*), crebris spinarum aculeis cruentemur? Quod quia prudentiam vestram latere non ignoro, nescio utrum patientiam vestram vel negligentiam, quan-

c Videtur intelligere de Fulcone, argumento eorum quæ notavi ad epist. 30. ex Anselmo Cantuariensi archiepiscopo.

tum fas est ex charitatis affectu, reprehendo, quod A
eontra instituta majorum quosdam fratres semel
a nobis ad custodiam animarum dimissos apud vos
detinetis, in quibus nostram et illorum famam lædi
permittitis, et morbis ovium illis commissarum
nullam medicinæ curam præparatis. Unde, ut inter-
rim de cæteris sileam, rogando moneo, monendo
rogo fraternitatem vestram ut, omni occasione re-
mota usque ad præsens caput jejunii, transmittatis
mihi domnum Gauterium, quondam monasterii Bo-
nævallis abbatem, quatenus audita **B** ab eo suæ dis-
cessionis causa, solutio ejus si probanda est, a no-
bis approbetur; vel si approbata non est, consilio
et auxilio cooperatoꝝ nostrorum in officio et
loco suo plenissime reformetur. Vale.

EPISTOLA V.

Ivo, *Dei gratia Carnotensium humilis episcopus,*
ADELÆ nobili comitissæ: recta in Christo sapere.

Regius in excellentia vestra sanguis ex utraque
linea descendens, nobilitatem generis in oculis om-
nium [*al. oculis hominum*] manifeste commendat.
Sed hanc apud religiosas mentes morum probitas et
larga ad erogandum manus, quantum didici, vehe-
menter exsuperat. Unde miror qua ratione consobri-
nam vestram, Adalaidem [*al. Adalidem*] sicut vos
ipsam amare dicatis, cujus adulterinos cum Guliemo
[*al. Vuilelmo*] complexus vel defendere, vel protelare
tanto studio laboratis, nec salutem vestræ vel illorum
satis commode providetis, neque quantum pericu-
lum, vel quanta infamia mihi super hoc immineat
aliquatenus præcavetis. Quomodo enim gladius spi-
ritus in ore meo positus ferire audebit longe positos
simili contagione pollutos, qui tangere non audebit
vel dissimulabit juxta se positos? nonne dicturi sunt
mihi illud evangelicum: *Ejice [in v. c. eice] primum*
trabem de oculo tuo, ut postea videas festucam in no-
stro (Matth. vii). Hanc porro me habere tolerantiam
terribiliter Apostolus vetat, de hujusmodi scelere
patratoribus, dicens: *Quoniam qui talia agunt, digni*
sunt morte, nec solum qui faciunt, sed etiam qui con-
sentiant facientibus (Rom. i). Consentientes autem
B. Ambrosius dissimulantes vocat, vel defendentes.
Qua de re obnixè peto, ut non indignetur adversum
me vestra sublimitas, quoniam testis mihi est Ille,
cui nuda est abyssus humanæ conscientiæ, me hoc
non arripuisse causa malevolentiae meæ vel alienæ,
sed solo rigore et amore justitiæ, in tantum ut, si
aliter fieri non possit, malim hominum incurrere
malevolentiam quam legem Dei mei derelinquere.
Quadam tamen conditione condescendam petitioni
vestræ, si uterque juraverit quod ante finitam causam
a carnali conjunctione se immunes custodiant;
alioquin satagendum est mihi, ut mortuum jam qua-
triduanum longe lateque fetentem (*Joan. xi*) crebra
admonitione de inferno inferiori valeam evocare
(*Psalm. lxxxv*). Valet.

EPISTOLA VI.

Ivo, *Dei gratia, quamvis indignus Carnotensium epi-*
scopus, GERARDO [al. GIRARDO; al. GERALDO] d.lecto
sibi in Christo, salutem.

Apices tuæ charitatis in me auntios per præsen-
tium latorem nuper accepi, quibus quæ mihi pax
apud vicinos, quæ gratia apud principes diligenter
inquisisti. Instrumentum etiam nivei candoris ad
ordinandos capillos in idipsum charitatis signum
transmisisti. Quod cum mihi placeat in suo genere
quantum hujusmodi placere debent propter exterio-
rem pulchritudinem, vehementius tamen placet
propter pulchri sacramenti interiorum celsitudi-
nem. Nam cum in capillis inordinati mores,
vel inordinati populi quadam comparatione pos-
sint intelligi, credo prudentiam tuam munusculum
hoc quasi quodam monitorio vigilantiam meam ex-
citare, ut studeam inordinatos populorum mores
diversis exhortationum modis componere, atque
habito discretionis moderamine ad debitum ordinem
revocare. Quid vero ipso instrumenti decore, quod
longa lima et longa politura ad hunc candorem
perductum est, significare videris, nisi ut castigem
corpus meum et in servitutem redigam, ne forte, cum
aliis prædicaverim, ipse reprobus fiam? (*I Cor. ix.*)
Rogo itaque te per ipsa charitatis viscera, quæ visi-
tare me dignata est quo modo voluit aut valuit fra-
ternitas tua, ut, quemadmodum [*al. ut quomodo*]
prædictis benevolentiae signis cogis nos habere me-
moriam tui frequentem, sic in orationibus tuis ha-
beas frequentem memoriam nostri. Vestræ enim
orationes quanto quietiores, tanto saniores. Nostræ
vero et si non sauciæ, tamen propter instantes ne-
cessitudines ^a, et sæcularium negotiorum tumultus,
sæpesunt perturbatæ. Perturbationis vero meæ causas
et si non nosti per experientiam, nosti tamen per
scientiam. Nam qui in modico flumine ad re-
gendam modicam navem prius nulla ratione præ-
valebam, quomodo nunc quasi de portu tran-
quillitatis eductus et in altitudinem maris deductus,
ad regendam tam ponderosam tamque naufragosam
navem sufficiam? Quod si meruissem præsentiam
tuam, sicut Lugduni te rogaveram, per prudentiam
consilii tui, et per gratiam quam habes in oculis
civium nostrorum, multa perfecisset divina Clemen-
tia, quæ attingere nondum audet imbecillitas mea.
Itaque pulsando insto, instando pulso, ut, quæsita
opportunitate, nos tuæ visitationis consolatione læti-
fices, quod et salutem multorum proderit, et proposito
tuæ sanctitatis non oberit. Prospera autem nostra
et adversa de quibus quæsisti, sic modificat medici-
nalis Dei sapientia ut nec frangi permittat medici-
tate, neque extolli prosperitate, quatenus dicere
possimus cum Apostolo: *Fidelis Deus, qui non per-*
mittit nos tentari supra id quod possumus sustinere
(I Cor. x). Pauci tamen calcaneum meum observant,
sed, Deo miserante, plures sunt; qui matutini exitus

^a *al. necessitates. Hac de re conqueritur, epist. 19.*

et vesperæ keticari desiderant (*Psal.* xlv). Pædagogus * ille ab officio pastoris et nomine procul pulsus, jam non habet unde lac et lanas ovium perditurum diripiat, præterquam quod in Northmannia præposituram quamdam Ecclesiæ nostræ, auxilio insulsi comitis terræ illius sibi usurpat et devastat. Vale.

EPISTOLA VII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensium humilis episcopus, ROSCELINO non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.*

Si esses ovis centesima in deserto perdita, sed gregi jam reddita (*Luc.* xv; *Matth.* xviii), sicut exarserat in te zelus meus quandiu te intellexi aversum et adversum, sic requiesceret in te spiritus meus, si te cognoscerem ad doctrinam sanam conversum et reversum. Sed quia scio te post concilium Suessionense in auribus quorundam quos mecum benenosti, pristinam sententiam tuam clandestinis disputationibus studiosissime 4 defendisse, et eandem quam abjuraveras, et alias non minus insanas persuadere voluisse, non potest intrare in cor meum quod adhuc fidem tuam correxeris, quod mores in melius commutaveris. Si ergo ex hac occasione te affixit, et rebus tuis nudavit quorundam violentorum rapax avaritia, non hoc ex se fecit injusta eorum violentia, sed justa et correctioni [correctioni] tuæ consulens Dei sapientia, faciens etiam per malos, quamvis nescientes, bona sua, cujus vestem scindere conabar rationibus humanis armata, sed tamen infecunda facundia (epist. 207). Cum vero multis exemplis ethici tractatoris veram constet esse sententiam :

*Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu.*

HORATIUS, lib. 1, epist. 3.

non tamen propter me timerem vel horrerem præsentiam tuam, de te sperans meliora et salutem viciniora. Sed quidam cives nostri ad cognoscendam vitam alienam curiosi, quamvis ad corrigendam suam desidiosi, te quidem odibilem, me vero propter te suspectum habent; et, audito nomine tuo et pristina conversatione tua, more suo subito ad lapides convolarent, et lapidum aggere obrutum præfocarent 5. Interim igitur consulo tibi ut assumpta patientia beati Job, quamvis longe impar, cum eo tamen dicas : « Sustinebo iram Dei, quoniam merui, donec justificet causam meam (*Job* vi). » Testificor enim tibi, si conversus ingemueris, et in simplicitate fidei degere volens, a vanitate carnalis sensus tui detumueris, non deerunt tibi ubera divinæ consolationis [*sic vet. codd.*; *amea*, verba div. cons.], et mater Ecclesia quæ devium exasperavit paterna severitate, correctum assumet materna pietate. Restat igitur ut palinodiam scribas, et recantatis op-

A probris vestem Domini tui, quam publice scindehas, publice resarcias, quatenus sicut multis exemplum erroris fuisti, sic de cætero fias exemplum correctionis [correctionis] 6. Sic enim bono odore præcedente, et pristinum fetorem consumente, et a nobis et ab aliis diligi et colligi, et beneficiis poteris ampliari.

EPISTOLA VIII.

RICHERIO, *Dei gratia, Senonensi archiepiscopo, Ivo per eandem gratiam Petri d manibus Ecclesiæ Carnotensi consecratus et delegatus episcopus, a Romanæ Ecclesiæ pace non discedere, et si quid aliter supuit, valde velociter [celeriter] respicere.*

Litteras contumeliosas et amaritudinis plenas sigillo vestro signatas, et nomine [vestro, v. c.] titulatatas, a quibusdam clericis nuper accipi; in quibus primo depressionem [unus v. c. reprehensionem] meam et falsas criminum objectiones in me factas, postremo sedis apostolicæ majestatem non leviter læsam meum vehementer indolui. Cum enim ut pacem haberetis, et in filium susciperetis apostolica auctoritate (epist. 2) fuissetis [fuissetis, Bar.] commonitus, nec ut fratrem salutastis me in litteris illis, nec ut coepiscopum, qui nullum vobis coepiscopi adjutorium, vel filii denegavi [abnegavit, Bar.] obsequium. Cur igitur alienigenam ad iudicium vocatis, cur obedientiæ vinculis astringitis, quem nec suffraganeum, nec collegam esse cognoscitis? Huic injuriæ meæ graviorem superadditis, quod demembratorem metropolitanæ sedis non apte satis appellatis. Nam cum ramus aridus, qui in radice arboris matris nunquam coaluit, nec in se virens fructum fecit, magni cultoris manu excisus esset 7; eadem manus quæ ramum præmortuum excidit, me non ad demembrationem, sed ad supplendum locum indemortui [demortui], eidem arbori quantum in se erat, inseruit, quia [quæ, Bar.] hoc et cum aliqua spe fructus et sine vulnere matris arboris posse fieri existimavit [v. c. æstimavit]. Cui ergo sine vestra contradictione licuit quod nocebat excidere, quæ ratio impedit ut ei non liceat quod profuturum sperabat inserere? Dicitis etiam [enim, v. c.] in litteris illis me sedem invasisse Gaufridi coepiscopi vestri, in quo manifeste contra sedem apostolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos, quantum in vobis est, destruitis, et quod illa destruxit vos ædificare contenditis; cujus iudiciis et constitutionibus obviare, plane est hæreticæ pravitatis notam incurrere, cum Scriptura dicat : « Hæreticum esse constat, qui Romanæ Ecclesiæ non concordat. » (*can. Nolite, dist. 11.*) Præterea [*deest in Bar.*] famæ vestræ non bene consulitis, qui caprum emissarium, cujus adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones, per omnem ferme Latinam Ecclesiam publicatæ sunt, qui pro his et aliis similibus a sede apostolica dam-

* Similis locus, epist. 141.

d Id est, URBANI papæ, ut supra, epist. 1.

7 Gaufridus de quo epist. 1; quem etiam videtur appellare inimicum hominem, epist. 12.

* Pædagogi nomen in deteriore sensum accipit ut epist. 98, et intelligitur Gaufridus de quo epist. 1.

b Idem locus, epist. 34, et 108 et 240, ex S. August., lib. 10, Confess.

natus est, ita ut, se purgare non valens, virgam pastoralem redderet et annulum, de quo apostolicum accepistis decretum in hæc verba (*sup. epist. 1*) : « Quicumque Gaufridum depositum deinceps juverit ad infestandum vel reinvadendum Carnotensem episcopatum, excommunicatum eum esse censemus, » adhuc episcopum vocare, in episcopum reformare contenditis : cujus malefacta defendere, quid est aliud nisi similem damnationis sententiam in se provocare? Cum enim, secundum Apostolum, satis sit ad damnationem peccatis alienis consentire, cur non magis sufficiet eadem fovere et defendere? Neque enim in hoc protegit vos clypeus ignorantiae, cum hæc, (sicut dixi,) nota sint non tantum Ecclesiis Lugdunensis Galliae, sed omnibus ferme Ecclesiis Latinae linguae. Est et aliud in litteris illis, in quo evidentissime et irreverentissime os vestrum posuistis in caelum, et lingua vestra transivit in terra (*Psal. LXXII*), cum benedictionem per manus impositionem papae datam et cardinalium Romanae Ecclesiae, non simpliciter benedictionem, sed « qualemcumque » hostili irrisione appellastis ^a; cum ad ipsam principaliter et generalissime pertineat, tam metropolitanorum, quam caeterorum episcoporum consecrationem [consecrationes, *v. c. Bar.*] confirmare vel infirmare, constitutiones vestras et judicia retractare, suas vero inconcussas retinere, et nullius inferioris iudicio retractandas vel corrigendas concedere. Sic enim de non infirmandis apostolicae sedis iudiciis scribit papa Gelasius in epistola Fausto magistro directa ^b, de justa depositione Acatii : « Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso [hinc ipsi, *v. c. sed hoc ipso melius est*] venire se produnt, quod primae sedi sana reetaque suadenti parere diffugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiae ad hujus sedis examen voluere deferri, ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium, nec de ejus unquam praeeperunt iudicio iudicari, sententiamque illius constituerunt non ^c oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandaverunt. » Et paulo post : « Qua traditione majorum apostolicam **5** sedem in iudicium vocant? » Et item : « Viderint ergo si alios habent canones, quibus suas ineptias exsequantur. Caeterum isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, sedem apostolicam ad iudicium vocare non possunt. » Item Gregorius in epistola de Aldrico Cenomanensi [*al. Cenomannensi*] episcopo ad Gallias directa : « Nullus Aldricum [ante hæc] iudicet, aut iudicare praesumat. Sed si quid, quod absit! grave intolerandumque ei objectum fuerit, nostra erit expectanda

^a Hac de re etiam conqueritur, in epist. 12.

^b Gelasius Fausto legato. Vide canones sub causa 9, q. 3. *Ipsi sunt.*

^c Non, abundat in *v. c.*, sed in epistola Gelasii reperitur.

^d Idem fatetur se ad solium principum fuisse ele-

A censura, ut nihil prius de eo qui ad sinum sanctae Romanae confugit Ecclesiae, ejusque implorat auxilium, decernatur, quam ab ejus Ecclesiae fuerit praecipuum auctoritate, quae vices suas ita aliis impertivit Ecclesiis ut sint in partem vocatae sollicitudinibus, non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio vestra quorum devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris. » Et post plura : « Nec pigeat forte aut pudeat nostris obedire mandatis, aut apostolicae sedis obsecundare praecipuis, quia humilibus datur gratia [qui humilibus dat gratiam, *Bar.*], non superbis. Nam nulli fas est velle vel posse transgredi apostolicae sedis praecipua, nec nostrae dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet charitatem. Sit ergo ruinae suae dolore prostratus, quisquis [*al. in v. c.*, quisque, vel quicumque] apostolicis voluerit contraire decretis (cap. 5, *Nulli*, dist. 19), nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto fiat ministerio, nec de ejus iudicio postea quisque curam habeat, quoniam jam damnatus a sancta et apostolica Ecclesia ac auctoritate, pro sua inobedientia atque praesumptione a quoquam esse non dubitatur. » Inobedientem me quoque litterae vestrae non recte accusant, quia, cum obediturum me paternitati vestrae litterae Domini papae commenda-verint (*sup. epist. 2*), nulla a me paterna vestra admonitio refutata est, quia nec audita. Quod aliunde me expetisse benedictionem calumniarunt, veritate teste verum dicam, quia [quod] nec episcopatum nec benedictionem episcopalem a vobis petii, nec a quoquam [*ita plures, v. c., in aliis nec ab aliquo*]. Sed cum clericorum primo ingenio, postea violentia regi fuissem praesentatus, et inde cum virga pastorali a rege mihi intrusa ad ecclesiam Carnotensem adductus, ^d cumque, clericis petentibus et pulsantibus, nullum diem consecrationis meae velletis praefigere, interea consilium mihi fuit electioni eorum non omnimode [*al. omnimodo*] assensum praebere, donec certus fierem et de Gaufridi depositione, et summi pontificis voluntate, ad quem cum pervenissem, ad petitionem Ecclesiae apostolica auctoritate sum constrictus, et ita in episcopum consecratus. His et hujusmodi tam rationibus quam auctoritatibus munitus, licet irritatus magis quam canonicè vocatus, licet tam in me quam in capite meo et vestro, si tamen vestro [Urbano], injuriam passus; tamen paratus ero tempore opportuno et loco tuto intra Senonensem provinciam, vel etiam Stampis ^e, si conductum tutum, comitem videlicet Stephanum ex parte domini nostri regis et vestra propter circumstantes inimicos habuero : paratus, inquam ero, vobis occurrere, et quantum salva reverentia sedis

vatum per manum Philippi regis ep. 22. De jure virgae agit epist. 60.

^e Infra, epist. 12, dicit se inordinate fuisse Stampis accusatum de ordinatione ab Urbano accipia.

apostohæ licuerit, objectionibus vestris respondere, ad cuius audientiam aliquando forsitan oportebit ista [al. nos ista] referre. Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat cor vestram et intelligentiam vestram [al. et animam vestram], ut obedientia vestra prælati vestris exhibita, nos vobis obedientes exhibeat et devote subiectos.

EPISTOLA IX.

PHILIPPO *, *Dei gratia magnifico Francorum regi domino suo, Ivo humilis Carnotensium episcopus [al. minister] ab eo salvati qui dat salutem regibus,*

Cum testem factorum meorum circumspicio conscientiam meam, vehementer admiror, quia nihil in me reperio cur pia lenitas vestra atque regia mansuetudo in tantam adversum me conversa sit amaritudinem ut a vestra serenitate nullum audiam nuntium bonum, nihil audiam nisi verbum asperum. Quod enim inter Beccenses et Molismenses monachos ^b quantumcumque pacem pro tempore feci, nullam Beccensibus in hoc violentiam intuli. Sed abbas Beccensis cognoscens et erubescens inordinatam spoliationem factam Molismensibus a quibusdam neophytis monachis suis, multum me rogavit, ut vel pacem inter eos componerem, vel iuste inter eos decernerem. Sed ego propter reverentiam vestram iudicium interim distuli, et gratis oblata portione victualium suorum ab ipso abbate, quæ Molismenses repetebant, iurgia quæ inter eos erant, pro ipsius abbatis charitate mitigavi. Qua de re non decuit humilitati meæ succensere sublimitatem vestram, quia si ipsos spoliatores etiam ab inordinata invasione desistere coegissem, majestatem tamen regiam [vestram tamen majestatem regiam, v. c.] nullatenus offendissem. Sicut enim est regie potestatis civilia jura servare, et eorum transgressores debita poena multare, sic episcopalis officii est ecclesiasticas institutiones subditis servandas imponere, et transgressores earum paterna severitate ad debitum ordinem revocare. Abscindantur [vett. codd. abscondantur] itaque qui serenitatem vestram conturbant, quorum persuasionibus si acquieveritis, nec per vias justitiæ incedetis, nec ad gaudia patriæ cælestis pervenire valebitis. Quicumque autem illi sunt, si conductum bonum mihi et his qui mecum sunt miseritis, ut securi simus in eundo et redeundo, et apud vos morando, paratus sum in præsentia vestra omnibus æmulorum meorum objectionibus respondere, et injunctas eorum [in uno v. c. cærorum] calumnias irrefragabili ratione confutare. Nostis enim quantos inimicos habeam pro justitia maxime in patria ista, et in curia vestra. Bene valete, et sacerdotem vestrum nolite impedire quominus pro incolumitate vestra possit orare.

* Philippo I, Henrici regis filio.

^b Confer epist. 59.

EPISTOLA X.

Ivo, *Dei gratia, Carnotensium episcopus, virginibus in Dunensi monasterio [al. cænobio] sancti Aviti Deo devotis, in virginitatis proposito placere virginum Sponso.*

Gloriosum nomen virginitatis, sed gloriosior est fructus. Cum enim justus quisque Domini sui vestigia jubeatur sequi qua poterit, de virginibus legitur quia sequuntur Agnum quocumque ierit (Apoc. xiv, 4). Et cum unusquisque gradus conjugatorum vel continentium semper habeat de perpetrata carnis corruptione quod defleat, virginitas intemerata semper habet in Auctore suo quo gaudeat. Cujus quanto superior [est, v. c.] gradus, tanto gravior est casus. Cui perseveranti quanto felicior [facilior, v. c.] et suprema speranda est glorificatio, tanto cadentis miserior et extrema timenda damnatio. Virginitas supernæ civitatis est virtus, supernorum civium decus, ubi non habet quis de integritate quod perdat, de corruptione quod doleat. Quam quisquis in hac mortalitate studiosius æmulabitur, eo familiarius Sponsi virginum visitatione et charitate delectabitur; ut autem probetis hanc paradisi esse virtutem, mementote quia primi parentes hanc ante peccatum in paradiso servaverunt, post lapsum facti exsules in terris amiserunt. Nam quia suæ civitatis munimenta projecerunt, ab antiquo hoste facile expugnati, et in hujus exsillii ærumnas expulsi, ejusdem civitatis ornamenta merito perdidierunt. Ut ergo valeatis de exsilio ad patriam repedare, ejusdem patriæ munimentis vos munite, ejusdem ornamentis vos ornate; quo et antiqui hostis callida tentamenta fortiter respuatis, et immortalis Sponso, cui integritatem corporum vestrorum devovistis; complacere valeatis. Christo enim vovistis nubere, non clericis. Christo vovistis nubere, non sæcularium hominum colloquia frequentare. Ad hoc enim vobis septa monasterii facta sunt, ne mundi amatores intra castra mundum fugientium recipiatis, ne ad publicum prodeatis, ac de corporali mundi visione, tractis introrsum sædis imaginibus atque expugnata intus virginitate, corpus quoque corruptioni subijci permittatis. Quomodo ergo pudicitiam servare valebitis, quæ cum impudicis hominibus miscere colloquia publica vel privata quotidiano usu laboratis? legistis enim: *Corrumpunt mores bonos confabulationes pessimæ (I Cor. xv)*. Non enim beata Virgo Maria, cujus vita Christi virginibus specialis [sic in vett. codd.; antea spiritualis] est forma proposita, residebat in publico, nec procorum delectabatur colloquio, quando est ab angelo salutata, quando est Spiritu sancto obumbrata et mater Salvatoris effecta. Sic reliquæ sanctæ mulieres, quæ in proposito sanctitatis Deo placere voluerunt, virorum colloquia respuerunt, præter eos, quorum necessitatibus aliquando de sua substantia charitate

* Sed lectio quæ est in textu, rectior.

monente ministraverunt, vel a quibus sanctæ exhortationis gratiam percipere meruerunt, non autem aliquando carnis amatoribus prætiosa veste, vel fucata facie, non gestu lubrico, vel soluto incessu placere studuerunt; immortalis etenim Sponsus in interiori homine vestro imputribilem quærit pulchritudinem, non exterioris hominis pulchram putredinem [putre pulchritudinem, v. c.]. Sic enim de sponsa Christi legitis [legistis, v. c.] in psalmo: *Omnia gloria ejus filiæ Regis ab intus* (Psal. XLIV). Christi ergo virginem primum decet cordis humilitas, facies pallida macieque confecta, cutis cilicio squalida, non balneis frequentibus accurata, in loquendo verecundia, in audiendo obedientia, in cibo parcitas, in potu sobrietas, in incessu gravitas, in veste vilitas, non dissolutæ mentis nutrix et index prodigalitas, ut in his omnibus non voluptati serviatur, sed necessitati. Sicut enim bona domus in ipso vestibulo agnoscitur, sic religiosæ mentis habitus his signis foris agnoscitur, et eisdem ad contemptum sui quotidianis profectibus eruditur (Ambros. lib. *De virg.* II). Quanto enim quisque vilior est in oculis suis, tanto sublimior est in oculis Conditoris. Oportet quoque ut semper sitis intentæ orationi, aut lectioni, aut operi, ut diabolus vos inveniat occupatas (S. Hier. in c. *Nunquam*, dist. 5), nec mentes vestras necuis et vagis [al. nocivis vel lascivis] cogitationibus expositas. Iste enim mos legitur fuisse in monasteriis Ægyptiorum, ut neminem reciperent qui nollet operi operam dare (S. Hieron. *epist. ad Rustic.*, et EPIPHAN. mon. hæresi 80), non propter necessitatem, sed propter vitandam otiositatem, quæ inimica est animæ. Ad hæc fortasse dicturæ estis, quod dixerunt quidam a Domino recedentes, et post Satanam abeuntes: *Durus est hic sermo* (Joan. VI). Non potest talia pati nostra ætas, non potest ferre nostra ingenuitas. Quibus respondeo: Quæ vestrum nobilior beata Cæcilia, quæ cilicio membra domabat? Quæ vestrum Agnete beatissima tenerior, quæ non solum conjugium nobilium sprexit, sed sicut ipsa de se dicit, carnis spurcitas immaculato calle transivit? Plena sunt exemplis religiosarum et religiosorum sæcula, qui in omni conditione, in omni sexu, in omni ætate supra dictis modis Domino placuerunt. Quare ergo vos non poteritis in Patre luminum, quod isti et istæ poterunt? Est aliud quod fortasse vel tacita cogitatione proponetis: si familiaribus nostris denegaverimus consueta colloquia, et ipsi denegabunt nobis solita obsequia, subtrahent nobis necessaria subsidia. Ad quod ego vobis ex apostolica voce promitto, quod *fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis sustinere* (I Cor. X), sed parabit vobis pro uno carnali amatore centum spirituales ama-

tores, per quos vobis necessaria ministrabit, et res monasterii vestri tutas et incolumes conservabit. Si enim aliqua vestrum esset alicui nuptiali fœdere sociata^b et ad alium transiret, nonne adultera judicaretur? nonne capitali sententia a iudicibus puniretur? Quanto magis putatis eam majora mereri supplicia, quæ, spretis castis immortalis Sponsi nuptiis, amorem suum cuiquam carnaliter impendit? Hoc [hæc] considerantes charissimæ immortalis Sponso adhærere, totum amorem vestrum illi impendite, famæ vestræ, quam ex parte maculastis de cætero consulite, ne compellar ad vos quandoque in virga venire, et inveniam vos quales nolo, et vos me inveniatis qualem non vultis^c. Volo autem et præcipio in summa obedientia, ut omni hebdomada semel in conventu vestro legatur hæc epistola, quatenus ea quæ inhonesta sunt, sollicitè cavere discatis, et quæ honesta^d sunt et salutem vestræ congrua, alacriter et fortiter observare studeatis. Bene valete.

EPISTOLA XI.

Ivo, humilis Carnotensium episcopus GONTHIERIO (al. GUNBERIO. v. c.) fratri et compresbytero ascendenti a convalle lacrymarum, intense cantare eunticum graduum.

Gaudeo te quasi postliminio rediisse, gratias agens protectori nostro, cujus misericordia te protexit etiam per marina discrimina. Nunc ergo quia incolumis es redditus fratribus tuis, licet desiderio internæ quietis omnibus prodesse non possis, tamen vel paucis prodesse non graveris. Unde moneo fraternitatem tuam, ut ad ecclesiam Gornacensem beatæ semper Virginis transeas, ubi et desideratæ quieti vacare, et aliquorum fratrum salutem poteris providere. De cætero ora pro me, 7 frater charissime, ne remigantem in altitudine maris tempestas submergat me. Vale.

EPISTOLA XII.

Reverendissimo Patri Patrum URBANO, fidelissimus ejus filius Ivo Carnotensium dictus episcopus, non defecere in tribulationibus.

Quoniam per sacram vestræ manus^e impositionem, me de stercore erectum divina providentia suæ messis ordinavit operarium; in ipsa Dei agricultura [agri Dei cultura, v. c.] exercenda, quantum valeo, me moveo, sed tanquam formicino gressu incedens, præpediente imbecillitate mea, non quantum volo [valeo, v. c.] promoveo; in erogando verbi semine, curam, prout divina gratia subministrat, adhibeo. Sed quia messis multa est, et ab inimico homine^f multum zizaniorum prius zeminatum vel superzeminatum est (Matth. XIII; Luc. III), paucos fructus ex meo labore capere me sentio. Timens igitur triticum eradicare cum lolio, et tanquam de

^a Non deest in v. c.

^b Al. *copulata*. Augustinus in psal. LXXXIII; et canon. Quæ Christo c. 27, q. 1.

^c Idem reprehendit in sanctimonialibus cœnobia Sanctæ Faræ, epist. 70.

^d Deest in v. c.

^e Ab Urbano enim Romæ fuit consecratus episcopus, sup. epist. 2 et 8.

^f Videtur autem subintelligere Gaufridum de quo epist. 1 et 2, cujus crimina designat, epist. 8.

discretionē prudentis agricolæ mihi blandiens multa tolero, multa dissimulo. Sed rursus [rursum, v. c.], utrum hoc sit virtus discretionis, vel vitium [al., au vitium] remissionis^a sub specie virtutis occurrentis, non satis acute distinguo. In qua mentis anxietate, cum divinum a me studiosius imploretur auxilium, insufficientiæ meæ necessarium ac debitum a vestra paternitate piæ orationis imploro suffragium. Neque enim aliqua ratione hoc onus subire voluissem, nisi vestra præmonuisset sanctitas, nisi ut id ipsum subirem vestra perfecisset auctoritas. Paternè igitur filio uteri vestri consulite, paternè succurrite, ut si quid per me divina manus dignata fuerit operari, non meæ parvitati, sed vestræ post Deum [Dominum] ascribatur sanctitati. Multa enim inordinata fieri video in domo Dei quæ me torquent, maxime quod apud nos qui altari [al., altario v. c.] non serviunt, de altari vivunt (I Cor. ix). A quo sacrilegio, cum eos absterre velim monendo, increpando, excommunicando, altaria a me redimere volunt sub nomine personæ, sicut a prædecessoribus meis^b ex prava consuetudine redemerunt. In quo maxime indigeo consilio vestro, si id tolerabile vobis videtur, vel auxilio, si id intolerabile judicatur. Cætera quidem tolerabilia vel corrigibilia mihi in parochia nostra videntur, si hoc consilio vestro et auxilio ad ordinem redigi cogeretur. De cætero notum facio beatitudini vestræ quod Senonensis archiepiscopus [Richerius, ex epist. 2 et 8] consilio Parisiensis episcopi infatuatus, adhibito sibi [al., secum] eodem Parisiensis episcopo, et duobus aliis non dissimilibus vecordiæ, Meldensi et Trecassino, hoc anno Stampis de ordinatione, quam a vobis acceperam, me inordinate satis accusavit, dicens me in majestatem regiam offendisse [deliquisse, v. c.], qui a sede apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cum itaque conarentur Gaufridum depositum^c contra decretum vestrum in statum pristinum reformare, et in me depositionis sententiam proferre, sedem apostolicam appellavi, et decretis apostolicis, quamvis ea non nisi in futurum timerent, a sua præsumptione revocavi, appellationem tamen nec prosequi taxaverunt, nec plenam pacem mecum habere voluerunt. Unde necessarium mihi videtur, ut litteras communes tam archiepiscopo quam suffraganeis mittatis, quatenus aut plenam mecum pacem habeant, aut præsentiam vestram, rationem inde reddituri, mecum adeant. Suggesto etiam paternitati vestræ^d ut partibus nostris ordinetis aliquem legatum, virum boni testimonii, qui non sua quærat, sed quæ Jesu Christi (Phil. ii) ^e. Necessarius enim esset Ecclesiæ Dei, in qua quilibet quodlibet audet, et quod audet facit, et quod facit impunitum

A transit^f. Adversa an prospera erga vos sint^g, speciali [male antea, spirituali] filio vestro mandate, quatenus quantum Dei donaverit, orare studeamus, ut si prospera sunt firmentur, si vero adversa pelantur. Si venerit ad vos quidam propter infamiam de ecclesia nostra pulsus, rogo ne de eo quidquam statuatur, donec a vobis causa ejus plenius audiat. Bene valeat, sanctitas vestra.

EPISTOLA XIII.

RAINALDO [al., RAINOLDO, v. c., vel RAMNALDO] reverendo Remorum archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensium episcopus, consolationis visceribus abunde.

B Expertus quantum sit periculum prælatorum, juxta quod in psalmo legitur: *Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt mirabilia in profundo; ascendunt ad cælos, et descendunt usque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat. Turbatii sunt et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est* (Psalm. cviii). In quo per me minus sapio, vestro cæterorumque consilio prudentium informari vel confirmari desidero. Nuper enim cum a domino nostro rege fuissem invitatus [al., evocatus] ad colloquium, quorundam malevolorum meorum suggestione obnixè me rogavit, ut essem ei adjutor in celebrandis nuptiis quas facere disponebat, de Bertreda [al., Bertrada] dicta conjugè comitis Andegavensis^h. Ad quod cum respondiissem non ita oportere fieri, quoniam nondum esset causa diffinita inter ipsum et uxorem ejus, testatus est pleniter diffinitam esse apostolica auctoritate, et vestra vestrorumque coepiscoporum laudatione. Quo audito, respondi me hoc ignorare, nec hujusmodi nuptiis velle interesse, nisi vos earum essetis consecrator et auctor, et coepiscopi vestri assertores et cooperatores, quoniam id competit juri Ecclesiæ vestræ ex apostolica auctoritate et antiqua consuetudine. Quoniam igitur confido de religione vestra, nihil vos de re periculosa, et famæ vestræ et honestati totius regni tam perniciose facturum dicturumve, quod non auctoritate vel ratione nitatur, studiosissime et devotissime obsecro charitatem vestram, ut mihi fluctuanti veritatem hujus rei quam scitis, aperiat, et sanum consilium licet arduum et asperum super hoc præbeat. Malo enim perpetuo officio et nomine episcopi carere, quam pusillum gregem Domini mei legis prævaricatione scandalizare. Sunt etiam latentes causæ, quas interim tacere me convenit, propter quas hoc matrimonium laudare non possim [al., possum]. Valete.

^a Desunt in v. c.

^b Al., ab antecessorib. Huc spectant verba concilii Arvernensis relata in cap. *Quæsitum*, can. 1, q. 3.

^c Ex episcop. dicit epist. 49.

^d Deest in v. c.

^e Confer epist. 109.

^f Idem loc. epist. 66.

^g Ita v. c. ut etiam in titulo epist. 25.

^h Fulconis consanguinei sui, ut dicit epist. 211; easdem nuptias improbat epist. 14, 15, 19 et 25.

8 EPISTOLA XIV.

Archiepiscopus et episcopi ad regales nuptias invitatis, Ivo humilis^a Carnotensis Ecclesie minister cum spiritu consilii spiritum habere fortitudinis

Exemplar litterarum, quas misi domino nostro regi, charitati vestrae transmitto, ut eandem causam me habere sciatis quam et vos habetis, cur nuptiis, ad quas vocati estis, subtrahere vos debetis. Vos igitur qui convenistis, nolite fieri *canes muti*^b latrare non valentes (*Isa. Lvi*), sed sicut boni speculatores videntes *gladium venientem super terram, buccina insonate* (*Ezech. xxxiii*), ut, cum feceritis quod debetis, vestras animas, et eorum qui ad vocem buccinae se observaverint, vobiscum liberetis. Exemplar autem hoc est.

EPISTOLA XV.

Domino suo PHILIPPO magnifico Francorum regi, Ivo humilis Carnotensium episcopus, sic militare in regno terreno, ut non privetur aeterno.

Sicut serenitati vestrae dixi praesens ante iuramentum vestrum, ita nunc scribo absens, quia huic nuptiarum solemnitati ad quam me vocatis interesse nec volo nec valeo, nisi prius generalis^c concilii diffinitione decretum esse cognoscam [agnoscam], inter vos et uxorem vestram legitimum intervenisse divortium, et cum ista quam ducere vultis, legitimum vos inire posse matrimonium. Si autem invitatus fuisset ad huius rei discussionem in eo loco in quo cum coepiscopis canonicas seorsum pascem conferre sententias, ubi temerariam non timerem multitudinem, libentissime ad hoc venirem, quod lex et justitia diceret cum audientibus audirem, cum dicentibus dicerem, cum facientibus facerem. Nunc vero quia absolute vocor ut Parisius^d cum uxore vestra veniam, de qua nescio utrum possit esse uxor, propter conscientiam meam, quam coram Deo conservare debeo, et propter famam, quam Christi sacerdotem bonam habere oportet apud eos qui foris sunt (*I Tim. iii*), malo cum mola asinaria in profundum mergi [*al.*, in profundum maris demergi] (*Marc. ix*), quam per me mentibus infirmorum tanquam caeco offendiculum poni. Nec ista contra fidelitatem vestram, sed pro summa fidelitate dicere me arbitror^e, cum hoc et animae vestrae magnum credam fore detrimentum, et coronae regni vestri summum periculum. Mementote^f quia primum parentem, quem Dominus universae visibili creaturae praefecerat, mulier in paradiso seduxit, et ita uterque a paradiso exsulavit (*Gen. iii*). Samson quoque fortissimus per mulierem seductus, fortitudine amissa qua hostes superare solebat, ab hostibus est superatus (*Judic. xvi*). Salomon sapientissimus propter mulierum concupiscentiam a Deo apo-

statavit, et ita sapientiam qua praecellebat amisit (*III Reg. xi*). Caveat ergo sublimitas vestra, ne in horum incidatis exemplum, et ita cum diminutione terreni, regnum amittatis aeternum. Consulite ergo Angelum magni consilii (*Isa. vi*), ut accepto ab eo Spiritu consilii, inhonesta et inutilia vitare, honesta et utilia in omnibus negotiis vestris valeatis perficere. Valete.

EPISTOLA XVI.

Ivo, Dei gratia, humilis Carnotensium episcopus, WALTERIO [GALTERIO] Meldensium episcopo, viri-liter stare in agone Christiano.

Litteris vestris per portitorem praesentium nuper ad me directis, humilitatem meam consuluit vestra fraternitas, utrum quis habere possit eam mulierem in conjugem, quam prius habuit pellicem. Quod idcirco vobis videtur illicitum, quia apud vos hactenus fuit insolitum. Nunc vero dicitis hoc ipsum idcirco venisse in dubium, quod Rogerius^g Romanae Ecclesiae legatus Romae hanc consuetudinem Silvanectis asseruit, et hoc posse fieri beati Augustini sententia confirmavit. De qua re vobis respondemus quia super hoc diversas habemus sententias, alias prohibentes, alias remittentes. Dicit enim beatus Gregorius in epistola ad Felicem Siciliae episcopum: « *Eam* quam aliquis aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere nulli Christianorum vel licet licet. » Legitur quoque in concilio Cabilonensi capitulo 24, quia juxta canonicam auctoritatem raptores ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare non possunt. Habemus etiam [et] in decreto Hormisdæ papae, nuptias occulte factas non esse legitimas. Et papa Evaristus contubernia non conjugia dicit esse illarum mulierum, quae non sunt a parentibus traditae, et legibus dotatae, et a sacerdotibus solemniter benedictae. Habetur et in concilio Aquisgrani habito (cap. *Placuit*, can. 31, q. 1): « *Qui mulierem rapuerit, vel furatus fuerit, aut seduxerit, nunquam eam uxorem habeat.* » Et in hunc modum plurima reperiri possunt. E diverso vero legimus in decretis Eusebii papae capitulo 5: « *Virgines quae virginitatem non custodierint, si eosdem, qui eas violaverint, maritos acceperint, eo quod solas nuptias violaverint, post poenitentiam unius anni reconcilientur.* » Dicit quoque B. Augustinus in libro *De bono conjugali* (cap. *Denique*, caus. 31, q. 1): « *Posse sane fieri legitimas nuptias ex male junctis, honesto postea placito consequente, manifestum est.* » Quantum ergo mihi videtur quod quidam Patres concubinas uxores fieri vetuerant, honestatem conjugii commendantes, et sedam concubinatus consuetudinem coercere cupientes, rigorem justitiae teneri decreverunt. Quod vero alii aliter scripserunt, hoc intelligo,

^a Desunt in v. c.

^b Idem objicit episcopis in fine epist. 25.

^c Vide Annonium monach. Hist. l. vi, c. 50.

^d Antea Parisium v. c., sed Parisius legitur in vet. codd., ut etiam epist. 189, et saepe in aliis scriptoribus illius saeculi.

^e Confer epist. 22.

^f Epist. 28; monet eundem regem, obturare auditum contra sibilum serpentis.

^g Male antea Rogerius, cardis epist. 18.

quæ intuitu misericordiæ quorundam imbecillitati occurrentes, rigorem canonum temperare maluerunt. In quibus sententiis non alia mihi videtur esse distantia, nisi ea quam inter se habent, iudicium et misericordia, quæ toties in unum negotium conveniunt, in discretione rectorum ita consistunt, ut habita consideratione salutis animarum pro qualitate personarum, pro opportunitate locorum et temporum, nunc severitas canonum possit exerceri, nunc indulgentiam, quibus oportebit, impendi (epist. 55). De his hactenus. De eo quod monetis, ut pro pace vobis impetranda, dominum regem suo tempore conveniam, secundum comici (ex Terent.) sententiam vobis respondeo: « Quia opus est huic patrono, quem defensorem paras. » Hoc vero vobis consulo, ut conjugium ejus quod ante factum ratione resistente non laudastis (epist. 13), post factum nec dico nec facto inconsulte approbetis; sed commune consilium et iudicium comprovincialium episcoporum et cæterorum studiose expetatis et longanimitate expectetis, et si quid adversi pro amore justitiæ vobis acciderit, æquanimitate supportetis, hoc attendendo, quia non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis (Rom. viii). Valete.

EPISTOLA XVII.

Ivo, Dei gratia, humilis Carnotensium episcopus dilectis in Christo [Deo] filiis cum cæteris fratribus^a, sic boni propositi cursum tenere ut ad bravium supernæ vocationis valeant [al. valeatis v. c.] pervenire.

Quæcumque diversa vel adversa de me vobis rumor popularis aspergat, firma stat anchora spei meæ, fidelem habens Deum, qui omnes tentationes meas pusillanimitati meæ contemperat, et ad tolerandum fortitudinem præstat. Unde si aliquando ex humana infirmitate volitante fama, aliquorum periculorum comminatione perturbor, disceptat adversum me^b ratio mea, et si non his verbis, hæc tamen sententia: *Quare tristis es, anima mea? quare conturbas me?* (Psal. xlii.) Qui nunquam defuit tibi, nusquam [al., nunquid] deerit tibi Deus tuus salutare tuum. Quid est [tibi v. c.] episcopatus, nisi cruciatus? Quid aliud est hic honor, nisi onus? Quid est [tibi v. c.] hæc sublimitas, nisi naufragosa tempestas? Unde si, inventa honesta occasione, huic oneri te subtraheres, et tibi soli vacares, nullo impediendo stadium hujus vitæ percurreres, ad bravium supernæ vocationis expeditius pervenires. Assume ergo tibi pennas columbæ, et avolabis a molestiis, et requiesces, et inhabitabis in solitudine mentis. Ibi expectabis eum qui [te v. c.] salvum te faciet a pusillanimitate spiritus, et tempestate (Psal. lvi). In hac mea deliberatione, et quadam commodorum et incommodorum veluti libratione, plurimum mihi placet illa sententia, ut summopere optem mihi oc-

casione justitiæ aliquam inferri violentiam, ut exoneratus sarcina pastoralis plena amaritudinis fastidiosæ^c, plena curæ nubilosæ [fastidiosæ et v. c.] vertere me possim quo me invitat honestum otium, plenum dulcedinis non fastidiosæ, plenum securitatis deliciosæ et luminosæ. Sed rursus in hac sententia quodam modo mihi displiceo, timens voluntatem Dei non sequi, sed prævenire meo [al. sed convenire meo.] desiderio. Et tandem secure mihi consulit ratio, ut sicut non præveni voluntatem Dei episcopatum ambiendo, sic non præveniam contemnendo, sed voluntati ejus in omnibus obnoxius de manu Domini æquo animo suscipiam prospera et aspera [al. et adversa], secundum illud Apostoli: *Nemo nostrum sibi vivit, et nemo nostrum sibi moritur, sed ei qui pro ipsis mortuus est* (Rom. xiv). Ideo non audeo manus subtrahere suscepto regimini. Non audeo officium linguæ meæ negare populo Dei, quotidie ad consulta animæ suæ recurrenti, ne plectar poena servi mali et pigri. Unde oportet me propter spem numerosæ proles, consortium Liæ nocte mihi suppositæ, licet lippæ, tandiu tolerare, donec post expectationem senarii operis ad alexum speciosæ Rachel, donante Dei gratia, valeam penetrare. Ligat me etiam charitas cleri, devotio populi, benevolentia principis quæ ita se mihi gratuito contulit, ut etiam comitissa^d, me non petente, imo renuente, in manu mea, quam sancte sponderit pro se et pro comite, se mihi omnem fidem servaturos, et in nulla persecutione, quam pro lege Dei patiar, aliquatenus defuturos. De domino autem rege, quod mihi infestus sit, quia nuptiis ejus dicto et scripto calumniam quam debui feci (supra epist. 13), scio vos non latere. Propter quod donec hæc procella vertatur in auram, præsentiam meam non valeo [al. possum.] vobis exhibere, absens vero exopto et exhortor, ut pacem sectemini et sanctimoniam. Hoc vovistis, hoc debetis, hoc et exhibetis, sed ut exhibeatis magis. Per hoc bono odore diffuso, qui hactenus a vobis processit, et facultates Ecclesiæ vestræ frequentibus augmentis multiplicabit, et euntes de virtute in virtutem ut filii pacifici [al. pacis.] in pace in idipsum dormietis (Psal. iv). Nec alia vobis scribere scio, nisi ut quæ a me audistis, et accepistis, et tenuistis, ea indefesse teneatis, et omnes [omnibus v. c.] ad societatem vestram venientes [venientibus v. c.] tenenda doceatis. Præcipue vero memores estote communionis vestræ, ne si, quod absit! avaritia in vobis radicem fixerit, apostolicæ conversationis, qua vivere optatis, oblitum cum Anania et Saphira apostolica maledictione condemnemini (Act. v) Et quia prona est omnis ætas ab adolescentia in malum, adolescentes vestros honestis semper exercitiis intentos, summa diligentia custodite, ut caste nutriti sacris possint ministeriis applicari. Si quis au-

^a In uno v. c. interstitium vacuum relictum est; desunt enim propria nomina. Alii antiqui libri notant agi de fratribus Ecclesiæ S. Quintini, nempe Behacensis, ut epist. 51 et 52.

^b adest in v. c.

^c Confer loc. epist. 19.

^d Carnotensis cujus sæpe meminit.

tem inter vos ambulat inquiete, hunc mihi per epistolam notate, ut congregatis vobis et meo spiritu digna eum possimus severitate corripere, quia non requiescet in eo spiritus meus, a quo scandalizatur grex pusillus. Postremo quod monui (*Adi epist.* 32) iterum moneo, ut aliquem substituatis loco meo, non quod velim fraternitatem vestram deserere, sed (si ita divinus ordo se habet) ^a ut [ut *deest in v. c.*] aliquando possitis sub eo quem meo consilio vobis præfeceritis, strenue [strenue *deest. in v. c.*] militare. Et quomodocunque res se habeat, vivens vellem de vestra conversatione experimento cognoscere quid boni post mortem meam de vobis sperare audeam. De cætero orate pro me, et quomodo res vestræ se habeant interiores et exteriores, et de incoiunitate fratrum mihi rescribite. Valet.

EPISTOLA XVIII.

Ivo, *Dei gratia, humilis Carnotensium episcopus ROGERIO sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, non deviare a vestigiis Petri.*

Quod Simonem de Melfa ^b adhuc in adulterio suo perdurantem, sub velamine apostolicæ auctoritatis ab anathematis vinculo relaxare disponitis, quantum in vobis est majestatem apostolicam multum minuitis, et famæ vestræ non bene consultitis; si enim justo anathematis vinculo est ligatus, cum justa vincula non dissolvat nisi vera cordis conversio [confessio, *v. c.*] eo adhuc permanente in crimine, ad persuasionem quamlibet splendide personæ quid est hoc anathema destruere nisi seipsum prævaricatorem constituere? Si vero acceptis excusatoriis ejus sacramentis de absentatione ^c vestri concilii, præproperam [*cod. put. perperam.*] in eum me dedisse sententiam cognoscitis (ut interim taceam quod confessione culpæ vestræ crimen ejus legitis), huic rationi respondeo, quia nequaquam ex sententia concilii vestri, cui non interfui, cuius scita nec probavi nec audivi, **10** aliquid in eum judicavi. Sed eo sæpe vocato et monito, et bis aut ter indultis spatiis quæ voluit, causam ejus multa mora et multa lima discussi, et eo ad ultimum omnem subterfugiente justitiam, judiciari sententia in eum data ex lege, anathematis eum vinculis alligavi, quandiu pœnitentiæ remedio non deleverit maculam adulterii sui. Post aliquantum vero temporis defuncta conjugē, ^d cui istam quam nunc habet superinduxerat, pulsatus precibus ejus et quorundam amicorum suorum, cum ei ostium misericordiæ quam flagitabat, rationaliter operire [aperire *v. c.*] non valerem, dedi ei litteras seriem ejus causæ continentes ad dominum [quidam *cod. dominum.*] papam, ut, cognita veritate, quod inde vellet ordinaret, et mihi remanderet. Hoc responsum exspecto, nec aliter mutabo sententiam, uisi aut ex ore ejus audiam, aut ex litteris

^a intelligam. Quod si hoc pertinaciter et non rationaliter vobis videor facere, paratus sum in capitulo Carnotensi, vel in præsentia domni papæ coram positus univrsis calumniantibus, legibus in medium datis, justitiæ satisfacere. Valet,

EPISTOLA XIX.

Ivo, *Dei gratia, humilis Carnotensium Ecclesiæ servus, WILELMO reverendo abbati Fiscanensis monasterii, non fraudari bravio diurni denarii.*

Magnis honestatis propugnatoribus et turpitudinis oppugnatoribus, Joanni scilicet et Eliæ, assimilare me voluit in litteris vestris vestra fraternitas. Quorum sanctitati quamvis longe impares simus, eorum tamen vestigia honorare, mirari et imitari quantum donante Deo possumus exoptamus. ^B Unde non tantum a rege, cuius illicito conjugio contradiximus (*epist.* 13), verum etiam a quibusdam aliis filiis hujus sæculi, quorum perversitatibus, quantum possumus, reluctamur, bonorum ecclesiasticorum gravia damna perpetimur ^d. Quorum direptionem lucris majoris compensatione per Dei gratiam longanimiter sustinemus, et majora, si necesse sit, subire parati sumus (*ut sup. epist.* 16), attendentes illud Apostoli: *Quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (Rom. viii);* et illud: *Si compatimur, et conregnabimus (II Timoth. ii).* Et quia jam instant illa tempora periculosa, in quibus impletur quod scriptum est: *Ex abundantia iniquitatis refrigescet charitas multorum (Luc. xxiii):* dicendum est petris mortium: *Cadite super nos, et abscondite nos ab ira Agni (Apoc. vi).* Quod quid est aliud dicere ^e, nisi in fide robustis, et sanctitate sublimibus viris in hac sententia supplicare, nostræ miseræ misericorditer condescendite, et ne in tentationem inducamur, et iram Dei incurramus, vestris orationibus impetrate. De quibus petris quia vos et in sancta societate vestra plures esse non diffidimus, hanc a vobis apud Deum intercessionem obnixè postulamus, quatenus sic per ignem et aquam transeamus, ut in refrigerium divino ductu educi valeamus. Nos enim publicorum negotiorum tumultibus occupati ^f, cum ipsis compescendis, tota die laborando sufficere non possumus, internæ quietis suavitate vix aliquando admittimus. Raro etiam canonicum pensum determinatis horis solvere prævalemus. Vos igitur et cæteri servi Dei, qui velut in portu navigatis, oportet ut nobis orationis manus, quam longe potestis, extendatis, et vobiscum ad optatam requiem perducere studeatis. De cætero, de fratre illo quem absolvi a me postulatis, ut libere eum in monachum suscipere valeatis, hoc vobis respondeo, quia si mores ejus experimento sicut ego nosceretis, nec ligatum nec solum eum habere curaretis [*al. quæreretis*].

^a Sequentia verba restituta sunt ope veterum codicum.

^b Quidam *cod.*, *Melphaalius Nihelfa*; quod verius censeo. Melfa enim est oppidulum diocesis Carnot. Vita habet *v. c.*

^e Alias in duob. *v. c.* *absentione* in alio *absentiæ*.

^d Vide *epist.* 12 et 25, in fine.

^e *Deest in v. c.*

^f De quibus conqueritur *epist.* 6.

Homo enim magnus est in oculis suis, amans primos recubitus in cœnis, primas cathedras in synagogis, salutationes in foro, quamvis mundo renuntiaverit, vanitati vestium studens, locorum mutatione gaudens; ita deses, ut per decem annos non expleverit dimidiam hebdomadam missæ in ordine vicis suæ; qui toties hoc facere conatus est, quoties desideratus honor ei a fratribus delatus non est: toties desivit, quoties locum implendæ vanitatis invenit. Quem si fratres loci absolverint, ego eum non tenebo. Aliiter autem hoc facere non valeo. Si ergo adeo vobis charus vel necessarius est frater ille, a confratribus ejus hanc solutionem quærite, quia quidquid sibi licere dicat, sine ulla conditione et stabilitati loci et societati fratrum canonicæ professionis vinculis est alligatus. Vale.

EPISTOLA XX.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis episcopus, clericis et laicis Carnotensibus, salutem.*

Audiivi primates urbis vestræ ad invicem conjurasse guerram se facturos adversus vicecomitem pro mea liberatione. Quod nequaquam meâ liberatio est, nec [sed v. c.] inclusivis meâ non solum exasperatio, sed interminata productio. Quare ne fiat prohibeo, interdico. Nec [al. neque] enim incendiis domorum, deprædationibus pauperum potestis Deum placare, sed vehementer exasperare, sine cuius beneplacito neque vos neque aliquis poterit me liberare. Nolo ergo, ut adversum me implere faciatis aures Dei pauperum clamoribus, lamentis viduarum. Nec [al. neque] enim decens est ut qui armis bellicis ad episcopatum non veni, armis bellicis recuperem (*infra* epist. 30), quod non est pastoris, sed invaloris. Si manus Domini tetigit me et adhuc extenta est super me, permittite me solum ebibere miseriam meam, et sustinere iram Dei, donec justificet causam meam, et nolite tribulationem meam aliena cumulare miseria. Decretum est enim mihi non solum includi, vel ecclesiastico honore privari, sed etiam magis mori, quam per me stragem hominum fieri. Moneo igitur vos per supereminentem Christi charitatem, ut neque hoc faciatis neque fieri permittatis. Quod tamen si feceritis, certum est quia nihil proderit vobis, cum detentor meus multos habeat adjuutores, et nihil habeat quod ei auferre possitis. Recordamini quod legitur, quia *Petrus servabatur in carcere, oratio autem sine intermissione fœbat ab Ecclesia ad Deum pro eo* (Act. xii). Orationibus ergo et severitate ecclesiastica contenti estote; quam si transgressi fueritis, scio quia ne ulterius episcopum habere non vultis. In eo enim quod semel recessistis, sicut exitus approbat, non bene mihi et vobis consulistis. De cætero ergo contenti estote terminis quos posuerunt patres vestri, ne si his contenti **II** fueritis, quæram liberationem meam

eo forsitan modo qui non placeat vobis. Valete. Deus pacis et consolationis [al. et dilectionis, v. c.] det vobis in hoc negotio et in omnibus aliis recta sapere et facere.

EPISTOLA XXI.

Venerabili, Dei gratia, HOELLO^a Cenomanensium episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensium episcopus, in Christi permanere visceribus.

Gratias ago primum Deo liberatori meo^b in die qua eripuit me de manu [al. manibus v. c.] omnium inimicorum meorum, et de manu Saul. Dehinc vigilantissimæ charitati vestræ, quæ intensis orationum clamoribus Dominum in navi dormitantem [al. in multis v. c. dormientem] suscitavit, quatenus eo increpante ventos et mare, cessaret nubilosa tempestas, et rediret serena tranquillitas (*Marc. iv*). Unde me vobis arctioribus charitatis nexibus [al. vinculis] astrinxistis, et inexcusabilem commodorum exsecutorem acquisistis, sed in hoc nubilo mentis meæ plenam adhuc consolationem non habui, quod illi sanctæ lætitiæ, quando corpus beati Juliani translatum est, adhuc in ergastulo clausus interesse non merui. Posset autem vestra fraternitas hanc nubem cordis mei in serenitatem cito convertere, si aliquas illius sancti corporis reliquias parvitati meæ velletis communicare. Non enim inde patrocinium loci vestri minueretur, sed fama et meritum beati confessoris pro mea occasione in Belgica provincia, in qua meritum ejus minus notum est, publicaretur, et festività ejus omni anno celebriter coleretur. Mandate igitur [mihi] per fratrem istum cum ad nos redierit, si hoc fieri possit, quatenus vel ad vos mittam, vel ipsemet, si vobis visum fuerit, veniam. Valete.

EPISTOLA XXII.

PHILIPPO piissimo Francorum regi, domino suo, Ivo humilis Carnotensium episcopus, sic gubernare temporale regnum ut non amittat æternum.

Quoniam præcedente divina gratia de stercore pauper usque ad solium principum^c per manum vestram elevatus sum, fateor me post Deum pro posse meo cuncta vobis debere quæ vestro congruunt honori et salutem. Sed quia exasperatus propter salubres monitus quos serenitati vestræ ex summa fidelitate et charitate direxi^d, me diffiducias^e, et bona episcopalis domus diripienda adversarii nostris exposuistis, gravia et grandia inde perpeccus incommoda^f, regali curiæ ad præsens nec secure possum interesse nec honeste. Supplico itaque majestati vestræ, ut regia interim me mansuetudine supportetis, donec possim aliquantulum respirare, et damna quæ mihi pene usque ad penuriam panis inflictâ sunt aliqua ex parte reparare. Exspecto etiam per misericordiam Dei cito futurum, ut verum esse cognoscatis illud proverbium Salomonis: *Me-*

rege intrusam dicit epist. 8.

^a Vide ep. 15.

^b Sic loquitur epist. 173.

^c Confer cum epist. 19.

^a Ita in omnibus, in v. c. antea, Boello.

^b Conjectus enim fuerat in carcerem a vicecomite, sup. epist. 20.

^c Intelligit episcopatum. Virgam pastorem sibi a

litora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula blandientis (Prov. xxvii). De cætero calumniatoribus meis, quibus me respondere iubetis, cum insinuatum fuerit qui sint, et quid expostulent, respondere non subterfugiam, vel in ecclesia, si ecclesiastica sunt negotia, vel in curia, si sunt curialia. Bene valete.

EPISTOLA XXIII.

Ivo, *Dei gratia, humilis Carnotensium episcopus, VUIDONI a domini regis dapifero salutem.*

Charissime, quia scio velle te laborare de componenda pace inter me et dominum meum regem, multas gratias tibi reddo. Sed quia hæc pax non posset esse stabilis quandiu voluerit in incepto suo durare, consilium meum est adhuc expectare, si forte Deus daret ei mentem bonam, ut vellet consilium suum in melius commutare [convertere, vel, v. c.]. Quod si facere vellet, scias omnia esse parata quæ necessaria sunt ad faciendum divortium inter eum et novam conjugem suam [Bertredam scilicet concubinam, de qua sup. epist. 13]. Vidi enim litteras ^b, quas misit dominus Urbanus apostolicus ad omnes archiepiscopos et episcopos regni sui, ut eum ad rationem mittant, et nisi resipuerit, ecclesiastica eum disciplina ad emendationem venire constringant. Hæc quidem litteræ jam publicatæ essent, sed pro amore ejus feci eas adhuc detineri, quia nolo regnum ejus, quantum ex me est [al. in me est. *Idem locus epist. 28*], adversus eum aliqua ratione commoveri. Hæc omnia volo ut dicas domino nostro regi, et secundum hoc quod apud eum inven- ^cris, mihi facias remandari. Vale.

EPISTOLA XXIV.

HUGONI *reverendo Lugdunensium archiepiscopo, humilis Ivo Carnotensium episcopus, in Christi esse visceribus.*

Audivi dominum Urbanum apostolicum legationem apostolicam tuæ redidisse charitati, qua laudabiliter functus es (epist. 109) tempore prædecessoris sui beatæ memoriæ papæ Gregorii. Audivi et lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi (Psal. cxxi, 1), tum propter sinceram qua te amplector charitatem, tum propter communem Ecclesiæ Christi utilitatem. Sed hanc meam lætitiā postea perturbavit quod mihi dictum est te in tanta perturbatione humerum (tuum ^d v. c.) huic oneri nolle supponere, dissuasione quorundam dicentium, propter languidum caput ægrotanti corpori et pene viribus defnito (al. viribus destituto, v. c.) non posse commode subveniri. Sed imperitorum medicorum est tale consilium, tumores palpantium, et palpando putredines digestantium, amantium suam tranquillitatem, non ægrotantium sanitatem, nec attendentium quod Veritas dicit: *Non est opus sanis medico* [al. medicus], sed

^a In septem veteribus exemplaribus ita scriptum est, ut etiam in titulo ep. 47 quæ habet idem argumentum. Antea cusum fuit, *Vuilelmo*. Sunt etiam quædam membranæ quæ non expresso nomine primam tantum litteram præferunt, unde nata diversa

A male habentibus (Matth. ix). Licet enim in regno Italico surrexerit alter Achab, in Gallico autem altera Jezabel, quærentes altaria suffodere, prophetas occidere, non est tamen dicendum Helisæ: *Relictus sum solus, et quarunt animam meam* (III Reg. xix); ne divinum dicat ei responsum: *Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua sua ante Baal* (Ibid.). Licet ad placitum Herodis saltet Herodias, petat caput Joannis, concedat Herodes (Marc. vi), dicat tamen Joannes: *Non licet tibi uxorem tuam inordinate relinquere, et contribulis tui conjugem, vel pellicem in conjugium habere*. Licet Balaam ¹² doceat Balac edere et fornicari, Phinees tamen non parcat Israeliti cum Madianite fornicanti (Num. xxv). Licet, ad persuasionem Simonis, ^b Nero Petrum liget, incarcerationet (in carcere v. c.), non minus tamen Petrus Simoni dicat: *Pecunia tua tecum sit in perditione* [al. perditionem] (Act. viii). Quanto enim studiosius perversorum temeritas et audacia rectitudinis statum labefactare conatur, eo vehementius est eorum improbitati resistendum, et religioni Christianæ consulendum, et lamentabilibus Ecclesiæ ruinis obviandum. Non hæc quæ ^c ignorantia scribo, sed persuasum esse vellem tuæ paternitati, ut iterum manum ad aratrum mitteres, et de agro Domini spinas, quas posses, evelleres, et semina quæque messem latūra supereminare non differres. Hæc hactenus. De cætero devotissime postulo paternitatem tuam quatenus parvitati meæ rescribas, utrum navi periclitantis Ecclesiæ, etiam pene naufragium patientis, manum adhibere disponas, et quo in loco circa initium Quadragesimæ te valeam invenire. Quædam enim ecclesiastica negotia tractanda sunt mihi cum tua prudentia, quod mihi operosum, tibi autem non erit onerosum. Vale.

EPISTOLA XXV.

URBANO *summo pontifici, Ivo specialis ejus filius, non servilis timoris, sed castæ dilectionis obsequium.*

Ad visitandum paternitatis vestræ dulcedinem, ad relevandas quotidianas cruces meas, præsentiam vestram jam sæpe adire proposui. Sed impediente Satana votum meum adhuc implere non valui. Nam ad bestias quotidie pugnans (I Cor. xv), non invenio requiem spiritui meo: et miserabiles Christianæ religionis ruinas, quibus reficiendis vix aliquis, aut nullus insudat, cum multa cordis contritione deploro. Unde quia video me præesse, sed nulli fere prodesse, sæpe delibero renuntiare curæ pastorali, et ad pristinam quietem redire ^e, ubi illum expectem, qui *salvum me faciat a pusillanimitate spiritus et tempestatis* (Psal. ltv). Sed pene sola retinet me paternitatis vestræ dilectio, cui quantum debeam nec ipse pensare sufficio. Tamen nisi viderer os meum po-

interpretatio.

^b Fortasse illæ sunt quarum meminisse ep. 25, in fine.

^c Vide epist. 17 et 219 in fine.

mere in cœlum (*Psal. LXXII*), injuriarum adversus eum agerem, qui septem annis pro Rachel servienti. Liam jussit nocte supponi (*Gen. XXIX*). Quæ saltem si fetaret, et speciositatem Rachel sua fecunditate compensaret, vix tandem ea conditione toleranda videretur, ut ad amplexus Rachel post alios septem annos perveniendi copia donaretur. Nunc vero, quia hujus sterilitatem experior, et illius delectatione non perfruo, miserabiliorem omni homine me judico, et ut tam lamentabile damnum diu tolerem [tolerem, v. c.], animæ meæ persuadere non valeo. Si placet itaque sanctitati vestræ ut adhuc tolerem, cudite mihi virgam ferream (*Psal. II*), qua vasa lutea conterantur, quæ non eo modo parcat uni, ut in discrimen adducantur plurimi. Hoc ideo suggero sanctitati vestræ, quia quidam clericus nostræ urbis ^a, falsis delationibus aures vestræ pietatis jam secundo pulsavit, dicens se per conjecturas accusatum, et de sola suspitione [*al. suspitione, v. c.*] proscriptum. Sed causa illa propter quam a clero separatus est, tam manifestis indiciis est revelata, tam certa accusatione publicata, tam evidenti exitu comprobata ut nemini, non tantum civium, sed etiam comprovincialium dubium sit quin in domo sua falsam monetam fabricari fecerit, et in quadam ecclesia ejusdem (cujusdam) præposituræ, quam ei Gaufridus ^b vendiderat, contra voluntatem omnium fratrum hoc publicum facinus, et quædam ejus horrenda flagitia Deo volente vera esse probabo suo tempore in vestra præsentia. Ideo sacramentum quod mihi obtulit, intuitu charitatis nolui suscipere, sciens eum peccatum perjurii peccato priori velle superponere. Tamen propter reverentiam vestræ paternitatis ad quam confugerat, quamvis dolose, interim volui ei redditus [*al. redditus*] unius præbendæ integerrime dare, et cibum mecum in mensa, donec possem de hoc negotio in præsentia vestra agere, et consilio vestro quæ restituenda viderentur, misericorditer restituere. Ipse autem uti superbus et arrogans est, tanquam falsa dicendo perditam recuperasset innocentiam, neque mihi, neque amicis suis voluit acquiescere, nisi quæcunque petebat, et in manu mea non sunt, et ab his qui ea legitime acceperunt, invitis auferri non possunt, redderem integerrime. Igitur secundum quod placuerit discretioni vestræ, aliquid tale super hoc parvitati meæ rescribite, quod huic stulto et cæteris cornua non addat, et vires meas non excedat. Ipse autem nunc ad vos venire disposueram, sed iste publicavit adventum meum studiosissime per totam Romani itineris viam. Præterea ^c quædam damna, quas passiones, quas persecutiones intus et foris hoc anno pro lege Dei pertulerim (*ut sup. epist. 19*), nota vobis facere poterit iste frater. Litteras sanctitatis vestræ secu-

rus mei periculi metropolitanis, et eorum suffraganeis sine mora direxi ^d; adhuc tamen latent, tanquam canes muti non valentes latrare. Valete.

EPISTOLA XXVI.

Ivo, *Dei gratia humilis Carnotensium episcopus*, WALTERIO [*al. WULFERO, vel WULFEPHO*], abbati *Fossatensis monasterii, in sancto proposito viriliter stare.*

Quoniam pro gratia tibi divinitus collata annonam quam potes conservis tuis fideliter administras, licet ipsos conservos ingratos et de sua salute non satis sollicitos invenias, non tamen sub pondere et æstus diei fatigeris, ut peracto die a patrefamilias tuium denarium percipere merearis. Audivi etiam a fratre tuo Raimberto (Ramberto) monasterii nostri ^e monacho, quod exteriorum tribulationum crebra infestatione vexatus, et propter indisciplinam monasterii tibi commissi conversationem quodam tadio tabefactus, onus tibi impositum disponas deponere ^f, et in otium te conferre, magis eligens in imo salvari quam in summo periclitari. Et hæc forsitan bona intentio est, sed summa et frequenti libratione pensanda, ne angelus Satanæ transfigurans se in angelum lucis (*II Cor. XI*) sub hoc pallio piæ intentionis te a rectitudinis tuæ statu deficiat, et sic paulatim ad perpetranda aliqua inordinata latenter inducat. Nam si aliquibus ibi prodesse potes, non est sanum consilium ut fratres tibi ordinate commissos inordinate relinquant, sed omnem sollicitudinem tuam intus et foris illis impendens bonos verbo et exemplo ad meliora provoces, malos corrigendo tolere, omnes communiter ames. **13** Sicut enim ait beatus papa Gregorius (*cau. 24, q. 4*): « Ibi æquanimiter portandi sunt mali, ubi aliqui reperiuntur boni. » Si autem apud te omnes ita sunt suæ salutis inimici ut penitus sit inutilis labor tuus, consulo fraternitati tuæ ut relicta terra maledicta ad terram benedictam te conferas, ubi et si non alterius, tuæ saltem salutis provideas. Sic enim propinato sibi veneno beatus Pater tuus fecit Benedictus, qui præesse his noluit quibus prodesse non potuit (*S. Gregor., Dialog. lib. II, c. 3*). Quem si imitaris, monasticæ professioni nullatenus adversaris. Hæc pauca tibi pro multis scribere curavi, persuasione prædicti fratris tui Raimberti [Ramberti, v. c.], videlicet ut in hoc consilii tui summam diligenter attendas, quatenus aut cum aliquo fructu onus tibi injunctum longanimiter feras, aut sine aliquo fructu tibi victurus deponas. Vale.

EPISTOLA XXVII.

Ivo, *Dei gratia humilis Carnotensium episcopus*, EUBON [*in uno v. c. EUBONI; in alio REUBONI*], *Nortmanniæ dapifero, a zelo bono non tepescere....*

Quæsitiv a me dilectio tua utrum contra eum qui

^a Confer loc. epist. 12 in fine.

^b De quo epist. 1.

^c Vest in v. c.

^d Adversus regis adulterium, de quibus supra

epist. 23.

^e S. Quintini Belvacensis, instituti ab Ipso Ivone.

^f Abbas consensu episcopi potest locum suum deserere, ca. abbas can. 18, q. 2.

ante ordinationem suam de Simoniaca hæresi, et a quibusdam criminibus apud metropolitanum et com-
provinciales episcopos a te et aliis honestis pulsatus,
diem statutæ examinationis anticipando subterfugit,
et violentia principis consecrationem adeptus sedi
episcopali est intrusus, agere debeatis sicut episco-
pum, vel sicut tantummodo clericum. Ego plane hoc
ad inquisita respondeo, quia licet apud quorundam
imperficiam existimetur episcopus, illis tamen non
est in quorum conscientiis invasor est et hæreticus.
Unde sic dicit Leo papa in epistola Rustico Narbo-
nensi episcopo directa (ep. 90, c. 1 et c. 1, dist. 62):
« Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui
nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti: »
Et post pauca: « Quis ambigat non esse eis tribuen-
dum quod non docetur fuisse collatum? » Quibus
verbis ostenditur quia invasoribus episcopalis honor
nullatenus est tribuendus. Non esse etiam clericatu
dignos probat idem Leo in epistola episcopis Galliz
et Germaniz directa *, sic dicens: « Sic decet fidem
sanctorum Patrum servari in Ecclesia catholica, ut
quod habuit amittat qui improbabiliter temeritate quod
non accepit assumpserit. » Quos non esse sacerdotes
beatus Gregorius ita confirmat in epistola Syagrio et
coepiscopis ejus missa b: « Quicumque sacerdotium
studet pretii datione mercari, non officium, sed no-
men attendit; non esse, sed dici tantum sacerdos
concupiscit. » Idem in epistola ad Ciriacum episco-
pum Constantinopolitanum (epist. 169, lib. vi):
« Sicut locus regiminis desiderantibus negandus
est, ita fugientibus offerendus. Et sicut scriptum
est: *Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron* (Hebr. v). » Et alibi c:
« Sicut qui invitatus renuit, quæsitus refugit, sacris
altaribus est admovendus; sic qui ultro ambit, aut
importune se ingerit, procul dubio est repellendus. »
Hinc dicit papa Paschasius: « Quomodo tales epi-
scopos vel abbates vel clericos devitamus, cum qui-
bus si vel simus, vel oramus, excommunicationem
subimus [in uno cod. si vel simul oramus excommu-
nicationi subijcitur; ita ms. c. 7]. » Quos quidem
sacerdotes esse saltem credere, omnino errare est.
De quorum repulsione etiam in canonicis Parisiis
promulgatis ita habetur d: « Si per ordinationem re-
giam istius honoris culmen aliquis pervadere nimia
temeritate præsumperit, a comprovincialibus episco-
pis nullatenus recipi mereatur, quem indebite ordi-
natum cognoscunt. » Inde ait beatus Ambrosius
in libro Pastoralis: « Oculis carnalibus videtur epi-
scopus quasi magnus, sed divinis obtutibus est le-
prosus, qui per pecuniam acquisivit indebitum ordi-
nem. » Hinc et beatus martyr Cyprianus: « Plebs

obsequens Dominicis præceptis, et Deum metuens,
a peccatore sacerdote separare se debet, cum habeat
potestatem dignos eligendi, et recusandi indignos,
quia in lege ostendit Dominus ordinationes sacer-
dotales, non nisi sub populi assistentis conscientia
fieri oportere, ut plebe præsentate vel malorum crimina
detegantur, vel honorum merita prædicentur. » Si
igitur rationes vestræ constant, constat non esse
agendum contra eum ut episcopum, [al. quoniam]
quem prædictæ auctoritates episcopum esse non si-
nunt. Nam sicut dicit papa Bonifacius: « Manife-
stum est confiteri de crimine, qui indulto et delegato
iudicio purgandi se occasione non utitur. » Præterea
secundum consuetudinem Romanæ Ecclesiæ aliter
agitur contra Simoniacam et neophytorum hære-
sim (GRAT. dist. 48), quam adversus cætera crimina.
Nam cum in aliis accusationibus, accusatorum et
testium innocentia quæretur, ad insimulationem
talium etiam infames personæ admittuntur. Possem
quidem latius ista dixisse, et multa similia ad hujus
sententiæ confirmationem de authenticis scripturis
collegisse, sed propter vitandam prolixitatem epi-
stolæ, nunc ista sufficiant. De cætero suadeo dile-
ctioni tuæ, ut in causa ista non facile te committas
illorum iudicio, qui in hujus invasoris depositione
suum attendunt imminere periculum. Sicut enim di-
cit beatus Leo f: « Qui episcopi talem consecraverint
sacerdotem, qualem esse non liceat, etiamsi aliquo
modo damnum proprii honoris evaserint, ordinatio-
nis tamen jus ulterius g non habebunt, nec illi sacra-
mento intererunt, quod, neglecto divino iudicio, imme-
rito præstiterunt. » Si ergo secus quam justitia se
habet, tibi iudicatum fuerit, iudices ipsos ad aposto-
licam invita audientiam, sine qua hujusmodi negotia
commode finiri non possunt. Ego autem domno [al.
domino] papæ litteris meis commendabo causam ve-
stram, si legati vestri h per me transierint. De ipso
vero papa de quo quæstisti, hoc tibi dico, quia mense
Novembri [al. Novembris] cum eo Romam pacifice
intravi: mense Januario ibi eum dimisi. Ibi adhuc
moratur, et adversariis Romanæ Ecclesiæ, quantum
Deo donante prævalet, oblectatur i. Valete.

EPISTOLA XXVIII.

PHILIPPO, Dei gratia magnificè Francorum regi, Ivo,
humilis sublimitatis suæ clericus, sic se regere ut
Regi regum valeat complacere.

Excellentiæ vestræ litteras nuper accepi, quibus
submonebar ut apud Pontesium vel Calvum montem
cum manu militum vobis, die quem statueratis, oc-
currerem, iturus vobiscum ad placitum quod futu-
rum est inter regem Anglorum et comitem Northmannorum; quod facere ad præsens magnæ et multæ

Parisiis.

* Unus v. c. divinis lib. 1, epist. 3 et 4; vide cap.
Plebs et seqq. distinct. 63.

f Epist. 85, ad episcopos Africanos, et refertur
in c. 24 Si qui. caus. 25, q. 2.

g Deest in ms. c.

h Sic in omnibus libris ut epist. 88.

i Confer locum initio epist. 43.

* Sed in c. Sic decet cau. Epist. 86. 25, q. 2, tri-
buuntur Sylverio papæ.

b Epist. 110, lib. vii. Vide Grat. sub tit. Spirit.
emere cau. 1. q. 1.

c Gregor. lib. vii, epist. 110 ad Syagrium et in ca.
Sicut cau. 1, q. 6, l. xxx De episc. et cler.

d Cap. 8. concilii Parisiensis i et in cap. 5 di-
stinct. 63; in sex autem vet. codd. hic scriptum

causæ me prohibent. Prima, quia dominus papa Urbanus interdicat vobis auctoritate apostolica a thorum mulieris quam pro uxore habetis 14, et quia sacramentum de securitate b concilii quod vobis mandaverat, fieri vetuistis. A cujus commistione si amodo non cessatis, separat vos eadem auctoritas a participatione corporis et sanguinis Dominici. Interdicat etiam omnibus episcopis ne capiti illius mulieris coronam imponant, quam, ut ubique pene terrarum dicitur, lateri vestro illicite copulastis. Parcens igitur majestati vestræ dissimulo vestram adire præsentiam, ne sedis apostolicæ jussione compulsus, cui vice Christi parere me oportet, quod nunc dico in aures, cogar in vestris et multorum auribus publicare. Ego autem nolo vos scandalizare, vel regiam majestatem vestram minuere, quandiu possum aliqua honesta ratione dissimulare. Præterea casati ecclesiæ et reliqui milites pene omnes vel absunt, vel pro pace violata excommunicati sunt, quos sine satisfactione reconciliare non valeo c, et excommunicatos in hostem mittere non debeo. Postremo novit vestra serenitas quia non est mihi in curia vestra plena securitas, in qua ille sexus d mihi est suspectus et infestus qui etiam amicis aliquando non satis est fidus. Exspecto igitur ut aliquando cor vestrum illustrante divina clementia, contra sibilum serpentis auditum obturetis e et monitis salutis aures cordis aperiatis. Hoc desidero; hinc ante Deum quotidie preces effundo [al. fundo; ita ms. c.] Valete.

EPISTOLA XXIX.

Ivo, humilis Carnotensium episcopus, ROGERIO confratri et compresbytero, salutem.

Quoniam sub disciplina et timore Domini a pueritia tua nutritus es et eruditus, et in excessibus regularis vitæ tam verborum quam verberum severitate correctus, non tantum ad presbyterii dignitatem promotus es, sed etiam nomen tuum in tantam enituit claritatem ut opinio tua non tantum inter eruditos, sed etiam celebris fieret inter Dei servos. Unde quidam quærentes bonas margaritas, postpositis aliis multis æque vel plus nitentibus, te tanquam singulariter pretiosam margaritam sua existimatione [unus cod. æstimatione] reppererunt, et tanquam lucernam ardentem et lucentem, ut in domo Dei luceres, te super candelabrum posuerunt. Quis ergo te fascinavit, quis oculos tui cordis excæcavit, ut flagitium hoc quod tibi imponitur, non tantum non perpetreres, sed ne saltem de te probabiliter confingi posset modis omnibus præcaveres? Putabam concupiscentiæ carnalis ardorem flumine lacrymarum tuarum medullitus in te refrigeratum; et si quid ille ignis urens aliquando reliquerat in conscientia tua cauteriatum, putabam frequenti sacræ Scripturæ meditatione, tanquam temperativi malagmatis superpositione malaxatum, et cœlitus infusa sancti Spiritus

a Vide epist. 211 et 46.

b Confer loc. epist. 35.

c Sic in sex v. c.; alius, non audeo.

d Ob Bertredam, cujus inimicitias memorat epist. 50.

A unzione curatum. Putabam quod angelus primogenita Ægyptiorum [al. Ægyptum] percutiens, domum tuam in utroque poste signatam inter Hebræos pertransisset, et primogenita tua intacta reliquisset (Exod. xii). Nunc vero publicus rumor est te esse reversam in Ægyptum [al. ad Æg. Ita ms. c.], et hoc primogenitum, quod est castitas, malleo universæ terræ miserimæ in te esse contritum [quidam interlisse cont.]. Hic oculis meis pene quotidianus fletus occurrit, hic jam mihi a tergo revertitur, hic a dextera et læva frequenter auribus meis, quasi novus infertur. Hoc devotarum mulierularum subaurumurat et circumfert curiosa loquacitas. Hoc eremitarum contristat habitacula. Hoc monasteriorum quasi commiserando mirantur conventus. Hoc quasi argumentum ad defensionem suarum abusivorum subsannando sibi resciscunt quidam ecclesiarum cœtus. Hoc audiens et ideo alte ingemiscens, amplius sustinere non valui, quin dolorem tibi mei cordis effunderem (cod. S. Ger. infunderem), et de mea tristitia te salubriter contristarem. Suadeo ergo tibi, seu vera, seu verisimilia sint quæ dicuntur, ut a [al. ut de] candelabro cui superpositus es (Matth. v), inventa honesta occasione descendas, ne amodo famum magis f quam splendorem circumstantibus effundas. Si enim vera sunt, apud auditores tuos reprobus est sermo tuus, et qui flagitiorum tuorum sarcina premeris, aliena non corriges. Si autem tantum verisimilia sunt, nec sic tamen proficies, quia famam tuam neglexisti, quam propter utilitatem proximorum tuorum immaculatam conservare debuisti. Quod si honore gaudens et quærens tua, præesse magis desideras quam prodesse, conventus ille pauperum fratrum tibi commissus, non tantum per manum tuam ultra non multiplicabitur, sed etiam quotidianis defectibus ad nihilum redigetur. Quod si hoc consilium meum ad præsens videtur tibi importabile, obtestor te per tribunal æterni Judicis, ante quod stabis, ut saltem nunc utili rubore suffusus [al. vili rub. perfusus], amodo suspectarum personarum colloquia fugias, familiaritatem perhorrescas, ne illud propheticum jure objiciatur tibi [in vett. codd. objiciatur, ut sæpe alibi]: *Facies meretricis facta est tibi. Nolui tibi rubescere* (Jer. iii). In futuro autem sublatus a facie judicantis, tradaris ministro puniendus sine respectu miserantis. Non ut confundam te hæc scribo, sed ut filium charissimum moneo, ut salutis tue provideas, et pravo exemplo mores simplicium non corrumpas. Vale.

EPISTOLA XXX.

FULCONI, Dei gratia Belvacensium episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensium episcopus, in adversis fortitudinem, in prosperis humilitatem e.

Quoniam diabolus adversarius noster tanquam leorugiens circuit quærens quem devoret (I Petr. v), fra-

e Vide epist. 15.

f Idem consulit Aldeberto, epist. 277.

g In aliquot vett. codd. præfigitur capitulum sequens: *Non laudabat ut episcopus armis debellaret superbos.*

ternitatem vestram familiari exhortatione commoneo, ut fallaces ejus circuitus omni vigilantia cavere studeatis, quatenus propositi et officii vestri memor mundanam superbiam non armis mundanæ malitiæ^a, sed armis Christianæ militiæ superare valeatis. Suadendo etiam consulo, et consulendo suadeo, ut contra mandata domni apostolici, et legati ejus Lugdunensis archiepiscopi^a, ubi restat adhuc anchora aliqua spei nostræ, nulla ratione caput erigatis, si post quantascunque procellas ad portum pervenire cogitatis. Exemplar litterarum quas misit mihi dominus papa de causa regis, postquam legati regis nuper discesserunt ab eo^c, vobis transmitto: ut sciatis quia dominus papa, et si non antecedit, non tamen retrocedit. Valet.

15 EPISTOLA XXXI.

FULCONI, *Dei gratia Belvacensium episcopo, Ivo eadem gratia humilis Carnotensium episcopus, gravitatis anchora se in sancto proposito retinere*^d.

Quoniam, tam scientia quam experientia, novi prælatos in congregatione sibi commissa assiduo esse debere, postquam placuit ei qui ad convivium suum me invitaverat, ut recumbenti mihi in loco humili diceret: *Ascende superius* (*Luc. xiv*), frequenter monui fratres mihi commissos, ut de confratribus suis vel aliunde si ita eis complaceret, prælatum sibi eligerent, qui eos in disciplina sibi tradita posset custodire, et ad ascensiones in corde de valle lacrymarum quotidianis monitis sublevare, ne lupus invisibilis aditum inveniens ovile Domini ingrederetur, et oves Dominicas aut extra raperet, aut intus occultis morsibus strangularet. Quod cum hactenus suis de causis ab eis dilatum sit, nunc tandem acquieverunt monitis meis, et disponunt aliquem secundum quod mentibus eorum inspiraverit Deus sibi præficere, qui pro viribus sibi collatis in necessitatibus eorum studeat eis tam spiritualia quam corporalia ministrare. Ea igitur hora qua litteras istas acceperitis, per easdem litteras, licet absens corpore, præsens tamen spiritu, depono in manu vestra prælationem quam hactenus habui in ecclesia Beati Quintini, toto desiderio expostulans, ut quem congregatio illa concorditer vel pars sanioris consilii regulariter sibi præferri postulaverit, in eo loco et ordine in quo ibi eram substituat, et substitutum in anxietatibus suis pro officio vestro paterna consolatione relevetis. Ego tamen et si depono prælationem, non desero illius Ecclesiæ societatem, in qua aliquando potero vobis esse utilis, si Deus reddiderit pacem servis suis. Valet.

EPISTOLA XXXII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ servus, vestra autem societatis fidelis frater, confratribus suis, devotum fraternalitatis obsequium*^e.

Sicut navis præsentia gubernatoris destituta, licet

^a In hanc sententiam epist. 20.

^b Hugonis, de quo epist. 24.

^c Confer epist. 28.

^d In aliquot veteribus codicibus habetur capitulum sequens: *Quomodo prælationem S. Quintini deposuit in manu episcopi*. Conferenda est cum se-

A bonos habeat nautas, et reliquos navis adjuutores, licet etiam prosperum habeat ventum, tamen aut fluat, aut fluctibus immergitur, aut scopulis illiditur, et sic planctum magis invenit quam portum; sic Ecclesia Dei, rectoris sui [*unus cod.* pastoris sui] præsentia viduata, multis modis in hoc mundo tanquam in mari naufragoso periclitatur, et ab aditu æternæ quietis, tanquam ab introitu portus, aut diu differtur, aut in æternum removetur. Quod ego attendens, sicut sæpe monui (*ut supra*, epist. 17), ita nunc moneo et licentiam do, ut vobis rectorem regulariter eligatis, quem sicut patrem animarum vestrarum omni honore dignum habeatis, cujus salutaribus monitis cum omni humilitate in omnibus obediat. Nolo enim cum periculo meo et vestro vobis præesse et non prodesse; terram occupare, et messem quam terra culta latura est, umbra præfocare [*unus cod.* suffocare]. Malo vos viuentes videre sub alieno regimine quam lugere mortuos sub prælationis meæ velamine; habere vos fratres ordinatos, quam filios incompósitos. Nolo enim sine causa laborasse in vobis, quos materno affectu de veteri homine in novum mediante Dei timore generavi, quos geminorum uberum lacte usque ad solidi cibi perceptionem educavi, quos ita unica dilexi ut cum gaudentibus gauderem, cum dolentibus dolerem, cum infirmis infirmus fierem, quorum onera tanta mansuetudine supportavi quanta parentes filios carnis suæ tolerasse vix possunt inveniri. Cum ergo impediante nescio qua Dei dispositione ex maternis [*al.* dispensatione a mat.] uberibus lac sumere non possitis, quaerite vobis matrem adoptivam, de cujus uberibus lac sugatis, ne aliqui vestrum ante tempus ablactati, matrem quam expectant non invenient, et sic ad solidam escam non perveniant. In eligendo itaque omnes in commune consulite, ut nemo ibi privatam occasionem attendat, nemo de privata excellentia intumescat, nemo contentiosus existat, nec illi humiliter subditi refugiat, quem fraterna concordia provisa utilitate sibi præferri expostulat. Qui tamen tanto nunc diligentius a vobis est discutiendus, quanto postea non reprehendendus, sed ab omnibus æquanimiter est tolerandus. Nolo autem certam vobis designare personam, sed habere liberum electionis arbitrium, ut electum vestrum eo æquanimiter toleretis quo eum voluntarie vobis prætulertis. Hoc tamen [*al.* tantum] in fraternitate vestra retineo, ut quem de fratribus mecum habere voluero, mihi sicut patri filium transmittatis, et sic ubi cum manere voluero, sine scandalo concedatis. Qua in re non est vobis^f formidandum, quia satis in hoc servavo modum. Hoc etiam apud vos interim volo habere privilegium, ut si^g quæ, quod absit! inter prælatum vestrum et

quente.

^e Sic conceptus est titulus in vet. codd. Alloquitur autem canonicos Ecclesiæ S. Quintini Belvacensis; et conferendæ sunt epist. 17 et 31:

^f Vobis deest in ms. c.

^g Quæ deest in ms. c.

aliquem de fratribus orta fuerit contentio, et aliqua intemperantia zeli adversus alterum alter exarsit, si hoc commode per vos sedari non poterit, non prius ad aures publicas causa hæc prodeat quam ad me deferatur, ut studeam vel immoderatum zelum illum temperare, vel demum canonicæ severitati vires dare. Inexpertus enim auriga, dum nescit frena moderari, primo cursu cogit equum acceleratione lassari. Cum ergo sit ars artium, onus onerum regimen animarum, postquam usu ipsius artis eloctus fuerit vester prælatus, quid debeat dissimulare, quid debeat in promptu vindicare, tunc jam suo et vestro iudicio contenti, poteritis omnia commode negotia vestra commodare. Quicumque autem ille sit, talem eligat fraternitas vestra, qui sciat de thesauro suo proferre nova et vetera, qui etiam noverit mores vestros, cuius mores et vos non habeatis ignotos, melius enim sibi invicem coherent lapides, qui frequenter collimati, inæqualitatem suam deposuerunt frequenti limaturæ exercitio. Quod si forsitan contigerit cum in causis exterioribus minus esse exercitatum (in c. *Petrus* distinct. 39), ad disponenda omnia sibi commissa, juvabit cum bona conscientia et bonum testimonium. Ipse etiam faciat sibi præpositum, qui consilio ejus et vestro omnia exteriora disponat. Ipse autem intus [solus *cod. Put. interin.*] secundum traditionem sanctorum Patrum vacet orationi et lectioni, et nutriendæ fraternæ dilectioni. Multa loquor, sed quasi nunc demum **16** vos ablactans vellem vos in omnibus esse instructos: ut quæ sunt recta [*al. bona*] sapiatis, et recte intellecta, opere impleatis. Sed quia [*al. si ad*] ad hoc non sufficitis, consulite Angelum magni consilii, ut consilia vestra dirigat, et ad bonum finem [*v. c. S. Vict. ad bonam finem*] perducat. Deus patientiæ et solatii sit vobiscum. Valet.

EPISTOLA XXXIII.

LAMBERTO, *Dei gratia Atrebatensium episcopo, Ivo, Ecclesiæ Carnotensis servus, sinceræ dilectionis munus.*

Si tanta esset nobis convicinitas locorum quanta est animorum, frequenter vellem tuo dulciloquio mulceri, tua consolatione refoveri. Desiderarem tibi frequenter æstus meos confundere, perturbationum mearum crebras incursionses tuis orationibus propulsandas ostendere, amissam quietem spiritus tecum sæpe deflere; in qua licebat aliquando divini amoris dulcedinem apposita divini verbi mensa gustare [*sic v. c. antea, cogitare*]. Sed quoniam et tu jubente Deo remigasti in altum, ut laxares retia in capturam, amodo poteris ex tuis mea pensare pericula, qualia prælatos in profundo experiri pronuntiat Psalmista: *Ascendunt usque ad cælos, et descendunt usque ad abyssos; anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est* (*Psal. cvi*). In quibus periculis unum est singulare consilium, qua-

tenus toto affectu clamemus ad Dominum, cui mare et venti obediunt (*Matth. viii*), ut procellam nostram convertat in auram, et sileant fluctus ejus. Quod si Dominus in navi dormiens, ut experiatur sustentiam nostram, moram fecerit, sustententes sustineamus, quia veniet, et supra sustentiam nostram tentari nos non permittet (*I Cor. x*). De cætero, charissime, læta tua, tristia tua communica suo tempore diligenti et dilecto, quia læta et tristia tua mea sunt, sicut mea tua esse non ambigo. Vale.

EPISTOLA XXXIV.

Ivo, *humilis Carnotensis Ecclesiæ servus, ROBERTO jam bonæ spei fratri, ascensionem in corde.*

Quoniam, sicut quorundam relatione didicimus, jam vilescit tibi mundus et omnis vana spes ejus, credimus quia propitia divinitas inchoavit in peccatore tuo templum suum, et locum sanctum habitationis suæ; unde honorum omnium largitori, a quo fit hæc de vetustate in novitatem laudanda mutatio, grates exsolvimus, et bonis principiis felicem proVectum et bonum exitum conferri [*ita omnes v. c. antea, proferri*], ab eodem omnium honorum largitore postulamus. Tu igitur, charissime, adjuvante divina clementia sollicite cave, ne immundus spiritus ad te revertens, domum quam reliquit, intus vacantem et foris ornatam inveniat, et secum alios septem nequam spiritus virtutum specie palliatos inducat, sique novissima tua pejora prioribus efficiat (*Luc. xi*). Contra spirituales itaque nequitias pugnaturus, si securus vis pugnare, castris Christi militum ordinate pugnantium te inserte, ne si singulari certamine contra exercitatos iuxeritatus pugnare contenderis [*al. contendis, ita ms. c.*], innumera adversariorum tuorum multitudine comprimar. Postquam vero Spiritu consilii et fortitudinis armatus calliditates antiqui hostis evitare consueveris, jam exercitator [*al. idem exerc.*] in spiritali certamine poteris solus, si ita contingat, contra quoslibet hostes certamen inire, quorum impetus didiceris sustinere in acie. Unde Dominus noster Jesus Christus discipulos nondum Spiritu sancto confirmatos, et adhuc spiritualis certaminis expertes admonuit [*admonet v. c. ms.*] dicens: *Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto* (*Luc. xxiv*). Possem fraternitati tuæ hunc in modum multa scribere, sed quia tu per te sapis, hoc præ cæteris obsecro, ut qui jam de tuis Deo in membris ejus cœpisti offerre sacrificium, principaliter ei de te offerre studeas holocaustum, ne si aliter, quod absit! feceris, dicatur tibi: « Si recte offeras, recte autem non dividas, peccasti, cum tua tribuas, et te ipsum tibi retineas ». Vale.

EPISTOLA XXXV.

RICHERIO, *Dei gratia sanctæ matris Ecclesiæ Senonensis archiepiscopo, Ivo, Ecclesiæ Carnotensis servus, obedientiam secundum constitutiones* [*ita omnes v. c., antea consuetudines*] *Patrum, et cœ-*

* Citat et explicat ep. 47.

*teris coepiscopis in urbe Remensi congregatis frat-
ternæ dilectionis obsequium.*

Si divinæ legis fuissetis memores, cujus debetis esse doctores atque tutores, non contra sanctorum Patrum instituta [instituta *ms. codex desunt in ms.*] me invitassetis ad concilium, præsertim cujus facinus ignoratis aut flagitium. Primo, quia invitarunt me quidam episcopi non comprovinciales mei, qui sine auctoritate apostolica mei iudices esse non debent, cum peregrina judicia nullius esse momenti decretorum pariter et canonum generali sanctione decernat [*al. decernit, vel decrevit*] auctoritas ^a. Secundo, quia admonitione metropolitani mei protrahere nitimini causam meam extra provinciam. Quod cum multis sanctionibus sanctorum Patrum præcisum sit, unam ex multis beati Stephani papæ et martyris producam ad medium, quæ tanquam gladius biceps utriusque intentionem reverberet, invitantis scilicet et accusantis. Dicit enim beatus papa Stephanus (epist. 2): « Ultra provincie terminos accusandi [accusantis *ms. cod. sedem*] licentia non progrediatur, sed omnis accusatio intra provinciam audiatur, et a comprovincialibus terminetur, nisi ad apostolicam sedem fuerit tantum appellatum. » Et : « Neganda est accusantibus licentia criminandi, priusquam se crimine quo premuntur exuerint (c. *Qui accus. non poss.*, et c. 1, caus. 3, q. 11). » Postremo quia non de veritatis tramite, sed de odii fomite ^b mea procedit accusatio, apostolicam sedem appello. Quod omnibus in crimine pulsatis apostolica concedit auctoritas, ut per se, aut per vicarios suos loco et tempore, quod mihi præscripserit, causam meam discutiat, et cum peroratum fuerit, legitimam sententiam proferri præcipiat. Neque hoc bene mihi conscius causa vitandi iudicii facio, cum manifesta et brevis sit mea purgatio de crimine perjurii, qui nulli hodie viventium aliquando iuramentum feci. Sed nolo exemplum esse cæteris recedendi ab ordine, neque sanum est consilium pro incerto commodo vel nullo certis periculis me opponere. Conductum enim a domino meo rege quæsi ^c, nec habere potui. **17** Quantum vero ex intentatis mihi intelligo, non liceret mihi in conventu vestro impune dicere veritatem; qui pro jam dicta veritate, et apostolicæ sedis obedientia tantam sentio jam ^d severitatem, ut perjurium arguar incurrisse, et majestatem regiam minuisse ^d. Quod ut pace vestra dicam, rectius in eos retorqueri potest, qui vulnus fomentis incurabile tanquam pii medici cauteriis competentibus dissimulant urere, vel medicinali ferro præcidere ^e. In qua sententia si mecum firmiter fuissetis, jam ægrotum nostrum ad sanitatem perduxissetis. Quod quoad differtis, videte si

fidelitatem quam debetis pleniter exhibetis, si officii vestri munus expletis. Faciat ergo dominus rex ^f adversum parvitatem meam, quantum Deo permitte libuerit et licuerit, includat, excludat, præscribat, inspirante Dei gratia et prosequente, decrevi pati pro lege Dei mei, nec ulla ratione cogente volo ei consentaneus in culpa esse, qui nolo esse consors in pœna. Angelus magni consilii, et Spiritus fortitudinis sit vobiscum, ut recta sapiatis et recta faciatis. Valet.

EPISTOLA XXXVI.

Reverendo confratri Petro Pictaviensi episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, sic bona plantare, ut non studeat bona convellere.

Si fraternitatem vestram in jus vocare possemus, quantum salvo charitatis vinculo fieri posset, iure a vobis multas expostularem injurias, partim communes, partim proprias: proprias, quia clericum in diocesi nostra Deo militantem, et pro pulchritudine et dulcedine vitæ contemplativæ, fonti vitæ totis desideriis inhiantem, ad publicum prodire, quietem suam interrompere, nostra admonitione, nostra auctoritate compulsi. Quem cum vobis ad regimen cujusdam regularis ecclesiæ diocesis vestræ, vestris epistolis crebro compulsi concessimus, et canonicè electam ab ipsa Ecclesia transmissemus, non satis aptam a vobis passus est repulsam, qui præpostero ordine tunc de ejus prælatione disceptare cœpistis, quando jam facta a fratribus et collaudata a vobis ejus electione, in prioratus sui sede cum sublimare debuistis. In quo et illi fratri non modicam intulistis verecundiam, et amico vestro ^g non minimam fecistis injuriam. Non enim erat tanta precum instantia ab amico postulandus, qui ad injuriam doni et donantis tam facile mutata sententia fuerat refutandus. Nec satis tuentur vestram fraternitatem litteræ domni papæ, quibus dictandis a latere interfuimus, quæ confirmant abbati Sancti Cypriani jus illud prædictæ Ecclesiæ ^h, quod se habere dicebat ex legitima concessione quorundam monachorum, qui (ut audivimus) quietam possessionem clericorum approbant, monachorum vero Sancti Cypriani intrusionem prorsus improbant. Ad hoc enim prædictus abbas modis omnibus nitebatur, ut prædictæ Ecclesiæ prioratus ei a domno papa concederetur. Quod dominus papa nobis reclamantibus, et libertatem clericorum pro posse nostro defendentibus facere noluit, præcavens, sicut ipse dicebat, ne sub hac occasione prædictus abbas clericos moliretur excludere, et monachos suos intrudere. Clericorum autem ordini publicam infertis injuriam, qui monachorum ordinem ad tam ruinosam superbiam erigitis, ut cleri-

^a Refertur in c. *Peregrina*, cum seq. caus. 3, q. 6.

^b A pseudoepiscopis se fatigatum dicit epist. 67.

^c Confer locum epist. 28.

^d Deest in *ms.*

^e Loquitur de nuptiis Philippi regis cum pelli-

ce; de quibus epist. 13.

^f Cujus odia per decennium tolerasse scribit epist. 141.

^g *Vestro*, sic v. c. id est Ivoni, male antea, *nostro*.

^h Ita hic locus restitutus ex v. c. *Adi not.*

cos eis [el. m. s. c.] subjugare studeatis, quorum tanta debet esse excellentia, ut secundum beatum Augustinum ^a : « Vix etiam bonus monachus bonum clericum faciat. » Sed quia clericus ista dixit de clericis, audiamus monachum dicentem de monachis. Dicit enim Hieronymus ^b : « Monachus non docentis, sed dolentis habet officium. » Et alibi : « Clerici oves pascunt; ego pascor. » Et alibi : « Si cupis esse quod dixeris monachus, id est solus, quid facis in urbibus (GRATIAN. sub causa 16, q. 1)? Quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum. Habet unumquodque propositum principes suos. Et ut ad nostra veniamus, episcopi et presbyteri habeant ad exemplum apostolos et apostolicos viros, quorum honorem possidentes habere nitantur et meritum. Nos autem habeamus propositi nostri principes Paulos, Antonios, Julianos, Hilarios, Macharios. » Et alibi : « Mihi oppidum carcer, et solitudo paradisi est. Quid desideramus urbium frequentiam, qui de singularitate censemur? » Possemus in hunc modum multa colligere de privilegio clericorum, et subjectione monachorum, nisi vitarem prolixitatem epistolæ. Nec tamen ista dicendo, monachorum religioni detrõhimus, imo ut veri monachi sint, id est, ut vere singulares sectentur vitam, tota mente desideramus. Laudamus quidem eos et beatos esse profiteremur, si non transgrediantur terminos a patribus suis positos (*Prov. xxii*); et tunc magis esse beatos, cum subesse magis studuerint quam præesse, cum humilitas et obedientia sit eorum summa provecio, ambitio vero et superbia [et *superba ms. cod.*] lamentabilis dejectio. Hæc et his similia diligenter attendite, et ordinem clericorum, in quo estis, et cui Deo auctore præestis, ad meliora provocando honorate, et nulli alii ordini eum contra morem ecclesiasticum subjugari permittite. Vale.

EPISTOLA XXXVII.

Ivo, Carnotensis Ecclesiæ servus, ROBERTO in Christo dilecto fratri, memorem esse uxoris Lot.

Gloria misericordii et sapienti Deo, qui cor tuum inanitum [*al. inaniter*] inflatum, sagittis acutis vulneratum, ad tantam humilitatem perdomuit ut jam ad petras montium confugas, et ab ira Agni (*Apoc. vi*) abscondi desiderans ab eis vitam salutis ardentem inquiras. Et quia decorem domus Dei diligere, et de valle lacrymarum ascendens canticum graduum cantare cœpisti, quod ipse per te nosti, solum hoc superest ut cum Apostolo quæ retro sunt oblitus in anteriora te extendas (*Phil. iii*), donec ad montem Bethel virtutum ascensione pervenias (*Isa. iii*), ubi dilectum fugientem desiderii lacrymis prosequaris, et aliquando revertentem interni [internis *ms. c.*] amoris brachiis complectaris. Sed quis sit aptus vitæ modus, vel quis locus ad ambulan-

^a Epist. 76, ad Aurelium; et refertur in cap. *Legi*, 56, causa 16, q. 1.

^b Lib. adversus Vigil. et lib. De instit. monach.; et lib. De laude vitæ solit.

A dum in via Dei eligendus sit affecto uti nunc es, nec tua fraternitas quæsit, neque ipse scire possum, nisi me pulsante ad ostium cordis tui, tuos æstus ipse proferres, et in quo vetus homo resistat, quominus novum hominem perficias, simpliciter aperires. Quod **18** licet aliqua ratione impediende ad præsens fieri non contingat, Deum tamen pro amabili fraternitate tua rogabo, ut qui in pectore tuo templum suum inchoavit, ipse perficiat, simul exhortans ut certum vitæ modum quem Deus tibi ipse inspiraverit, eligas: in quo humilitatis viam [*duo v. c. vitæ*] subobediendiæ freno insistas, et experimento simul et exemplo vitæ tuæ moderamen addiscas. Sic enim decens est ut ab imis inchoans ad summa proveharis, non ut a summis incipiens ad ima dilabaris. Quod cum nostris temporibus de quibusdam ipse videris et audieris ^d, exemplo illorum te oportet esse correctum [*al. correptum*], ut non simile incurras retrogradationis opprobrium. Plumescit igitur in nido, antequam voles in altum, ut solidatis virtutum pennis possis alas in activæ vitæ moderatione deponere, et easdem in altitudinem contemplationis elevare. Vale. Apud fratrem Lambertum habe me excusatum, quia nondum mihi scribere licuit quæ voluit. Scribam autem quæ Deus donaverit, cum mihi opportunum fuerit.

EPISTOLA XXXVIII.

GUACELINO [al. GUALCELINO ms. c.], reverendo Vuintoniensium [*sic v. c., antea Vuintoriensium*] episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ servus, salutem.

Liberalitatis tuæ fama nullo simulationis fuceo palliata, jam pridem mihi per multos innotuit et placuit. Qua fiducia per Gullielmum Sancti Satyri præpositum, vasculum chrisnale, cujus forma nostris artificibus erat ignota, a tua munificentia postulavi, et sine dilatione impetravi. Quod mihi gratius fecit charitas dantis quam appetitus postulantis. Unde quoties mihi ad usus necessarios ante oculos ponitur, tui memoria dulciter mihi ad mentem revocatur, et fraterna charitas ad rependendam vicem, si opportunitas se offerret, excitatur. Unde postulo fraternitatem tuam, ut et tu memoriam confratris in tua mente reponas, quatenus et orationum manus ^e desideranti mihi porrigas, et utrum apud te hanc gratiam impetraverim, aliquo signo ostendas. Vale.

EPISTOLA XXXIX.

ANSELMO, reverendo Cantuariensium archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis servus, pro modulo sibi collato fidelium orationum munus.

Quamvis placuerit ei qui te invitavit, tibi non alta requirenti dicere [*in septem v. c. ut tibi nec quærenti diceret*]: *Ascende superius* (*Luc. xiv*); non tamen ideo credimus paternitatem tuam [*vestram, ms. c.*]

^e Ipse deest in ms.

^d Ipse vid. desunt in ms.

^e Sic omnes antiqui libri, antea, *munus*, ita ms. c.

nulli religioso onerosam minus esse memorem eorum quos aliquando in Christo dilexerat, vel a quibus pro Christo aliquod obsequium fraternitatis acceperat. Quod tamen si aliquando ex quotidiana ecclesiasticorum negotiorum instantia contingeret, tamen non immemores vestri [nostri *m. s. c.*], parvitas nostræ memoriam tuæ sublimitati quibus possumus vehiculis ad mentem reducimus [*v. c. reducere curamus; ms. c. reducere tantum*], utpote qui tuis desideramus orationibus fulciri, et copiis si necesse fuerit relevari. Astitimus enim hoc anno pro multa in te benivolentia monachis Beccensibus ^a contra Molismenses, quantum ratione et auctoritate suffragante potuimus. Et jam de ^b Pixiacensi monasterio plenam per nos consecuti fuissent justitiam, nisi quod prius affectant regis captare benivolentiam. De cætero commendo paternitati tuæ fratrem Rothardum [*al. Rohardum, vel Rotrardum*] præsentium latorem, per obedientiam confratrum ad partes istas directum, ut in quo indiguerit consilio, cum munias et auxilio. Si autem servitium nostrum in aliquo tuæ sanctitati fuerit commodum, obedituro præcipe. Vale.

EPISTOLA XL.

Ivo, Carnotensis Ecclesiæ non satis aptus minister, fratri MANEGALDO, 'sic crucem Christi portare ut ejus remigio mare hujus mundi valeat transfratere.

Quoniam post multos circuitus levem Christi sarcinam subire, et contempto mundi flore in domo Dei abjecte vivere elegisti, sciens quia *melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas* (*Psal. xxxvi*), divinæ bonitati, quæ humilibus dat gratiam, grates exsolvimus, et ut de commisso tibi talento, tanquam fidelis nummularius, creditori tuo multiplicem referas usuram, eandem divinam bonitatem intensius obsecramus. Sic enim ordo rationis poscebat ut qui verbo ad viam vitæ plurimos informaveras, aliquos aliquando conformares et confirmares exemplo; et qui de semine patris Jacob tanquam Zelpha inveterata et ancillari consuetudine philosophandi filios pepereras, jam de ejusdem patris semine tanquam speciosa Rachel ex intimæ visionis libertate spiritualem sobolem multiplicare non desistas (*Gen. xxix*). Ista [*ita ms. c.*] dicens: ^D Minervam quidem non doceo, a qua magis doceri indigeo; sed fraternis profectibus congaudens, bonis principiis meliores exitus apponi desidero. Simul obsecro, ut pusillanimitatem meam in alto remigantem, et pene aliquando naufragantem, de portu tranquillitatis tuæ orationibus juves, salutaribus monitis aliquando consoleris. Notum enim credo prudentiæ tuæ mihi pro Rachel servientis Liam esse nocte suppositam (epist. 4 et 17), quam quidem invitus [*al. quanquam invitus*] suscepi, et invitus tolero, utpote parum videntem, parum parientem, sed multum exasperantem. Quarum mo-

^a Hæc videtur referenda epist. 6.

^b Alias, Pixicensi, Pixinacensi, Pijacensi; ea-

lestiarum tædio frequenter affectus, retrospectæ quietis amissæ pulchritudine graviter ingemisco, et datis mihi columbæ pennis avolare (*Psal. l. iv*), iterum vacare desidero. In qua perturbatione solum mihi refugium est orare, et eum exspectare qui *salvum me faciat a pusillanimitate spiritus et tempestate* (*ibid.*). A cujus voluntate si dissentire non timerem, tanto oneri impar, eidem oneri humerum libenter subtraherem. Cum ergo a te ad partes nostras transierint vel redierint aliqui, fac ut videam interiorum hominum tuum in litteris tuis, sicut ex parte vidisti meum in meis. De cætero commendo fratrem istum portitorem præsentium [*quidam add. litterarum*] fraternitati tuæ, ut familiarem [*unus, familiariter*] eum habeas, et in lectionibus tuis ei benigne respondeas. Quantum enim de homine æstimare possumus, ædificari quærit, non inflari.

19 EPISTOLA XLI.

Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, GAUFREDO [*al. GOUFREDO, GOIFFRIDO, GODEFRIDO*] Vindociensis monasterii abbati, cum dilectione salutem.

Quantum ex tenore litterarum tuarum perpendere potui, summa inquisitionis tuæ fuit utrum monachus qui tantum a monacho, et non a suo abbate benedictus est, ab abbate suo iterum benedicendus sit. Quod fieri posse et dimitti posso arbitrator absque ullo benedicti vel benedictis incommodo. Monachi enim benedicti non est manus impositio, vel alicujus sacramenti ex apostolica traditione celebratio. Nec aliam vim habere mihi videtur, quam super poenitentem absolutio, vel super populum sacerdotis oratio. Dicit enim B. Hieronymus: « Monachus non habet officium docentis [*al. non est; vel, monachi officium non est docentis*], sed plangentis, qui se et mundum lugeat. » Sicut ergo monachus in hoc officio sibi soli prodest, ita ex gratia vocantis solus ad hoc officium accedere potest, nec præjudicat ad salutem, utrum simpliciter a [*a simplici ms. c.*] monacho vel abbate suscipiat benedictionem, quia verum monachum nulla facit exterior adjectio, nisi mundi contemptus et plena Dei dilectio. Quod in principibus hujus ordinis, Paulo videlicet et Antonio, et multis aliis Ægyptiis monachis facile apparet, qui nullam a præcedente abbate vel monacho suscipientes benedictionem, perfectam ab eo qui habitare facit monachos in domo, sui laboris consecuti sunt retributionem. Quod vero postea multiplicatis monachorum congregationibus professiones ab eis exactæ sunt, et benedictiones super eos datæ, quadam cautela factum est ut monasticus ordo quanto firmiter in conspectu Dei et hominum et solemnius ligaretur, tanto robustius et devotius ab ipsis servaretur. Et si qui vellet ab hoc proposito recedere, testimoniis pluribus convincerentur [*vincerentur, ms. c.*], et tanquam jurati [*in uno cod. perjurati*] in Christi sacramenta tirones, ad propositum suum reverti cogentur. Quibus liquet dem varietas in tit. epist. 45.

^c Iterum deest in ms. c.

traditiones hujusmodi nihil esse aliud quam quædam religionis vincula, humanæ instabilitati provisæ. Quoniam omnis traditio religionis novitate et raritate viget et floret, antiquitate vero et numerositate, nisi districte ligetur et servetur, frigescit et vilescit. Unde in discretionem abbatum hoc mihi ponendum videtur, utrum debeant professiones, coram aliis factas, vel benedictiones, ab aliis datas, in sua præsentia iterare, quia non est hoc ecclesiastica sacramenta iterando violare, sed pro instabilitate personarum vinculum vinculo [al. vinculis vincula] superponere. Quod si monachi benedictio esset consecratio etiam apud Cluniacenses ^a apud quos (ut asseritis) est ista consuetudo, nulla prorsus fieri posset [al. deberet] benedictionis iteratio. Unde nec consecratio virginum, quæ ex auctoritate apostolica episcoporum privilegio reservatur (can. *Sicut*, et can. *Presbyteri*, dist. 68), si aliquando a presbyteris usurpetur, propter sacramentum Christi et Ecclesiæ quod ibi continetur, nullatenus ab episcopis iteratur. Dixi de proposita quæstione quod sensi, et quantum mihi videtur, in nullo a ratione vel auctoritate dissensi. Vale, et quomodo ieris vel redieris, et quod audieris de consilio domni papæ mihi rescribe.

EPISTOLA XLII.

Hecconi, *Dei gratia Suessionensium episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, confortari in Domino.*

Publicis negotiis præpeditus, plura quæ volui fraternitati vestræ scribere non valui. Si autem aliquando mererer dulce colloquium vestrum, dicerem plurima in aure tuta, quæ chartula celare non posset, si in æmulum manus, antequam ad vestras perveniret, incideret. Hoc itaque interim suadco vobis, ut juventutem vestram honestis exercitiis occupetis, lectione, oratione, sacræ legis meditatione, ut si aliquando aliqua sœda imaginatio per sensuum fenestras templum cordis irrupens ibi appingi tentaverit, vel prorsus ab ipso introitu repellatur, vel si forte aliqua incuria vel importunitate ostium cordis irrepserit, casta intus vigente dignitate cum dedecore excludatur. Sic enim testimonio bonæ conscientiæ poteritis in iustitia Dei exsultare, et internæ suavitatis gustum proximis fiducialiter [unus cod. fideliter] eructare. Nec infructuosus esse poterit sermo doctoris, quem intus accendit et format divini virtus amoris. Si vero perversorum odia et detractiones ex hoc incurrerit vestra fraternitas, toleranda erunt vobis verbera verborum, qui in eorum numero [id. cod. in eorum merito] estis, qui apostolico gradu insistentes pro domo Dei sustinuerunt non tantum rapinæ honorum suorum, sed etiam tormenta et mortes corporum. Quod enim illi sustinuerunt pro fidei defensione, nos sustinere habemus pro crimi-

nosorum actuum reprehensione, alioquin erimus pastores nosmetipsos pascentes, nostra quærentes, oves morbidas non sanantes, sed fortes et pingues devorantes (*Ezech. xxiv*). Nec ab hac fortitudine deterreat vos raritas præsentium exemplorum, cum excusare nos non valeat hæc ratio apud iudicem internorum. Valete, et fratres nostros Bistesiaci [al. Bistisiaci] Deo militantes sub patrocinio vestro pro Dei amore et nostro juvate, et contra æmulorum infestationes paterne supportate.

EPISTOLA XLIII.

Domno et Patri suo URBANO summo pontifici, Ivo, (humilis) Ecclesiæ Carnotensis minister, cum Petro pugnare, et cum Petro regnare.

Quoniam Romana Ecclesia post multa naufragia sub vestro regimine ad portum pene [jam ms. c.] pervenit, et Italiæ regnum ^b jamdiu rebelle in conspectu vestro totum pene contigit, ita ut novus rex ad voluntatem Dei et vestram in manus vestras se dederit; gaudeo in Domino, et gaudium meum nullis syllabarum metis explicare sufficio. Quotidianas etiam preces coram Deo pro vestra incolumitate et pace multiplico, ut sermo Dei per vos currat (*II Thess. ii*), et de die in diem magis proficiat, et bona quæ per vos inchoavit, ad finem usque perducatur. Notum autem facio sublimitati vestræ quod Guillelmum [al. Willelmum de quo ep. 5.] bonæ spei fratrem in Carnotensi Ecclesia nutritum, Parisiensis Ecclesia elegit in episcopum. Qui quidem sine consilio et assensu nostro nihil tale præsumere voluit. Misimus itaque cum eo quosdam de fratribus, ²⁰ qui diligenter inquirerent, utrum in eum vota omnium concurrerent, utrum hæc electio mediante pecunia, vel aliqua esset a rege extorta violentia. Quibus bene cuncta renuntiantibus, illi fratri dedimus consilium et assensum, ut illi electioni cederet, et divinæ ordinationi se non subduceret. Timebamus enim ne alius ex transverso intruderet, et Ecclesiam Simoniaca peste macularet. Addidimus quoque consilio ejus, quia aliquantulum infra annos legitimos ^c nobis esse videbatur, ut promotiones ad gradus ecclesiasticos per congrua intervalla ^d differret, et interim aut per se aut per nuntios Ecclesiæ pro his quæ ad integritatem ordinationis minus sunt, a paternitate vestra indulgentiam postularet. Quod scribo absens, si opportunitas se offerret, dicerem præsens, et pro ipsa Ecclesia, et cum ipsa Ecclesia a paternitate vestra magna in vos fiducia (magna animi fiducia ms. c.) postulo, ut nulli æmulo de ejus insimulatione aurem de cætero commodetis [al. accommodetis], et per præsentium latorem mihi et ipsi Ecclesiæ litteris vestris, quo ordine et quo modo res incepta ad exitum cum gratia vestra perducatur, vos ipse disponatis. *Conterat Dominus*

obluclari adversariis.

^c Triginta, quæ ætas viri perfecti dicta in concilio Agathensi, relato, cap. 6, episcopus distinct. 77.

^d De intervallis ordinum, Grat. distine. 77.

^a Sic leg. ex melioribus libris. Cluniacensis monasterii meminit ep. 78; male antea, apud *Gloriacenses*.

^b Supra epist. 24, dicit in regno Italico surrexisse alterum Achab; et, in fine ep. 27, Urbanum Romæ

Satanam, oro, sub pedibus vestris (Rom. xvi). Valet. A correctores [correptores, *ms. c.*] suos insurgunt tanquam phrenetici in medicos, expectantes de vobis meliora et viciniora saluti (*Hebr. vi*), toleramus imperfectionem vestram, dissimulamus impietatem vestram, et cum abundante iniquitate sanare vos perfecte nequeamus, malumus infirmos et sanctios vos habere quam penitus mortuos. Rogamus itaque et obsecramus, et ex auctoritate Domini Jesu, cujus legatione, licet indigni, fungimur, vobis præcipimus, ut salvationis vestræ memores, saltem [*ita v. c. Put., al. saltem*] hos quatuor dies, quibus et Dominus et Salvator noster medicinalia salutis nostræ sacramenta evidentius operatus est, pacificos firmiter habeatis [*unus v. c. vos fir. exhibeatis*], et ab omni injuria [*al. iniquo*], tam inimicorum quam

EPISTOLA XLIV.
Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, omnibus in ejusdem Ecclesiæ episcopatu positis, salutem in Domino.

Notum sit vobis, dilectissimi, qui ad supernam Hierusalem pertinere vos creditis, quia si donativum superni Regis, ad quod vocati estis, promereri desideratis, pacem vobis a Deo mandatam remota omni discordiæ peste servare debetis. Hanc enim Christus mundum ingrediens angelica revelatione mundo mandavit cœlesti militia concinnente: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11)*. Hanc Christus proxime de mundo egressurus et in brevi ad cœlos reversurus commendavit dicens: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis (Joan. xiv)*. Hanc Apostolus necessario tenendam admonet dicens: *Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum (Heb. xii)*. Cum enim Christi adventus non solum inter se cœlestia et terrestria, sed etiam ipsa terrestria ad invicem pacificare venerit, ut in unitate fidei et Christianæ pacis unum Christi corpus fierent, quid ei proderit Christi adventus, qui extra pacem fuerit inventus? Hanc professi estis, cum ad Deum, auctorem pacis et amatorem revertentes, diabolo auctori et amatori discordiæ et omnibus operibus ejus in fonte vitæ renuntiastis. Ergo, fratres, si dissimulare non vultis, magna est vobis indicta a necessitas observandæ pacis, qui Regis æterni sacramentis obstricti æterni præmii expectatione cœlesti militia vos mancipastis. Pro certo enim sciat fraternitas vestra, quia in regno Christi nullus est relictus discordiæ locus. Solum cum auctore [*al. actore*] mortis et operibus ejus, indiciens est nobis injecta discordia. Cum ergo, ut dictum est, Christianorum fides pacem debeat habere continuam ^b, et non tantum mentes eorum a vitis, sed etiam manus debeant vacare ab operibus vitiosis: videte quantum jam desit vobis ad Christianam perfectionem [*v. c. vobis Christianæ perfectionis*], qui dies, quos devovistis cœlesti militia ad quærendam salutem, remitti vobis cogitis exercendæ malitiæ ad inveniendam mortem. Attendite, fratres, si quis vestrum alternatim carnem suam tribus diebus ferro incideret, vel igni combureret, vel quolibet alio cruciatu affligeret, quatuor vero diebus tantum vocaret [*vacaret, ms. c.*], nonne ab amicis ligaretur, nonne tanquam phreneticus ad medicum duceretur? Quanto magis vulnerator animæ suæ vel interfector fortioribus Christi ^c vinculis esset alligandus, ut a morte animæ suæ cessaret, et incessanter vitæ operam daret! Sed quia prona est omnis ætas ab adolescentia in malum (*Gen. vi*), et perversi homines stipendia peccati magis quam justitiæ diligentes adversus

amicorum, tam alienigenarum quam indigenarum, mentes, manus, linguas compecscatis. Novit enim quicumque est Christianæ religionis discipulus, quia quinta feria [quintæ feriæ cultus] Dominus Jesus ultimum cum discipulis convivium celebravit (*Matth. xxvi; Luc. xxii*), in quo corpus et sanguinem suum, quæ sunt nostræ reconciliationis sacramenta, et vulnerum nostrorum medicamenta, edendum et bibendum, et de cætero in sui commemorationem faciendum eisdem discipulis commendavit. Completo itaque cœnæ mysterio, eorundem discipulorum pedes lavit, in sacramentum pœnitentiæ et remissionis (*Joan. xiii*); hoc sacramento designans [*designatur, ms. c.*], terreno pulvere etiam religiosa corda sordere, et neminem esse mortaliem, qui non ceget pœnitentia et peccatorum indulgentia. Ejusdem diei fine, discipulo prodente, traditus est in manus Judæorum; quod tanta patientia fieri pertulit, ut se male tractantibus in nullo resisteret, imo aurem præcisam servo principis benigne restitueret (*Luc. xxii*). Quinta quoque feria peracta dispensatione suæ incarnationis videntibus discipulis, in glorificata carne cœlos ascendit (*Marc. xvi*); de cætero ad dexteram Patris interpellans pro nobis, ut eo sequatur humilitas gregis, quo præcessit celsitudo pastoris. Quid in his omnibus dux nostræ, quid nisi pacis exempla monstravit? videlicet ut qua die Christiana plebs tot ad vitam medicamenta suscepit, nemo alium lædendo se potius lædat, nemo alium interficiendo se potius interficiat; cum læsus foris, lædens intus [*al. interius*], pereat. Sexta vero feria primus Adam de limo plasmatus est (*Gen. 1*) et secundus Adam ad redimendum hominem veniens, in utero Virginis angelo nuntiante est incarnatus (*Luc. 1*). Eadem quoque feria Christus passus est, et homo perditus, ad imaginem Dei per Christi sanguinem est reformatus (*Joan. xix*). Qua ergo die pax reddita est mundo, pacem servare debet omnis homo, ne ad mortem redeat, quam protoplastus universo intulit mundo. Septima autem feria

^a Ita v. c. Put.; alii *injuncta*. Ms. c. ep. 50, *pacem quæ indicta est*.

^b Ita v. c. Put. ut paulo ante dixit. *In unitate*

fidei et Christianæ pacis. In aliis est: *Fines pacem debeant habere, ms. c.*

^c Christi deest in ms. c.

21 requievit Deus ab omni opere suo, significante hoc nobis Spiritu sancto quod non tantum quiescere debemus ab omni opere vitioso, sed et requiem expectare post tempus quo sabbatizandum est ab omni opere oneroso. Non enim onerosum erit Deum perfecte diligere, et ejus laudibus ex dilectione incessanter insistere. In figuram quoque futuri et præsentis sabbatismi [*unus cod.* in signum quoque præsentis sab.], prædicta feria caro Christi requievit in sepulcro, anima ejus interim debellante tartara, et hostis antiqui fortitudine superata, perdita spolia reportante. Noli ergo, Christiane, Christi sanguine redempte, noli beneficiis tui Redemptoris ingratus existere; noli tartara in hac ereptionis et requietionis die tua præsentia cumulare, bona proximi tui rapiendo, et cum qui aliena non rapuit, sed se ipsum tibi impendit in membris suis iterum persequendo. De octava feria, quæ et prima, nulli credenti dubium est quod ea die Dominus resurrexit, et certum nobis argumentum et exemplum duplæ nostræ resurrectionis sua resurrectione contulerit, in qua plena pax dabitur illiis adoptionis, jam non concupiscente carne adversus spiritum, vel spiritu adversus carnem (*Gal.* v). His et aliis de causis quæ pro brevitate sermonis onerosum est enumerare, majores nostri in his potissimum diebus servandam pacem esse sanxerunt, et pro qualitate personarum et quantitate malorum diversa et dira supplicia violatoribus pacis inferri decreverunt. Quorum vestigia, pro posse nostro, sequentes, exhortando præcipimus, et præcipiendo exhortamur, ut pacem, cujus constitutionem vobis scriptam dirigimus, sine deceptione servetis, et servandam tactis sacrosanctis reliquiis propria manu firmetis. Hoc enim vobis bonum est, et ad augmentum rerum temporalium [*quidam*, rerum corporalium], et ad profectum honorum incommutabilium. Obedientibus a Deo pax et misericordia; huic autem constitutioni non obediturus [*al.*, his autem constitutionibus non obediturus], sit anathema maranatha. Valete.

EPISTOLA XLV.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis episcopus, clericis Mellentinis, et omnibus in Piziacensi archidiaconatu, salutem.*

Perlatum est ad aures nostras quod Mellentinus comes ducere velit in uxorem filiam Hugonis Crispeiensis comitis; quod fieri non sinit concurs decretorum et canonum sanctio [*cod. Put.*, quod fieri contra decernat canonum sanctio], dicens: «Conjunctiones consanguineorum fieri prohibemus.» Horum autem consanguinitas nec ignota [*al.*, ignorata] est, nec remota, sicut testantur et probare parati sunt præclari viri de eadem sati prosapia. Dicunt enim quia Gualterius [*al.*, Gauterius] Albus genuit matrem Gualeranni [*al.*, Waleranni] comitis, qui genuit matrem Roberti comitis. Item supradictus

actus Gualterius [Gauterius] genuit Radulphum patrem alterius Radulfi, qui genuit Vermandensem comitissam, ex qua nata est uxor comitis Hugonis, cujus filiam nunc ducere vult Mellentinus comes. Si autem prædicta genealogia ita sibi cohæret, legitimum non poterit esse conjugium, sed incestum contubernium, nec filios poterunt habere legitimos, sed spurios. Unde vobis ex apostolica et canonica auctoritate præcipimus, ut tam calumniosum conjugium in ecclesiis nostri episcopatus nec ipsi consecretis, nec ab aliquo, quantum in vobis est, consecrari permittatis, nisi primum in præsentia nostri consanguinitas hæc septimum gradum excessisse legitime fuerit comprobata. Valete, et has litteras Mellentino comiti transmittite.

B

EPISTOLA XLVI.

URBANO summo pontifici, Ivo sanctitatis suæ filius, fidelium orationum munus.

Venturi sunt ad vos in proximo nuntii ex parte regis Francorum, per quorum os locuturus est spiritus mendax, qui infatuati adeptione vel promissione honorum [*quidam*, honorum] ecclesiasticorum infatuare molientur [*al.*, moliantur, *ep.* 92] sedem justitiæ. Contra quorum calliditatem a parvitate mea vigilantiam vestram volo esse præmonitam et præmunitam, quatenus rigorem vestrum promissiones eorum non emolliant, comminationes non exterreant. Quidquid enim dicent [ut quid enim] jam securis ad radicem arboris posita est (*Matth.* xiii), nisi ut aut arcum remittatis, aut gladium suspendatis. Qui ergo venturi sunt confidentes in calliditate ingenioli sui, et venustate linguæ suæ, prædictis de causis impunitatem flagitii se impetraturos regi a sede apostolica promiserunt, hac ratione ex parte usuri, regem cum regno ab obedientia vestra discessurum, nisi coronam restituatis, nisi regem ab anathemate absolvatis. Si autem impoenitentia venia concedatur, quanta spes impune peccandi peccantibus de cætero relinquatur, non est meum instruere vestram prudentiam, cujus potissimum interest delinquentium errata non fovere, sed ferire. Si autem aliqui subdoli evidenter ab unitate matris suæ discedunt, qui jam pridem mente discesserunt, consoletur sanctitatem vestram divinum responsum: *Reliqui mihi septem millia virorum* (*III Reg.* xix). Et illud Apostoli. *Oporet hæreses esse, ut hi qui probati sunt manifesti fiant* (*I Cor.* xi). De cætero volo sciat vigilantia vestra quia ex præcepto regis, Remensis et Senonensis, et Turonensis archiepiscopi invitaverunt suffraganeos episcopos, ut post responsa vestra apud Treca prima Dominica post festivitatem Omnium Sanctorum conveniant. Quo invitatus ire dissimulo, nisi vestro consilio munitus, timens ne quid contra justitiam, et sedem apostolicam moliat ille conventus. De his itaque; et de his quæ circa vos sunt, quæ libuerit rescribat

D

^a Sic plures v. c. alias, *Pizecensi ms.*, c. *Pizeiensis*, *Pizicensis*, *Pizetensi*, ut epist. 39.

^b Sic vocat Romam.

^c Adi ep. 28 et 211

^d Subdoli deest in ms. c.

mihī vestra paternitas, ut in adversis compati, et in A
lætis valeam congratulari. Valetē.

EPISTOLA XLVII

Ivo, humilis Carnotensis episcopus, WIDONIS ^a regis
dapifero, salutem.

Quæ mihī mandasti per Landricum presbyterum
jam audieram per Ebrardum nepotem tuum, videli-
cet quod rex multa mala dimittere, et multa bona
se promittat velle facere, si cum pace sedis aposto-
licæ et communione ecclesiastica mulierem ^b quam
illicite habet, valeat ad tempus retinere. Unde ex
auctoritate divina hoc charitati tuæ rescribo, quia
nulla redemptione vel commutatione quis peccatum
suum poterit abolere, quandiu vult in eo permane-
re, secundum illud Apostoli: *Voluntarie peccantibus
non relinquitur hostia pro* **22** *peccato (Hebr. x).*
Quod est aliis verbis dicere, quia nemo in peccato
suo perdurare volens, peccatum suum poterit aliqua
elemosyna vel oblatione redimere. Unde et Domi-
nus Cain sua offerenti, et tamen homicidium cogi-
tanti legitur respondisse (*Gen. iv*): « Si recte offeras
et non recte divides, peccasti, quiesce ^c. » Quasi
dicat: Peccas non recte partiendo qui tua offers, et
de homicidio tractans, te ipsum qui tuis melior es,
risiū auferis. Hinc etiam dicit beatus papa Gelasius
(in c. *Legatur*, caus. 23, q. 2): « Legatur ex quo est
religio Christiana, vel certum detur exemplum in
Ecclesia Dei a quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis
apostolis, ab ipso denique Salvatore, veniam nisi
corrigentibus se fuisse concessam. Auditum autem
sub isto cælo ab aliquibus nec legitur omnino, nec
dicitur: Date nobis veniam, ut tamen nos in errore
duremus. Ostendant [*al.*, ostendatur] ergo quibus
occasionibus, quibus regulis, qua lectione [*al.*, qua
ratione] vel quo documento, sive a majoribus nos-
tris, sive ab ipsis apostolis, quos potiores fuisse
merito non dubium est, sive ab ipso Domino Salva-
tore, qui iudicaturus creditur vivos et mortuos, vel
si factum est unquam, vel faciendum esse mandatur. »
Propter hæc et alia multa his similia, scio consilium
domini regis bonum exitum habere non posse, nisi
ab hoc peccato desistat, et Christi jugo se pœnitendo
subjiciat, cum Deus [*al.*, Dominus, *ms. c.*] non
nostra, sed nos ad salutem nostram requirat. Dic
[*unus v. c.* dicantur] ergo hæc omnia domino regi,
ut sanius consilium perquirat; quod si ei Deus [*al.*,
Dominus, *ms. c.*] ministraret, me adiutorem in ovi-
buscunque possem inveniret. Vale.

EPISTOLA XLVIII.

URBANO summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Car-
notensis servus, fidelium orationum munus.

Quia [quoniam, *ms. c.*] Gallicanarum Ecclesiarum
pericula, quotidianarum pressurarum experimento
cognoscimus, earundem pressurarum onera sedi
apostolicæ relevanda notificari præoptamus. Unde

^a *Al.*, GUIDONI regio dap.; ad eundem scribit
epist. 23, quæ est ejusdem plane argumenti.

^b Bertradam de qua epist. 13, 15, 28, 46.

^c *Quiesce* abest ab uno v. c. ut etiam epist. 34.

Remensem metropolim quondam [*al.*, aliquando,
ms. c.] matrem vestram, nunc autem filiam, sub
omni celeritate vestris consolationibus refoveri, ve-
stro auxilio fulciri postulamus, ne *adversarius* nos-
ter qui *circuit quærens quem devoret* (*I Petr. v*),
electionem in domnum Manassem facta aliqua va-
leat versutia perturbare, aliqua perturbatione cas-
sare [*al.*, quassare]. Non enim poterat illa Eccle-
sia inter omnes filios suos quemquam invenire sedi
apostolicæ magis devotum, suis utilitatibus magis
necessarium, tum propter generis nobilitatem, tum
propter morum honestatem. Quantum vero neces-
sarium sit Romanæ Ecclesiæ, ut in prædicta sede
devotura sibi ministerium substituat, non est meum
vestram prudentiam instruere, quæ novit eandem
B sedem diadema regni habere ^d, et omnibus pene
Gallicanis Ecclesiis exemplum ruinæ vel resurrectio-
nis existere. Valetē.

EPISTOLA XLIX.

Ivo, indignus Ecclesiæ Carnotensis minister, STEPHANO
Palatino comiti, salutem.

Mansuetudinem vestram adversum me amarica-
tam non sufficienter admiror, qui personam vestram
læsisse, vel principatus vestri jus legitimum in nullo
me minuisse arbitrator. Quod tamen si aliqua subre-
ptione fecissem, familiaribus colloquiis ut errorem
meum corrigerem, fueram admonendus, aut demum
ad jus congruis locis et temporibus invitandus, non
verbis indignantibus et minacibus exasperandus.
C Cum ergo nihil horum præcesserit ^e, cognoscat stren-
uitas vestra, quam subito in amicum insurrexerit,
et compescat indignationem suam; qui sic parati
sumus vestræ parere amicitiae, ut tamen ministere-
rium nostrum honorificemus satisfaciendo justitiæ.
Quod enim a clastro canonicorum omnis sæcula-
ris potestas sit eliminata, jamdiu ante tempora pa-
trum vestrorum [*al.*, nostrorum] et regum decretis
est cautum, et ecclesiasticis sanctionibus multimode
roboratum, et ad usque tempora Gaufridi exepiscopi
sine ulla interruptione conservatum. Quod ergo Ec-
clesia tam liberaliter in primis obtinuit, quod tam
multis temporibus quiete possedit, putatis unius
hominis levitate vel perversitate a jure Ecclesiæ
posse auferri, et sine multa discussione, sine judi-
ciali definitione in alienum jus posse transferri? Redeat
ergo ad se mansuetudo vestra, et acquiescat verbis
sapientiæ dicentis: *Ne transgrediaris terminos an-
tiquos, terminos quos possederunt patres tui* [*al.*, *patres
nostri, ms. c.*] (*Prov. xxii*). Quos quicumque præsumpse-
rit adversus Ecclesiam parvitati meæ [*nostræ ms. c.*]
commissum transcendere, parati sumus pro pote-
state [*al.*, possibilitate] nobis a Deo collata usque ad
damna rerum, usque ad exsilium contradicendo res-
sistere; et gladio sancti Spiritus usque ad dignam
satisfactionem persequendo ferire. Hic gladius pene-

^d Non tamen semper reges Remis coronatos pro-
bat epist. 489.

^e Confer. epist. 86.

trat turre, dejicit propugnacula, et omnem altitudinem adversus humilitatem Christi se erigentem, et hereditatem quam sibi suo sanguine acquisivit, injuste pervadentem. Hic gladius in egestate fortior est, in exsilio non frangitur, carcere non alligatur, juxta illud Apostoli: *Verbum Dei non est alligatum* (II Tim. II). Quod si nos cum hoc gladio non timetis, timete Deum in nobis, cujus fungimur legatione licet indigni, cujus sacramentorum dispensatores sumus, dicente Domino per Prophetam: *Nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari* (Psal. CIV). Habet enim legitimus principatus Ecclesiarum quieti providere, non Ecclesiarum quietem perturbare, sua dare, non suis spoliare, quatenus Ecclesia Deum pro principibus et potestatibus orans, non cum disceptatione hoc faciat, sed cum pietate. De cætero de securitate, pro qua me invitastis, ut eam vobis Mellis [in uno v. c. Mellis, et rectius] facerem, non est mihi consilium ut eam vobis alibi faciam nisi in civitate pro qua et de qua vobis eam debeo. Nec decet tam rectæ opinionis hominem, ut aliquid a me exigatis contra consuetudinem propter suscitandi odii occasionem. Non enim adeo sum cupidus aut timidus, ut me, vel hoc, vel illud ducat in aliud quam habet ratio et consuetudo. Ego enim perquisitis Ecclesiæ scriptis, consultis etiam antiquioribus Ecclesiæ clericis, nullo modo invenire potui aliquem antecessorum meorum canonicè promotum, hanc securitatem fecisse antecessoribus vestris, nisi in civitate. Valet, et Deus pacis sit vobiscum.

23 EPISTOLA L.

RICHARIO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis Carnotensium episcopus, salutem cum debita obedientia.*

Parabam me sicut mihi mandaverat vestra paternitas, ut venirem ad colloquium vestrum et confratrum nostrorum, cum eruditioribus Ecclesiæ nostræ filiis. Sed interim mihi pro certo intimatum est a quibusdam amicis meis, quia parabantur mihi insidiæ a quibusdam parochianis vestris, qui sunt affines illius olim dictæ reginæ (Bertradæ, epist. 13 et 105), cujus inimicitia nondum sunt adversum me aliqua ratione sedatæ. Unde rogo mansuetudinem vestram ut a Picueris [Plicuris ms. c.] usque ad vos securum mihi conductum præparetis, si præsentia mea adeo necessaria est vobis. Nam in hoc itinere me periculum aliquod incurrere, quantum mihi est damnosum, tantum vobis ignominiosum. Quod si ad præsens fieri non potest, quæ dicerem vobis præsens, ea scribo vobis absens. De veteri querela quam habet adversus Senonensem Ecclesiam Lugdunensis Ecclesia, laudo et consulo ut, si qua habetis privilegia, apostolica manu roborata, vel scripta authentica, quæ primatum Lugdunensis

A Ecclesiæ (cujus etiam meminit, epist. 54), quem aliquando ex catalogis civitatum conjicimus extitisse, ab Ecclesia vestra removeant, et libertatem quam desideramus eidem Ecclesiæ defendant, ea confratribus nostris ostendatis et eadem parvitati nostræ transmittatis, quibus tanquam firmis sustentaculis innitatur, et libertatem matris nostræ pro posse nostro tueamur. Quæ si modo ad manum non habetis, non est consilium meum ut contra torrentem brachia dirigatis, imo apostolicis sanctionibus interim acquiescatis absque præjudicio privilegiorum vel authenticarum scripturarum, si quando reperiri poterunt, quæ hanc subjectionem ab Ecclesia vestra removeant, et ejusdem Ecclesiæ libertatem defendant. Qui melius sentiunt, melius consulant.

B Hoc tantum provideant [al. prævideant], quia rerum exitus prudentia metitur, ut ab imminente gladio caput vestrum eripiant. De cætero sciatis canonicos Parisienses, decanum videlicet cantorem, Rainaldum archidiaconum in præsentia nostra secundum præceptum domni papæ jurasse se nullo terrore regis vel dictæ reginæ a compulsos, domnum Gulielmum [al. Vuillelmum, ut dicta epist. 54 et 55] episcopum sibi elegisse, neque aliquid Simoniacæ pravitatis in ejus electione intendisse. Unde mando vobis ex parte domni papæ ut si Parisiensis Ecclesia non sibi ordinari et consecrari postulaverit, ante festum sancti Remigii secundum auctoritatem et consuetudinem Ecclesiæ vestræ ei manum imponatis, et honore pallii ^b ad tempus vobis interdicto, in ejus ordinatione et consecratione uti nullatenus formidetis. Sic enim dominus papa mihi concessit apud montem Pessulanum, cum ad petitionem regis de ejusdem Gulielmi [al. Vuillelmi] electione tractaretur, et post multam ventilationem ejusdem electionis discussio mihi a domno papa committeretur. Ad ultimum rogo paternitatem vestram, ut secundum institutionem [unus v. c. constitutionem] pacis quæ a domno papa omnibus Gallicanis Ecclesiis indicta est, de parochianis vestris Stampensibus, videlicet Ursione filio Theodonis et complicitus ejus, justitiam faciatis; qui episcopatus nostri partem episcopatus vestro contiguam omnino devastant, et pacem quam habet reliqua pars episcopatus sine causa perturbant. Præcipite itaque Stampensi archipresbytero ^c, ut vel eos ad satisfactionem adducat, vel ipsis excommunicatis et locis in quibus morantur divinum officium interdicat (epist. 265) secundum consuetudinem pacis. Valet, et quod vobis placet per præsentium portitorem mihi remandate [unus cod. rescribite].

EPISTOLA LI.

Ivo, *Dei gratia Carnotensium episcopus, dilecto fratri et compresbytero SANCTIONI ^d, recta sapere in Domino.*

Noverit fraternitas tua litteras mihi esse directas

^a Quæ soror istius electi, ut ait in fine epist. 54.

^b Dignitas pallii dicitur epist. 250.

^c Conjunge epist. 50.

^d Ita suppletum nomen episcopi ex v. c. S. Germ.;

a clericis Aurelianensibus, qui majores in clero illo esse videntur, constanter te accusantibus super gravibus capitulis, Simoniaca videlicet hæresi, et invasione Aurelianensis ecclesiæ, aliisque criminalibus culpis ^a quæ si veræ sunt, canonica severitate sunt plectendæ. Quin etiam talionis vinculo ^b in eisdem litteris se astringunt, nisi legitimo numero testium vera hæc esse probaverint, vel in præsentia nostra, vel eorum ad quorum sententiam tuam referendum est iudicium. Unde charitate, qua in Christi corpore unum sumus, fraternitatem tuam commoneo, ut si in his reprehensibilem conscientia tua te iudicat, ab incepta pravitate pedem retrahas, ne tua inaniter disperdas et te cum tuis miserabiliter perdas. Attende quia ætatem tuam jam usque in senium divina misericordia pertraxit ^c, et excessus tuos moderatis flagellis feriens, penitentia tempora tibi indulisit. Noli ergo sub ipsum funus illam celsitudinem ambire, quam imbecillitas tua vel assequi non valeat, vel aliquando cadentem gravius elidat; quam etiam assequi non valuisti quando eras ætate viridior, ingenio acutior, viribus corporis longe robustior. Nonne tibi, charissime, satius erat in loco humili salvari quam in sublimi periclitari? Si in convivio Domini tui novissimum locum elegisses, et ab invitatore tuo tibi dictum esset: *Amice, ascende superius, tunc esset tibi laus et gloria coram simul discumbentibus* (*Luc. xiv*). Nunc vero sicut dicitur, contra ecclesiasticas sanctiones, data vel promissa pecunia immensa, adjuncta etiam sæculari potentia, ad fastigium curæ pastoralis aspiras, quantum videtur cum rubore novissimum possessurus locum, cum bona tua distraxeris, et ecclesiam quam invadis thesauris suis et ornamentis spoliaveris. Credo enim quia nemo condioecesanorum [*al. condioecesanorum*] tibi manum audebit imponere, nisi aut papa præceperit, aut te immunem ab his criminibus legitima discussio demonstraverit. Nunc tibi usque ad undecimam horam otianti [*unus v. c. moranti*] et oscitanti, in vinea Dei laborandum erat, ut saltem in vespera labores, et denarium diurnum cum his qui portaverunt *pondus diei et æstus* reciperes (*Matth. xx*). Non hæc ex aliqua amaritudine dico, sed ex summa dilectione. Vale.

24 EPISTOLA LII.

Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, GAUFRIDO Cenomanensis Ecclesiæ decano, salutem.

Multis et magnis negotiis occupatus, fraternitati tuæ sufficienter ad præsens scribere non potui. De Ebrardo [*Eberardo ms. c.*] tamen hoc tibi respondeo, quia cum morum acerbitate, et tam actuum suorum quam verborum importabili præsumptione confratres suos frequenter offenderet, hoc modo li-

centiam ab eis promeruit, et hoc tantum ut monachus Majoris Monasterii maneret, obtinuit. Qui ergo contempto clericatu ad monasterium confugit, et e converso contempto monasterio, iterum ad clericatum aspirare contendit, non mihi facile suscipiendus videtur ab his quibus vita et doctrina et moribus nondum fuit manifestus. Si ergo ejusmodi personæ intrusione te senseris prægravari, libera est tibi facultas refutandi, quia secundum decretum papæ Cælestini (in c. 12, *Nullus*, dist. 61): « Tunc primum alter de altera eligendus est Ecclesia, si de civitatis ipsius clero, cui episcopus est ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus) paterit reperiri. » Et quia per te sapis, superfluum mihi videtur te instruere, quibus auctoritatibus debeas ignotos, et ex transverso venientes refutare. Hoc tamen consulo tibi, ut abbatem Majoris Monasterii, cujus adhuc monachus est, commonefacias, quatenus prædictum Ebrardum a tali ambitiose compescat, ac regulari severitate, si sit necesse, coercet. Licet enim abbatem eum fieri consensus-rit, non tamen eum a jugo monasticæ disciplinæ liberavit. Vale.

EPISTOLA LIII.

Ivo, *Dei gratia humilis Carnotensium episcopus*, SANCTIONI ^d Aurelianensium episcopo, viriliter agere et confortari in Domino.

Audivi de fraternitate vestra, quod mihi vehementer displicet et omnibus bonis, quia si quid perversum admittit (quia vobis manus imposui) mihi imputatur, et æmulus vester, non tantum adversum vos, sed etiam adversum me de vestris excessibus gloriatur. Insinuatum est enim mihi per litteras quod clericum illum, quem in die vestri introitus secundum morem vestræ civitatis nostra exhortatione de carcere liberastis, iterum carcerali custodia crudeliter mancipastis. Ea namque die qua vobis in missa servierat, qua vobis in mensa communicaverat, verberatum, spoliatum, per manus servorum trahi fecistis ad carcerem, et curiæ traditum nulla consolatione refovistis, neque de ejus liberatione curare voluistis. Nonne satius erat rapinam bonorum vestrorum perpeti, vel etiam personam vestram, sicut promiseratis, carceri mancipari, quam clericus vester non iudicatus, non damnatus a vobis curiæ traderetur [curiæ tradere, *epist. 66*] ubi more furis, contumeliis et injuriis quotidianis cruciaretur. Non est hoc officium pastoris, sed mercenarii. Non facit tales fructus arbor quam plantavit Dominus; non promittunt bonos exitus mala principia [*al. ista pr.*]. Unde si vultis amplius nos amicos habere et adjuutores [*unus cod. coadjutores*], aut diaconum curiæ traditum liberate, aut pro ejus li-

sed variat in libro Put. in quo est Samsoni, quæ varietas etiam notatur in tit. *epist. 53*. Primitiva editio habebat tantum primam litteram nominis, ut multi quoque manuscripti.

^a De quibus postea purgatus, *ep. 54*.

^b De quo *epist. 138*.

^c Hunc Sanctionem ætate gravem dicit *epist. 54*.
^d Ita suppletum nomen ex v. c. S. Germ.; in cod. Put. *Samsoni*; quæ scripturæ varietas etiam habetur in tit. *epist. 51*. In cod. S. Vict. legitur tantum *Sal.*

beratione, quod exigit cura pastoralis sine dilatione perficite. Quod si non feceritis, patens erit procul dubio quia consilio vestro vel vestrorum captus fuit, nec enim fides sed fraus in introitu vestro liberavit. Paraveram quippe litteras mittendas Lugdunensi archiepiscopo de ordinatione vestra, quas retineo donec audiam quomodo vos habueritis in hoc negotio. Valet.

EPISTOLA LIV.

HUGONI, *Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo, sedis apostolicæ vicario, episcopi Ivo Carnotensis, VUILLELMUS [al. GUILLELMUS] Parisiensis, WALTERIUS [al. GUALTERUS, epist. 16] Meldensis, obsequium devotum cum debita obedientia.*

Quoniam quæ geruntur in Ecclesiis, ad auditum sedis apostolicæ vel legatorum ejus referenda sunt per litteras vel nuntios eorum per quos gesta sunt, ne vel æmulatorum obtreccatione, vel famæ mutatione secus acta credantur quam facta sunt, ad notitiam vestram referri curavimus quid de Aurelianensis Ecclesiæ ordinatione nuper egerimus. Defuncto enim Joanne Aurelianensi episcopo, Turonensis archiepiscopus qui in prædicta Ecclesia adhuc sibi usurpabat præposituram et archidiaconatum, et quidam ejusdem Ecclesiæ subdecanus cognomine pejor lupo, cum quibusdam jam defuncti episcopi et suis familiaribus clandestinis machinationibus conari cœperunt ut Joannem quenidam archidiaconum cum consensu regis haberent in episcopum [cum ad id consensum regis haberent, in episcopum eligerent. *ms. c.*], cujus vita nec annorum plenitudine, nec litterarum scientia, nec morum maturitate videbatur esse probabilis. Imo pro inhonesta familiaritate ^a quam cum defuncto episcopo, et quibusdam eorum qui eum expetere voluerunt [volebant *ms. c.*] habuisse dicebatur, modis omnibus reprobabilis. Hoc ergo audiens reliquus clerus qui erat numero longe, amplior, litteris eruditior, vitare volens [al. volebant] oppressiones quas perpessus erat a prædictis personis tempore defuncti episcopi, saniore [sanior *ms. c.*] consilio pro temporis opportunitate et loci, elegit sibi cum consensu regis in episcopum Sanctionem ^b ejusdem ecclesiæ decanum, virum, ut scitis, ætate gravem et moribus maturum ^c. Quem cum a nobis ex admonitione Senonensis archiepiscopi consecrari postulasset apud castrum Nantonnense, quod est juxta [quidam, est intra, *ita ms. c.*] parochiam Senonensem, omnino recusavimus, propter primatum Lugdunensis Ecclesiæ, quem irrationaliter refutat illa sedes, et interdictionis sedis apostolicæ (vid. epist. 50). Interim itaque æmuli prædicti electi, missis litteris rogaverunt nos ut ei manum non imponeremus, quoniam Simoniacus esset et invasor ^d, simul addentes se hoc probaturos in loco competenti et tempore extra manus regis po-

testatis. Cum ergo adjunctis precibus regis instanter postularet Ecclesia electum suum sibi consecrari, prætendens irreparabiles Ecclesiæ ruinas futuras, si id non fieret, missis litteris statuimus prædictis calumniatoribus tempus et diem ante consecrationem, locum Carnotum videlicet, ubi potestas regia eis obesse non poterat. Ipsi vero neque venerunt, neque personam aliquam pro se miserunt. **25** Subtrahentibus itaque se prædictis calumniatoribus, nescimus qua calliditate, legitimæ discussioni, victi precibus pene totius Ecclesiæ, habito inter nos consilio accepimus tam ab eo quam ab illis qui cum illo erant meliores districta sacramenta usque ad septem, quæ eum (quantum in conspectu hominum purgari poterat) purgaverunt de invasione et simonia ^e. Remotis itaque impedimentis quæ ei specialiter opponebantur, eum promissa vobis obedientia consecravimus, et Ecclesiæ quæ eum expetierat destinavimus. A qua susceptus est cum omni devotione sine ulla contradictione. Hæc ita esse vera, si opus inerit comprobabimus, utpote qui ista tractavimus quam majori diligentia potuimus. Unde rogamus paternitatem vestram ut non facile aurem his accommodetis, quos exclusa veritate quæ sua sunt quærere cognoscetis. Huic vero epistolæ interserere curavi ego Ivo Carnotensis episcopus sacramentum quod secundum præceptum papæ fecerunt Parisienses pro electo suo decanus, cantor, archidiaconus, reliquis consentientibus: « Non elegimus nobis in episcopum Willelmum [al. Guillelmum; *confer ep. 26 et 50*] propter munus acceptum vel promissum ab aliquo, vel gratia contubernii quod habebat soror ejus ^f cum rege, vel propter minas nobis illatas a rege, vel prædicta ejus sorore. Sic nos Deus adjuvet, et hæc sacra Evangelia. » Sic purgatus secundum quod apud montem Pessulanum regis postulante papa præceperat, ante festum sancti Remigii, a suo metropolitano est consecratus (*dicta ep. 50*). Valet.

EPISTOLA LV.

HUGONI, *Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita obedientia fidele servitium.*

Causam Belvacensis electi nuper apud Nemausum coram domno papa familiariter ventilari vestra paternitas audivit, et aliquando ut Belvacensi Ecclesiæ secundum vota sua, facta electio confirmaretur apud domnum papam cum aliis intercessoribus intercessit. Sed quia dominus papa quibus de causis voluit prædictam electionem confirmare distulit, Ecclesia ab intentione sua non desistens, per diversa pericula, per laboriosa itinera post eum legationem misit, electum suum quem utilem sibi in recolligendis bonis suis quæ male dispersa erant,

^a Succubus enim dicebatur, vide ep. 66 et 67.

^b Quidam cod. *Sanctionem*, alius *Samsonem*. Ad *Sanctionem* coepiscopum scribit epist. 62.

^c Senem tunc fuisse indicat epist. 51.

^d Hæc duo crimina objiciebantur dicto *Sanctioni*, ut firmat locus epist. 51.

^e Septima purgatio appellatur epist. 229.

^f Quæ dicta regina eodem ep. 50.

fore præviderat [*al.* providerat] et jam experta erat, summa devotione quæsit, multa præcum ingeminatione promeruit, sic tamen ut super hoc vestra quærat benevolentia, et desiderium supplicantis Ecclesiæ vestra discretione impleatur sententia. Quoniam ergo exitus hujus negotii ex vestro pendet arbitrio, vigilantiam vestram multa precum instantia flagitamus, ut si aliquis venialis excessus, prout est humana conditio, in prædicti electi persona notatus est, quominus plena in eo videatur regularis integritas, provida hunc compensatione libretis, et utili dispensatione supportetis, præsertim cum Ecclesia præsens æque sibi utilem non inveniat, quem cum pace regni et Ecclesiæ consensu in episcopum eligat. Neque enim, ut nobis videtur, damnose aliquando rigor canonum remittitur, ubi multorum utilitati providetur (*idem*, epist. 171). Sic enim papa Pelagius quemdam Syracusanæ urbis electum uxorem habentem et filios, cum ista occasione ordinationem ejus multo tempore distulisset, postea interveniente Cetego ^a Patricio, quia Ecclesia in voluntatis suæ proposito irrevocabiliter perstitit, accepta ab eo cautione quæ competeat, ordinari permisit. In hunc quoque modum si velinus præteriti et præsentis temporis exempla colligere, inveniemus principes Ecclesiarum quædam pro rigore canonum districtius judicasse, multa pro temporum necessitate tolerasse, multa pro personarum utilitate dissimulasse ^b. Quæ quia sollicitudini vestræ ignota esse non credimus, ea vobis enumerare superfluum duximus. Tantum provideat vestra vigilantia ne ulterius suspendendo ordinationem electi, laboret et periclitetur Ecclesia [*unus v. c.* labore electus et p.; *confer ep.* 60]. Quod si in hoc non bene consultum famæ vestræ creditis, utile est et conducibile, ut metropolitani sui et comprovincialium discretioni et providentiæ cum vestra benevolentia committatis. Valet.

EPISTOLA LVI.

PHILIPPO, *Dei gratia serenissimo regi Francorum, Ivo, humilis presbyter nissus, salutem, et sicut domino et regi suo fidele servitium.*

De eo quod parvitati meæ mandavit vestra sublimitas, post duo concilia hoc anno a domno papa celebrata, nunc legatum ejus Lugdunensem archiepiscopum infra eundem annum, tertium generale convocare, et ad hoc regni vestri episcopos invitare, serenitati vestræ respondeo, quia cum nuper litteras ejus habuerim nihil tale ibi legi, vel a misso ejus audivi. Quod tamen si faceret, non esset hæc apostolica institutio, vel ecclesiastica consuetudo. Si autem aliquis pro culpis suis indulto sibi congruo spatio a legatis apostolicis vocatus fuerit, non potest subterfugere quin ad diem sibi præscriptum occurrat, nisi eum legitima causa detineat. Quod si quis eos ultra [*al.* contra] terminos a patribus consti-

^a Sic plerique vet. codd. ut etiam in ca. 1, de Syracusan. dist. 28. antea, *Metego*.

^b Sup. ep. 16, Gratian. sub can. 4, q. 7. Et tit. *Multa ex circumstantiis*, etc., dist. 29.

A tutos angariare voluerit, vos habito cum eis communi consilio injustis oppressionibus pro persona vestra resistite, sic ut quæ Dei sunt, Deo reddant [*al.* reddantur], et quæ Cæsaris sunt, Cæsari reddere non omittant (*Marc.* xii). Valeat multo tempore sublimitas vestra.

EPISTOLA LVII.

Ivo, *Dei gratia humilis Carnotensis episcopus, Gaufredo Vindocinensis monasterii abbati, mundum spernere cum suo flore.*

De fratre illo qui ter a vobis fugiens, secundum constitutionem monasticæ regulæ, ter susceptus fuerat (*conf. ep.* 160), et nunc quarta vice aversus fugerat, et item conversus et reversus sepulturam cum fratribus per misericordiam obtinuerat, mihi satis placet, quia *superexaltat misericordia judicium* (*Jac.* ii), et Dominus principi apostolorum coasuluit, converso peccatori non tantum dimittendum septies, sed usque septuagies septies (*Matth.* xviii). Sed quia sacrilegium quod commisit [commiserat, *ms. c.*] abscondit, nec condigna satisfactione ²⁶ monasterio rem sublatam restituit, monendo consulimus, et consulendo monemus, ut sepulturam quam cum fratribus misericorditer acceperat, amittat, quatenus cæteri timorem habeant, et a simili sacrilegio manus contineant, quia non potest sequi plena remissio ubi non fuit vera conversio [*unus v. c.* confessio]. Vale.

EPISTOLA LVIII.

C Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, congregationi Senonensi Beati Stephani, salutem et suæ necessitatis [necessitati *ms. c.*] debitum adminiculum.*

Petitorio vestro mandavit nobis vestra fraternitas, ut electum vestrum in Purificatione beatæ [*al.* sanctæ] Mariæ, pro officio nostro ordinemus in presbyterum, sequenti autem Dominica consecremus in episcopum; sed apostolica institutio et paterni canones ^e habent ut non fiat levitica vel sacerdotalis ordinatio, nisi jejunio quarti mensis, septimi et decimi, aut initio Quadragesimæ, vel Sabbato medianæ Quadragesimæ. Et quia periculum est ordinatoris et ordinati citra [*al.* contra] ordinem a Patribus traditum, sacrum ordinem tradere vel accipere, et verba sunt Sapientiæ: *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit* (*Prov.* xx): exspectet interim vestra fraternitas legitima tempora, donec cum confratribus nostris, et cum ipso electo colloquium habeamus, et quidquid fieri vel non fieri possit, diligenti inter nos examinatione pertractemus. Obstare enim quædam videntur, de quibus nobis cum ipso electo agendum est, antequam ipsius electionem confirmemus, quod ad præsens Deo annuente fieri poterit (apud Seno-

^e Cap. *Nullus*, dist. 5, et cap. ult., dist. 75. De temporib. ordinat. Albinus Flaccus, lib. De div. offic.; et Amalarius l. ii De presb. et diacon. Sabbato consecr.

nes, v. c.) cum ad colloquium regis pariter convenimus. Valet.

EPISTOLA LIX.

HUGONI, *Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, cum debita obedientia devoti famulatus obsequia*

Si dilectioni vestræ aliquando fuit de parvitate mea bona spes, non oportuit gravitatem vestram tam cito desperare, nec malevolorum, non quæ Dei sunt sed sua quærentium, obtreactionibus tam facile ^a aurem inclinare: ut eorum lacerationibus, qui non possunt aliter sibi famam probitatis acquirere, nisi famæ insidientur alienæ, suspicemini me aut in via Dei non ambulasse, aut ab ea propter humanum favorem deviasse. Testis enim est mihi scrutator renum et conscius secretorum, quia in consecratione Aurelianensis episcopi ^b in qua mansuetudinem vestram exasperasse nunc videor, immunis est manus mea ab omni munere, munda est mens mea ab omni temporalis commodi expectatione. Eadem mala quæ de prædicto episcopo sollicitudini vestræ suggesta sunt, vel inaudita [mandata *ms. c.*] mihi fuerunt vel incognita, vel si aliqua ad aures meas pervenerunt quæ purgatione digna viderentur, licet nulla exstaret legitima accusatio ^c sic tamen sunt secundum canonicam institutionem publica sacramentorum examinatione purgata, ut si qua posset remanere pro humana infirmitate suspicio, jam non humano, sed divino mihi videretur reservanda iudicio ^d. Unde sine ulla disceptatione testimonium mihi reddit conscientia mea, me nihil in hoc negotio commisisse quod adversetur rectæ fidei sanæque doctrinæ, qui generales Patrum sanctiones de ordinatione episcoporum me nescio transcendisse. Nam quod opposuistis castitatem ejus non fuisse probatam, nec a me in litteris meis fuisse commendatam ^e, superfluum mihi visum fuit, post domnum papam de castitate ejus disceptare, cujus præcepto videram eum Romæ in presbyterum ordinari (cujus eadem lex est continentinæ, quæ et episcopi ^f) cujus etiam sacerdotium post litteras papæ commendatitias legi litteris vestris commendatum, et episcopum suum, qui ejus sacerdotium aspernabatur, a vobis vehementer reprehensum. Quod vero mihi scripsistis, propter officium legationis vobis injunctæ prius [post, *ms. c.*] hoc ad notitiam vestram

A fuisse referendum, ut tunc cum demum consecrarem, cum quod vobis bene placeret, agnosceremus, quoniam sic præcepit [*al. præceperit*] Leo papa Anastasio Thessalonicensi episcopo legato suo ^g; personale hoc fuisse intelligimus privilegium, non generale decretum, maxime cum secundum eundem Leonem, « legationis officium pars sit apostolicæ sollicitudinis, non plenitudo potestatis. » Quæ etiam pars ^h modo plus, modo minus recipit pro arbitrio committentis. Sed quia modo per vos demum cognovi, quod nec dicto nec scripto alicujus ante didiceram, non est meum studium contra privilegium legationis vestræ, vel quantamcunque sublimitatem divina dispensatio vobis dare voluerit, contentiose agere, qui semper fui paratus pro viribus obedire, et honestati vestræ contra omnes obtrectatores vestros, eos etiam qui me nunc apud vos lacerant, quantum prævalui propugnare. De cætero itaque consulo sollicitudinem vestram, ut mihi rescribatis quid nobis agendum sit de Daimberto Senonensis Ecclesiæ electo, quem, licet nobis inconsultis electum, Senonenses clerici offerunt in initio Quadragesimæ ordinandum, ac denuo in episcopum consecrandum ⁱ. Commendant enim eum satis accurate electores ejus, et generis nobilitate, et morum honestate, et publicarum actionum strenuitate. Cujus electio si juxta vobis videbitur, petimus ut nullas moras innectatis; si injusta qua lege differenda sit, vel cassanda, me et consuffraganeos meos sic litteris vestris instruat, ut nec uni, nec alteri, sed omnibus hoc onus imponatis. Bene valete, et a versutia Turonenensis archiepiscopi ^j diligenter vobis cavete, ne plus noceat amicus quam nocere poterit inimicus.

EPISTOLA LX.

HUGONI *Lugdunensi archiepiscopo sedis apostolicæ legato, Ivo humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.*

Factum est ut imperastis, et manus a consecratione Senonensis electi ^k continuumus, et litteras vestras per comprovinciales episcopos pro apostolicæ auctoritatis obedientia direximus. Petendo itaque ^D consuevimus, et consulendo petimus discretionem vestram, ut parcius de cætero nos apostolicæ obedientiæ vinculis astringatis, ne humeris nostris importabilia imponendo, in inobedientiam labi,

^a Tam facile deest in *ms. c.*

^b Videtur intelligi Sanctio, vel Samso, de cujus consecratione agit epist. 54.

^c Ut de tit. *Deficientib. accusatorib.*, quis sit cogendus ad purgandum. caus. 2, q. 4.

^d Septem sacramentis hunc Sanctionem purgatum testatur dicta epist. 54.

^e Juxta canones apud Gratian., dist. 81.

^f Inclusa desumpta sunt ex ep. 90, c. 3, Leonis primi ad Rustic. Narbon.

^g Leo papa I, in epist. 82, cap. 1, et refertur in cap. 4, *De person.*, distinct. 65.

^h Citatur in cap. *Multum*, causa 3, q. 6. Idem de cæteris Ecclesiis quibus vices suas impertit Romana, dicit S. Gregor. supra ep. 8.

ⁱ Hunc etiam laudat a nobilitate, eruditione et bono testimonio, epist. 60; quem tamen hic Hugo consecrari prohibuit causa relata epist. 65. Qua de re conqueritur auctor, epist. 60.

^j Hujus insidias notat ep. 66, cujus mores turpissimos exagitat epist. 67.

^k Daimberti, ut liquet ex epist. 66; hujusce autem epistolæ commemorat, epist. 67.

27 prohibente aliqua impossibilitate, vel im-
 rante aliqua necessitate faciatis, quia facile est vo-
 bis comminante arcu de longinquo pugnare, nobis
 autem nimis periculosum adversantem gladio de
 præsentis ferire. Nos tamen interdicta seu mandata
 pro fidei defensione, pro fidelium correctione, pro
 sceleratorum emendatione, pro imminentium vel
 futurorum malorum interdictione, promulgata a sede
 apostolica sic volumus observare ut parati simus,
 Deo cooperante, quælibet adversa pro eorum defen-
 sione tolerare. Cum vero ea quæ indifferenter se ha-
 bent et in quibus non observatis, minime salus peri-
 clitatur, vel observatis minime juvatur, tam obnixè
 servanda sancitis, vel cum ea quæ antiquitas sanxit,
 consuetudo servavit, et venerabilium auctoritas Pa-
 trum sacrata firmavit, prout vultis, minuitis, aut
 mutatis, attendere debet prudentia vestra, quid
 salutis eorum quibus per omnia proficere debetis,
 conferatis, vel quorum institutio sit potius tenenda,
 vel quibus obedientia potius sit exhibenda, an illis
 sanctis Patribus qui adhuc nobis in scriptis suis
 loquuntur, an vobis quibus nihil est aliud proposi-
 tum, nisi priorum sequi et honorare vestigia. Neque
 hæc [hoc, *ms. c.*] dico, quod contra novos excessus
 non liceat nova promulgare mandata, sed hoc dico,
 quod dicit papa Zozimus Narbonensibus (cân. *Contra*,
 caus. 25, q. 1) : « Contra statuta Patrum concedere
 aliquid vel immutare, nec [ne, *ms. c.*] hujus quidem
 sedis potest auctoritas, apud nos enim inconvulsis
 radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum
 sanxere reverentiam. » In libro quoque pontificum,
 qui dicitur Diurnus, ita continetur de professione
 Romani pontificis : « Nihil de traditione quam a
 probatissimis prædecessoribus meis traditam et ser-
 vatam reperi, diminuere ^a, vel mutare, aut aliquam
 novitatem admittere, sed ferventer ut eorum disci-
 pulus et sesquipedalis totis [al. totius] mentis meæ
 conatibus, quæ tradita canonicè comperio, obser-
 vare ac venerari profiteor. » Beatus quoque Grego-
 rius Maurentio [unus *cod.* Maurentino] magistro pro
 causa Theodori : « Grave nimis est contra veterem
 usum sacerdotes sibi quidquam arripere. » Item
 idem : « Omnia quæ usus antiquitatis statuit, inte-
 merata servantur. » Inde Leo quartus scribit iudici
 Sardinie : « Nec mos, nec noviter introducta con-
 suetudo nostræ Ecclesiæ nostris prædecessoribus
 fuit, contra canonum statuta, nova vel inusitata
 præsumere. » Item Gregorius universis episcopis
 Numidie (ep. 75, l. 1, et in caus. *Nos*, dist. 12) :
 « Consuetudinem, quæ contra fidem nihil usurpare
 dignoscitur immotam permanere concedimus, sive
 de primatibus constituendis, sive de cæteris capi-
 tulis. » Item Leo quartus Lothario : « Quod justa
 ac sedula consuetudo [quod si ista consuetudo ac

A sedula, *ms. c.*] nos imitari non præcepit, ita ab hæc
 veluti a [al. uti a] magno præcipitio nos custodire
 oportet. » Nicolaus quoque inter cætera sic scribit
 Hincmaro ^b Remensi archiepiscopo : « Ridiculum
 est et satis abominabile dedecus, ut traditiones quas
 antiquitus a Patribus suscepimus, infringi potiamur
 c. » Gelasius quoque universis episcopis per
 Dardaniam de hac eadem re ita scribit (cân. *Quia*
per, dist. 64) : « Quia per ambitiones illicitas non
 pudet quosdam Ecclesiarum jura turbare, et privi-
 legia quæ metropolitanis vel comprovincialibus epi-
 scopis decrevit antiquitas, avida præsumptione per-
 vadere, non respicientes quoniam [al. quia, *ita*
ms. c.] æterno iudici rationem tam de catholicæ sin-
 ceritatis injuria, quam de traditionum præjudiciis
 B paternarum non sine perpetuæ damnationis interitu
 sint reddituri; si in hac obstinatione permanserint,
 charitatem vestram duximus instruendam, ut vos
 omnes in commune fratres per Dardaniam, sive per
 contiguam quamque provinciam constituti, qui vos
 sub metropolitanis vestris esse meministis, et ab
 eisdem [hisdem] substitui decedentes, sicut vetus
 consuetudo deposcit, unanimiter studeatis antistites,
 et vicissim si metropolitanus humanæ conditionis
 sorte recesserit, a comprovincialibus episcopis,
 sicut vetus forma transmisit, sacrari modis omnibus
 censeatis [Sic plures v. c. quidam *constituatis*].
 C Cum ergo tam ista quam alia generalia instituta
 tam absolute consecrationem metropolitani conti-
 neant, miramur cur privatis legibus et novis tradi-
 tionibus veteres traditiones et consuetudines remo-
 vere contenditis, præcipiendo ut Senonensis electus
 ante consecrationem suam vobis præsentetur, et jure
 primatus vestri subjectionem et obedientiam pro-
 fiteatur. Quod hactenus nec in Senonensi provincia,
 nec in aliis provinciis antiquitas instituit, nec con-
 suetudo servavit. Unde papa Nicolaus inter cætera
 sic scribit Radulpho archiepiscopo Bituricensi ali-
 qua ultra jus primatis sibi usurpanti (infra epist.
 83) : « Primates vel patriarchas nihil privilegii ha-
 bere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri ca-
 nones concedunt [al. concesserint], et prisca illis
 consuetudo contulit, diffinimus, ita ut secundum
 regulas Nicænas sua privilegia servantur Ecclesiis
 D (c. 6 Nic. conc. et c. *Mos antiquus*, dist. 6). » Quod
 si privilegio vestræ legationis eum vobis contenditis
 præsentari, qui nec apud nos, nec apud vos ab ali-
 quo est accusatus, non ita papa Leo Anastasio insti-
 tuit Thessalonicensi episcopo vicario suo, sed ut
 tantum de nomine electi ad notitiam ejus provin-
 ciales referant sacerdotes (c. *De persona*, dist. 65),
 ipse autem nullis difficultatibus, nullis dilationibus
 justas fatigaret electiones. Quantum enim audivimus,
 persona nobiliter nata, competenter erudita ^e, boni

^a Hoc etiam testatur epist. 73.

^b V. c. Ser. *Hingmauro*, al. *Hincmaro*, sed *Hincmaro* legitur in ipsius Nicolai prim. epist. 70, cita-
 tur etiam cap. 6, dist. 12.

^c Additur dicta ep. 70, pro libitu semper erran-

tium.

^d Daimbertus, cujus consecrationem impediēbat
 hic Hugo ob causam relatam epist. 65.

^e Confer locum epist. 59, in fine.

testimonii inter notos, cum in ecclesia sua diaconatus fungeretur officio, sine ulla dissonantia gratuitam habuit electionem. Sed si his exactionibus modo cederet, diceretur munere linguæ vel officii suam comparasse consecrationem. Quod autem scripsisti prædictum electum investituram episcopatus de manu regis accepisse, nec relatum [est, *ms. c.*] nobis ab aliquo qui viderit, nec cognitum. Quod tamen si factum esset, cum hoc nullam vim sacramenti gerat in constituendo episcopo vel admissum vel omisum, quid fidei, quid sacræ religioni officiat, ignoramus, cum post canonicam electionem reges ipsos apostolica auctoritate a concessione episcopatum prohibitos minime videamus (ep. 104, et c. *Cum longe*, dist. 63). Legimus enim sanctæ recordationis summos pontifices aliquando apud reges pro electis ecclesiarum, ut eis ab ipsis regibus concederentur episcopatus ad quos electi erant, intercessisse (c. *Reatina* 16, dist. 63) aliquorum, quia concessiones regum nondum consecuti fuerant, consecrationes distulisse (c. *Agatho* et seqq., dist. 63). Quorum exempla supposuissemus [al. proposuissemus], nisi prolixitatem epistolæ vitassemus. Dominus quoque papa Urbanus reges tantum a corporali investitura excludit (*inf. ep.* 233), quantum intelleximus, non ab electione, in quantum sunt caput populi, vel concessione; quamvis octava synodus solum prohibeat eos interesse electioni, non concessioni. Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? cum reges nihil spirituale se dare intendant, sed tantum **28** aut votis petentium annuere, aut villas ecclesiasticas et alia bona exteriora, quæ de munificentiâ regum obtinent Ecclesiæ, ipsis electis concedere. Unde Augustinus super Joannem prima parte, tractatu sexto (c. *Quo jure*, dist. 8): « Quo jure defendis villas Ecclesiæ, divino an humano? divinum jus in Scripturis habemus, humanum in legibus regum. Unde quisque possidet quod possidet, nonne jure humano? Nam jure divino: *Domini est terra et plenitudo ejus* (*Psal.* xxiii). Jure humano dicitur: *Hæc villa mea est, hæc domus mea est, hic servus meus est. Tolle jura imperatorum, quis audet dicere: Hæc villa mea est, meus est iste servus, mea est ista domus?* » Item: « Noli dicere: Quid mihi et regi? Quid tibi ergo et possessioni? Per jura regum possidentur possessiones. Dixisti: Quid mihi et regi? Noli dicere possessiones tuas, quia ad ipsa jura renuntiasti humana, quibus possessiones possidentur. » Quod si hæc æterna lege sancita essent, non esset in manu præsentium, ut ea in quibusdam districte judicarent [vindicarent, *ms. c.*] in quibusdam misericorditer relaxarent, ipsis in honore

A accepto permanentibus contra quos ista loquuntur. Nunc vero quia ea illicita maxime facit præsentium prohibitio, licita quoque eorumdem pro sua æstimatione remissio ^a, videmus nullos aut pene nullos pro hujusmodi transgressione damnatos, plurimos autem vexatos, plurimas ecclesias spoliatas, plurima scandala exorta, divisum regnum et sacerdotium, sine quorum concordia res humanæ nec incolumnes esse possunt nec tutæ ^b. Videmus quoque miseros episcopos et abbates, nec ruinis morum nec murorum reficiendis velle vel posse vacare, solum ad hoc intentos, ut possint sibi aliquam linguam magniloquam amicam facere, cujus nudinis se possint utcumque defensare. Multi quoque electi qui gratuitam et canonicam habent electionem, B quia hujusmodi dilationibus vel fatigationibus impediuntur; comparatis sibi pecunia mediatoribus et prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam offendunt aliquando consecrationem ^c. Cum ergo omnis institutio ecclesiasticarum legum ad salutem referenda sit animarum, islarum institutionum transgressiones aut districtius essent corrigendæ, ut saluti prodescent, aut interim silentio premendæ, ne spiritualia vel corporalia commoda supradictis modis impedirent. Nec ista dico tanquam velim adversus sedem apostolicam caput erigere, vel ejus salutaribus [al. salubribus, *ita ms. c.*] dispositionibus obviare, vel meliorum sententiis præjudicium facere, si vivis nitantur rationibus, et evidentiore veterum Patrum auctoritatibus. Sed hoc vellem cum multis mecum pie sentientibus, ut Romanæ Ecclesiæ ministri tanquam probati medici majoribus morbis sanandis intenderent, et non ab irritoribus suis audirent: *Culicem excolantes* [al. colantes] *et camelum glutientes, mentem, rutam, ciminum, et anetum decimatis, graviora autem legis præcepta prætermittitis* (*Matth.* xi), cum per totum pene mundum flagitia et facinora videamus publice perpetrari, nec ea a vobis aliqua justitiæ falce rescari ^d. Quorum exempla quia vel a vobis non sunt remota, vel vobis non ignota, non est meum eos speciali sermone taxare. Vos videritis quid de his et similibus agere debeatis. Nunc vero specialiter ad hoc intendit stylus meus, ut electum (Daimbertum *ut supra*) Senouensis Ecclesiæ, si nihil in eo quod sacris canonibus obviet, repertum fuerit, secundum morem antiquum consecrari permittatis, quia de tantillo jure, cedere quod habent Ecclesiæ nostræ, nec volumus nec debemus cedere ^e: cum beatus dicat (ep. 6, l. 1, ad Magnum): « Quam periculosum sit in divinis rebus, ut quis cedat jure suo et potestate, Scriptura sacra declarat, cum Esau primatus suos inde perdidit, nec recipere id

^a Similis locus epist. 190 et 236.

^b Ex Leonis I, epist. 29 in cap. 20; *Res autem*, causa 23, q. 5. In quam rem Ivo epist. 106 et 214.

^c Hinc laborare et periclitari Ecclesias ait epist. 55, inde primas monetur nihil moræ aut difficulta-

tis afferre rectis ordinationibus, c. 4 *De persona*, dist. 65.

^d Huc refer epist. 109, ubi de legatis pontificiis conqueritur.

^e Singulis enim Ecclesiis sua privilegia servanda cap. *Mos*, dist. 65.

postmodum potuerit quod [*al. quo ms. c.*] semel cessit. Quod si huic petitioni nostræ acquieveritis, consecrato omni studio persuadebimus, ut privatam Lugdunensis Ecclesiæ recognoscat, vobis sicut primas suo deferat et omnem debitam reverentiam secundum traditiones Patrum exhibeat. Qui si acquiescere noluerit nostris persuasionibus, nos tamen ab his quæ præceperit apostolica sedes [*in tribus vers. codd. Romana sedes*], non recedemus. Si autem petitionibus nostris non acquieveritis, et aliquod schisma inde fuerit exortum contra votum nostrum, secure dicam, neque iniquitas mea, neque peccatum meum (*Psal. LVIII*), neque vos poteritis dicere vobis non fuisse prædictum. De cætero prædam a Puteacensibus in me et in Carnotensem ecclesiam factam (*epist. 75, 111, 112 et 204*) jure possem a vobis repetere, si reverentiam vestram in jus vocare possem, qui ad suggestionem amulorum meorum, prædictos sacrilegos a me et a coepiscopis meis communionem privatos, me nesciente, communioni reddidistis ac per hoc scelerum suorum impunitate ad perpetranda majora sacrilegia relaxastis. Quorum utrum faciendum fuerit, vel post factum eognita veritate corrigendum, judicet justitia vestra, eam justa vincula non solvat nisi verâ poenitentia. Si ad hæc omnia respondere non licet, vel non placeat, ad hæc saltem duo ultima respondeat sanctitas vestra. Bene vale.

EPISTOLA LXI.

Huioni primæ sedis episcopo Romanæ Ecclesiæ legato, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et obsequium.

Secundum mandatum vestrum gratanter et devotè vobis quacunque occasione, ubicunque [*ubique ms. c.*] opportune fieri posset, occurreremus, sed de terra nostra exire vel in eandem redire sine magno periculo non possumus, propter quosdam sceleratos viarum nostrarum observatores quos pro pace violata et cæteris enormitatibus suis Satanæ tradidimus ^b. Præter hoc secundum consuetudinem Ecclesiæ nostræ, synodum ^c VII Kal. Novemb. celebrare debemus, in qua de negotiis ecclesiasticis et pace totius patriæ multa nobis tractanda sunt, quæ sine præsentia nostra vel non tractarentur, vel tractata non terminarentur. Verum de eo quod consecrationem Nivernensis electi ad nostram diocesium pertinentem, Augustuduni [*al. Augustiduni, ita ms. c.*] facere disposuistis, simpliciter dico paternitati vestræ, quia nec dispositionem vestram reprehendimus, quoniam reverentiæ vestræ deferimus, nec tamen approbamus, quia nec ex auctoritate, nec ex consuetudine ordinem hujus consecrationis habemus, nec in consuetudinem ducere sine multa delibera-

atione audeamus, timentes rei fieri sponcionis quam metropolitanæ sedi fecimus. Cujus præsidem si non recte incedunt, videtur nobis secundum ^d Dominicium præceptum enormitas eorum vitanda, perveracia arguenda, non autem potestas cathedræ ^d, quæ non sacris locis propter personam hujus temporis, sed propter sacra loca personis conceditur, est evertenda. Cum ergo metropolitana sedes ad præsens ab hoc officio suspensa sit, possemus nos pro sede metropolitana confratribus [*cum fratribus, ms. c.*] nostris, secundum consuetudines nostras, intra diocesim hoc sacramentum consecrationis implere, confirmata per ministerium vestræ legationis prætextatæ personæ electione, quam aliter facientes quam cum ea vel pro ea, vel non confirmantes ^e, videremur prælatam nobis cathedram quodammodo subvertere. Quod si aliquando contigit, penuria catholicorum episcoporum vel aliqua alia necessitate cogente aliquem episcopum, a comprovincialibus non fuisse consecratum ^f; non debent hæc exempla præjudicium facere legi communæ vel generali consuetudini. Licet enim prudentia vestra velit et debeat ministerium suum honorare ^g, remitti tamen debet, quia cum Petrus Paulus esse prælatus, dederunt tamen sibi invicem dexteras societatis (*infra epist. 234*), ut alter in gentibus, alter in circumcisione prædicaret Evangelium (*Gal. II*). Attendat ergo discretio vestra, utrum hoc ita fieri liceat, et si liceat, utrum expediat, ne forte odiare et detrectare incipiant jugum vestrum, quos vultis habere subjectos dum hoc exemplo suo se intellexerint jure esse privandos. Quanta autem firmitate singulis Ecclesiis sua sint jura servanda demonstrat Stephanus quintus papa ita scribens Walberto patriarchæ ^h: « Miramur prudentiam vestram [*al. tuam, ita ms. c.*] Cumensi Ecclesiæ denegare consecrare pastorem, cum te etiam [*jam, ms. c.*] ad hoc provocatum noveris apostolica exhortatione. Nunc vero iterato tibi scribimus, nolentes alicujus Ecclesiæ privilegium infringere, licet apostolica prærogativa possimus de qualibet Ecclesia clericum ordinare. » Cum ergo præcipua virtus sit viri illis-

Parcere subjectis et debellare superbos,

(VIRGIL., VI *Æneid.*)

cavendum est vestræ solertiam ne gloriantur adversus nos, recalcitrantes adversus vos, tanquam plus profuerit eis sua repugnantia quam nobis obedientibus nostra obedientia. Sed non est opus ut nos multum in dicendo laboremus, quia nihil ultra terminos Patrum vestram moderationem usurpare arbitramur. Valet.

^a Hujus mentio supra, et epist. 50 et 54 et 136.

^b Confer epist. 211.

^c De synodis singulis annis celebrandis Gratian. *Decret.* parte I, dist. 18.

^d Idem locus, epist. 226.

^e *Confirmantes* deest in ms.

^f Vide Gratianum sub dist. 64 et 65.

^g *Al. honorificare*; quo verbo utitur, epist. 142 et 146. Ita ms. c.

^h Quidam, *Gualberto*, latius exstat in c. *Nunc verò*, caus. 9, q. 3.

EPISTOLA LXII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, SANCTIOSI* [al. SANCTIONI, ita ms. c.] *confratri et coepiscopo* [forte Aurelianensi, ex epist. 55], *salutem et seruitium.*

Pacem quam feci cum Adelecia Puteacensis castri domina, super quam admiramini, non ita feci ut aliquid vestri juris usurparem. Sed omne quod ad vestram jus pertinet, patenter exciperem. Meam enim tantum injuriam remisit non vestram, et hoc postulavi a fraternitate vestra, ut pro præteritis injuriis meis supra prædictam feminam nullam exerceretis vindictam. Ad quam rem magna ex parte me compulsi timor vester. Significastis enim mihi litteris vestris multa incommoda imminere vobis et Ecclesiæ vestræ, si differrem pacem cum ea facere. Unde inventa occasione volui tam vestris quam meis commodis providere. Si ergo restant aliquæ injuriæ ad propriam parochiam pertinentes, ne videar vobis esse importunus, prout vobis placuerit et ratio permiserit eas exposulate. De clericis autem vel monachis Puteacensibus, qui contra interdictum vestrum missas celebraverunt, mortuos sepelierunt, chrisma aliunde acceperunt, hoc vobis respondeo et consulo, ut si gratiam Lugdunensis archiepiscopi pleniter habetis, cujus consensu interdictum vestrum prædicti Puteacenses cassatum fuisse dicunt, plenam secundum rigorem canonicum [al. canonum] super ejusmodi [hujusmodi ms. c.] transgressores vindictam exerceatis, ut et istos et alios ab hujus [hujusmodi ms. c.] inobedientia compeccatis, secundum illud Apostoli: *In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam* (II Cor. x). Alioquin, levius erit ea supportare, quæ non licet ad plenum vindicare. De Gervasio (epist. 261 et 266) quoque non debet vestra fraternitas mirari vel indignari, quod eum ad communionem in paschali curia suscepi. Pro regia enim honorificentia hoc feci, fretus auctoritate legis, in qua legitur: « Si quos a culpatorum regia potestas aut in gratiam benignitatis receperit, aut mensæ suæ participes effecerit, hos etiam sacerdotum et populorum conventus suscipere in ecclesiastica communione debet, ut quod principalis potestas recipit [vel receperit c.], nec a sacerdotibus Dei aliquid [al. extraneum] habeatur. » Vale.

EPISTOLA LXIII.

Ivo, *humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, LAUDONIS* *fratri et compresbytero, salutem.*

Post multam oblivionem recordatus sum tuæ petitionis et meæ sponsonis, quia [qua ms. c.] sponsonem me scripturam aliqua contra quorundam nescio simplicium an duplicium ineptias, qui secundum Apostolum nesciunt *neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant* (I Tim. i), dicentes quasunque personas etiam sacrum ordinem non habentes, verba Dominica proferentes, sacramenta altaris et cætera ecclesiastica sacramenta posse conficere,

A et salubriter accipientibus ministrare. Quorum factitas multipliciter improbari potest, partim ratione, partim divinorum operum attestations, postremo sanctorum Patrum irrefragabili auctoritate. Primo namque si a quibuscunque personis divina sacramenta confici et tractari possent, ex abundantia constitutus esset in Ecclesia ordo sacerdotalis et leviticus; quod impium est aliquem arbitrari, cum hunc utrumque ordinem et vetus lex, primo, Domino jubente, sub figura constituerit, et evangelica vel apostolica doctrina postmodum in veritate consecraverit. Unde in Exodo Dominus ita loquitur ad Moysen: *Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis, et balteos ac tiaras in gloriam et ad decorem, vestiasque his omnibus Aaron fratrem tuum, et filios ejuscum eo, et cunctorum consecrabis manus, consecrabisque eos ut sacerdotio fungantur mihi* (Exod. xxviii). Et in consequentibus: *Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi, et juxta compositionem ejus non facietis aliud* (Exod. xxx). Et item: *Sanctum sanctorum erit in thymiana, tamen compositionem non facietis. Quicumque homo fecerit simile, peribit de populis* [al. de filiis] *suis* (ibid.). Unde legitur in Levitico quod Nadab et Abiu, filii Aaron, cum acceptis thuribulis possissent ignem, et incensum desuper offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis 36 non erat præceptum, egressus est ignis a Domino et devoravit eos (Lev. x). Quid est autem ignem alienum sacrificio opponere, nisi sacerdotii opus sine legitima ordinatione ex sui spiritus præsumptione usurpare? Habemus quoque in Levitico, quia completis a sacerdote summo Aaron hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis, egressus ignis a Domino devoravit holocaustum et adipem quæ erant super altare (Lev. ix). Unde e contrario in libro Numeri legitur quod cum Datan, Core et Abiron, sacerdotium sibi usurpare volentes, imposito igne thuribulis, thymiana superposuissent, non thymiana divinus ignis adolevit, sed absorptis principibus a terra complicem multitudinem similiter thurificantem materialis ignis assumpsit (Num. xvi). Sicut ergo divinus ignis holocausta umbratilia a legitimis tamen sacerdotibus oblata visibiliter absolvebat et in se convertebat, usurpatorum autem victimas non tantum respuebat, verum etiam usurpantes terribiliter condemnabat; sic divina virtus sacramenta hujus temporis a legitimis sacerdotibus ministrata invisibiliter consecrat et in veritatem Christi corporis et sanguinis transformat. Aliter vero præsumptivum hostias non tantum habet irritas, verum etiam ipsos præsumptores interim cæcitate interiori condemnat, in futuro quoque eis irremediabiles poenas parat. Neque enim illa sacrificia quæ erant umbra futurorum, solis verbis Dominus perfici voluit, sed omnia circumstantia mysteria et ministeria ad completionem eorum adhiberi præcepit, altaria videlicet et vasa ad hoc opus sacrata, sacerdotes quoque et ministros

* In multis antiquis lib. Si quem, ms. c. hæc lex refertur etiam epist. 171.

ad hæc offerenda vel ministranda ordinaros non sine ornamentis mysticis ad hoc officium sanctificatis, de quorum omnium sanctificatione sic habemus in Levitico : *Tulit Moyses unctionis oleum quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua. Cunque sanctificans aspersionem altare septem vicibus, unxit illud et omnia vasa ejus, labrumque cum basi sua, quod fundens super caput Aaron unxit eum et consecravit, filiosque ejus oblatos vestivit lineis tunicis, et cinxit balteos (al. balteo), imposuitque mitras, ut jussisset Dominus (Lev. viii). Et post pauca : Assumensque unguentum et sanguinem qui erat super altare, aspersit super Aaron et super vestimenta ejus, et super filios ejus ac vestes eorum, et sanctificavit in vestitu suo. Completa autem sanctificatione dixit Moyses ad Aaron : Accede ad altare, et immola pro peccato tuo. Offer holocaustum et deprecare pro te et pro populo. Statimque Aaron immolavit vitulum pro peccato suo, cujus sanguinem obtulerunt ei filii ejus (Lev. ix). In quibus attendendum est quia primum sacratur tabernaculum, altare et vasa, sacerdotes et indumenta sacerdotalia, dehinc jubetur ut accedant ad altare sacrificaturi, et pro suis populique peccatis Dominum deprecaturi, ut intelligat populus Christianus, quia si, in his sacrificiis quæ tantum fiebant ad emundationem carnis, cum tanta reverentia, iste ritus ministrorum et ministeriorum erat observandus, quanto magis in consecratione Domini corporis et sanguinis, in quibus consistit emundatio carnis et spiritus, non statim ad mysticas benedictiones et obsecrationes, quibus illa consecratio perficitur; quilibet est admittendus, nisi primum fuerit in ordine sacerdotali consecratus, et omnium congruentium supellectilium, et omnium circumstantium ministeriorum plenitudine subornatus. Quod vero aliis quam sacerdos ad consecrandum accedere non debeat, legitur in libro Numeri dicente Domino ad Aaron : *Tu et filii tui, custodite sacerdotium vestrum; et omnia quæ ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrantur. Si quis externus [al. extraneus] accesserit, occidetur (Num. xviii). Quid Aaron nisi summos sacerdotes, quibus filii ejus nisi minores significant sacerdotes? qui accipientes a summis sacerdotibus manus impositionem, tanquam per paternam successionem, promoventur ad sacerdotalem benedictionem; qui ea quæ intra velum sunt administrant, dum corpus et sanguinem Domini, quæ intus aliud sunt, aliud foris apparent, mystica benedictione consecrant, et fidelibus populis salubriter administrant. Quid est autem externus nisi in presbyterali officio non consecratus? qui autem sacramenta Dominica simulare præsumit, juste occiditur, quia a corpore justorum sua præsumptione præciditur. Quod vero non sine sacris vestibus ministrare debeant, legitur in Exodo : Cum enim Dominus ad Moysem loquens vestes sacerdotales enumerasset, addidit : *Facies et feminalia [al. et femoralia] linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ a renibus usque***

*ad femoralia (feminalia, ms. c.) et utentur eis Aaron et filii ejus, quando appropinquant ad altare, ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur (Exod. xxviii). De cætero si ad paginas venimus evangelicas, legimus Salvatorem non laicis personis, sed solis discipulis suis sacramenta sui corporis et sanguinis commisisse celebranda. Qui etiam cum sacerdotium vetus transferre vellet in novum, præcepit eisdem discipulis ut sibi Pascha pararent in cenaculo, ubi ipse manifeste novo functus sacerdotio eos hujus sacerdotii constituit successores, post ministratam Eucharistiam ita illis præcipiens : *Hoc facite in meam commemorationem (Marc. xiv; Luc. xxii). Quid est quod Salvator primum in cenaculo voluit hoc sacramentum celebrari, nisi quia cenaculum celsior est habitatio domus, sicut sacerdotium celsior est in Ecclesia gradus? Cum ergo facta Domini, et facta sint in aperto, et aliud loquantur in occulto, quid voluit Dominus hac [al. hujus] loci positione signari, nisi ut nemo attractare præsumat hoc mysterium [ita v. c. antea, ministerium], nisi prius pervenerit ad sacerdotium? Hinc et Apostolus ad Hebræos : *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron (Hebr. v). Hoc officium ab apostolis, cæteris presbyteris per successionem esse relictum testatur Hieronymus in epistola ad Heliodorum monachum : « Absit ut de eis sinistrum quidquam loquar, qui apostolico gradui succedentes [in uno additur, sacerdotes], corpus Christi sacro ore conficiunt, per quos nos etiam Christiani sumus, qui habent claves regni cælorum. » Quod autem non solum [al. non solis] solemnibus verbis divina contenta sint sacramenta, testatur idem Hieronymus in explanatione super Sophoniam his verbis (c. 3 in Sophoa., et in can. Sacerdotes, c. 4, q. 1) : « Sacerdotes qui Eucharistie servant, et sanguinem Domini populi ejus dividunt, impie agunt in legem Christi, putantes eucharistiam imprecantis facere verba non vitam, et necessariam esse tantum solemnem orationem, et non sacerdotum merita, de quibus dicitur : *Et sacerdos in quacunque fuerit macula, non accedet offerre oblationes Domino (Lev. xxi). » Hinc sententiæ consonat Pater Augustinus, quod benedicere non possit quis, nisi fuerit ordinatus, ita dicens in quæstionibus Veteris 31 Testamenti (c. Dictum 95, caus. 1, q. 1) : « Dictum est a Domino in Numeris ad Aaron : *Vos ponite nomen meum super filios Israel. Ego Dominus benedicam eos (Num. vi). ut gratiam [gratiarum, ms. c.] traditio per ministerium ordinati transfundatur [transfundatur, ms. c.] hominibus. Quanta autem dignitas sit sacerdotalis ordinis, hinc advertamus. Dictum est autem de nequissimo Caipha interfectore Salvatoris, inter cætera : *Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset princeps sacerdotum anni illius prophetavit (Joan. xi). Per quod ostenditur Spiritum sanctum gratiarum non personam sequi digni ut indigni, sed ordinem traditionis, aut quamvis aliquis boni meriti sit, non******

tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus, ut officium ministerii exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis. » Ex his igitur claret, quia divinorum plenitudo sacramentorum non in solis constat mysticis orationibus [ordinationibus *ms. c.*] et solemnibus verbis, sed etiam his quæ supra taxata sunt indiget [in septem, *v. c.* indigent, *ms. c.*] supplementis. Qui enim dedit præceptum, ut ordinare fierent, negavit effectum veritatis quæ in sacramentis intelligitur his qui traditum ordinem prætermittent. Unde apostoli qui potestatem acceperant super omnia dæmonia, cum quemdam lunaticum solo verbo sanare voluissent, et non valuissent, cum admiratione ad Dominum revertentes didicerunt se prætermisisse quædam necessaria, sine quibus perfici non poterat illius lunatici cura. Ait enim: *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione et jejunio (Matth. xvii; Marc. ix).* Si ergo hi qui potestatem acceperant, in quod intendebant prætermisso ordine implere non potuerunt, quid mysticum, quid divinum facere poterunt, qui nullam potestatem tractandorum divinorum mysteriorum acceperunt? Sufficiant tibi interim ista, charissime, quia cum his quæ a nobis dicta sunt multa legendo reperiet tua diligentia, quibus facile propulsabitur talium vaniloquorum nulla ratione vel auctoritate fulta insipientia. Avertat autem Deus hunc errorem ab Ecclesia sua, qui eam mundavit sibi *lavacro aquæ in verbo*, ut eam haberet sponsam sine macula et ruga (*Ephes. v.*) Vale.

EPISTOLA LXIV ^a.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis, Ecclesiæ minister, JOANNIS Aurelianensium electo, salutem.*

De duobus illis clericis, Roberto videlicet et Vulgrino [*al. Wilelmo*], super quibus nos consuluistis, quorum alter alterius archidiaconum dicitur invasisse, duabus de causis certam non possumus dare vobis sententiam. Primo quia magnum nobis arietem opponitis, Lugdunensis videlicet archiepiscopi institutum, cui obviando nec volumus, nec debemus alicui dare consilium. Postremo quia justus mediator non est, qui altero litigante et altero absente super re indiscussa certam vult determinare sententiam. Si autem aliquando in audientia nostra et aliorum ad quos id pertinet, hæc controversia ventilata fuerit auditis utrorumque rationibus, quod ratio persuaserit et lex dictaverit, libenter proferemus. Vale.

EPISTOLA LXV.

Domno et Patri suo URBANO summo pontifici [quid. - cod. domino], Ivo filius [suus, ms. c.], salutem et obsequium.

Postquam discessi a facie vestræ beatitudinis, multis hinc [et] inde concurrentibus causis non fuit mihi facultas ad vos redeundi, nec per nuntium meum vestram celsitudinem salutandi. Cum enim

Parisiensis episcopus ad vos proficisceretur, jam ferme compleverat iter octo dierum, quando nondum audieram eum ad vos esse venturum. Quo tamen audito, per quemdam servientem suum, misi post eum litteras istas, quibus commendo eum paternitati vestræ, utpote apud nos enutritum et eruditum, et quantum videbatur in annis adolescentiæ suæ innocenter et sine querela conversatum. Pro eo itaque quia ex indulgentia vestra pastorem suscepit sollicitudinem, supplicam paternitati vestræ ut eum materna pietate colligatis, paterna gravitate corrigatis, quatenus ex disciplina vestra correctior, ex gravitate vestra nobis reddatur gravior; videlicet ut studium venandi ^b, et alia juvenilia desideria in se comprimat, studiosius solito orationi et lectioni incumbat. Præterea summopere rogamus excellentiam vestram, ut eum munitum apostolicis litteris remittatis contra Latiniacensem abbatem et monachos ejus, qui nescio qua nova libertate suos excessus tumentur, et subjectionem Parisiensi Ecclesiæ debitam et hactenus exhibitam, contra canonicam institutionem de cervice sua excutere moluntur. Hæc autem personæ hujusmodi sunt, quibus magis necessaria est subjectio quam libertas, qui libertate in occasionem carnis abutuntur, quibus si decem millia pædagogorum in Christo ad custodiam deputarentur, vix tamen sic regularis continentia legibus ligarentur ^c. Sicut ergo decet discretionem moderationis apostolicæ, ita rem inter utrumque temperate [temperare, *ms. c.*], ut nec Parisiensis Ecclesia suo jure minuat, nec Latiniacense monasterium aliquod gravamea a Parisiensi Ecclesia indebite patiat. De Senonensi electo ^d, cujus consecratio a legato vestro Lugdunensi archiepiscopo ob hoc impeditur, quia ei jure primatus sui, ante consecrationem suam, obedientiam non proficietur, quid nobis agendum sit, rescribat vestra paternitas. Cum enim nulla aliquo accusante alia causa prætenderetur, propter quam ejus consecratio differretur, eo tamen jubente propter reverentiam vestram manus ab ejus consecratione continuimus (*vide epist. 60*), cum de professione a metropolitanis primatibus facienda, nihil legamus consuetudine firmatum, vel legibus institutum, ultra quas metas nihil concessum esse primatibus testatur papa Nicolaus ita scribens ^e, inter alia, Radulfo Bituricensi archiepiscopo: « Primates vel patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, et prisca consuetudo illis antiquitus contulit, desinimus [*v. c. diffinimus*]. » De pace sanctæ Romanæ Ecclesiæ et vestra prosperitate, det nobis Dominus audire quod [*al. quæ; ita ms. c.*] optamus. Valete.

32 EPISTOLA LXVI.

HUGONI, *Lugdunensis Ecclesiæ primæ sedis episcopo,*

^a Hæc epistola in *ms. cod.* est 67.

^b Venatio clericis interdicta *c. Esau* cum seq., distinct. 86, et *c. 1 De cler. venat.*

^c Latiniacenses monachi incontinentis vitæ.

^d Daimbertum intellige ex collatione epist. 59, 60 et 67.

^e Citat epist. 83, refertur *c. Conquestus*, caus. 9, q. 3.

Romanæ Ecclesiæ legato, Ivo humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.

Quia decorem domus Dei vos hactenus dilexisse intelleximus, post domnum papam super omnes ecclesiasticas personas speciali amore vos dileximus, et famam vestram ab aliquo lacerari æquo animo ferre non potuimus. Eundem itaque zelum in vobis nec frigere nec tepere æstimantes, miseriam Aurelianensis Ecclesiæ ante oculos vestros ponimus (epist. 67); quam filii alieni sua quærentes strangulant et devorant. De qua cum manu vestra avulsa esset arbor infructuosa, nunc inseritur pestifera. Turonensis enim archiepiscopus prædictæ Ecclesiæ pædagogus et incubus, in Natale Domini, regi contra interdictum vestrum coronam imponens (epist. 67, *in fine*), hac arte a rege obtinuit, ut Joannes qui per Joannem defunctum episcopum multis submurmurantibus et male sentientibus factus est archidiaconus, eidem Ecclesiæ præficeretur episcopus. De hoc enim rex Francorum non secreto, sed publice mihi testatus est, quod prædicti Joannis succubus fuerit. Et hoc ita fama per Aurelianensem episcopatum et vicinas urbes publicavit, ut a concanonicis suis famosæ cujusdam concubinæ Flora^a agnomen accepit. Hoc quod dico clerus approbaret, hoc populus acclamaret, nisi metu regis comprimerentur, vel insidiis Turoensis archiepiscopi terrerentur, qui clericos sibi adversantes clandestinis delationibus curiæ tradi facit (*sic* epist. 5), aut in exilium pellendos, aut bonis suis spoliandos. Hic enim cum duos episcopatus^b habere non possit, Aurelianensem Ecclesiam, quam non potest retinere per propriam, per submissam vult possidere personam, ut in ea possit quos voluerit humiliare, quos voluerit sublimare. Cui non sufficit, quod in Ecclesia, in qua irrepsit contra canonicas et apostolicas sanctiones, toleratur, nisi ei liceat Ecclesiam Dei quibus libuerit præcis prostituere, oculos videntium etiam medicorum vaniloquiorum suorum fumo, promissionum sæarum nebulis intenebrare, ut quæ audiunt de eo non audiant, quæ vident non videant, et quæ certa sunt tanquam ignota sustineant. Sic enim de se ipso dicere solet (se non iadigere bonis clericis vel canonibus, cum hæc omnia præsto sint ei in marsupio suo.) Nec mirum, cui quod libet licet, et quod licet impune facit, ut multi inde scandalizati alius gemant, dicentes magis impetrare desideria sua apud iudices ecclesiasticos, zelantes iniquitatem quam sequentes bonitatem^c. Veritas mihi testis est me non ista dicere tanquam adversus istos homines aliqua sit mihi privata controversia. Sed tabescoere me facit zelus meus, cum videam in messe Dei vepres et spinas bonum semen suffocare, nullamque aut pene nullam eradicantem manum. Et si aliquando sunt qui perficiant malæ arboris ruinam, non pervi-

gilant usque ad fructuosæ arboris insertionem; quod in hoc negotio manifestum est. Non enim Turonensis archiepiscopus ideo laboravit, ut Sanctio [*quidam vell. codd. et ep. 54 Sancio*] deponeretur, quatenus eo melior eidem Ecclesiæ præficeretur, sed hujusmodi qui ei per omnia famularetur. Iste etenim juvenis qui rege jubente, et Turonensi archiepiscopo impingente prædictæ Ecclesiæ est intrusus, ita est sub Turonensi archiepiscopo, sicut puer sub pædagogo, ut nec stans sedere, nec sedens audeat surgere, nisi eo jubente, aut innuente, utpote qui se ei ad turpes usus dicitur subdidisse. Ad ultimum, cum multa nefaria et turpissima dici verissime possent, quæ deficientibus testibus veritatis pro humana infirmitate probari forsitan non possent, hæc ad repulsionem prædicti adolescentis sufficit, quod persona ignominiosa est, et per vicinas Ecclesias turpiter diffamata. Hic itaque per litteras regis et capituli mihi est oblatus suo tempore ordinandus in presbyterum, postmodum consecrandus in episcopum. Ejus autem electio nec adhuc a me est improbata, vel approbata, sed nec aliquando approbanda, nisi domini papæ vel vestra me ad hoc pertrahat obedientia. Scio enim Ecclesiæ Dei non tantum hoc esse ignominiosum, sed etiam perniciosum. Rogo itaque paternitatem vestram, ut in hac causa vigilantissime honestati et auctoritati vestræ consulatis, et Ecclesiæ Dei provideatis, ne in manibus ejus committatur salus aliena, qui nunquam adhuc deliberavit de salute sua. Per portitorem itaque præsentium mihi rescribite quid me velitis super hoc negotio facere, ut quod responsurus sum respondeam Aurelianensibus ex vestra auctoritate. Ipsi tamen quidquid respondeam, de vestra benevolentia plus justo præsumentes vanizando [*vanizando, sic omu. lib.*] dicunt, quod juxta petitionem Turonensis archiepiscopi eum consecrabit, vel consecrari facietis^d. Quidquid autem vos faciatis, ego liberavi animam meam. Multi enim Aurelianenses ad hæc quæ dixi mihi darent testimonium, nisi timerent carcerem vel exilium. Et ne me ista aliqua occasione confinxisse credatis, unam cantilenam de multis^e metricæ et musicæ de eo compositam ex persona concuborum suorum vobis misi, quam per urbes nostras in compitis et plateis similes illi adolescentes cantitant, quam et ipse cum eisdem concubis suis sæpe cantitavit, et ab illis cantitari audivit. Præterea sciat vestra sollicitudo [*al. sciat vestra solertia*], quia cum abbas Burguliensis [*sic v. c. antea Gurguliensis*] ore patulo, manibus apertis cum multa securitate ad curiam in Natale venisset ad accipiendum episcopatum, sicut ei illa prædicta regina^f promiserat; quia animadversi sunt plures et pleniore sacculi numerorum latere in apothecis amicorum istius quam

^a Hujus Floræ meminit etiam dicta ep. 67.

^b Bigamiam Ecclesiæ vocat epist. 153.

^c Idem locus supra epist. 12.

^d In hanc rem ipse Hugo litteras innitatorias scri-

pserat, ut indicat Ivo epist. 68

^e Horum etiam mentio fit in epist. 67.

^f Solet illius nomen reticere; confer locum ep. 68.

apud abbatem, ille est admissus, iste est exclusus. Et cum abbas quereretur apud regem [al. adversus regem], quare sic eum delusisset, respondit: «Sustinete interim donec de isto faciam proficuum meum, postea quærite ut iste deponatur, et tunc faciam voluntatem vestram.» Summa itaque hæc est verborum meorum. Rogo, moneo, ut huc electioni nunquam assensum præbeat, ne domum Dei publicum prostibulum et speluncam latronum faciatis. Postremo rogo, quia semel ab Aurelianensibus deceptus sum, si quid mihi de eo scribere volueritis, per talem nuntium cui credere possim, transmittatis. Et quia turpitudine non potest nisi verbis suis exponi, irreligiosis verbis pro religione tamen assumptis veniam postulo. Valet.

33 EPISTOLA LXVII.

URBANO summo pontifici, Ivo, minimus sanctitatis suæ filius, misericordiam et iudicium.

Audivi dulcedinem vestram in me amaricatam, serenitatem vestram adversum me turbatam; audi, et conturbatus est venter meus, et ossa mea conturbata sunt (Psal. vi). Et diligenter consului memoriam [unus cod., animam] meam quid dixerim, quid fecerim, unde mansuetudinem vestram exasperaverim. Nec occurrit mihi, nisi quod dixerunt quidam mihi quasdam litteras me composuisse adversus Romanam disceptantes Ecclesiam, quas miseram legato vestro Lugdunensi archiepiscopo, pro causa Seonensis electi. Sed cum has apud me reperiens diligenter perlegissem ^a, multa ibi pro Romana Ecclesia, nihil contra Romanam Ecclesiam in his scriptum intellexi, nisi quis forte ad voluntatem scriptoris non accedens, et unam faciem castorum eloquiorum non attendens (sic in tit. epist. 222), dicat, quod absit! authentica scripta sibi invicem adversari, et auctoritatem auctoritate impugnari; cum multa dissona ibi legantur, nisi suo modo intelligantur, et ad sententiam scriptoris accommodentur. In his enim litteris, sicut mihi testis est conscientia mea, et ipsarum tenor litterarum, nihil aliud intendi, nisi quod propter crebras invectiones ac murmurationes ^b adversus Romanam Ecclesiam, quibus quotidie tinniunt aures meæ, per dominum archiepiscopum Lugdunensem, cui consilia vestra committitis sollicitudinem vestram volui esse præmunitam, quatenus cum vicariis vestris sic vestra decreta libaretis, ut Ecclesia non gravaretur, et eorundem transgressor sua sententia multatus, affis se corrigendi exemplum præberetur, et fama vestra illibata servaretur. Hic simplex (Ita ep. 189) oculus totum defendit corpus illarum litterarum. Sed quia domno Lugdunensi archiepiscopo quædam ibi verba adversa, secus [adversa dum durius, ms. c.] quam vellet sonuerunt, maxime de primatu Lugdunensi, postposita contemplatione scriptoris [alias

A leg. postposita intentione scriptoris; Ita ms. c.] secundum quod tunc affectus fuit, participem vos suæ amaritudinis fieri voluit. Liceat cuique dicere quod sentit. Ego de me sentio, quod non est aliqua persona transmontana, quæ pro fidelitate vestra, pro assertionem præceptorum vestrorum tot contumelias pertulerit, tot injurias acceperit. Sed quia illa verba quacunque occasione animum vestrum exacerbaverint, non est meum adversum vos intrare in iudicium. Male enim [omni, ms. c.] episcopatum renuñtiare quam iram vestram juste vel injuste sustinere. Hæc satisfactio si placuerit [placet, ms. c.] vestræ paternitati, placet et meæ parvitati. Hanc si placet, accipite; si plus placet, plus addite. Si desistat vester esse servus, non desistam vester esse filius, et B sicut expertus sum ante episcopatum, plus potero prodesse in Ecclesia Dei exemplo privatus quam verbo prælatus. Gratissimum enim mihi est nudam nudam Christi crucem portare, ut in illo uberrimo et amplissimo prædio contendam, in quo [unus cod., et in illo ub. et amp. prædio esse contentum in quo] amor paupertatis copiosus, amor divitiarum facit æraninosos. Ecce jam hoc transacto septennio, vineam mihi commissam pro posse meo excolui, stercora etiam circumposui; fructum autem quem querebam, non inveni. Datur ergo mihi libertas octavo anno ut hoc principium veræ [vere] octavæ aggrediar, ut possim mihi sabbatizare, dulces fructus contemplationis carpere, et octavæ illius gaudia prælibare. Quod si vestra permissione id modo non C facio, necessitate tamen me oportebit id facere propter renovatas in me veteri de causa regis inimicitias (epist. 67 et 141), et propter parochianos meos contemptores verbi Dei, qui proni sunt solis terrenis inhiare, nunquam autem parati sursum cor levare; qui neque propter timorem Dei, neque propter ruborem temporalis excommunicationis, sacrilegia quæ perpetrant in Ecclesiis, volunt dimittere, nec justitiam Dei recognoscere. Per portitorem ergo præsentium quod vobis placet mihi rescribite, et si petitioni meæ acquiescitis, in vestra manu me retinete, ne possint me pseudoepiscopi ^c pro libitu suo fatigare. De cætero quidquid de me fiat, obsecro vos per charitatem Christi, ut si Turonensis archiepiscopus vel aliquis Aurelianensis clericus pro electione pueri sui ad vos venerit, non ei aurem præbeat ^d. Cujus dotes ut vobis breviter amplectar, persona est ignominiosa, et de inhonesta familiaritate Turonensis archiepiscopi, et fratris ejus defuncti, multorumque aliorum inhoneste viventium, per urbes Franciæ turpissime diffamata. Quidam enim concubii [concubi] sui ^e appellantes eum Floram, multas rhythmicas cantilenas de eo composuerunt, quæ a fœdis adolescentibus, sicut nosis miseriam terræ illius, per urbes Franciæ in plateis et compi-

^a Intelligit epist. 60 ad Hugonem Lugd. arch.

^b De his Gallorum conquestionibus agit epist. 87, 89 et 109.

^c De his conqueritur epist. 35.

^d Hujus epistolæ meminit epist. 68.

^e Horum etiam mentio fit epist. 66. Flora autem tunc temporis erat famosa concubina, ut ait digna epist. 66.

is cantantur, quas et ipse [aliquando] cantitare, et coram se cantitari non erubuit. Harum unam domano Lugdunensi in testimonium misi, quam cuidam eam cantitanti violenter abstuli. Providendo itaque vestrae honestati et Ecclesiae utilitati, nunquam eum consecrari permittatis, ne Ecclesiam Dei prostibulum publicum et speluncam latronum faciatis. Sciatis etiam quia Turonensis archiepiscopus contra interdictum (epist. 66) legati vestri in Natale Domini regi coronam imposuit, et ut iste episcopus fieret, hac mercede [al., hanc mercedem] promeruit. Et ut scietis puerilem fuisse electionem, quidam etiam de eligentibus in Natale Innocentium in eligendo ita joceatus est :

*Eligimus puerum, puerorum festa colantes,
Non nostrum morem, sed regis iussa sequentes.*

EPISTOLA LXVIII.

Hocini, primae sedis Lugdunensis Ecclesiae episcopo, sedis apostolicae vicario, Ivo, Dei gratia Carnotensis episcopus, salutem.

Litteras vestrae paternitatis nuper accepi invitantes me, vel quoslibet qui vellent impugnare electionem Joannis Aurelianensis archidiaconi ^a, ut in Kal. Martii praesentiae vestrae se exhiberent probaturi capitula quae ei objicere voluerint, sive de Simonia [*duo vet. cod.*, Simoniacae], sive de aliis quae valeant ad ejus repulsionem, quoniam non potestis simul accusator esse ac iudex. Sed hoc de occultis dictum esse novit prudentia vestra. Manifesta autem accusatione non egere testatur beatus Ambrosius (c. 5 ^c et c. 17, can. 2, q. 1) super Epistolam ad Corinthios, ita dicens de eo qui noverra sua manifeste abatebatur : « Judicis, inquam, non est sine accusatore damnare. Cognito autem opere istius, pellendum eum de fraternitatis coetu censuit. Omnes enim crimen ³⁴ ejus sciebant, in qua re neque testibus opus erat neque tergiversatione aliqua poterat tegi crimen. » Simile quid scribit papa Nicolaus Carolo regi ^b : « Quae Lotharius rex vester nepos operatur, accusatione non indigent. » Manifesta quippe in eo sunt opera carnis, quae sunt fornicatio et immunditia (Gal. v). Cum ergo quae in prioribus litteris scripsi, non tantum in unius civitatis, sed multarum civitatum notitia conspicua sint, mirantur multi, quare quaerantur occulta, cum ad repulsionem ejus qui nondum positus est, sola sufficiant manifesta. Cum enim multa ei desint quae in examinatione consecrandi episcopi Paulus dicit necessaria, unum deesse ei, nobiscum bene scitis, quod caeteris enumeratis per se praeter caeteris necessarium idem Apostolus commendat dicens : *Oportet episcopum bonum habere testimonium ab his qui foris sunt, ne in opprobrium incidat et laqueum diaboli (I Tim. ii)*. Iste autem famam suam hactenus neglexit, quam qui negligit, secundum beatum Augustinum (ser. 52;

^A vide epist. 240) crudelis est. Occidit enim proximum quantum in se est. Potestas autem episcopalis in aedificationem debet esse non in destructionem. Et cum secundum Apostolum quorundam peccata manifesta sunt praecedentia ad iudicium quorundam et subsequantur, Symoniaca istius intrusio, quae licet vera sit, nondum tamen praecedit ad iudicium, quoniam ista execrabilis negotiatio per cubicularios et pedisequos (*quid. cod.*, pedisequas; sequipedam ep. 60, ms. c.) facta est, manifesta relatione ad aures vestras perveniet, nisi plantationem quam non plantavit Dominus stabilire praeproperetis, et electionem regis precibus, quae idem valent secundum vulgare proverbium quod minae, extortiam, vestra auctoritate confirmetis. Habentur enim apud nos ^B quidam negotiatores creditores illius dictae reginae ^c, qui secundum quod nobis dixerunt, exspectant partem pecuniarum a parentibus Joannis promissarum. Sed referente eadem dicta regina quodam cautela studio ad persolvendum differuntur, donec securius post ejus consecrationem persolvantur. Quarum tamen repetundarum actio cito ventilabitur, si consecratio aliquandiu differatur. Quid vero super electione ^d a principibus facta dicat septima synodus, quid octava, quid caetera sanctorum Patrum, quid etiam vestra instituta clament, non est meum vestram docere prudentiam. Praeterea si intra provinciam secundum quod insituta majorum continent, fieret prima discussio, sicut necesse foret, in loco ubi non timeretur temeraria multitudo, non deessent accusatores, non deessent testes, qui pro hujusmodi negotiis non audent ad remota loca prodire, nec se nec sua pro incerto exitu incertum periculum praecipitare. Testis est mihi verax [et, ms. c.] veritas, et amborum charitas, quia et vera dixi, et pro veritate et charitate dixi, providens, quantum in me est, et Ecclesiae utilitati et vestrae honestati, ne si, quod absit! aliter feceritis quam desiderant qui vos sincere diligunt, lamentabiliter postea illud Jeremiae dicant : *Obscuratum est aurum, mutatus est color optimus (Thren. iv)*. Sciatis autem me ea quae vobis mandavi, domno quoque papae mandasse (epist. 67), et me super his responsionem ejus exspectare.

EPISTOLA LXIX.

Ivo humilis Ecclesiae Carnotensis minister, GALTERIO [al., GAUTERIO] Stirpensis Ecclesiae praeposito, et pusillo gregi sibi commisso, salutem et orationum suffragia.

Quantum intellexi ex litteris ex vestra parte mihi nuper oblatis, graviter fert vestra fraternitas quod Lemovicensis episcopus in synodo agens, interdixit omnibus regularibus clericis et regimen parochiarum et confessionem paenitentium (epist. 243). Qui rectius quidem fecisset, si omnes sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quam regulariter viventes

intelligitur, de qua epist. 15.

^a Hac de re epist. 102; vide Grat., cap. Nullus cum seq., dist. 63.

^a Coniungenda est epist. 66 et 67.

^b Cap. Quae Lotharius, caus. 2, q. 1; exstat inter epistolas Nicolai primi epist. 55.

^c Confer locum epist. 66, fortasse Bertrada sub-

a Dominicarum ovium custodia penitus removisset; quibus tanto plus displicet aliena malitia, quanto longius discesserunt a sua. Hæc tamen prohibitio licet aliquo forsitan livore canonici ordinis facta esse videatur, quanto salubrior, tanto fraternitati vestræ debet esse acceptior. Vos enim eo per viam Dei expeditius inceditis [eo enim expeditius per viam Dei incedetis, *ms. c.*], si alienorum criminum deprimentes fasciculos cum quotidianis vestrorum excessuum lapsibus non portetis. Hoc vero interim ad inquisita respondeo, quia clerici regulares ab hoc officio nec penitus sunt removendi, nec [in uno *addit.* ad hoc officium] indiscrete admovendi. Nam si penitus removentur, canonico ordini indigna sit injuria, cui tanto securius est credenda correctio [al., correptio] vitæ alienæ, quanto majorem diligentiam adhibuit vitæ suæ corrigendæ. Si vero indiscrete regularibus clericis hoc onus imponitur, in quibusdam ecclesiastica disciplina frangitur, et ipsi fratres qui in claustris tanquam in castris contra tentationes fortiter stabant et vincebant, cum soli ad pugnam prodeunt, in tentationibus facile superantur. Unde ait beatus Hieronymus: « Remotio viri castitatis arma collocat [al., colligas], construit in melioribus castra pudoris. » Si qui ergo sunt in collegio vestro viri prudentes et maturi, et igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi velitis, eos deducite ante præsentiam episcopi, ut ab eo curas [curam *ms. c.*] animarum suscipiant, sine cujus arbitrio, si meministis, secundum canonicas sanctiones, nec criminales pœnitentias quilibet presbyter potest [al., presbyteri possunt; *ita ms. c.*] injungere, nec, peractâ pœnitentia, pœnitentes sacris altaribus reconciliare. Sic enim facientes, et episcopali reverentiæ quod suum est deferetis, et canonice institutionis nulla dispendia facietis. Qui ideo canonici appellati estis, quod canonicas regulas vos velle observare cæteris arctius devovistis. Quod vero voluistis, ut Lemovicensi episcopo aliqua super hoc negotio scriberem, interim ea de causa distuli, quia ille dominus ignotus est mihi, et opportunum tempus exspecto, ut de his et similibus quod ratio et auctoritas dictaverit, inter nos viva voce disseramus. Vale.

EPISTOLA LXX.

Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis servus, GALTERIO Meldensi [al., GAUTERIO Meldensium] episcopo, sancta sapere et sancta facere.

Quoniam zelus domus Dei tepere non debet in cordibus nostris, ejusdem domus **35** decorem diligere, et pro eadem domo murum nos oportet opponere, ut impetus, quos super eam facit antiquus hostis, aut præcavendo propulsemus, aut si jam in eam per aliquam partem irrupit, cooperante Dei gratia, collectis in unum animi viribus, excludamus. Et quamvis difficilior sit labor ruinosam rescere quam integra in suo statu custodire, nos tamen per an-

gusta et ardua, inter cruentationes etiam spinarum, inter incerta itinera nebularum, debemus perditâ quærere, dispersa colligere, quantum in nobis est sordidata mundare, moniti et instructi exemplo summi patrisfamilias, qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, centensimam quæ perierat, ipse quæsivit (*Luc. xv; Matth. xviii*), suo sanguine redemit, et ad ovile a quo aberraverat reportavit. Ne ergo nobis tanquam pastoribus sua quærentibus a summo Pastore cum nostra confusione exproberetur: *Quod perierat non quæsistis, quod contractum erat, non consolidastis* (*Ezech. xxxiv*); nullus nos privatus amor, nullius quamlibet excellentis personæ favor, nulla spes commodorum, nullus timor incommodorum ab officii nostri intentione dimoveat, quominus errantes ad viam revocemus, et animas propria fragilitate vel diabolica illusionem deceptas, de fauce lupi invisibilis eripere studeamus. Quod ideo suggero dilectioni vestræ, quia tam ex verbis Turonensium monachorum, quam ex litteris domine Adeleidis [al. domnæ Adelæ] venerabilis comitissæ audivi turpissimam famam de monasterio Sanctæ Faræ, quod jam non locus sanctimonialium, sed mulierum dæmonialium prostibulum dicendum est, corpora sua ad turpes usus omni generi hominum prostituendum. Quæ quidem si corrigi nolent, et sibi tantam mortem facerent, tolerari forsitan possent. Sed quia multarum factæ sunt laqueus animarum, suggero et consulo vigilantiam vestræ, ut aut prædictas mulieres in loco suo et in suo ordine corrigatis, aut si id fieri non potest, religiosis monachis locum illum cum suis possessionibus committere studeatis; accepta tamen ab eis cautione ut prædictas mulieres sub arcta disciplina coerceant, et eisdem necessaria de rebus monasterii, quandiu vixerint, provideant. Hoc enim modo multiplicem fructum de bono principio facietis, quia et incontinentes illas mulieres ad propositum continentiam reducetis, et possessiones monasterii necessitatibus sanctorum a fidelibus deputatas, in suum statum reformabitis, et detestabilem famam, religiosa monasteria malo odore contristantem compescetis et incestuosorum animas ex earum contubernio pereuntes, ab æterno interitu liberabitis.

D Quæ vobis scribo, ex visceribus profero charitatis, idem mihi a vobis fieri desiderans, si me desiderem in simili periculo audieritis; in via Dei namque ambulantes mutuas exhortationum manus nobis invicem porrigere debemus, ut in perventione pariter [quid. *cod.* ut in fine pariter] de manipulis (*Psal. cxxv*) æternorum fructuum gaudemus. Valete.

EPISTOLA LXXI.

GUILIELMO [al. WILLELMO a], glorioso regi Anglorum, Ivo humilis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.

In litteris a sublimitate vestra mihi directis nuper [nuper ad me directis], mansueti, et prudentis hominis ingenium notavi, cum placeret [al., placuisset]

a Hic sec. fuit et nequissimus, ut ait Matth. Paris.

dignitati vestræ prius a mea parvitate rationem quaerere quam de me aliquid inconsulte judicare, secundum illud viri sapientis: *Ne iudices antequam cognoscas* (Eccl. 1). Quæsitum enim ab humilitate mea vestra excellentia, qua ratione exsolverim [absolverim. *ms. c.*] Nivardum de Septolio a fiducia et sacramentis quibus vestræ magnitudini obligaverat, cum Christiani erga Christianos fiducias sacramenta quæ sibi invicem præbent, observare debeant. Quod quidem ita concedimus, si legitima vel non illicita fuerint [facta, *ms. c.*] sacramenta. Prædictus autem Nivardus testatus est mihi fiducias et sacramenta quæ sublimitati vestræ fecerat, prioribus sacramentis fuisse contraria quæ fecerat naturalibus et legitimis dominis suis, de quorum manibus [plures *v. c. manu, ita ms. c.*] susceperat hæreditaria sua beneficia, nec posteriora se posse observare, nisi priora [prima *ms. c.*], vellet violare. Cui ratione fultus et auctoritate consilium dedi, ut accepta de posterioribus penitentia, justa injustis, legitima non legitimis, priora posterioribus sacramenta præponeret. Quod cum multis rationibus et auctoritatibus confirmari possit de multis pauca subnectere curavi. Habemus enim in Toletano concilio IX, capitulo 4 (can. *Duo mala*, et seq. dist. 13): « Duo mala licet omnino cautissime sint præcavenda, tamen si necessitas ex his unum temperare compulerit, hoc debemus resolvere quod minori nexu noscitur obligari. » Unde [al. inde] Augustinus De bono conjugali (c. 4 et 20, caus. 22, q. 4): « Si ad peccatum admittendum adhibetur fides miram est si fides appellatur. Verum tamen qualiscunque sit, si contra ipsam sit [al. sit. *ms. c.*] pejus sit, nisi cum propterea deseritur, ut ad fidem veram legitimamque redeatur. » Idem Tharasius patriarcha (cap. 18, caus. 22, q. 4): « Herodes observavit illicitum sacramentum, et periit. Petrus vero negavit cum juramento, et conversus flevit, et salvatus est. » Item Hieronymus super Jeremiam lib. 1 (Comment., c. 4 et c. 2, caus. 22, q. 2): « Animadvertendum quod jusjurandum hos habeat comites, veritatem, iudicium atque justitiam. Si ista defuerint, nequaquam erit juramentum, sed perjurium. » Hinc Honorius papa quosdam transpadanos episcopos vehementer redarguit, qui suadebant Petro, viro glorioso, ut sacramenta quæ præbuerat Aconio regi patri regis Adalbaldi frangeret, et Ariobaldo [sic *vett. codd. antea Ariobaldo*] consentiret. Ipsum vero gloriosum Petrum accurate commendat, quia pravis sacerdotum persuasionibus non acquievit, sed sacramenta quæ Aconio fecerat firmiter observavit. His et aliis huiusmodi cognosci potest sacramenta legitima vel licita firmiter observanda; illicita vero aut esse vitanda, aut si facta sunt, cum penitentia dissolvenda. Aliud consilium si parochiano meo mihi commissio dedissem, ovem errantem non revocassem, ovi morbidæ curam quam debueram non impendissem. Valete.

^a Hujus epistolæ meminit epist. 80.

EPISTOLA LXXII.

Ivo humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, G. abbati monasterii Sancti Guandregesili [al., Wandregisili, al., Guandregesili], salutem in Domino.

Consuluit parvitate meam dilectio vestra utrum tabulæ altarium aliquando consecratæ, cum translata fuerint, et super novam struem lapidum positæ, denuo sint consecrandæ. Quod nobis ex auctoritate et ratione faciendum videtur, cum canon dicat: « Altare si motum fuerit, ecclesia denuo consecretur. » Quod 36 si ecclesia propter motionem denuo est consecranda, quanto magis ipsum altare quod motum est? Præterea cum signa similitudinem habeant earum rerum quarum signa sunt, sicut fides, quæ caput et fundamentum est sacræ religionis, immobilis debet manere [al. permanere] in credente, sic visibile altare, quod figuram gerit fidei debet manere immobile. Et sicut a fundamento fidei, si quis motus fuerit per manus impositionem corpori Christi, quod est Ecclesia, reconciliandus est, sic mensa altaris fidei typum gerens, si mota fuerit, iterum sacris mysteriis imbuenda est. Nec satis similis ratio est quam quidam fratres vobis objiciunt, quod altaria portatilia [al. portabilia] licet de loco ad locum moveantur, non tamen denuo consecrantur. Hæc enim altaria non aliter consecramus, nisi vel in talibus ligneis, vel aliquo competenti substratorio compacta et firmiter sint affixa. Unde licet de loco ad locum portentur [al. comportentur], non tamen de loco in quo consecrata sunt moventur. A quo si evulsa fuerint, sicut cætera altaria denuo sunt consecranda. Hæc de proposita quæstione breviter vobis rescripsi, eadem [eisdem, *ms. c.*] rationibus et auctoritatibus prolixius ostensurus, si opportunum esset. Sed hæc prudentiæ vestræ sufficere sum arbitratus. Vale.

EPISTOLA LXXIII.

Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, BERNARDO, Majoris Monasterii abbati, promereri euge servi boni.

Verbum quod erat in ore multorum auditui meo non intulit gaudium, quo animadverti generale dispendium monasticæ religionis, et speciale incommodum vestræ perturbationis. Relatum enim est mihi quosdam e fratribus adversus fraternitatem vestram insurrexisse, qui dicerent curam vobis commissam non legitimum habuisse principium, his de causis, quod ab eo qui dicebatur excommunicatus esse, benedictionem acceperitis, et subjectionem debitam metropolitanæ sedi ante benedictionem promiseritis. Habent fortasse [al., forsitan; ita *ms. c.*] fratres isti zelum Dei, sed non secundum scientiam (Rom. x), putantes quod promotionem abbatis faciat episcopalis benedictio, et non potius fratrum communis electio [abbatis promotio an sit potius benedictione episcopali quam fratrum electione]. cum tamen ipsam benedictionem conferat Dominus non secundum meritum dantis, sed secundum fidem

et puritatem, benedictionem accipientis. Unde beatus Augustinus in libro *Quæstionum Veteris Testamenti*: « Dictum est a Domino in Numeris ad Aaron: *Vos ponite nomen meum super filios Israel, ego Deus benedicam eos* (*Num. vi*), ut gratiam traditio per ministerium ordinati transfundat hominibus, nec voluntas sacerdotis [*unus v. c.*, dantis ob.] obesse possit aut prodesse, sed meritum benedictionem poscentis. » Unde idem Augustinus in libro tertio *De unico baptismo*: « Aliud est non habere aliquid, aliud non jure habere vel illicite usurpare. Non ideo itaque non sunt sacramenta Christi et Ecclesiæ, quia eis illicite utuntur non soli hæretici, sed etiam omnes iniqui et impii; sed illi corrigendi sunt aut puniendi, illa vero agnoscenda et veneranda sunt. » Item idem in libro contra Parmeniani epistolam: « Sicut redeunti non redditur, quod et foris habebat, sic venienti non repetendum est quod foris acceperat. » Unde consequenter intelligitur perversitatem hominum esse corrigendam; sanctitatem autem sacramentorum in nullo perverso esse violandam. Constat enim eam in perversis hominibus et sceleratis, sive in eis qui intus sunt, sive in eis qui foris, impollutam et [*atque ms. c.*] inviolabilem permanere, sed in bonis ad præmium, in malis vero ad iudicium. Unde etiam Anastasius papa, sacramenta quæ Acatius condemnatus celebraverat, rata esse confirmat, ita scribens Anastasio imperatori: « Secundum Ecclesiæ catholicæ consuetudinem sincerissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his vel quos Acatius baptizavit, vel quos sacerdotes vel levitas secundum canones ordinavit, ulla ex nomine Acatii portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenta, minus firma esse videantur. » Et infra: « Ideo ergo et hic, cuius nomen dicimus esse reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inviolabile sacramentum quod per eum datum est aliis, virtutem suæ perfectionis obtinuit b. » Item Augustinus contra scripta Petilianii: « Ut sit quisque verus sacerdos, oportet ut non solum sacramento [*al. solo*], sed iustitia quoque induatur, sicut scriptum est: *Sacerdotes tui induantur iustitiam* (*Psal. cxxxi*). Qui autem solo sacramento sacerdos est, sicut fuit pontifex Caiphas, persecutor unius et verissimi sacerdotis, quamvis ipse non sit verax, quod dat tamen verum est, si non det suum, sed Dei. » Sacerdotii autem ordinem, sicut dicit idem Augustinus in libro *De bono conjugali*, qui semel acceperint, non privantur, licet aliqui pro aliquibus culpis ab officio removeantur. Ad ultimum, divina sacramenta talia sunt unicuique, quali corde accesserit, sicut dicit Augustinus in *Dialogo contra Petilianum*. Et hæc quidem dicta sunt de sacramentis ecclesiasticis, sine quibus Christiana conversatio non dicitur, nec

A a Domino præmium æternæ salutis acquiritur. Quid ergo est disceptandum de benedictione abbatum, a quocunque episcopo eam fuerit consecutus, in qua nec sit manus impositio, nec consecratio (*idem sup. epist. 88*) sed simplex oratio, in qua accepta vel non accepta salus subditorum, nec minuitur nec augetur. Novit enim fraternitas vestra quam multi servi Dei in Ægypto et Palæstina, cæterisque provinciis monasteriorum patres existerunt, qui nec tamen huiusmodi benedictionem ab humano ore acceperunt, quibus subditi nihilominus omnem obedientiam exhibuerunt, nec de salute sua propter hoc timuerunt. De cætero, quod calumniatur non recte vos fecisse, quod ante benedictionem c promissistis obedientiam sedi metropolitanæ, vana vel nulla calumnia est. Quomodo enim connexa sibi adinvicem poterunt esse membra corporis Christi, nisi dispensatores canonicarum vel monasticarum congregationum eam obedientiam exhibeant prelatis suis, quam (*quamvis ms. c. alii qualem*) sibi exhiberi volunt a subditis suis? Præterea quæ culpa est, si exigitur quod debetur et quod debetur exhibetur? Unde August. ad Simplicianum libro primo: « Quis non videat iniquitatis neminem argui posse, qui quod sibi debetur exegerit, nec eum certe qui quod ei debetur donare noluerit? Hoc autem non esse in eorum qui debitores sunt, sed in ejus cui debetur arbitrio. » Debitores autem esse qui ad dignitates promoventur ecclesiasticas, promittendæ obedientiæ testatur concilium 37 Toletanum undecimum, capitulo 2: « Unusquisque qui ad gradus ecclesiasticos accessurus est, non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti sui innodatione promittat, ut fidem catholicam sinceri cordis devotione custodiens, juste et pie vivere debeat, et in nullis operibus suis canonicis regulis contradicat, atque ut debitum per omnia honorem atque obsequii reverentiam præminenti sibi unicuique dependat. » Ipse enim summus pontifex d, antequam consecrationis gratiam consequatur, consuetudines Romanæ Ecclesiæ et decreta prædecessorum suorum se inviolabiliter servaturum profiteatur. Sic reliqui pontifices ante consecrationem examinantur, omnem veterum morum e honestatem et debitam obedientiam se exhibituros suis ordinatibus pollicentur. Cum enim humilitas sola, quæ comes est obedientiæ, digna sit exaltari, sicut superbia deiecit, non peccat abbas si profiteatur ore, quod semper debet in corde habere, et, cum opportunum fuerit, exhibere in opere. Non ergo huiusmodi perturbatores et perturbati otiose et curiose agentes, non intelligentes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant (*I Tim. i*), inutilibus scrutiniis suis, et vanis susurriis (*sic vet. codd.*) fraternitatem vestram a Sabbato cordis expellant, vel a suscepta obedientia vos quantalibet tempestate removeant, et

a Sacramenta in bonis et malis æque valent, epist. 236, in fine.

b Hoc latius refertur in c. 8, dist. 19.

c Aliud esse in electo episcopo erga suum prima-

tem scribit epist. 60, et 66, supr.

d Idem scribit epist. 60 ex libro cui titulus *Diurnal*.

e *Morum* deest in ms. c.

cadat super vos illa hostilis irrisio: *Hic homo cepit ædificare, et non potuit consummare* (Luc. xiv). Novit enim vestra diligentia quia ad hoc potissimum antiquus hostis invigilat, ut quietem servorum Dei interrumpat, et cum interruperit, vasa sibi ablata restituat, et restituta antiquis et novis sordibus vehementius inficiat. Multiformes igitur ejus insidias calliditate serpentis advertite, et murmuratorum molestias columbina simplicitate supportate, et tamen, quantum in vobis est, justam eis murmurandi causam auferte, ne, sicut aiunt, res monasterii vestra incuria dilabuntur, et solita fratrum subsidia minuuntur. Quod si forte per aliquam corporis imbecillitatem [solus v. c. Fab. incommoditatem.] vel supernæ contemplationis studium ad hoc minus sufficitis, sunt vobiscum viri prudentes, vobiscum uno spiritu gradientes, quibus potestis partem vestri oneris imponere; vos autem liberius et ideo uberius dulcedinem supernæ contemplationis gustare, et in tempore verbi annonam conservis ministrare. Non homini ignoranti [al. hæc ig., ita ms. c.] scribo, sed admonitam volo esse charitatem vestram, ne tempestas apud vos orta offendiculum fiat [al. faciat] infirmis aut scandalum, qui occasionem quærentes incurrunt illud problema Salomonis: *qui timet ventum, nunquam seminat: et qui considerat nubes, nunquam metit* (Eccles. xi). Auferte igitur omnibus infirmis vel invidis occasionem sanctum propositum blasphemandi, vel arctam vitæ viam non aggrediendi, ne increpando dicatur vobis per prophetam a Domino: *Quod perierat non quaesistis, quod infirmum fuerat [al. erat] non consolidastis, quod fractum non colligastis* (Ezech. xxxiv). Quod avertat a sanctitate vestra, qui animam suam pro nobis posuit, et ut pro fratribus animas nostras poneremus verbo monuit, et exemplo declaravit. Vale.

EPISTOLA LXXIV.

Ivo, Dei gratia, Carnotensis Ecclesie minister, HILDEBERTO Cenomanensi episcopo, in tribulatione tolerantiam, in tolerantia perseverantiam.

Quantum ex tenore litterarum tuarum a perpendi, ad suggestionem æmulorum tuorum de prodicione Cenomanicæ urbis nuper facta insimulare te molitur regis Anglorum metuenda severitas, nulla adversum te legitima accusatione prolata, sed pravorum delatione conjecturarum divinationibus palliata, et cum paratus sis ad perficiendam purgationem legitimam, non aliter vult te hujus prodicionis immunem credere, nisi igniti ferri examinatione demonstras innocentiam tuam. Consulis itaque humilitatem meam utrum tibi bene conscius pro conservanda integritate famæ tuæ, et recuperanda regis gratia debeas voluntati ejus acquiescere, an qualibet adversa pati, ut non recedas ab ordine: breviter

itaque tibi respondeo, consolens ut non transgrediaris terminos antiquos, terminos quos posuerunt patres tui. Aliter [Quid si taliter] namque innocentiam defendere, est innocentiam perdere b monomachiam enim et ferri calidi examinationem nec consuetudo ecclesiastica in discutiendis causis ecclesiasticis recipit, nec canonica auctoritas instituit. Unde Nicolaus in causa regis Lotharii et Thebergæ c de falsis criminibus impetitæ: « Monomachiam in legem non assumimus, quam præceptam esse non reperimus; cum hæc et hujusmodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur. » Dicit autem [enim ms.] Augustinus in libro Quæstionum super Genesim: « Quando habet homo quod faciat, non debet tentare Deum suum. » Inde etiam ita scripsit Alexander II papa Ramuldo [al. Rimaldo, vel Raymaldo; refertur ea, super caus. 2, dist. 4.] Cumano episcopo: « Super causa Gislandi presbyteri tui de morte episcopi sui prædecessoris tui infamati in medium consulimus. Itaque circum astantium omnium fratrum assensu unanimi tuæ dilectioni rescribimus, præfatum Gislandum [presbyrum ms. c.] ante te præsentandum, ubi, si certi accusatores defuerint, tunc dictante justitia, sine omni controversia presbyter quæcunque ob hoc injuste amisit, ac sacerdotium et integra accipiat beneficia, purgationem tamen antea [al. ante te] duobus sibi sacerdotibus junctis, ubi accusator cessaverit eundem ex se præbere tuo committimus arbitrio. Vulgarem d denique legem ac nulla canonica sanctione fultam [a nulla canonica sanctione fultam legem ms. c.], ferventis scilicet sive frigidæ aquæ ignitique ferri contactum, aut cujuslibet popularis inventionis, (quia fabricante hæc sunt omnino ficta invidia) nec ipsum exhibere, nec aliquomodo te volumus postulare, imo apostolica auctoritate prohibemus firmissime [al. severissime]. » Inde etiam Stephanus V [al. Sylvester, 2 ms. c.] papa dicit Lamberto [Luitberto, ms. c.] episcopo Magentino e: « Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri a quolibet, sacri non censuerunt canones, et quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confessione vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini judicare: occulta vero et incognita illius sunt iudicio relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum. » 38 Plura tibi perscripsissem super his, si licuisset. Tu itaque his et aliis auctoritatibus Patrum undique munitus viriliter age, et ne de te aliis præbeas exemplum futuris et præsentibus notiturum. Si enim aliquid contra justitiam pateris, de tribulatione purgaberis, et probaberis, deque probatione misericordiam consequeris. Vale.

a Exstat hujus Hildeberti epist. 19 qua conquiritur de sævitia regis Anglorum.

b Confer epist. 203.

c Infra Tevergæ, ep. 205 al. Tecbergæ, vel Tie-

bergæ refertur a Grat. in cap. Monomachiam, caus. 2, q. 5.

d In c. Mennam. caus. 2, q. 4 et Greg. lib. II, ep. 8.

e Cap. Consulisti. cau. 2, C. a. 4.

EPISTOLA LXXV.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis episcopus, Joanni eadem gratia Aurelianensium episcopo, salutem* ^a.

Quod licentiam postulavi a domno papa Putuacensem dominam [Adeliciam *epist.* 76] et milites ejus excommunicandi, magna et manifesta me compulit necessitas pro interminatis injuriis Carnotensi Ecclesiæ ab eis frequenter illatis, et ab Aurelianensi Ecclesiæ nondum emendatis. Ad quod etiam nunc laborare videntur qui pro vobis scripserunt, ad libitum suum interpretantes litteras domni papæ, sensum suum non aptantes ejus voluntati, sed insidias facientes grammaticæ positioni, tanquam et ipsi qui litteras apostolicas scripserunt, non fuerint grammatici. Quando enim dixit, ut confirmaretis sententiam nostram canonicè dictatam in prædictam domnam, jam dixerat esse parochianam vestram, et tamen dedit Carnotensi Ecclesiæ licentiam excommunicandi eam pro suis injuriis. Canonicum [*al. canonicè, ita ms. c.*] itaque est eam excommunicare admonitam, et sæpe vocatam, et non resipiscentem Satanæ tradere, cum illa potestas hoc concesserit, cujus est de omni persona et de omni Ecclesia judicare (*epist.* 78). Rogo itaque et moneo ut impleatis præceptum quod accepistis, quia et ego ad præsens non privabor apostolico munere quod accepi. Quod autem offertis mihi eam ad justitiam in capitulo Aurelianensi, vos ipse [*unus cod. ipsi*] scitis non esse canonicum: quia honor quem contra canones invadit, Carnotensis Ecclesiæ est, in qua obtuli ei omnem justitiam, et adhuc offero. Sed ipsa omnino refugit, quia injustam se novit habere calumniam. Debet autem nosse vestra fraternitas quod [*al. quia*], (*epist.* 184; *Grat. can.* 3, q. 6) quæque negotia in locis in quibus orta sunt, primum sunt discutienda. Valete.

EPISTOLA LXXVI.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis sacerdos, salutem et debitam reverentiam*.

Quoniam [*unus v. c. quando*] ex antiqua institutione provinciam synodum celebrare vestra sollicitudo disposuit, in qua ad correctionem pravorum promulganda sunt instituta apostolica et canonica, parvitatem meam quam invitatis, licet minus utilem, subtrahere nec volo nec debeo, si tamen divina miseratio libertatem mihi conservaverit et sospitatem. Per quamcunque autem viam eadem divina miseratio venire me concesserit, ante aliquot dies præmando vobis ut in loco competenti quam securiorem conductum poteritis mihi transmittatis. De electione autem Nivernensium, in qua se studia partium [*al. vota partium*] diviserunt, ex institutione Patrum instructam credo esse prudentiam vestram ut illum modis omnibus præferatis, qui majoribus studiis juvatur et meritis ^b. Sed quia nemini cito

A manus imponenda est, si id ad præsens ad plenam deprehendere non valetis, differendum mihi hoc negotium usque ad futuram synodum videtur, ut tunc evidentius discutiantur et eligentium studia et electorum merita. De cætero Ad Iciam (*epist.* 75) Putuacensem dominam et Hugonem filium ejus (*epist.* 111 et 112) cum cæteris adjutoribus suis propter tyrannidem quam in nos exercent, ex auctoritate apostolica a nobis excommunicatis precando iustitimus, et insistendo precamur, ut vos quoque excommunicetis, aut male invasa nobis restitui faciat. Sic enim antiquitus est institutum, et nuper in Avernensi [*in solo v. c. Put. Nivernensi*] concilio omnium episcoporum qui aderant, consensu confirmatum, ut ab uno episcopo quemlibet pro injuriis ecclesiasticis excommunicatum, vicini quoque episcopi excommunicent (*infra epist.* 111 et 120). Quod si causatur injuste se excommunicatam, veniat ad Ecclesiam cui calumniam facit, et a qua nullam injuriam pertulit; audiet Deo juvante [*cod. Put. Deo annuente*] justam se accepisse sententiam. Apostolica autem auctoritate a nobis eam esse excommunicatam, exemplar apostolicarum litterarum quod vobis transmissi, declarabit. Valete.

EPISTOLA LXXVII.

Ivo, *Dei gratia [humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, Hugoni Belvacensis Ecclesiæ decano, et cæteris fratribus ejusdem Ecclesiæ, salutem in Domino*.

De molendino quod Ecclesiæ vestræ [nostræ *ms. c.*] ab episcopo ejusdem molendini constructore est donatum et non tantum tricenaria usucapione [*al. usucapione, in nonnullis vox usus deest*] quiete possessum, sed etiam vestrorum privilegiorum auctoritate firmatum; nunc vero impedimentis pontium et tinctorum sordibus impeditum, molendi amisit officium, justam et omni ratione subnixam causam habere videmini, et maxime adversus episcopum, qui non solum debet suis temporibus illicita non patrare, sed etiam ab antecessoribus suis illicite patrata corrigere. Sic enim scribit papa Gelasius Cresconio et Mesaliæ [*Massalæ, ms. c.*] episcopis (*cap. Decessorum, caus. 25, q. 2*): «Decessorum statuta sicut legitima et justa successorem convenit custodire ita debet etiam malefacta corrigere.» Ideo nunc est sufficiens ratio quod dicit episcopus, præcepto suo nullum impedimentum illatum fuisse molendino, quo minus officium suum faceret, nisi ipse eos qui impediunt pro potestate sui officii removeat ab impedimento. Sicut enim scribit Joannes VIII papa Ludovico imperatori (*epist.* 100): «Facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare.» Quod si episcopus hoc a sua potestate removeat conatur, legat sententiam [*al. legatur sententia*] de concilio Gelasii papæ. Dicit enim [*cap. Placuit, caus. 16, q. 3*]: «Placuit huic sanctæ ac magnæ

^a In aliquot vet. codd. caput sequens præfigitur: Quod sedis apostolicæ licentia alterius parochiana excommunicare liceat, confer eum sine *epist.* 60.

^b Nicæn. conc. c. 6, et Antioch. c. 19; Leo papa *epist.* 82; vide *Grat. dist.* 61 et 65.

que synodo, ut res vel privilegia quæ Dei Ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, sive a divæ recordationis imperatoribus, sive ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, et ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam removeantur a potestate præsulum eorum quæcunque sæcularis persona per potestatem eis subtrahat, aut per argumenta quælibet [al. argumentum quodlibet] auferat; sed sint omnia in potestate ac jussu præsulis Ecclesiæ, quæcunque intra triginta annorum spatium ab Ecclesiis possessa **39** fuisse noscuntur. Quisquis igitur [ergo clericorum, vel] sæcularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur: et donec se correxerit, et Ecclesiæ propria privilegia, seu restituerit, anathema sit. » Item de eodem papa Nicolau Adoni Vleunensi archiepiscopo: ^b « De rebus quæ semel Deo contributæ atque dedicate sunt, et postea sub occasione concessionis principum a quibusdam invaduntur atque diripiuntur, sancimus ut prius consulto principe [consultatis principem] ad resecandam tam præsumptivam factionem, et cognoscendum utrum illius sit concessio, an inuasoris præsumptio. Quod si principis inordinata fuerit largitio, et ipse sit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem inuasoris declaratur præsumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercendus. » Oppositio vero annuæ possessionis secundum consuetudinem suæ civitatis, sive obligatio episcopi qua se promisit observaturum consuetudines ejusdem civitatis, sive turbulenta conjuratio factæ communionis nihil præjudicant legibus ecclesiasticis. Pacta enim et constitutiones [al. consuetudines] vel etiam juramenta quæ sunt contra leges canonicas et auctoritates sanctorum Patrum, sicut vos ipsi bene nostis, nullius sunt momenti. Dicit enim papa Zozimus Narbonensis [Narbonensibus *ms. c.*]: « Contra statuta Patrum aliquid concedere [al. condere *leg. in c. Contra caus. 25, q. 1*] vel mutare, nec hujus quidem sedis potest auctoritas. Quod si adversus canonum formas aliquid vobis judicatum fuerit, si vobis visum fuerit, appellabitis audientiam eorum judicum, qui apud vos majoris videntur esse auctoritatis, sive apud vestrum metropolitanum, sive apud legatum Romanum. Post appellationem vero infra quinque dies postulabitis litteras ab eo a quo appellatum est (ep. 220, c. Si quis cum seq. *caus. 2, q. 6*), ad eum ad quem appellatum est, ut diem utrique parti constituat, in quo causam vestram judiciali sententia terminari præcipiat. Valet.

EPISTOLA LXXVIII.

Ivo, Carnotensis Ecclesiæ humilis minister, monachis Dolensis monasterii, unanimes habitare in domo.

Venientes ad nos quidam de vestro monasterio diversa sentientes, notificaverunt nobis dissensionem quæ inter vos orta est de electione fratris vestri Ber-

^a Deest in *ms. c.* sicut et in decreto.

^b Cap. *De rebus*, causa 12, q. 2; exstat inter epistolas Nicolai papæ I ad Odonem archiepisc. ep. 59,

Anerii quondam Bonævallis [al. Bonævalensis, *ita ms. c.*] monachi. Quorum relatione audita valde doluimus, procul dabio scientes, quia Satanas expetivit vos, et timentes ne ista occasione vos invicem mordeatis et comedatis, et invicem consumatis [unus *cod.* consumamini]. Vocato itaque ad nos abbate Bonævallis [Bonævallis, *ms. c.*] monasterii, et convocatis quibusdam de melioribus Ecclesiæ nostræ fratribus diligenter investigavimus, utrum prædictus frater, vel in clericali ordine, vel in monastico aliqua notabilis apparuisset infamia. Bonum ergo et [ejus, *ms. c.*] testimonium in omni ætate et ordine comperimus. Hoc solum abbas et monachi objecerunt quod sine licentia fratrum a monasterio discesserit. Sed hujus discessionis causam et per nos scientes, et per alios subtilius inquirentes, cognovimus, quia eo tempore quo discessit, magna in eo monasterio perturbatio fuit, quam etiam abbas ejusdem loci ferre non valens, ad majus monasterium, in quo ad conversionem venerat, necessitate compulsus rediit. Causam autem propter quam abbas discessit, propter reverentiam monastici ordinis melius est silere quam revelare. Quapropter illa discessio, quæ illi fratri et multis aliis pie sentientibus visa est in melius mutatio, nullum nobis videtur et facere præjudicium [unus *cod.* nullum ejus videtur impedimentum], si vota omnium vestrum vel mellorum in eo convenient, et mores monastico regimini non congruentes impediant, maxime cum summus pontifex (epist. 75), cujus est de omni persona et de omni Ecclesia judicare, eum ab hoc vinculo absolverit, Missas etiam ab eo audierit, et in omnibus sacramentis ecclesiasticis coram religiosis personis sæpe communicaverit. Quapropter si alia quæ canonicis institutis contraria sint in eo reperta non fuerint, rogamus et monemus ut in eo charitatem confirmetis, et ad pacis compagem festinanter redire studeatis. Habemus enim præ manibus religiosorum exempla virorum, qui relictis probabili causa monasteriis suis, ad Cluniacense monasterium (ep. 41), vel ad alia monasteria secesserunt, vel etiam ad ecclesiasticas dignitates vel monasteriorum curas sine omni repulsione [repulsa] ascenderunt. Ex quibus duo de monasterio Crucis, litterati et religiosi, Guimundus et Robertus, alter ad episcopatum ^d Aversensem, alter ad gubernationem monasterii Sancti Laurentii Aversensis, auctoritate apostolica assumpti sunt. Arnulfus [unus, Ernu] Belvacensis monasterii Sancti Simphoriani monachus, vir prudens et religiosus, simili de causa relicto monasterio, nunc Cantuariense monasterium regit. Sic et multi alii. Valet.

EPISTOLA LXXIX.

Ivo, Det gratia Carnotensis episcopus, GULIELMUS [al. VILELMUS] Parisiensis, JOANNES Aurelianensis, GALTERIUS [GAUTERIUS] Meldensis, HUMBALDUS

tom. III Epistol. summor. pontific.

^c Ita vet. *codd.*; vide not. *ms. c.*

^d Sic ex pluribus antiquit. libris.

Antissiodorensis, Philippo Treccasino episcopo, salutem.

Congregatis in Stampensi concilio multa super [al. de frat.] fraternitate tua licet ingratis auditoribus nobis relata sunt, de quibus valde mirati sumus, quoniam et auribus piorum [al. proborum] sunt onerosa, et ordini tuo si vera sunt periculosa; de quibus quia eadem legati tui retulerunt, vel referre poterunt, interim silere decrevimus. Sed, quia ad concilium vocatus [al. invitatus] non venisti, nec legatum, nec legitimam excusationem scripto vel dicto pro te misisti [unus cod. præmisisti], potuissemus in te canonicam dedisse sententiam. Non enim metum mortis aut cruciatus suspicionem inferendi, sed præsentem tantum secundum leges (l. ix, d. Quod mel. cau.) pro legitima excusatione accipimus, ubi iter anticipare vel circumire nullæ angustię prohibuerint [prohibuerunt]. Præterea quidam contemptus in litteris tuis notari potuit, quod nec nomen metropolitani, sicut in litteris excusatoris fieri solet, interposuisti, nec ad eum aliqua excusatoria verba direxisti. Nos autem misericordię magis intenti quam iudicio, inducias tibi a domino metropolitano impetravimus usque ad Dominicam proximam ante Natalem Domini, quando futura est consecratio Nivernensis episcopi. Monendo itaque mandamus et mandando monemus ut tunc præsentiam tuam remota omni excusatione domino metropolitano exhibeas, satisfactorius de objectis. Quod si adesse neglexeris, amodo non erit culpa nostra, si pro misericordia **40** iudicium susceperis. Nec enim tibi timendum erit de vicecomite, qui de se et de filio suo, et omnibus suis omnem tibi securitatem in præsentia totius concilii promisit. Vale.

EPISTOLA LXXX.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesię minister, VULLEMO [al. GUILLEMO], Fiscanensis monasterii abbatii, orationum munus mutuum et devotum servitium

De motione altaris vel parietum ecclesię, utrum iteranda sit consecratio, vel non iteranda, nihil scriptum in antiquis regulis reperi. In collectionibus [cod. Pat. collationibus] autem Burchardi Wormacensis episcopi, ex concilio Meldensi capitulo quinto ita scriptum reperitur ^b « Altare si motum fuerit, ecclesia denuo consecratur: parietes vero si moti fuerint, et non altare, salibus tantum exorcizentur. » Hoc capitulum si diligenter attendatur, ad omnes inquisitiones vestras respondet, et quia de motione altaris monachis Sancti Wandregisilli [al. leg. Guandregisilli] rationes quas potui, aliquando reddidi, easdem religioni vestrę scribere curavi, quibus ita scripsi (epist. 71): Consultavit parvitatem meam vestra dilectio, utrum tabulę altarium aliquando consecratę, cum translata fuerint, et super

novam struem lapidam positę, denuo sint consecrandę. Quod nobis ex auctoritate et ratione faciendum videtur, cum canon dicat ^c: « Altare si motum fuerit, ecclesia denuo consecratur. » Quod si Ecclesia propter motionem solius altaris denuo est consecranda, quanto magis ipsum altare quod motum est? Præterea cum signa similitudinem habeant earum rerum, quarum signa sunt, sicut fides, quę caput et fundamentum est sacrę religionis, immobilis debet manere in credente, sic visibile altare, quod figuram gerit fidei, debet manere immobile. Et sicut a fundamento fidei, si quis motus fuerit, per manus impositionem, corpori Christi, quod est Ecclesia, reconciliandus est; sic mensa altaris fidei tyrum gerens, si mota fuerit, iterum sacrę mysteriis inbuenda est. Nec similis satis est ratio, quam quidam fratres vobis objiciunt, quod altaria portabilia [al. portabilia], licet de loco ad locum moveantur, non tamen denuo consecrantur [vel monemus n. t. d. consecramus]. Hęc enim altaria non aliter consecramus, nisi vel in tabulis ligneis, vel in aliquo competenti substratorio compacta et firmitus [al. firmiter, ita ms. c.] sint affixa. Unde licet de loco ad locum portentur, non tamen de loco in quo consecrata sunt, moventur; a quo si avulsa [vel evulsa ms. c.] fuerint, sicut cętera altaria denuo sunt consecranda. Hęc de motione altaris. De parietibus vero si restaurentur, quare salibus tantum sint exorcizandi et non consecrandi, ratio nobis investiganda: ad quod nobis necessarium videtur [videtur, ms. c.], ut primum attendamus formam templi invisibilis, ut cum ea postea conferre possimus figuram templi visibilis. Dicit enim Apostolus: *Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis, ego ut sapiens architectus fundamentum posui (I Cor. iii), fundamentum hoc, ut supra [sicut, ms. c.] diximus, intelligimus fidem, cui superponuntur bona opera, quibus probatur dilectio Dei, et proximi, tanquam parietes spiritualis ædificii. His omnibus superadditur vice tecti, celsitudo spel, quę procedit penetrando usque ad interiora velaminis. Scriptum est autem ab eodem Apostolo: Sine fide impossibile est placere Deo (Hebr. xi). Fides ergo si evellatur, tota ædificatio spiritualis procul dubio destruitur. Reliqua vero ædificatio, si aliqua vetustate atteritur, aliqua læsione minuitur, sacramenta fidei nequaquam iterantur; sed tantum quod macularum est, asperitate pœnitentię et compunctionis lacrymis emundatur. Secundum ergo hanc similitudinem, moto altari, quod figuram gerit fidei sicut dictum est, tota Ecclesia consecranda est, quę corrupta fide tota destructa est. Motis vero parietibus sola aqua et salibus, tanquam pœnitentię sacramentis reformanda est. Novit enim prudentia vestra, quia sic orat Ecclesia ut quod in manufactis templis agitur, hoc in nobis*

Brocardus, ut decretalium lib. iv, tit. 4.

^c Cal. Si motum 18, de consecr. dist. 1, addo tit. xl, De cons. eccl. vel altar. lib. iii, Decretal.

^a Unus cod. excusationis; ita excusatoria sacramenta dixit epist. 18.

^b Extat in decreto Burch. lib. iii, c. 11, ex decretis Higini papę, c. 4. Ab alijs autem appellatur

spiritualiter impleatur, quatenus per cultum visibilium sacramentorum provochemur ad agnitionem [al. cognitionem, *ita ms. c.*] et amorem invisibilium ædificiorum. Possent de his observationibus cum his quæ dicta sunt plura dici, sed hoc puto sufficere prudentiæ vestræ, quæ novit de minimis maxima, de paucis plura conjicere. Vale.

EPISTOLA LXXXI.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, debitam obedientiam cum fidei orationum obsequio.

Paternitatem vestram apostolici culminis gradum ascendisse, et in locum beatæ [bonæ, *ms. c.*] memoriæ papæ Urbani successisse, nostra parvitas gratulatur, et summæ providentiæ gratias inde referens, ut de bonis principiis meliores exitus proveniant, pro modulo suo Deum quotidianis orationibus deprecatur. Credimus enim religionem vestram zelum Dei hactenus habuisse, et decorem domus Dei non fecte dilexisse. Unde postquam paternitatem vestram vicem apostolici gradus accepisse cognovimus, summum desiderium nostrum fuit, ut per propriam personam adiremus præsentiam vestram, nisi nos retinisset periculum molestiæ corporalis, quod in eundo facile incurreremus de nobis vera fatendo, vel periculum lapsus animæ quod nobis immineret vera negando. Sic enim Petrus Christum negasse dicitur, non quod negaret Christum esse Christum, sed quia negavit Christi se esse discipulum. Mitto itaque interim vobis fratrem istum præsentium portitorem, quem rogo ut vice mea familiarem habeatis, et in his quæ salubriter et utiliter reverentiæ vestræ suggererit, tanquam me ipsum audiat. Valete.

EPISTOLA LXXXII.

Ivo, Dei gratiæ Carnotensis Ecclesiæ minister, GAUFRIDO Vindocinensis monasterii abbati, salutem.

Quidam frater monasterii tui nomine Daniel ad nos veniens graviter conquestus est a tua fraternitate se inordinate et miserabiliter multoties tractatum tam contumeliis verborum quam injuriis verberum, et qualem te in se expertus est, talem te existere in omnes, aut pene omnes pronuntiat. Unde moneo fraternitatem tuam quatenus zelum tuum ita modifies, ut nec tumori parcas, nec in sanas partes ferrum mittas, et quos corripis cum charitate corripas, et quibus parcas cum charitate parcas. Nosti enim quia cum unus prophetarum ligna cædens **41** immoderate percuteret, ferrum de manibus a proslilivit de manubrio, et unum de filiis prophetarum occidit. Sic sic, charissime, immoderatus rigor disciplinæ quos corripit non corrigit, sed in laqueum diaboli præcipitanter impellit. Rogo itaque et moneo fraternitatem tuam, quoniam prædictus monachus sub pondere correptionis tuæ [correctio nis *ms. c.*] deficit, ut eum in aliqua cella monasterii tui respirare permittas, aut, si omnino importabilis

A tibi videtur ejus conservatio, licentiam ei salvandi animam suam in alio monasterio concedas, et hoc mihi ad præsens rescribas. Ita enim fieri poterit ut et frater renovatis moribus melioretur, et anima ejus de manu tua non requiratur. Vale.

EPISTOLA LXXXIII.

Reverendis in Christo fratribus diocesis Remensis episcopis, Ivo, humilis Carnotensium Ecclesiæ minister, salutem in Domino.

Litteras a metropolitano vestro ad vos directas vidimus et legimus (ep. 85) et quam asperis et minacibus verbis sit usus dictator earum, credo quia meminit prudentia vestra. Sed quidquid minarum vel contumeliarum intentent litteræ illæ, vestrum est tam pro vobis quam pro confratre vestro Suessionensi episcopo pondus earum animadvertere, et in periculo ejus periculum vestrum studiose præcavere. Si enim concessum fuerit, ut metropolitanus in Ecclesiis comprovincialibus (*Gratian. cau. 9, q. 3*) absque consensu [concessu, *ms. c.*] episcoporum, qui eis præsent, quidquid voluerit, valeat imperare, clericos earumdem judicare, vel ab officio suo suspendere, dignitati episcoporum indigna flet violentia, et auctoritati sanctorum Patrum ruinosa injuria [*solut cod. Put. calumniosa injuria*]. Rogatu itaque confratris vestri Suessionensis [al. Suessionis] episcopi, ex communi debito charitatis hortamur vestram reverentiam, ut hujusmodi inceptis manus obvias extendatis, et tantos impetus canonicæ auctoritatis ariete repellatis. Habetis enim in Heptatico, quia in contentione duorum, qui ad alterius pudenda manum miserit, lapidibus obruatur (*Deuter. xxv, vide notas*). Quod quid est aliud dicere, nisi qui in aliqua disceptatione in aliquem convitiosa verba protulerit, ab omnibus duriter arguatur. Quandiu enim Suessionenses parati sunt in capitulo suo per episcopum suum canonicè satisfacere, nemo eis debet hæresis aut sacrilegii crimen imponere, et ipsi clerici vel eorum episcopus, si canonica servatur auctoritas, nisi canonicè satisfactum fuerit, eis de objecta per scriptum infamia nullatenus debent ad objecta [*unus cod. debent objectis*] respondere. Et cum ea quæ a me scripta sunt multis auctoritatibus possint muniri, pauca de multis subnectere curavi, non ad docendum vos, sed ad commonefaciendum. Dicit enim beatus Augustinus: « Qui maledicto vel criminis objectu aliquem læsit, studeat ex ore eodem proferre medicamenta unde protulit vulnera. » Alioquin secundum papam Fabianum, qui non probaverit quod objecit, pœnam quam intulit, ipse patiatur (*tit. Qua pœna, etc. apud Grat. cau. 2, q. 3*). Nisi illud forte obsit, quia majorum nugæ negotia vocari solent. De non judicanda vero alterius Ecclesia, multorum sententiis consentiens inter alia dicit Callixtus papa (ep. 2, et in c. *Sicut* cau. 7, q. 1). « Sicut alterius uxor nec adulterari ab aliquo vel judicari aut disponi nisi a proprio viro eo vivente permittitur,

^a e manibus deest in ms. c. Idem locus epist. 164, ex Deuter., c. 19.

sic nec uxor episcopi, quæ ejus ecclesia vel parochia indubitanter intellegitur, eo vivente absque ejus judicio et voluntate alteri judicari vel disponi conceditur. Inde etiam scribit papa Nicolaus Radulfo Bituricensi archiepiscopo (*refert. epist. 236*): Conquestus est apostolatus nostro frater noster Sigegodus archiepiscopus Narbonensis, quod clericos suos eo invito ad iudicium tuum venire compellas, et de rebus ad Ecclesiam suam pertinentibus eo inconsulto quasi jure patriarchatus tui disponas, cum hoc nec antiquitas (cui Patres sanxere reverentiam) habeat, et auctoritas sacrorum canonum penitus interdicit, nisi forte pro causis quas apud se terminare non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum provocaverint; vel, si episcopus suus decesserit, res Ecclesie suæ iudicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, et prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus, ita ut secundum Nicænas regulas sua privilegia serventur Ecclesiis (c. 1, 2, 8, 10, 17, 21, cau. 25, q. 2). Possem in hunc modum multa interponere, sed supervacuum videtur, quoniam habentur apud vos sicut apud nos. Valete.

EPISTOLA LXXXIV.

JOANNI presbytero cardinali, Romanæ Ecclesie legato, Ivo, humilis Carnotensium Ecclesie minister, legatione fungi in Christo.

Litteras tuæ benevolentie indices nuper accepi, quibus aliqua constantie tuæ opera parvitati meæ notificasti. In quibus hoc egregie laudabile intellexi, quod te a communionem regis^a abstinuisti, quoniam in hoc et famæ tuæ et legationi tibi commissæ sane consuluisti, licet quidam Belgicæ provincie episcopi in Pentecosten contra interdictum bonæ memoriæ papæ Urbani coronam ipsi regi imposuerint, tanquam mortuo præcone justitiam [justitia, *ms. c.*] mortuum esse crediderint. Quod autem Pictavis aut intra provinciam Aquitanicam concilium celebrare disponis, omnino laudo, quia si intra provinciam Belgicam vel Celticam concilium celebraretur, multa præmi silentio oporteret, quæ ventilata scandalum generarent, et totum pene fructum concilii aliqua exæstuatione præfocarent, pressa vero silentio, tanquam verbo Dei alligato, legationis tuæ auctoritati [solus *v. c. Put.* verbo Dei suffocato, Romanæ auctoritati] plurimum derogarent. De termino vero habendi concilii, quem iv Kal. Aug. designasti, facile occasionem quærent episcopi partium nostrarum, dicturi non esse congruum spatium ad peragendam viam, et præparandum viaticum. Non enim poterunt multi episcoporum ad locum pervenire concilii, nisi per multos circuitus, et per acquisitos undecunque conductus. Si ergo videtur prudentiæ tuæ, convenientior videretur mihi terminus in capite autumni: quando [*al.* quoniam] et annus erit fertilior, et unusquisque invitatus indulto sibi congruo

spatio ad eundem paratior. Si autem præter spem evererint hæc omnia, cum Deus invicem nos loqui concesserit, et de termino et de loco habendi concilii, et de multis aliis cum prudentia tua tractabo, quia multa prætereo quæ non sine ratione interim chartæ commendare dissimulo. Mitto itaque tibi **42** cum brevigerulo [unus *v. c.* cum hoc gerulo] tuo cursorem istum, per quem mihi remandes et de tempore et de loco colloqui nostri, et de constitutione habendi concilii. Vale.

EPISTOLA LXXXV.

MANASSÆ reverendo Remorum archiepiscopo, Ivo, humilis Carnotensium Ecclesie minister, charitatis visceribus abundare.

Allatæ sunt nobis nuper litteræ (epist. 83) a vobis per comprovinciales episcopos vestros missæ, quibus perlectis intelleximus grave scandalum levi de causa inter Remensem et Suessionensem Ecclesiam nuper exortum. Cum autem in provincia vestra peregrinum sit iudicium nostrum, peregrinum tamen non putamus esse consilium nostrum, quo charitate suadente reverentiæ vestræ et omni religioni, si facultas esset, vellemus bene esse consultum. Videbantur autem illæ litteræ, ut pace vestra dicam, plus contingere invectionis quam correctionis [correctionis, *ms. c.*], perturbationis quam reconciliationis, magis percutere robur sanorum quam colligare vulnera infirmorum, nisi etiam auctoritatibus honestis et firmis, non tamen satis apte^b ad id de quo agebatur accommodatis. Nec ista mordendo dico, sed dolendo, fraterno amore desiderans ut scandalum prudenti moderatione sopiatis, et his qui curiosi sunt ad cognoscendam vitam alienam (epist. 7 et 118), desidiosi autem ad corrigendam suam, occasionem disceptandi de vobis quam celerius potestis subtrahatis, et cæcis offendiculum non ponatis. Legitur enim in Exodo quia si litigaverint duo viri, et perculserint mulierem prænantem, et exierit infans nondum formatus, detrimentum patietur quantum indixerit vir ejus, et dabit pro anima sua (*Exod. XXI*). Quid est autem hæc mulier prægnans, nisi anima infirma, nondum in amore Dei perfecta? hæc ergo anima religiosi viris inter se contententibus, et sua contentione scandalum generantibus, percutitur et scandalizatur, ita ut amorem Dei, quem tenuiter conceperat, abiciat et perdat. Qui autem huic infirmiori et muliebri animæ abortivum excussit, damnatum patietur, quia mercede, qua fidelis servus pro talento multiplicato donandus est, privabitur. Vir vero hujus mulieris est Christus qui pœnam huic offensioni debitam inducit [indicit, *ms. c. in quo duo sequentia verba desunt*] sic dicens, (*Marc. IX*): Qui scandalizaverit unum de pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur. Quæ detrimenta ut evitare valeatis, filiam vestram Suessionensem Ecclesiam, quam sacrilegam, licet canonice

^a Philippi, de quo epist. 211.

^b Apte, deest in *ms. c.*

obedire paratam, prout libuit, appellatis [al. appellastis ita, ms. c.], ad sinum matris paterne revocate, et hæc amaritudinis verba, quæ æternarum inimicitiarum esse monumentum possunt [possunt esse monumentum, ms. c.], mutata in melius mente temperate: ne forte, si pertinaciter vos invicem mordetis et comeditis, ab invicem consummami. Quantum enim intellexi, nisi zelum vestrum temperaveritis, non absque canonica ratione cavebit se iudicio vestro submittere, qui velut in hostem videmini adversus eam exercitum commovere, et quasi procinctum belli præparare. Utatur ergo prudentia vestra consilio non iratorum, sed [unus cod. consilio matorem, sed] eorum qui possint esse discreti mediatores utrarumque partium, ne forte post multas vexationes alienum cogamini subire iudicium. Valete.

EPISTOLA LXXXVI.

Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, STEPHANO palatino comiti, dilectionem et pacem in Christo [al. salutem et dilectionem, ep. 49].

Clericos minis territos et contumeliis affectos, ad vos mittere non valeo. Mitto itaque chartam non timentem, neque erubescensem, iustitiam exigentem et justitiam promittentem. Moneo itaque excellentiam vestram nunc tertio, ut homines vestros qui in pacem offenderunt, ad justitiam pacis, quam ipse dictastis et promisistis, venire faciatis, et cum hoc correctum fuerit, si quid in vos deliquimus, emendare parati sumus. Neque enim aliud aliquid aliquando de hoc negotio vobis mandavi, quidquid dixerint vobis legati vestri. Quidquid autem vel plus, vel minus hactenus in auribus vestris dictum sit, vel aliter, nunc exoptulo justitiam et offero justitiam, secundum rationem rerum gestarum et ordinem admonitionum, prout concorditer illi iudicabunt, qui justa iudicia se facturos de pace juraverunt. Et hoc futura die Martis. Quod si refutaveritis, scimus quia potentia vestra et principatus vester pace ecclesiastica non eget. Nos vero erimus contenti terminis nostris; et pacem istam, quæ Ecclesiæ valde est onerosa et sumptuosa [quidam infructuosa], quam contra vos tenere non possumus, dimitemus; in aliis autem sicut magno et potenti viro serviemus [al. servientes]. Valete.

EPISTOLA LXXXVII.

JOANNI et BENEDICTO cardinalibus presbyteris, et Romanæ Ecclesiæ vicariis, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, ita sibi commissa fungi legatione ut Angelo magni consilii valeant complacere.

Quia Belvacensis Ecclesiæ lapsus dudum vobis ex parte per litteras insinuavi, nunc in quantum profundum malorum descendit, sollicitudini vestræ reticere non valeo: ne mea taciturnitas mihi reputetur in vitium et veterno ipsius Ecclesiæ morbo nullum proeuret adhibere remedium. Prædicta enim Ecclesia tandiu jam bonos desuevit habere pastores

^a Malorum, deest in ms. c.

A ut malos habere videatur ei quasi legitimum, bonos autem eligere quasi nefarium. Quod in hoc satis patet quod adversus litteras domni papæ (epist. 89, ad Paschalem) et vestras de electione vel assumptione episcopi illicita prohibentes, ad contemptum sedis apostolicæ, irrisoria et contemptibilia verba in vos protulerunt, et postposita omni canonica obedientia clericum quemdam illiteratum, aleatorem et cæteris hujusmodi [al. hujus mundi] lenociniis vacantem, procul etiam a sacris ordinibus inventum, quondam quoque propter publicum adulterium a legato Romanæ Ecclesiæ Lugdunensi archiepiscopo de Ecclesia ejectum, pro voluntate regis, et illius contubernalis [al. contubernalis, ms. c., epist. 13] suæ, in episcopum assumpserunt. Prædictus autem

B intrusus Stephanus vocatur de Guarlanda [quidam cod. de Gallanda, vel de Valanda]. Cui si ad episcopalem ministrationem [in aliis cod. ita ms. c. consecrationem, cod. Put. Si episcopalis consecratio] aliquando apostolica auctoritate patuerit aditus, manifestum est [aliqui ap. auct. potuerit per vos manif.] temporibus nostris exitiale silentium impositum esse canonicis legibus. Quomodo enim ad fontem scientiæ pertingemus, **43** si ab ipsis qui clavem tenent, intrare non permittimur? [al. permittitur.] His et hujusmodi præmonitam et præmuniam volo esse sollicitudinem vestram, ut et vobis caveatis, et dominum papam super his cautum faciatis, ut qui ex adverso stat occasionem maledicendi non habeat de vobis tanquam sua quærentibus, et non quæ Jesu Christi. Prædictus enim intrusus festinat ut cito Romam vadat, aut mittat, et palatinos quibus poterit muneribus vel promissionibus flectat in suam partem, et dominum papam quacunque poterit machinatione decipiat. Rei itaque veritatem vobis notificamus, ut et auctoritati apostolicæ provideatis, et famæ vestræ bene consulatis, et Ecclesiam in mris tabescentem solatio foveatis, forti manu relevetis, et corrosorum dentes sinceritatis lapide conteratis [unus cod. contundatis]. Si enim et in hoc cassata fuerit expectatio nostra, jam quid contra obloquentes pro Romana Ecclesia loquamur, non habebimus, et murum pro domo Dei ponere fiducia Romanæ Ecclesiæ ultra non audebimus [al. non valebimus]. De mundana ergo Dei domo, et de vindicando

D contemptu vestro, consilium cito capite, et quid super hoc et super aliis dispositionibus vestris facere velitis, per portitorem præsentium rescribite. Cum vobis Deo donante loqui poterimus, hæc et alia diligentius et diffusius exponemus. Valete.

EPISTOLA LXXXVIII.

Domno et omni veneratione dignissimo PASCHALI summo pontifici, Ivo humilis ejus filius, omnis obedientiæ affectum et effectum.

Audivi nescio quorum falsidicorum delatione ad aures sanctitatis vestræ pervenisse dominum Hilgotum [al. Hilgodum] quondam Suessionensem epi-

^b Vide in hanc rem quæ scribit epist. 109

scopum pro certis criminibus depositum ad monasterium confugisse. Quod absit ut credat sanctitas vestra! Nulla enim infamia denotatus, nulla criminali accusatione pulsatus, propter prælatorum [prælationis] pericula, quæ jam expertus fuerat se salubriter ferre non posse, episcopatu renuntiavit, et ad portum monasterii confugiens de naufragio hujus mundi nudus evasit. Eram quippe tunc temporis presbyter Belvaci in quadam regulari Ecclesia: ipse autem mihi familiaris erat propter aliquam, quam in me æstimabat [al. existimabat] pietatis formam. Per me enim transivit, in auribus meis coram Deo totum se effudit, ad ultimum propositum suum aperuit: et cum ei licet leniter [al. leviter] resisterem, et ut in regimine sibi commisso persisteret multis modis persuaderem, multis verbis ultro citroque habitis, summa fuit consilii sui, se malle in loco humiliter salvari, quam in alto [quidam in summo] periclitari. Visa itaque animi ejus constantia, quod vir tantæ nobilitatis, et tantæ felicitatis, ita mundum calcaret, et sub leve Christi jugum confugeret, approbavi intentionem ejus, et qui me fecerat conscientiæ suæ judicem, habuit de cætero sui propositi laudatorem. Qualiter autem in monasterio sit postea conversatus, dicant vobis qui noverunt, qui etiam approbata conversationis ejus experientia in patrem sibi eum elegerunt. In quo nihil aliud opponunt, quibus plus displicet bonum insolitum, quam malum inolitum, nisi quod episcopali dignitati indigna fiet injuria, si qui episcopus fuit, fiat archimandrita. Dicunt enim quia non potest esse abbas sine benedictione [al. si non benedicatur ita ms. c.]. Si autem benedicatur, episcopali benedictioni vehemens injuria irrogatur. In quibus omnibus vestra exspectanda est censura, vestra est tenenda sententia. Nam quidquid horum decernere velit apostolici culminis prærogativa, nulla episcopali sacramento nobis fieri videbitur injuria, cum abbatis benedictio nulla sit sacramenti repetitio, vel hujus benedictionis abstinentia non impediatur virum ad hoc electum ad procuranda bona spiritalia vel temporalia (vide epist. 73). Quod quam multis modernorum et antiquorum Patrum probari possit exemplis, novit vestra prudentia. Hæc suggerere volui sanctitati vestræ, ut non omni spiritui credatis, nec de honesta persona inhonesta murmurantibus aurem facile præbeat. Valde.

EPISTOLA LXXXIX.

PASCALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, quidquid filius patri.

Quoniam a uterinum filium Romanæ Ecclesiæ testante conscientia mea me esse cognosco cum scandalizatur, non possum non uri, cum tribulatur, triulor; cum detractorum livido dente laceratur,

a Alias in v. c. Put. *intimum filium*. Sic jam epist. 42 ad Urbanum papam scribens de se dicit, filio utri vestri consulite.

A dirumpor. Unde suggero dulcissimæ paternitati vestræ, ut si quæ de partibus nostris accusandorum vel excusandorum episcoporum vel aliorum hominum ad aures vestras causæ perlata fuerint, non statim petitionibus eorum qui quæ sua quærunt, et non quæ Jesu Christi, acquiescatis, sed indulto congruo et prolixo spatio, religiosorum, qui in vicina regione rem liquide nosse possunt, testimonia requiratis, et ita cognita veritate prout vobis Deus inspiraverit, juste vel misericorditer quælibet negotia terminetis. Ita enim bonam famam vestram, quæ sedi apostolicæ valde necessaria est, conservando, multorum saluti providebitis, et æmulatorum linguas a maledicto revocabitis. Alioquin si quæ pudenda patris, quod Deus avertat! revelata fuerint, non ea ut filii aversionis deridebimus, sed tamen ab hujusmodi admonitionibus, quas infructuosas videbimus, stylum et linguam cohibebimus. Nec indignetur sanctitas vestra, si ut filius talia suggero paternitati vestræ, quia multos amatores justitiæ jam vidi [al. quia multos pastores jam vidi: confer. locos epist. 109 et 110.] propter remissa flagitia, vel multorum dissimulata facinora [vel dissimulata multorum facinora, vel flagitia ms. c.], ori suo silentium posuisse, et a spe corrigendorum malorum plurimum defecisse. Hæc hætenus. De cætero notum facio excellentiæ vestræ, Belvacenses clericos contra interdictum vestrum et legatorum vestrorum, quemdam clericum nomine Stephanum (de quo epist. 87, 95 et 104), in episcopum assumpsisse. C procul a sacris ordinibus inventum, utpote nondum subdiaconum, hominem illitteratum, aleatorem, mulierum sectatorem, publice olim de adulterio publico infamatum b, et ob hoc a Domino Lugdunensi archiepiscopo tunc temporis sedis apostolicæ legato, Ecclesiæ communionem privatum. De quo possent dici multa alia inhonesta, sed hæc quæ vera et manifesta sunt ad repulsionem ejus sufficiunt, si apostolica et canonica instituta vigorem suum non amittunt. Volo itaque sanctitatem [al. paternitatem] vestram a parvitate mea super hoc esse præmonitam et præmunitam, ne per subreptionem innocentiam vestram aliquis decipiat, ut licentia vestra ad episcopatum 44 perveniat. D Quod si factum fuerit, quantum in hoc casura sit sedis apostolicæ auctoritas, si verbis meis non ereditis, tandem rei experientia cognoscetis. Ne igitur diu terram occupet, pædagogum illum ab Ecclesia Dei removete c, ut cæteri incircumcisi clerici hæc videntes a simili ambitione desistant, et ita sermo Dei in diebus vestris currat et proficiat. Sciat autem sanctitas vestra hunc Stephanum prius a Belvacensibus propter prætaxatas causas fuisse repulsum, sed cum sanior pars assensu regis quemdam religiosum vellet eligere, a quibusdam malevolis clericis et laicis excommunicatis eundem fuisse rece-

b Accusante Lisiardo archidiacono ut ait epist. 45.

c In malam partem ut epist. 6 et 98.

ptum, jamdiu enim illa Ecclesia tales consuevit A [Unus cod. consuevit] habere pontifices a quibus ipsa damnaretur, non a quibus ad viam vitæ dirigeretur. Vestrum autem est et oves errantes et dissipatas per nebulas et avia deserti quærere, et ad pascua reducere, pastoremque qui gregis curam habeat, eidem providere. Et licet ipsæ oves velint perire, velint errare (vide loc. epist. 102), velint se ferocitati luporum suffocandas objicere; dicendum est tamen sanctitati vestræ, nolo erretis, nolo percaitis. Ut autem sciatis verum esse quod propter adulterium fuerit de Ecclesia ejectus, exemplar litterarum Lugdunensis archiepiscopi vobis mittere curavi. Valet.

EPISTOLA XC.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensi archiepiscopo*, Ivo, *Carnotensis Ecclesie minister, salutem et servitium.*

Portitor litterarum vestrarum festinabat ad reditum; ego autem aliquantulum potione et sanguinis minutione [al. diminutione] debilitatus eram pro valetudine, tamen et opportunitate hæc ad interrogata respondeo, quia trevia [treuvia] Dei non est communi lege sancita, pro communi tamen utilitate hominum ex pacto et pacto civitatis ac patriæ, episcoporum et Ecclesiarum, ut nostis, est auctoritate firmata. Unde judicia violatæ pacis modificari oportet, secundum pacta et diffinitiones quas unaquæque Ecclesia consensu parochianorum instituit, et per scripturam vel honorum hominum testimonium memoriæ commendavit. Unde palam est, quia vitricus et frater vester erga illum quem in jurando pacem ab observantia pacis exceperunt, quamvis reatum homicidii incurrerint, non tamen pactum pacis violarunt. Sed quia exceptio illa personam nocentis non excessit, et nepos illius excommunicati non erat prius de ejus adjutorio vel communione culpatus, si ille nepos paci erat juratus, quantum nobis videtur, injuste est contra pacis instituta preceptus, nisi forte alias rationes habeatis, quæ in litteris vestris minime fuerunt, quibus interfectorem ejus a violatæ pacis injuria defendatis. Non enim etiam ipsos violatores pacis, non tantum ad D puniendum non exponendos inimicis, sed nec excommunicandos esse censemus, nisi postquam accusati et convicti fuerint, et malefacta [al. maledicta] sua emendare contempserint. Unde Augustinus in libro De poenitentia: « Nos quemquam a communione prohibere [quidam cod. privare] non possumus, quamvis hæc prohibitio non sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum aut aliquo sive sæculari sive ecclesiastico judicio accusatum atque convictum. » In hunc modum multa

a Jngendi sunt similes loci epist. 87 et 92.

b Is erat Stephanus de Guarlandæ ut constat ex ep. 87 et 89.

c Nundum enim erat Subdiaconus, ut ait dicta

A dici possent, sed hæc vos ignorare non æstimo. Valet.

EPISTOLA XCI.

Ivo, *humilis Ecclesie Carnotensis minister, AD ELA nobili comitissæ, cum fidei oratione servitium.*

Gratias agimus Deo, qui procellam vestræ infirmitatis convertit in serenitatem recuperandæ seipitatis, quia [al. quoniam], sicut contristavit nos nubilum ingruentis infirmitatis, sic lætificavit serenum redeuntis sospitatis. Interpellamus itaque divinam clementiam, ut præsentia flagella carnis medicinam esse faciat interioris hominis, quatenus et commissa præterita fletu diluatis, et flenda de cætero caveatis committere, ne divina manus, quæ modo misericorditer flagellat, postea miserabiliter conterat. Rogo autem pro remedio animæ vestræ, ut ecclesiam beati Joannis Baptistæ, in qua regularem vitam Deo donante ordinavimus, diligatis, et res ad ipsam ecclesiam pertinentes contra insidiantes et incurstantes pro posse vestro defendatis, et præcipue regulas ejusdam Haimerici quondam servi sanctæ Mariæ Jotrensium monasterii in eadem ecclesia conversi, quiete ab incursu vestrorum possidere faciatis. Abbatissa enim prædicti monasterii servum illum cum rebus suis eidem ecclesie manumisit (juxta canones sub distinct. 54), sicut dicit vobis domna Hilesendis [al. Hilesendis ms. c. vel Hilenensis] vicedomina. Pro hoc enim a fratribus prædictæ ecclesie habebitis munus orationum, et a nobis fidele servitium. Valet.

EPISTOLA XCII.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, *humilis Carnotensis Ecclesie minister, debitam cum omni devotione obedientiam.*

Mater mea Belvacensis Ecclesia, quæ in Christo me genuit, quæ lacte suo me aluit, crebra mutatione perniciosorum aut [al. atque. vide epist. 87 et 89] inutilium episcoporum valde vexata et vehementer attrita, lacrymabili vociferatione post me clamat, tanquam per me impediatur electi b sui consecratio, vel eam apud sanctitatem vestram mea impetrare possit intercessio. Et quia materni dolores, quamvis aliquando non usquequaque rationabiles pia viscera vehementius penetrant, ejus questionibus non possum non moveri, ejusdem gemitibus non compungi. Postulat autem eadem Ecclesia in persona electi sui unam tantum imperfectionem remitti, videlicet quod in sacris ordinibus non est inventus c cum in cæteris ejus integritatem prædicet, utilitatem commendet. Si autem in eo aliquid criminorum, vel quod sacris canonibus obviet, repertum fuerit, pro hujusmodi non est nostrum apud sedem justitiæ intercedere d, nec vestrum inordinatis precibus aurem præbere. Scimus tamen ad audientiam vestram, et legatorum vestro-

epist. 89.

d Sic etiam Romam appellat c. 46, et thronum justitiæ epist. 250.

rum quorundam relatione fuisse perlatum, aliquando prædictum electum insimulante Lisiardo prædictæ Ecclesiæ archidiacono per Lugdunensem archiepiscopum, tunc sedis apostolicæ legatum, cujusdam criminis objectione fuisse pulsatum ^a, non tamen sponte confessum, vel aliquo ecclesiastico vel sæculari iudicio fuisse convictum. Assertit itaque prædicta Ecclesia eundem ad omnia objecta fore paratum canonicè respondere, si quis **45** canonicè possit accusare. Prædictus etiam Lisiardus qui tunc inimicus accusabat, nunc conversus specialius eum diligit [*al. eligit*], præ cæteris expetit, quanta potest excusatione defendit. In causis autem in quibus accusatores sunt defensores, quid iudex facere debeat, non est meum vestram sollicitudinem monere, vestram prudentiam docere. Quicumque vero hujus facti sint laudatores aut vituperatores, ipse electus tanquam de conscientia sua, quæ illi non dubius testis est aut pro se, aut contra se, bene securus tribunalibus vestris se præsentat, aut misericordiam accepturus, aut iudicium subiturus. Petimus itaque cum petentibus, pulsamus cum pulsantibus ^b, quatenus sic iudicium ex misericordia temperetis, ut quantum salvo honore vestro potestis, miserabilibus Ecclesiæ ruinis misericorditer occurratis. Sic enim volumus amicis prodesse, ut auctoritati et honestati sedis apostolicæ in nullo velimus obesse ^c. Valet.

EPISTOLA XCIII.

DAIMBERTO, Dei gratia Hierosolymitano patriarchæ, ^C Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ servus, fidelium orationum munus.

Quia divinæ miseratio sollicitudinem vestram illi Ecclesiæ præesse voluit, de qua verbum Dei processit, gaudemus tum propter familiarem qua vos amplectimur charitatem, tum propter utilitatem quam populo Dei collaturam speramus vestram sollicitudinem. Quos igitur corporalis non jungit aspectus, jungat indissolubilis charitatis affectus, et ante oculos mentis nos invicem quotidiana representet oratio, quorum præsentiam corporalem spatiosa ^d terrarum volumina excludunt. Oramus itaque, ut extensis in cælum manibus, et fuis in monte precibus vincatur Amalech (*Exod. xvii*), quatenus post multa flagella filiorum Israel, in tempore sacerdotii vestri ^D arca Dei liberata revertatur in Silo (*I Reg. iv*), ubi populus pacificas hostias possit immolare, et pro offensionibus suis sacrificio contriti cordis Deum placare. Mittat etiam Salvator et propugnator noster, David fidelem ^e, in auxilium vestrum, qui numerosa Philistinorum præputia circumcidat, et in sortem israeliticæ plebis adducat, quatenus hæc terrena Hierusalem non serviat ut ancilla cum filiis suis, sed supernam quæ libera [*al. cum liberis*] est imitetur;

A cujus cives sunt [*al. fiunt*] non tantum qui in hac perigrinantur, sed omnes qui ad supernæ visionis pacem pertinere merentur [*unus cod. nituntur*]. De cætero commendamus sollicitudini vestræ, parochianos nostros portitores præsentium litterarum, et cæteros quos Hierosolymam venisse cognoveritis, ut eos paternis consolationibus foveatis, et si a via justitiæ devierint, obsecrando, increpando, arguendo, ad supernæ tramitem intentionis redire moneatis. Nihil transitorium, nihil quod ad præsentem vitam pertineat a vobis expetimus; sed si aliquid pium, aliquid sanctum, quod memoriam vestri menti nostræ arctius imprimeret, et majorem in nobis gratiam devotionis excitaret, nobis mittere possetis, hoc optaremus, hoc humiliter peteremus. Si quid ^B autem de statu vestro, et matris nostræ orientalis Ecclesiæ parvitati nostræ scribere volueritis, per istos secure poteritis. Augeat Dominus per officium linguæ vestræ populum fidelem merito sibi et numero servientem. Valet.

EPISTOLA XCIV.

PASCALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, sanctitatis suæ servus obedientiæ et servitii munus debitum [un. cod., seipsum ut filium obedientissimum].

Quoniam divino adjutorio Carnotensis comes pravas consuetudines quas habuerant antecessores sui, et ipse in domibus et rebus Carnotensis episcopi defuncti vel depositi, multo meo labore et sumptu Ecclesiæ dimisit, et parvitas mea super hoc, privilegium a sanctitate vestra promeruit ad perliciendam ejusdem libertatis confirmationem, peto ab excellentia vestra mitti litteras clero Carnotensi contiuentes hanc sententiam, ut si forte aliqui Carnotensium comitum, vel ministrorum eorundem aliquando cupida temeritate et temeraria cupiditate libertatem a comite concessam infregerint, tanquam ecclesiastici juris sacrilegi pervasores ab ipso clero apostolica auctoritate excommunicentur, et Ecclesiæ, tam civiles quam suburbanæ (*epist. 121*), usque ad satisfactionem claudantur. Non enim potest populus rapinis assuetus [*quidam assuefactus*] aliter a sua malitia coerceri, nisi summo rigore justitiæ refrenetur, et terribili excommunicatione plectatur. Addatur etiam, ut si succedens episcopus illius sacrilegii patratores absque satisfactione absolverit, vel ambitione acquirendi episcopatus vel timore amittendi supportaverit, tanquam sacrilegii particeps, et episcopatus exutor adjudicetur. Tali enim obice poterit malitiæ torrens a solito præcipitio retineri, intraque debitos limites coerceri. Nec indebitum est, si adversus nova morborum genera inveniuntur et apponuntur insolita medicamenta. Valet.

tiosa terrarum excludit interpositio, vel intercapedo, ms. c.

^e Ita ex vet. codd. in quorum uno, scriptum. J. D. male antea dominus fid.

^a Adulterii scilicet, ut scribit epist. 89.

^b Scripsit coactus importunitate dicti Stephani, ut initio epist. 95.

^c Ut in fine epist. 133.

^d Sic habent nonnulli vet. codd. In aliis est, *spa-*

EPISTOLA XCV.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesie minister, se ipsum ut filium obedientissimum [episcopus sanctitatis sue servus obedientie et servitum debitum obsequium, ms. c.].

Lætatus sum supra quam dici possit, et de Stephani Belvacensis Ecclesie proci repulsione, et de facta in me propter eum paterna invectione (Vide epist. 87, 44 et 97), quamvis ego in posterioribus litteris nihil contrarium prioribus ex me scripserim, nec pro ejus persona, sed pro ruinis Ecclesie sanctitatem vestram interpellerem. Importunitate enim sua extorsit a me litteras, quas (epist. 92) ei nullo modo [al. nullatenus, ms. c.] profuturas, imo multum credidi obfuturas [unus v. c. offensuras], si intelligentem haberem [haberent ms. c.] lectorem, et commodum expositorem. In litteris itaque vestris, quam constans sit in vobis amor justitie et zelus domus Dei, liquido mihi apparuit, et me publicante fere omnibus nostri regni Ecclesiis ad laudem divini nominis innotuit. Nihil itaque de hoc negotio restat, nisi ut bonis principiis et bonis propectibus bonus imponatur exitus. De cætero notum facimus providentia [al. facio prudentia] vestra, quod venerabilis confrater, et Romanæ Ecclesie semper amator Catalaunensis episcopus, per nos qui Pictavensi [Pictaviensi] concilio interfuimus, convenit et interpellat clementiam vestram, quatenus sententiam vestram de thesauraria Catalaunensis Ecclesie, importunitate Drogonis et nebulis a verborum ejus ab innocentia vestra extortam, mitigetis, 46 vel in melius mutetis, et, sicut decet apostolicam moderationem, confratri nostro justa et possibilia jubeatis. Et cum judicium apostolicum a nemine sit foris retractandum (epist. 159), vos ipse perpendite, vos ipse judicate, utrum synodalis sententia apostolicis decretis et canonicis sanctionibus munita dissolvi debuerit sine utriusque partis audientia. Nec enim indecens est, sicut apostolicis docemur exemplis et scriptis, si aliquando sententiam mutet ipse apostolicus in melius (c. Sententiam. cau. 35, q. 9), cum aliquid subreptum vel falsis precibus a sede apostolica fuerit impetratum. Ut autem per subreptionem a sanctitate vestra litteras Catalaunensi episcopo missas extortas agnoscatis, seriem causæ quam tractavimus, prudentia vestra breviter intimabimus. Prædictus enim Drogo cum omnium in Pictavensi [al. Pictaviensi] concilio confidentium importunis clamoribus aures oneraret, dicebat, se prædicta thesauraria a Philippo Catalaunensi episcopo canonicè fuisse investitum, et ideo injuste spoliatum. Cujus rei veritas cum diligenter fuisset ventilata, contestantibus Catalaunensis Ecclesie clericis, Drogoni prædicto objectum est quod secundum ordinem ecclesiasticum prædictum honorem habere non posset nisi ipsius Ecclesie canonicus, quod ipse nec fuerat, nec esse poterat, cum jam esset in alia Ecclesia, et in

A alia provincia factus canonicus et archidiaconus. Additum est etiam quod prætaxatus episcopus jam moriens et inunctus, importunitate Drogonis superatus non [nec, ms. c.] eum prædicta administratione investierit, sed tantum eo tenore concesserit, ut eo vivente nunquam se de ea intromitteret, nec ejus ususfructus usurparet. Invitati itaque a venerabilibus cardinalibus [Un. exemp. episcopis vel cardinalibus] vestris ad judicium, cum nullus esset qui prædictis rationibus obviaret, et confirmantibus eisdem cardinalibus judicium nostrum [mn. cod. fratrum], ex ratione et auctoritate judicavimus non fuisse canonicam investituram, contra quam clamant decreta apostolica, canonica instituta, et universa pene concilia. Leges enim nequaquam appellant investituram concessionis, sed possessionis, quam prædictus Drogo in vita defuncti episcopi non habuit, sed post mortem ejus ipse se impudenter ingressit. Nec habet ordo canonicus, ut in ea Ecclesia quis præpropere saltu fiat præpositus, in qua nunquam meruit esse suppositus. Quod autem prædictus clericus in duarum civitatum titulari non possit ecclesiis^b, tam ex vestris quam prædecessorum vestrorum comprobamus sententiis. Intelligimus etiam ex dictis papæ Gelasii: quia si quid fuerit contra apostolica decreta manifeste præsumptum, non opus esse ut tanquam res dubia devocetur in judicium, quod tam frequenter apostolica falce est præcisum, et generalium conciliorum sententiis definitum. Nec enim alia de causa concilia convocatis, nisi ut contemptores decretorum [præceptorum, ms. c.] vestrorum ad eorundem observantiam revocetis. Unde, si observatores apostolicorum præceptorum vestra auctoritate fatigantur, vel fatigari permittuntur, vos ipse [al. ipsi] videte, quæ pax restat Ecclesie, quis rigor [vigor] superest disciplinæ. Sic enim ab obedientia [cod. Put. obedientiam] mandatorum sanctorum dissimulant non tantum illi qui ea servant in angaria [al. qui ad eam servandum angariantur], sed etiam hi qui custodire volunt cum diligentia. Quid etiam ultra valebunt celebranda concilia, quorum per unius personæ delationem irrita fient quantalibet auctoritate facta judicia? Unde rogamus sanctitatem vestram, ut librata consideratione commodorum et incommodorum quæ de hujusmodi perturbatione [al. quæ de ejus misera perturbatione] nasci possunt, saniori sententiæ animum accomodetis, ut et judicia synodalia non nisi summa ratione cassentur, et mandata apostolica curiosius observentur. Valete.

EPISTOLA XCVI.

Ivo, humilis Carnotensis Ecclesie minister, PETRO pussilli gregis doctori, I. Suessionensis Ecclesie præposito, II. ejusdem Ecclesie decano, et reliquo Ecclesie clero, salutem in Domino.

Veniens ad nos Petrus Ecclesie vestrae archidiaconus postulavit a parvitate mea ut scriberem fraternitati vestrae, flagitanti consilium meum, quid seu-

^a Ita promissionum nebulas dixit ep. 66.

^b In vii synodo et concilio Calced., cap. 10; vide Gratianum cau. 91 c. 2.

frem de sepultura patris sui, cui denegata est de-
functo communio ecclesiastica, quam nec iudicio
ecclesiastico, nec pro aliquo facinore in quo depre-
heusus fuisset amiserat, sicut idem Petrus dicebat
in vita. Quod si ita est, rata nobis hæc sententia
videtur quoniam [ita v. c. *antea*, videtur quod] de-
functis communionem interdiceret non debemus,
quibus vivis [*al.* quam vivis] non interdiximus: sie-
et de functis illis communicare non debemus, quibus
vivis non communicavimus. Non enim data est po-
testas Ecclesiæ alia ligare vel solvere, nisi quæ sunt
super terram. Unde constat ea divino reservanda
iudicio, quæ inter viventes humano non sunt termi-
nata iudicio (epist. 59 et 212). Precor itaque frater-
nitatem vestram et consilium do, ut quantum salva
reverentia episcopi vestri fieri [*al.* forti] potest, an-
xietatem confratris vestri releveatis, et sepulturam
ecclesiasticam, si ita injuste ablata est, ut prædictus
frater asserit, reliquias patris ejus reddi faciatis. Va-
lete.

EPISTOLA XCVII.

Reverendis fratribus et coepiscopis LAMBERTO *Atreba-*
tensi, et JOANNI Tarvanensi [*al.* *Tarvernensi*], IVO,
humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem in
Domino.

Litteras domni papæ et vobis transmissas per con-
fratres nostros beati Quintini canonicos credo vos
accepisse, quibus et reprehensus sumus de qualicun-
que assensu Stephani Belvacensis Ecclesiæ proci ^a,
et præmoniti quatenus omnibus modis caveamus, ne
in Ecclesiam Belvacensem irreat persona minus
apta sacra [sacris, *ms. c.*] ordinibus. Quoniam igitur
vestra semper consuetudo fuit lupos in ovilia Dei
subintrantes perfecto odio reprobare, et eos sicut fi-
deles in domo Dei canes ubi licuit impugnare, ve-
stram religionem, importune et opportune rogamus
et monemus, ut quod hactenus fecistis amore justiti-
æ, propensius faciatis in hoc negotio ex debito
obedientiæ. Vos itaque ut suffraganei Remensis Ec-
clesiæ admonete metropolitanum vestrum, quate-
us secundum tenorem litterarum quas (epist. 98) do-
mus papa misit Belvacensibus, Belvacensis Ecclesiæ
clericos ad faciendam canonicam electionem pro of-
ficii sui debito cohortetur, quatenus ex munimine
auctoritatis ejus et infirmi habeant unde sanentur
[*al.* salventur], **47** et fortes unde solidentur. Quod
si præblandiente [*al.* si ipse bland.] desidia facere di-
stulerit, aut dissimulaverit, monendus est a vobis
quatenus sic honorificet ministerium suum, ut quod
per eum faciendum est, per manus non impleatur
aliorum. Valet.

EPISTOLA XCVIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, dilectus*

^a Id etiam dicit initio ep. 95, quia precibus co-
actis scripserat ad Paschalem, ut indicat epist. 92.
^b Repulso Stephano, Paschalis jusserat alium
aligi, ut constat ex collatione epist. 95 et 97. Itaque

in Christo fratribus Belvacensis Ecclesiæ filiis,
stare, viriliter agere et confortari in Domino ^b.

Divine miserationi pro modulo nostro gratias
referimus quod in corpore Ecclesiæ vestræ sint
adhuc plura quam crederemus membra sensibilia,
de dolore suo dolentia, et pro sanitate sua laborantia.
Benedictus Deus, quia in vobis adhuc est aliqua
spes vitæ, quamvis inter vos sint aliqui filii alieni
qui assumpta facie meretricis nescientes erubescere,
pro ventris esca, quam Deus destruet (*I Cor. vi*), et
vilibus sarcinulis [*in cod. Put.* et libidinis sarci-
nulis] matrem suam eviscerant, et vitæ suæ et
famæ non parcentes, tanquam membra putrida
fetorem suum non sentiunt, et reliquos qui sanari
possent sua putredine et fetore coinquinare contem-
dunt. Vos itaque, qui adhuc mortem velare [vitare,
ms. c.] vultis, et prædicto putore formidatis putere,
videte ut, quantum in vobis est, apostolicis præ-
ceptis et monitis obtemperetis, et electionem in
aliam personam, non dico illam, vel illam, sed tan-
tum catholicam et canonicam, secundum tenorem
apostolicarum litterarum, cito facere studeatis. Hoc
enim modo et Ecclesiam vestram a multiplici pæda-
gogorum invasione liberabitis ^c, et multas vexa-
tiones quæ adhuc pendente negotio fiunt, evitabitis,
et famæ vestræ utiliter consulatis. Nec ista dico ut
aliquam specialiter sicut prætaxatum est commen-
dem personam, quia omnis persona mihi placitura
est quæ vita clareat et doctrina ^d. Nihil enim meum
in hac causa requiro, sed vobis omnibus qui pro
domo Dei viriliter stare volueritis, et me, et mea
indifferenter expono, secundum vires, consilio
vobis profuturus et auxilio. Angelus magni con-
sili et spiritus fortitudinis operetur vobiscum.
Valet.

EPISTOLA XCIX.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, dilectus*
in Christo fratri et compresbytero GUALONI, *salutem*
in Domino.

Sciscitata est a me dilectio tua utrum pueri sex
annorum, vel infra, possint inter se sponsalium
[*al.* sponsaliorum, *ms. c.*] vel matrimonii contra-
here sacramenta: et celebratis sponsalibus, si alter
obierit, utrum possit superstes cum sorore, vel cum
fratre defuncti inire matrimonium, cum quo prius
inierat desponsationis vinculum (epist. 246). Et de
matrimonio quidem, si legem naturalem consulimus,
et verba Domini diligenter attendimus ubi dicit:
Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et
adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una
(*Gen. ii*), respondere incunctanter possumus; quia
tunc primum initur legitimum matrimonium, cum
conjuges per commistionem carnis reddere sibi
invicem possunt conjugii debitum. Si autem ante
annos pubertatis ratione dilatandæ vel conservandæ

elegant Galonem, de quo epist. 104.

^c In deteriore parte accipit, ut epist. 6.

^d Vilissimus enim episcopus, nisi præcellat
scientia et sanctitate, in cap. 45, caus. 1, q. 1.

Pacis inter aliquos talia sacramenta celebrantur, si inter eas personas fiat inter quas lex id fieri non prohibet, et ex amborum consensu, non reprehendimus, quia sicut papa Nicolaus dicit (epist. 243. l. vii et xi, d. *De sponsalibus*); « Matrimonium facit consensus, non coitus. » Unde etiam in libro Paudectarum, continetur libro xxiii tit. i: « In sponsalibus consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur. Et ideo sicut nuptiis, ita sponsalibus filiamfamilias consentire oportet; » Et in consequentibus (l. xiii, d. eod. et epist. 134): « Filiofamilias dissentiente, sponsalia ejus nomine fieri non possunt. » Qua autem ætate ista fieri debeant, nec ecclesiasticis, nec humanis legibus pleniter est definitum^a. Unde in supradicto continetur libro: « In sponsalibus contrahendis ætas contrahentium definita non est, ut in matrimoniis, » quapropter a primordio ætatis sponsalia effici possunt, si modo id fieri ab utraque persona intelligitur [intelligatur, *ms. c.*], id est, si non sint minores quam septem annis. Postquam vero sponsalia utriusque personæ consensu contracta sunt, conjugii nomen acceperunt. Unde dicit Ambrosius ad exhortationem virginitatis, libro primo (epist. 148 et 246). « Desponsata viro conjugis nomen accipit. Cum initiatur conjugium, tunc conjugii assumitur; non enim defloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis. » Item Isidorus ethymologiarum lib. ix: « Conjuges veri appellantur [*cod. Put. jure ap.*] a prima desponsationis fide, quamvis adhuc ignoretur conjugalis concubitus. » Inde etiam Augustinus in libro De nuptiis et concupiscentia: « Neque fallaciter ab angelo dictum est ad Joseph: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam* (Matth. 1). Conjux vocatur a prima desponsationis fide, quam concubitu nec cognoverat, nec cognosciturus [*al. cogniturus, ita ms. c.*] erat. His igitur auctoritatibus manifestum est quia postquam per desponsationis fœdus inter duas personas ex majori parte fuerit conjugium ex utrorumque voluntate compactum, non potest (Gratianus causa 27, q. 2) ulterius frater uxorem fratris ducere [*al. poterit, ita ms. c.*] nec soror sororis marito nubere. Unde legitur in concilio Triburiensi capitulo 10: « Decretum est ut, quamvis mulier nupta esse non potuerit legitimo viro, desponsatam tamen fratri frater habere non possit. » Hæc tibi interim, charissime, ad interrogata sufficiant. Ex his enim quasi rationum scintillis [*cod. Put. scintillulis*] poteris majora colligere et quibus necesse fuerit de propositis satisfacere. Vale.

EPISTOLA C.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, JOANNI, eadem gratia Aurelianensis Ecclesiæ episcopo, salutem.*

Expectans expectavi et non intendisti mihi, quia altare de basilicis, quod mihi in concilio

^a L. xiv, *De sponsal.* Leo philosophus, Nov. 109; tur. Vide ep. 245.

A Pictavensi [*sic vet. cod. antea Pictaviensi*] adjudicatum est, secundum judicium synodi non restituisti mihi. Paganus (epist. 112 et 114) enim prædieti altari sacrilegus invasor adhuc manum mittit ad sacrilegium, et tam tuo consensu quam Turonensis archiepiscopi patrocini, cui plus justo subjacet fraternitas tua, sibi usurpat jus meum. Si autem huic rei consensum non præbere te dicas, credi non potest, qui pro officio tuo cum possis vindicare non vindicas: « Facientis autem procul dubio culpam habet (c. 3, dist. 86, et epist. 77), qui quod potest corrigere non studet emendare; nec caret nævo consensionis **48** occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. » Unde sciat fraternitas tua quia si de prædicto pervasore plenam justitiam mihi non feceris, quod exigi potest a faciente, de cætero quibus modis poterò exigam a consentiente. Quid autem super hoc mihi facturus sis, per præsentium portitorem scripto mihi remandet tua fraternitas. Vale.

EPISTOLA CI.

Ivo, *humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, ADELÆ excellenti comitissæ, salutem et orationum munus.*

Audivi quod a Radulfo [*quidam Gradulfo*] archipresbytero nostro bannum [*bannum. ut epist. 134*] leugæ requiritis propter quamdam pseudomonacham, cujus reculas saisivit, quas apud quemdam Burgensem Blesensem invenit. Unde rogamus et monemus excellentiam vestram ut hanc nobis non inferatis [*unus cod. non faciatis*] injuriam (sic epist. 121). Omnes enim pseudopredicatores, et pseudomonachi, et pseudoclerici fornicatores, adulteri, fœneratores et alii qui in Christianismo offendunt (exceptis his qui pœna capitali puniendi sunt), a nobis distringendi et corrigendi sunt, et ipsi et eorum res nostri sunt juris. Et hæc est antiqua et inconcussa consuetudo non tantum Carnotensis Ecclesiæ, sed omnium ecclesiarum per totum regnum Galliarum et hoc astruere parati sumus, sive in Ecclesia nostra, sive in omni Ecclesia quæ canonicum [*alias, canonicæ*] super nos possit facere judicium. Cesset ergo a tali incæpto prudentia vestra et sicut inconcussum vultis habere principatum vestrum, sic Ecclesiam permitte habere jus suum. Nec obsit nobis apud excellentiam vestram, quod vos et vestra diligimus, et inviti adversum vos aliquid etiam ratione movente [*al., monente, ita ms. c.*] attentamus. Sciat autem prudentia vestra quia quod fecerunt ministri vestri in prædictum archipresbyterum, graviter ferimus, sed propter dilectionem vestram dissimulamus. Sed si res in pejus, quod absit! se verterit, adhuc ab eis pro officio nostro districte exigemus. Valet.

EPISTOLA CII.

MANASSÆ *reverendo* [*al. venerando*] Remorum archi-

statuit ne intra septimum annum sponsalia inean-

episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem in Domino

Quam crebris luporum incursionibus [unus, c. morsibus], quam multiplicibus florum alienorum deceptionibus aggravata sit Belvacensis Ecclesia, non est necessarium vestram docere prudentiam, cujus ista non præteriere notitiam [cod. Put. in cujus ista subrepsere notitiam]. Sed, quia Ecclesia illa in Christo me genuit, et fundamentum religionis in me posuit, quamvis ab aliis, quantum Deus donavit, superædificatam sit, cum infirmatur, non possum non infirmari; cum scandalizatur, non possum non uri. Unde non miretur vigilantia vestra, si apud paternitatem [al. fraternitatem] vestram intercedo pro genitrice et nutrice mea, ut vos qui quotidianas [cotidianas, vetus ms. c. rectius] ejus ruinas frequenti relatione cognoscitis, pro officio vestro lamentabilibus ejus lapsibus occurrere studeatis. Vestrum est enim dissipatas oves in die nubis et caliginis per avia quærere, et ad ovile, quantum ad vos pertinet, reducere, licet velint errare, licet velint perire (ep. 89, in fine; S. August. in c. *Displicet* caus. 23, q. 4). Vestrum est etiam quærendo oves perditas, per ardua vos et aspera coarctare [latera etiam, si necesse sit, inter spineta cruentare, mss. c.], ut possitis gaudens et non gemens bonam æterno Judici de commissa vos sollicitudine rationem reddere. Vestrum est oves morbidas quæ contagione sua plurimas perdunt, ab ovili interim removere [al. plurimos p. ab ovili interdum rem. mss. c.], et inter eas quæ vocem pastoris audiunt non connumerare; sanis autem et non errantibus pascua providere, et pastori quem oves cognoscunt et expetunt, ovile committere. Et quia integritatem personæ electi a per vos bene nostis, et voluntatem summi pontificis et consilium super hoc audistis, sanum consilium mihi videretur [al. videtur, ita ms. c.] ut communicato et confirmato cum coepiscopis consilio, consecrationem electi prædictæ Ecclesiæ acceleraretis [al. acceleratis], ne differendo, vel non faciendo quod vestrum est, honorem vestrum alteri detis. Non enim licet regibus, sicut sanxit octava synodus, quam Romana Ecclesia commendat et veneratur, electionibus episcoporum se immiscere, vel aliqua eas ratione impedire [al. præpedire]. Francorum etiam reges Carolus et Lodovicus electiones episcoporum Ecclesiis concesserunt, quod et in suis capitularibus scriptum reliquerunt (lib. 1, c. 84), et in conciliis episcoporum provincialibus sanciri permiserunt. Habeat ergo Deus in Ecclesia sua principaliter quod suum est. Habeat rex posteriori ordine post Deum quod sibi a Deo concessum est. Neque id impedire videatur quod regi de obnoxietate parentum ejus invidiose suggestum est, quia secundum mediocritatem suam de honestis parentibus progenitus est, et obnoxietas eorum a nullo vivente legitime comprobari potest. Quod si Deus vult humilia et mundi

infirma suo more eligere ut confundat fortia, quis est qui possit vel debeat ejus ordinationi resistere? Sic David de post fetantes ad regnum assumptus est. Sic Petrus ad summum apostolatum de piscatione vocatus. Sic multi egeni de pulvere suscitati et ad summa regimina Dei providentia sublimati [al., sublevati], ut ostenderet quia apud eum mundi sapientia vel sæcularis potentia nullius sunt momenti. Sed quia hæc omnia non ignota [al. ignorata] sunt vobis, summam repetendo concludam nostræ apud vos intercessionis, videlicet ut labenti Ecclesiæ cito subvenire studeatis. Vale.

EPISTOLA CIII.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, cum Petro militare et cum Petro donativum recipere.

Filius vester et confrater noster Silvanectensis Episcopus (epist. 244 et 258) pro Romana Ecclesia contra Romanam Ecclesiam absque audientia et judicio de propria sede pulsus, rerumque suarum damna perpressus, quamvis hoc anno redierit a sede apostolica munus litteris apostolicis, tamen nec apud regem tribulationis suæ aliquod invenit remedium, nec apud metropolitanum suum paternum suffragium, nec apud comprovinciales suos fratrum solatium. Reditus [al. redditus] quoque præbendæ suæ Parisiensis, de qua specialiter intuitu misericordiæ mandaveratis, nullos recepit, imo, sicut dicitur, decanus Parisiensis præbendam suam alteri tradens, episcopi præbendam sibi mancipavit.

49 Condolens itaque non tantum ejus miseriam, quantum ingemiscens apostolicæ sedis injuriæ, hæc æstate, eum apud me detinui, et pro modulo meo stipendia ministravi. Supplicando itaque moneo, et monendo supplico, ut tam pro vestra quam pro destituti filii injuria, jam non desistatis arcum intendere; sed cervici eorum, qui contemptores exstiterunt præceptorum apostolicorum, nitamini gladium [excommunicationem] fortiter imprimere. Si enim filius vester, creatio vestra, sub maternis alis protectionem non invenerit, ignotus quid sperabit? Sicut igitur Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum mater est et magistra (c. *Non decet.*, dist. 12); sic eam decet filiorum injurias propulsare, et contemptorum inobedientiam vindicare, ut et filius fuisse se subditum gaudeat, et contemptores inobedientes se fuisse pœniteat [al. pœniteant]. Valet.

EPISTOLA CIV.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, cum devoto filii affectu debiti famulatus obsequium.

Belvacenses clerici melioris famæ, et consilii sanioris, præcedente consilio vestro, consilio optimatum diœcesis suæ, et laude populi domnum Galonem (epist. 105) virum vita honestum, litteralibusque [al. liberalibusque] studiis et ecclesiasticis disciplinis ornatum in episcopum sibi elegerunt. Pauci

^a Galonis ex collatione, epist. 101.

tamen ex clericis Stephani illius (epist. 95) repudiati complices, quos sibi pelliculis peregrinorum murium atque aliis hujusmodi vanitatum aucupii inescaverat, huic electioni non assenserunt, nec tamen ei aliquid quod sacris canonibus obviet, objicere potuerunt. Cum vero rem per se impedire non valerent, regem adierunt, quædam verba auribus ejus instillaverunt, quæ facile in cor ejus eliquaverunt, videlicet quod prædictus electus discipulus meus fuerit apud me nutritus, apud me eruditus [unus cod. educatus et eruditus], addentes quod a sanctitate vestra fuerit electus, et quod maguus ei futurus esset adversarius si in regno ejus aliquando fieret [al. fuerit] episcopus. Rex itaque virulentis his verbis succensus, et ab omni bona voluntate turbatus non vult electioni assensum præbere, nec electo bona episcopalia dimittere ^a. Unde electores ejus ad paternitatem vestram jam confugissent, nisi quia metropolitanus eorum eos detinet condicto die [unus cod. constituto die] inter contradictores et electores, sicut dicitur pacem volens componere, vel forsitan propter voluntatem regis rem callide impedire. Superest ergo, dilectissime Pater, ut pro potestate et auctoritate vestra, sicut cæpistis, Ecclesiæ, prout clerici rationabiliter postulaverint, succurratis, et consilium vestrum inconfusibile faciatis, ne insidiatores et detractores vestri, subsannando de vobis dicere incipiant: *Hic homo cæpit edificare, et non potuit consummare* (Luc. XIV). De cætero notum facio sanctitati vestræ, quod Francorum ^b rex Romam in proximo se venturum dicit, quod tamen non credimus. Sed seu veniat, seu mittat, cavete et vobis et nobis, ut semper clavibus et catenis Petri fortiter teneatur. Et si forte absolutus fuerit, et ad vomitum ^c, sicut jam contigit, reversus fuerit, e vestigio eisdem [ejusdem, ms. c.] clavibus recludatur, eisdem catenis religetur. Et hoc litteris vestris omnibus Ecclesiis manifestetur. Ita enim corrosorum dentes confringetis, et justitiæ satisfaciatis. Quod si forte Deus cor ejus ad poenitentiam illustraverit, mementote nostri qui portavimus pondus diei et æstus ^d, ut, sicut fuimus participes tribulationis, ita simus et consolationis. Valet.

EPISTOLA CV.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, spiritu fortitudinis abundare.

De tribulatione qua a filiis vexatur alienis Belvacensis Ecclesia, et de regis Francorum in flagitio suo sacræ religioni perniciose et ignominiose pertinaciæ (epist. 13 et 104), nihil apertius et nihil vestræ auctoritati utilius et honestius scribere vel dicere possum quam scripsi (epist. 104), præter quod sacramentum sacris canonibus et omni religioni obvium per quemdam servientem suum ad

^a Etiam juraverat rex hunc Galonem nunquam futurum episcopum, ut ait epist. 105.

^b Vox Francorum videtur e glossa irrepisse, cum antea regem tantum dicat.

^c Id est illicitum consortii Bertradæ, de qua epist.

A suggestionem Drogonis cantoris, qui omni religioni, quantum prævalet, adversatur, dari fecit, quod Galo in vita ejus nunquam futurus esset Belvacensis episcopus (epist. 104). Qua in re prudentiam vestram muniri oportet spiritu fortitudinis, quia si tali sacramento annullari potest canonica electio, nulla ulterius in regno Francorum futura est, nisi aut Simoniaca aut violenta intrusio. Quod si sanctitati vestræ objicitur regem non oportere cogi ad perjurium, recordari potestis quid dicat beatus Ambrosius libro primo De officiis. Dicit enim (*Gratia*, cau. 22, q. 4): « Est nonnunquam contra officium promissum custodire sacramentum, ut Herodes qui juravit quoniam quidquid petiturus esset, daret filię Herodiadis, et necem Joannis concessit ne promissum negaret. » Dicit etiam Augustinus in sermone quem fecit in decollatione Joannis Baptistæ: « Video David hominem pium, sanctum in jurationem temerariam procidisse [al. incidisse ms. c.], et maluisse non facere quod juraverat quam jurationem suam fuso sanguine hominis implere. » Item: « Juravit David temere, sed non implevit jurationem majori pietate. De duobus peccatis elegit minimum. » Item Ambrosius in libro tertio De officiis: « Plerique sæpe se constringunt [al. constringuntur] jurandi sacramento, et cum ipsi cognoverint promittendum non fuisse, sacramenti tamen contemplatione faciunt quod sponderunt, sicut de Herode supra scripsimus. Quanto tolerabilius fuisset tale perjurium sacramento, si tamen perjurium dici posset, quod ejuratus inter saltantium choros promiserat? » Item Hieronymus, lib. 1 super Jeremiam. « Animadvertendum quod jusjurandum hos habeat comites, veritatem, judicium atque justitiam (epist. 16, et in c. 2, cau. 22, q. 2). Si ista defuerint, nequam juramentum erit, sed perjurium. » Et in actione septimæ synodi legitur (c. *Actione*, cau. 22, q. 4): « Herodes observavit sacramentum, et periit. Petrus negavit cum juramento, et conversus flevit et salvatus est. » Sed quia scientibus ista loquor, non docendo sed commemorando et commonefaciendo hæc dicere me arbitror. Ad summam veniam. Si rex a sanctitate vestra, seu per se, seu per alios poenitentiam acceperit [*sic v. c. antea*, egerit.], et, ut ^D pro certo credimus, ad vomitum reversus fuerit (epist. 104), qualiter me habere debeam, instruite et litteris præmunite. Valet.

50 EPISTOLA CVI.

HENRICO • excellenti Anglorum regi, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, in eo vivere et regnare per quem reges regnant.

Quoniam paterni regni solium conscendere vos fecit divina dispensatio [unus cod. miseratio, epist. 93], pro gratia nobis [al. vobis] collata divinam inter-

15 et 105.

^d Gratiam regis perdidit pro justitiâ hujus causæ, ut ait epist. 141.

^e Primo, qui filius Vuillielmi secundi.

pellamus clementiam, quatenus paternos mores, A paternam vos faciat imitari honorificentiam, ut in nullo vestra sublimitas ab eorum nobilitate degeneret, et in nullo ab eorum frugalitate declinet. Et quia res omnes non aliter bene administrantur, nisi cum regnum et sacerdotium in unum convenerint studium (epist. 60, 214 et 259), celsitudinem vestram obsecrando monemus, quatenus verbum Dei in regno vobis commisso currere permittatis, et regnum terrenum cœlesti regno, quod Ecclesiæ commissum est, subditum esse debere semper cogitatis. Sicut enim sensus animalis subditus debet esse rationi, ita potestas terrena subdita esse debet ecclesiastico regimini. Et quantum valet corpus nisi regatur ab anima, tantum valet terrena potestas nisi informetur et regatur ecclesiastica disciplina. Et sicut pacatum B est regnum corporis, cum jam non resistit caro spiritui, sic in pace possidetur regnum mundi, cum jam resistere non molitur regno Dei. Hoc cogitando, servum servorum Dei vos esse intelligite, non dominum; protectorem, non possessorem; unam debere esse de cedris Libani quas plantavit Dominus, in qua nidificent passeret (Psal. ciii), id est sub cuius tutela quiete fructificent, et conversentur [al. conserventur] Christi pauperes; quorum orationes pro statu regni vestri et incolumitate vestra quanto quietiores, tanto saniores, quanto saniores, tanto constat esse efficaciores. Hoc enim faciendo, et regnum terrenum quiete Deo cooperante possidebitis, et ad regnum æternum ejusdem miseratione pervenietis. De cætero commendo vobis hos canonicos C nostros præsentium litterarum portitores quos Ecclesia nostra excellentiæ vestræ pro sua necessitate transmittit, quatenus, ea audita, prout vobis visum fuerit et Deus inspiraverit, eidem necessitati occurratis, et charitatem, quam erga eandem Ecclesiam parentes vestri habuerunt (epist. 118), et vos habere studeatis. Eadem enim Ecclesia parentes vestros specialius cæteris benefactoribus suis habet in memoria [habet cum mem.], tam pro eorum excellentia quam pro eorum munificentia. Valete.

EPISTOLA CVII.

Reverendæ Anglorum reginæ MATHILDI, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, in finibus terræ audire sapientiam Salomonis.

Quoniam unam te esse de prudentibus mulieribus fama divulgante cognovimus, corpore longe positam, præsentem te nobis bonæ opinionis odor exhibuit, et ad diligendam charitatem, quam in te castarum mentium sponsus ordinavit, excitavit. Unde a tua excellentia mutuam promereri cupimus dilectionem, quam propter præclaram memoriam reginæ Anglorum Mariæ, Ecclesiæ, cui auctore Deo, licet indigni, deservedimus, ante tua tempora exhibuerunt reginæ Anglorum. Nec indecens est religioni et famæ tuæ, si quem diligere debes com-

muni sorte ut hominem, quodam privilegio diligas ut Christi sacerdotem, et Christianæ religionis pro suo modulo dilectorem. Hac itaque confidentia transmissimus tuæ liberalitati duos de canonicis nostris, qui necessitatem Ecclesiæ nostræ tibi referant, et benedictionem quam cordi tuo Deus immiserit (epist. 142), sicut benedictionem accipiant. Peto etiam ut ad imprimendam arctius menti meæ tuæ excellentiæ memoriam, poderem, vel aliquam aliam vestem sacerdotalem parvitati meæ transmittas qualem deceat et reginam dare, et episcopum in celebratione divinorum sacramentorum induere. Valete.

EPISTOLA CVIII.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, debitam cum omni devotione obedientiam.

Quanta charitate hactenus sollicitudo Romanorum pontificum quieti invigilaverit monachorum, quanto fervore studuerit procul fieri infestationes monasteria gravantium a vexatione monasteriorum, quanto etiam cautelæ studio discuti mandaverit personas et causas accusantium et testificantium, non est nostrum docere doctores nostros a quibus tantum expectamus formam præcepta implendi, sicut accepimus regulam præcipiendi. Quæ omnia si observare vult sanctitas vestra in causa domni abbatis Majoris-Monasterii, nec accusatores admittendos credimus ad accusandum, nec testes ad testificandum. Primo enim si personam accusatoris, Turonensis videlicet archiepiscopi ^b attendimus, pene omnia quæ in ordinatione ejus facta sunt, contra ordinem usurpata sunt. Crimina vero adversum se commissa vel in se admissa, perjurium videlicet et proditio, quæ in prædictum abbatem intendit, non sunt facile, quantum videtur, a iudicibus ecclesiasticis audienda; quæ aut nunquam perpetrata sunt, aut ordinata curatione ad sanitatem perducta sunt, cum dicat Apostolus: *Qui videbantur esse columnæ, quales antea fuerint, nihil mea interest. Deus enim personam hominis non accipit* (Gal. 11). Quæ si vera essent, tunc dicenda fuissent, quando videbat eum in publicis conventibus de ecclesiasticis negotiis cum episcopis judicantem, pontificalia sacramenta D tractantem; quæ tractare non debet nisi manus a crimine immunis, et conscientia innocentiae testis. Si de his recte pulsari poterat, magis arguendus erat propter usurpationem sacerdotii quam propter gerendam sollicitudinem monasterii, in qua nullum novimus esse genus ecclesiastici sacramenti, cum dicat Hieronymus monachorum institutor præcipuus (*sup. epist. 36*): *Monachus non docentis habet officium, sed plangentis, qui se et mundum lugeat.* Sed dicit aliquis, quia tunc merito tacuit, quando in episcopatu eum non læsit. Tanto minus itaque iste alienæ vitæ curiosus inspector et suæ de-

^a In v. c. hoc argumentum est, quod monachus non accusandus est de his quæ fecit ante conversionem.

^b Hunc sæpe culpavit et reprehendit, ut epist. 59, in fine et 66 et 67.

sidiosus corrector audiendus est [unus v. c. attendendus est], qui modo *sincerum vas* non amore iustitiæ, sed livore vindictæ nititur *incrustare* (HORAT. sat. 3, lib. 1, vers. 56), non incrustatum a sorde mundare. Credo enim et bene credo, quia cum veterem hominem depositurus, et novum pariturus, vetustatis suæ saccum in oculis Dei me **51** præsentem conscinderet, et omne noxium quod intus latebat per confessionem oris effunderet, si hæc dedecora in se agnovisset, nullatenus abscondisset. Denique, si causam hujus accusationis inspicitis, manifeste scitis non aliunde exarsisse istam malevolentiam, nisi inde quod interdicante sedis apostolicæ decreto non potest Turonensis archiepiscopus in Majori Monasterio publicas missas celebrare (c. *Abbatem* et c. *Luminoso*, cau. 18, q. 2), erga monachos imperiose agere, bona monasterii prout libuerit usurpare. Unde etiam hoc anno in synodo agens, sicut dicunt qui adfuerunt, quantum in se est, Juliani renovavit [revocavit, *ms. c.*, melius renovavit *ut in textu*] decretum, videlicet, « ne quis sæculo renuntiaturus parochianorum suorum majus ingrederetur monasterium. » Postremo, si testificantium personæ discutuntur et causæ, tales sibi subornavit [*al. subordinavit*], quos inter notos notum est aut maculis aspersos, aut sibi consanguineos, aut mercede conductos, aut de domo sua productos, quibus personis, sicut scitis, facile poterit imperari, ut testimonium perhibeant tam mendacio quam veritati. Cum igitur ea quæ dicta sunt ita se habeant, quamvis non necessario, tamen supplicando exhortamur sanctitatem vestram, quatenus sic in hæc causa paternarum traditionum tramitem teneatis, ut et innocentia non periclitetur, et perversa voluntas justo talione punienda suis conatibus corruat, suisque nexibus innoctetur. Valete.

EPISTOLA CIX.

PASCALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, sicut auctoritate, ita præminere virtute.

Quoniam apud nos quotidie videmus Ecclesiam ruentem, et nullam aut pene nullam manum erigentem, et pro domo Israel murum ponentem, charitas Christi urget nos ut dolorem cordis nostri, quo pro morte et morbis ovium Christi cruciamur, paternitati vestræ revelemus. Interest enim capitis membrorum imbecillitatibus providere, et pro valetudinum quantitate vel qualitate congrua remedia procurare. Cum enim a latere vestro mittitis ad nos cardinales vestros tanquam filios uterinos (epist. 60 et 87), quia in transitu apud nos sunt, non tantum non possunt curanda curare, sed nec curanda prospicere; inde est quod multi præpositorum facta gladio linguæ ferire cupientes, dicunt sedem apostolicam non subditorum querere [*in v. c. Put. non clericorum querere*] sanitatem ^a, sed suam, aut lateralium (*al. collateralium*) suorum querere com-

^a Vide in hanc rem Joannem Salesber. Policrat. lib. vi, c. 24.

moditatem. Unde ego et quidam correptionales nostri hoc murmur non æquanimitè accipientes, utpote Romanæ Ecclesiæ filij unanimes, scribere decrevimus sanctitati vestræ, ut alicui transalpino legationem sedis apostolicæ injungatis (epist. 12), qui et vicinius subrepentia mala cognoscat, et ea vel per se vel per relationem ad sedem apostolicam maturius curare prævaleat. Cui sollicitudini nullum magis cognovimus idoneum, quam domnum Lugdunensem archiepiscopum, qui et in eodem officio jamdiu ministravit, et ut experimento cognovimus, tam Romanæ Ecclesiæ quam transalpinis Ecclesiis mirabiliter [*in plerisque leg. venerabiliter*] profuit ^b. Multos enim ad visitandam sedem apostolicam præpediunt, aut pericula imminetia, aut rei familiaris indigentia, aut itineris difficultas, aut proprii corporis imbecillitas. Unde si velletis mediocritatis nostræ suggestioni acquiescere, congruum videretur, ut mediatricem personam huic sollicitudini præficeretis, potissimum in eadem sollicitudine consuetudine et utilitate probatam, quæ emergentia mala tanto frequentius quanto vicinius agnosceret, et levamina quæ melius valeret adhiberet. Ausu quidem familiaritatis et filialis amoris hæc scribo, quia sic ego cum multis Ecclesiæ Dei melius credo posse consuli, et æmulatorum obtreccionem [*al. detractio-*nes] posse vitari. Etenim discipuli Domini, Dominus licet nihil ignoranti [*al. licet non ign.*], plurima necessaria suggesserunt, quæ ad informandam posteritatem prælatorum non solum patienter audivit, sed etiam æquanimitè adimplevit. Valete.

EPISTOLA CX.

PASCALI summo pontifici, Ivo humilis sanctitatis suæ filius, quidquid potest esse felicius.

Quoniam pro gratia nobis collata, decorem Ecclesiæ Dei [*al. domus Dei*] diligimus, multa inordinate in eadem fieri vehementer dolemus. Qui in (et cum in *ms. c.*) quibusdam subditis cum quædam illicita corrigere, vel cum quosdam ad meliora promovere studemus, ipsi in stercore suis computrescere cupientes, litteras a sede apostolica, nescio quibus subreptionibus impetratas nobis deferunt ad palliandam malitiam suam, vel defendendam inobedientiam. Unde fit in Ecclesia mirabilis contemptus mandatorum Dei, et ineffabilis morum corruptela, cum ibi invenit quorundam perversitas incorrupta confugium, ubi innocentia sola deberet habere præsidium. Et quod mirabilius et miserabilius est, isti vitæ suæ curiosi corruptores ab ipsis columnis [*quidam cod. ab omnibus col.*] gratanter audiuntur, cum vitam religiosorum aliquibus maculis respargere moliantur; quibus non est credendum de aliena injustitia, quandiu non discesserent [*al. discedunt*] a sua. Cum itaque tam pro nostra insufficientia quam pro subditorum duritia prædictæ causæ de fructu laboris nostri pene desperare nos cogant, onus quod pene infructuose portamus, deponere sæpe delibera-

^b De Hugoue loquitur ut epist. 24.

mus, et pennas columbæ nobis dari flagitantes (epist. 17 et 25), avolare a molestiis inutilibus, et in mentis [al. montis] solitudine quiescere præoptamus. Hac itaque necessitate commoniti, præsentiam sanctitatis vestræ adire cupientes, et de his quæ dicta sunt [al. prædicta], cum multis aliis vobiscum tractare cupientes, venimus pene usque ad Alpes; in quarum angustiis, quia insidias nobis paratas audieramus, usi magnorum virorum consilio, inito itinere [al. incepto itinere] supersedimus. Domnum itaque Gualonem confratrem et coepiscopum nostrum, qui in suspectis locis ad occultandum se aptior est, paternitati vestræ transmisimus, in cujus ore verba nostra posuimus, quatenus eum tam pro sua quam pro nostra necessitate paterne audiat, et quæ corrigenda sunt corrigatis, et quæ utiliter statuenda firmiter statuatis. Quamvis enim quod ratio suadet, vel quod usus approbat, vel episcopalis moderatio disponit, per se satis vigere videatur, tamen charius^a fit, et quasi quadam luce irradiatur, cum id, quod prohibendum vel præcipiendum est, decreto apostolico roboratur. Valet.

52 EPISTOLA CXI.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.*

Colloquium vestrum jam a multo tempore desiderans, speravi me posse paternitati vestræ loqui in conventu ad quem invitati eramus in civitate Vellavorum [al. Vellanorum], et ore ad os clamorem facere de injuriis quas mihi et Ecclesiæ mihi commissæ infert Hugo Puteacensis, more suorum semper rependens mala pro bonis (epist. 76, 112 et 211); quem nec pudor humanus, nec fides quam mihi debet ut domino, detinet a rapiis, dum nulla nostra in eum præcesserit injuria, vel nulla ei a nobis sit denegata justitia. Quod ergo certa ratione tunc distulimus, nunc præsentibus litteris, flexis genibus cordis, postulamus, ut eum a nobis excommunicatum (epist. 76) excommunicetis, et divinum officium Merarivillæ et ejus adjacentiis interdicatis, et Aurelianensi episcopo, ut idem faciat apud Puteacum^b, præcipiatis. Alioquin, si principes mundi plus timeamus quam Deum, manifeste jam portæ inferi prævalebunt, et qui *pro domo Israel murum* ponere debemus (*Ezech. xiiii*), secundum prophetam irrationem *canes muti non valentes latrare* reputabimur (*Isa. lvi*). Res enim ecclesiasticæ, sicut testantur etiam sæculi leges, quia divini juris sunt, in nullius bonis sunt, et ideo prorsus errat, qui pro suis occasionibus aut principum jussionibus, a quibus eas maxime servari convenit usurpat, et male tractat (epist. 143). Unde ait Papa Symmachus in sexta synodo (*c. Quicumque* et *c. Prædia*, caus. 12, q. 2): « Qui prædia Ecclesiæ petierit, vel acceperit, vel possederit, vel retinuerit, nisi se cito correxerit,

anathemate feriatur, sitque danti et accipienti, vel possidenti anathema. » Ista dicendo prudentiam vestram non docemus, sed ad officii vestri sarcinam fortiter portandam cohortamur, quatenus pusillanimitatem nostram consolatio vestra confoveat, patientiam nostram fortitudo vestra communiat. Valet.

EPISTOLA CXII.

Ivo *humilis Carnotensis minister, Fulconi^c Parisiensis Ecclesiæ decano, et clero sibi commisso, dilectionem et salutem.*

Quoniam omnis injuria ecclesiastica quæ admonitione non corrigitur, anathemate plectenda est, si ancillam Ecclesiæ vestræ adversus dominos suos calcitrantem excommunicastis, quod vestri juris erat fecistis, maxime cum dominorum potestatem in servos suos illibatam debere esse lex constituit (*l. ii, De his qui sunt sui*, vel, *Al. jur.*), nec cuiquam hominum jus suum detrahi posse permittat. Quod autem ex consuetudine Ecclesiæ vestræ hoc vobis licere absque alterius personæ interpellatione asseritis, non est hæc solius Parisiensis Ecclesiæ consuetudo, sed etiam Carnotensis, et aliarum Ecclesiarum, quibus episcopali auctoritate excommunicandi jus concessum est. Unde non aliud sanius consilium vobis dare possumus quam ut consuetudinem fortiter teneatis, a quâ si semel cesseritis [al. discesseritis], non ad arbitrium vestrum recuperare valebitis. De cætero culpo dilectionem vestram, quod Paganum (epist. 114) a nobis ecclesiastice excommunicatum, et apostolica auctoritate exigentibus culpis suis in infamiam pulsum, in communionem recipitis, et Hugonem Puteacensem similiter (epist. 76, 24 et 60), quod a nobis fieri de vestris excommunicatis manifeste culparetis. Moneo [monemus, *ms. c.*] itaque ut de cætero quam a nobis justitiam in necessitate vestra vobis fieri velletis, eandem nobis in nostra necessitate faciatis, nec, si vos negligentes invenerimus in nostris, et nos similes inveniamur in vestris. Et, ut hoc apostolica auctoritate debere fieri sciatis, litteras domni papæ, quas misit Senonensi Ecclesiæ, et Aurelianensi, et Parisiensi interim vobis transmittit, quas jam bullatas dominus metropolitanus accepit.

EPISTOLA CXIII.

DAIMBERTO, *Dei gratia reverendo Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, filialem subjectionem et fraternam dilectionem.*

De electione domni Manassæ facta in eum a Meldensi Ecclesia (epist. 115), pia tripudiatione gaudebimus; quem bonæ indolis adolescentem et melioris spei juvenem evidenti morum mansuetudine comperimus, partim aliorum relatione didicimus. Unde ad ejus consecrationem, tam pro vestra paterna admonitione quam pro ejus optabili dilectione, gratanter

^a Al. *clarius*, quod videtur textui congruentius.

^b Quia excommunicatus a suo episcopo debebat etiam excommunicari a vicinis; epist. 76.

^c Hic postea electus fuit episcopus Parisiensis, epist. 158 et 164.

occurreremus, etiamsi ad remota loca hac de causa A
 isivitemur. Sed quæ difficultates, quæ pericula
 vias nostras sepiant, non minus novit vestra pater-
 nitas quam nostra parvitas. Unde, si tanta instantia
 huic consecrationi interesse nos vultis, aut locum
 ad quem secure venire possimus eligite, aut con-
 ductum nobis securum procurate. Alioquin paterna
 discretione dateveniam manifesta pericula metuenti,
 quam daretis eadem pericula non sine vestræ famæ
 factura subeunti. Quod si regius metus, vel aliorum
 qui adversum nos injuste sæviunt, abesse coegerit,
 consecrationem quam voce et manibus facietis cor-
 poraliter præsentem, confirmabimus litteris et corde
 corporaliter absentes a. Omnibus enim aliis cessan-
 tibus causis vehementer doleo, quod non mereor
 vestro colloquio confoveri, vestra consolatione re-
 levari. Gratias tamen quas possum refero excellentiæ
 vestræ, quia tribulationibus nostris compatimini, et
 doloribus nostris condoletis, et ad subveniendum,
 manum, quantum potestis, extenditis. Quod si alii
 confratres nostri similiter facerent, non in tantum
 portæ inferi prævalerent (Matth. xvi). Vale.

EPISTOLA CXIV.

JOANNI, Dei gratia Aurelianensi episcopo, Ivo, humilis
 Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem.

Quod nostris tribulationibus compatiatur vestra
 fraternitas, quantas sufficimus vobis gratias referi-
 mus De pace autem quam inter nos et dominum
 Ludovicum reformare velletis (epist. 124), hoc vobis
 respondemus, quia, quantum testatur nobis co-
 scientia nostra, nullas ei injurias intulimus, et si
 quid a nobis expostularet, iudicio vestro et confratrum
 nostrorum libenter ei satisfacremus, et si
 quid adversum parvitem nostram fecit, quod eum
 non deceret, patienter supportaremus. Hugonem
 autem Puteacensem (epist. 112), et Paganum trans-
 fugam (epist. 100 et 112) 53 atque desertorem, sine
 digna satisfactione suscipere non possumus, quia
 ita est inter nos non sine summa obligatione con-
 ductum, et apostolica auctoritate roboratum. Si
 autem Paganus ideo scipso vult major fieri, quia
 deterior scipso factus est, et episcopali excellen-
 tiæ summa siet injuria, et ordini [unus v. c. ordi-
 nationi] clericorum ad exorbitandum proclivior [al.
 proclivis ita ms. c.] patebit via. In hoc ergo negotio
 ita præcavete periculo vestro sicut et nostro, quia
 ut vobis vera fateamur, malumus, quæ Deus permi-
 serit adversa perpeti, quam in parcendo filiis dis-
 cordiæ plurimos in discrimen adduci. De loco autem
 in quo secure colloqui possimus, certum non est
 mihi consilium, quia intra episcopatum vestrum et
 nostrum nullus mihi securus est exitus, nisi fraternâ
 charitas vos cogeret, quod petere non præsumo,
 ut usque ad nos veniretis, et de quibus bonum esset
 nobiscum consulte quando velletis, tractaretis.
 Valete.

a Ut epist. 115, non enim est validius dicere sacra-
 menta in electione episcopi, quam scribere, ut
 ait Sidon. Apollin. lib. vii, epist. 9.

EPISTOLA CXV.

DAIMBERTO Senonensis Ecclesiæ metropolitanæ, et inf-
 fraganeis ejusdem Ecclesiæ coepiscopis suis, Ivo,
 humilis Carnotensis ecclesiæ minister, salutem et
 obsequium.

Quia apostolicum illud in me completum est, fo-
 ris pugnae, intus timores (II Cor. vii), præcordiali-
 ter [præcordialiter ms. c.] doleo quod sancto et
 desiderabili conventui vestro interesse non valeo
 (epist. 113 et 119). Et quia in nomine Salvatoris con-
 gregatos vos esse non ambigo, quidquid salubriter
 statuistis [statuistis, ms. c.], vobiscum statuo, et no-
 minatim dominum Manassem claris natalibus ortum
 modestis moribus ornatum, quem Meldensis Eccle-
 sia elegit, cum eligentibus eligo, et manus imposi-
 tionem quam ei facturi estis præsentem corpore,
 hanc ego confirmo et facio, quantum in me est,
 præsens b corde. Credo enim vos esse tanti consilii,
 et tantæ fortitudinis, ut nihil præsumatis illicitum,
 nihil subterfugiatum legitimum. Valete.

EPISTOLA CXVI.

Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, ADELÆ
 excellenti comitissæ, salutem et obsequium.

Charitas qua nobilitatem vestram ab initio dilexi,
 nullatenus in me refrigescit, sed præcedentibus et
 subsequentibus in me beneficiis vestris, magis ac
 magis inardescit. Unde excellentiam vestram ro-
 gando moneo, et monendo rogo, ut si quid sini-
 strum [al., sinistri] me adversum vos vel vestros
 fecisse vel dixisse suggestum fuerit (epist. 121),
 nullatenus credatis, nec quidquam quod ira dictante
 servientes vestri postulent, ad præsens statuatis.
 Cum enim terra exterius sit turbata, si etiam in-
 testina surgerent bella, periculum repente imminere
 plebi posset et urbi. Cum autem Deo prosperante
 ad nos veneritis, tunc omnia verius addiscetis, et
 secundum audita sanius consilium capietis. Valete.

EPISTOLA CXVII.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis
 Ecclesiæ minister, cum debito obedientiæ felicitate
 utriusque vitæ.

Cum nuper de amputandis pravis Ecclesiæ con-
 suetudinibus quædam mandata (epist. 135), vel in-
 terdicta vestræ paternitatis accepissem, et fratribus
 mihi commissis denuntiasset, quidam [quædam ms.
 c.] ita gratanter [graviter ms. c.] susceperunt, ut
 non tantum ea verbis approbarent, sed etiam qui-
 busdam additis quæ ad honestatem vel libertatem
 Ecclesiæ prodesse videbantur, jurejurando firmarent.
 Et quia quibusdam qui sua quærunt, quorum famæ
 vel commodis hæc et similia obviare videntur, ali-
 quantisper displicent, ut per succedentia tempora in-
 convulsa maneant sub clavi Petri, ita ea observari
 per mediocritatis nostræ intercessionem postulanti,
 ut nulli minori clavi ea ulterius solvere liceat (epist.
 126), et a sua stabilitate convellere. Misimus itaque

b Juxta cap. 8, 2 et 6, dist. 64, et cap. 2 et 3,
 dist. 65, quo spectat etiam epist. 115.

duos ex nostrorum collegio fratres, qui auribus paternitatis vestræ rei ordinem et causam aperiant, ut cum intellexeritis pro quanta libertate et honestate, vel pro quibus incommodis vitandis fecerint quod fecerunt, auctoritate qua præminetis missis Ecclesiæ litteris confirmetis. Valet.

EPISTOLA CXVIII.

HENRICO, excellenti Anglorum regi, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, regis regum feliciter [in uno v. c., fideliter] militare.

Quoniam instantia precum sæpe flectitur excellentia regum, licet importuni videri erubescamus, tamen nunc tertio per portitorem præsentium, dominum videlicet Gulielmum [Guillelmum *ms. c.*] Ecclesiæ nostræ canonicum sublimitatis vestræ aures pulsamus, ut saltem nunc benevolentie vestræ ostium apertum sentiamus, quatenus exsuscitetis dilectionem quam erga prædictam Ecclesiam parentes vestri et affectu habuerunt (epist. 106), et effectu probaverunt. Cum enim in regibus præcipue vigere debeat pietas, mansuetudo, justitia, ad pietatem pertinere credimus, quod ad divinum cultum etiam usque ad nos aliquos facultatum vestrarum ramusculos extendi flagitamus. Ad mansuetudinem vero pertinet, ut petentium importunitatem æquanimiter supportetis; ad justitiam vero, ut promissi vestri debitorem vos esse cognoscatis. Non enim ad proprios vel humanos usus aliquid ab excellentia vestra requirimus, sed in quo non sufficimus ad decorandam vel conservandam domum Dei, adminiculum vestrum misericorditer postulamus. Nec infructuosam credimus futuram largitionem vestram. Quia quod nostris viribus non valemus, meritis beatæ et perpetuæ Virginis, cui Deo auctore famulamur, indubitanter obtineri posse confidimus. Valet.

EPISTOLA CXIX.

DAIMBERTO, Dei gratia Senonensi archiepiscopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et obsequium.

Quoniam adversus electionem domni Manassæ contradictionem obortam esse audivimus (epist. 113 et 115), tum pro ipsius Ecclesiæ vexatione, tum pro ipsius electi injuria, qua debemus compassione, dolemus. Dicitur enim quod qui adversus prædictum Manassem prodiit accusator, nullo testium sit factus adminiculo, nihil etiam quod præsens viderit vel audierit in accusatione protulerit, sed quod tantum 54 suspicionibus ipse sibi suasit, vel volaticis rumoribus conjectavit. Quod si ita est, cum etiam ipse accusator pridem sit notatus infamia, nec ejus accusatio ullatenus est admittenda, nec justa electio illis est dilationibus fatiganda. Habent enim sicut nostris statuta majorum, et ut illæ causæ a iudicibus ecclesiasticis minime audiantur, quæ legibus non continentur (epist. 220 et 241). Tamen si prudentiæ vestræ visum fuerit, famæ ipsius electi et vestræ congruit, ut quos melioris testimonii fratres esse clero Meldensi probaveritis, (juxta c. *Illud dist.*

A 23), ad purgandum eum postuletis, et accepta purgatione, sub conspectu eum publico ordinetis. Si enim præsens essem, si ita res se habet, uti superius dixi, nihil aliud reverentiæ vestræ suaderem. Vale.

EPISTOLA CXX.

Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, Roberto comiti Pontivensi, salutem.

Si injuste vobis a Sagiensi episcopo divinum officium interdictum est, displicet mihi tam propter facientem quam propter patientem. Sed quia id non debeo facere proximo quod nollem ab eo pati, ne miremini si chrisma quod a nobis petitis ad præsens non accipitis. Lex est enim ecclesiastica, ut qui interdicti vel excommunicati sunt ab una Ecclesia, non recipiantur ab alia (epist. 76 et 111). Nec est meum in absentem judicare, etiamsi pensem [ita habet v. c. S. G. præsessem *ms. c.*] utrum juste an injuste vester pastor vos obligaverit, cum hoc tantum observare debeam, ut in alienam messem falcem non mittam. Libenter autem tantis malis remedium quærerem, si Deus mihi da et opportunitatem [et *ms. c.*] perficiendique facultatem. Vale.

EPISTOLA CXXI.

Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, ADELÆ excellenti comitissæ, patientiæ et pacis abundare visceribus.

Pro summa charitate qua diligo principatum vestrum, jam semel et secundo monui celsitudinem vestram (epist. 116 et 136), ut quod dictante ira suaderent vobis servientes vestri, non statim reciperetis, sed reditum vestrum ad nos, ad audiendam et cognoscendam veritatem rerum gestarum, expectaretis, quia parati erant et adhuc sunt omnes canonici beatæ Mariæ ad exsequendum per manum nostram et quod ratio dictaverit, et justitia exegerit. Cum itaque ad omnem justitiam exsequendam erga vos et erga vestros promptos se exhiberent, præcepto vestro, sicut dicunt, vestri servientes anonam Ecclesiæ apud Castrumduni, et apud Bonamvallem violenter acceperunt, et vinum domni Hilduini cantoris in vico coriariorum saisierunt (epist. 101), plurima etiam indigna clericis et hominibus eorum intulerunt. Postulant itaque clerici summa instantia ut in civitate et per totum episcopatum divinum officium interdicam (epist. 94 et 120), donec sua recipiant, quæ injuste et præpropere sibi esse ablata reclamant. Et quia justitiæ deesse non possum, postulavi ab eis inducias, quas vix impetravi, donec ad vos nunc tertio mitterem, et ad corrigendum quod perperam factum est, excellentiam vestram commonefacerem. Moneo itaque et consulo, ut clericis sua restitui faciat, ne tam præclara Ecclesia in tam sanctis diebus divino privetur officio, et de vobis a transeuntibus, qualem non deceret, publicetur opinio. In recuperabili enim re non est tam præceps danda sententia, nec malevolorum inordinate satianda sævitia. Monui itaque et iterum moneo suadente charitate qua præcordialiter vos

diligo, ut quod corrigendum est corrigatis, et quid-
quid duriter facere intenditis, usque ad legitimam
discussionem differatis, ne, digesta ira, poeniteat vos
fecisse quod faciendum non fuisse ratione docente
videbitis. Quod si admonitionibus et petitionibus
meis toties repetitis acquiescere non vultis, et justam
satisfactionem respuitis, ne miremini si doleo cum
dolentibus, et lugeo cum lugentibus, qui per omnia
paratus eram et gaudiis vestris congaudere, et dolo-
ribus condolare. Valete.

EPISTOLA CXXII.

Ivo, *humilis Ecclesiae Carnotensis minister, VUL-
GERINO Parisiensi archidiacono, a zelo iustitiæ, non
telescere.*

Quia portitor litterarum vestrarum festinabat ad
reditum, et ego publicis et familiaribus negotiis
præpeditus eram, plura scribere non potui. Breviter
itaque de Judæa baptizata et Christiano nupta, post-
ea vero ad Judaismum reversa, fraternitati tuæ
respondemus, quoniam verum connubium fuit,
quod inter personas ejusdem legis nulla interven-
niente causa quæ conjugium solvit, rite celebratum
fuit. Quamvis itaque mulier dupliciter fornicata sit,
quia et ad Judaismum rediit, et viro alteri, Judaici
videlicet ritus nupsit, vir tamen Christianus qui
aliam, vivente ea, duxit, procul dubio adulterium per-
petravit. Canon autem manifeste dicit, sicut ipse
bene nosti (epist. 225): « Quia incestis conjunctioni-
bus nihil veniæ reservamus, nisi cum adulterium
separatione sanaverint. » Dicit enim beatus Augusti-
nus in libro De nuptiis et concupiscentia (c. ult.
caus. 52, q. 7, et epist. 125): « Manet inter viventes
quoddam conjugale, quod nec separatio nec cum
alio copulatio possit auferre. » Hieronymus etiam
ad Oceanum [in duobus v. c. ad ultimum] de morte
Fabiolæ: « Præcepit Dominus uxorem non debere
dimitti, excepta causa fornicationis, et si dimissa
fuerit, manere inuuptam. Quidquid viris præcipi-
tur, hoc consequenter redundat ad feminas. Neque
enim adultera uxor dimittenda est, et vir mœchus
tenendus. « Multa in hunc modum reperiri possent,
sed te hæc bene nosse non ambigo. Vale.

EPISTOLA CXXIII.

Ivo, *Ecclesiae Carnotensis minister, GALTERIO [al.,
GAUTERIO] fratri, Belvacensis Ecclesiae bibliotheca-
rio, salutem.*

Requisitus ex parte tua, qua poenitentia mulctan-
dus sit presbyter, qui verba divina sacramenti, et
insignia sacerdotalis officii in conjugali benedictione
cujusdam virginis illusorie transmūtavit, et alia pro
aliis interposuit, hoc interim respondeo, quia spe-
ciali sententiam super hoc non inveni, quia nec
tale adulterium vel potius sacrilegium divinatorum sa-
cramentorum ab aliquo perpetratum [al., sacrorum
alicubi perp.] ulterius audivi. Videtur itaque mihi, quia
sicut 55 novum genus est criminis, ita procurandum
est novum experimentum medicaminis, ne tamen ali-

A quid severius in hujusmodi sacrilegio sine divinæ au-
ctoritatis munimine judicetur; ubi speciales sententiæ
non occurrunt (l. xii De legibus), quantum mihi vide-
tur, generales, quæ super divinatorum sacramentorum
temeratores promulgatæ sunt, sufficere possunt. Ha-
betur enim in concilio Toletano viii capitulo 11: «
Nihil contra ordinem temeritatis ausu præsuma-
tur, neque illa quæ summa veneratione censentur
vel minimo præsumptionis actu solvantur. » Et post
paucula: « Si quis hæc temerare præsumperit, ex-
communicationis sententiam sustinebit. » Item in
decretis Julii papæ episcopis per Ægyptum missis:
« Sacerdos aliter quam præceptum est faciens, tan-
diu a sacrificando cessabit, quandiu legitima poeni-
tentiae satisfactione correptus ad gradus sui officium
redeat quod amisit. » Et hæc de his qui simpliciter
et ignorerant erraverunt, quanto magis de his qui
fraudulenter verba sacra perverterunt, et ita mulier-
culam simpliciter accedentem, quantum in se fuit,
fornicationi addixerunt? Et de his ista sufficiant.
Vale.

EPISTOLA CXXIV.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo,
Ivo, humilis Ecclesiae Carnotensis minister, per om-
nia devotum obsequium.*

Noverit paternitas vestra quoniam Hugo Putea-
censis timore Dei tactus et corde compunctus (epist.
111 et 112), ea quæ Ecclesiae nostræ abstulerat,
quantum ad portionem suam pertinuit, integerrime
reddidit. Mihi vero quæ mea et meorum erant, se
cuncta redditurum datis obsidibus sub fidei spon-
sione firmavit, et quia de discretione a vestra pater-
nitate fueram communitus, ea interim accipere dis-
tuli quamdiu abstinuerit ab exactionibus et angariis,
quas in terra Fraxineti facere consuevit. Unde gratias
referimus quantas [quam maximas, ms. c.] pos-
sumus vestræ paternitati, qui manum nobis in hac
necessitate porrexit, et qua debuit miseratione con-
doluit. Rogamus etiam ut causa nostri de cætero
non teneatis eum interdictum vel excommunicatum,
neque suos, quandiu in sponsione sua perseveraverit,
et prædictas exactiones non acceperit; domnus
vero Ludovicus non vult nobiscum pacem compo-
nere (epist. 114), quia nolo paganum illum in infami-
am lapsum, qui matrem suam visceravit, et quibus
potuit unguibus schismatis laceravit, honoribus ec-
clesiasticis sublimare. Ego itaque per manum ve-
stram offero ei omnem justitiam, vel si ad satisfac-
tionem venerit, quam ei potero facere lege non
contradicente misericordiam. Et quia utrumque re-
futatur, unum consilium mihi restat exspectare mi-
sericordiam Dei, donec justificet causam meam. Va-
lete.

EPISTOLA CXXV.

DAIMBERTO [al. exemp. UMBERTO, male], *Dei gratia
Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiae*

• Latius exstat in cap. Nihil, cau. 7, q. 1.

Carnotensis minister, cum humili devotione servitium.

De Hierosolymitanis quorum uxores fornicatæ sunt (epist. 188), bene mihi videtur sentire sanctitas vestra quia secundum evangelicam et apostolicam doctrinam oportet eos aut ad proprias uxores redire aut, eis viventibus, sine ulla carnis commistione manere. Alioquin, ii qui nec [nunc, *ms. cod.*] adulteras mulieres abhorrent, adulteri reputabuntur, et adulterorum pœna apud Deum judicabuntur, secundum illud Apostoli: *Fornicatores et adulteros judicabit Deus* (*Hebr. xiii*). Unde Augustinus in libro De decem cordis: « Non adulterabis, id est non ibis ad alienam aliquam præter uxorem tuam. » Idem in libro De nuptiis et concupiscentia (c. 20, in c. 28, caus. 32, q. 7): « Usque adeo manent inter viventes semel inita jura nuptiarum, ut potius sint inter se conjuges etiam separati, quam cum his quibus aliis adhæserunt. » Et paulo post: « Manet inter viventes quoddam conjugale quod nec separatio, nec cum alio copulatio possit auferre. » Inde etiam Hieronymus ad Oceanum (in c. xix *Matth.*, caus. 32, q. 5): « Præcipit Dominus uxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis, et si dimissa fuerit, manere in nuptam (*Matth. xvi*), quidquid viris præcipitur, hoc consequenter redundat ad feminas. Neque enim adultera uxor dimittenda est, et vir mæchus retinendus. » His et aliis ejusmodi auctoritatibus freti, si aliquando apud nos causa fornicationis, tale divorcium contigerit [*al. contingat*], censura ecclesiastica cogimus separatos vel sibi reconciliari, vel sine spe manere conjugii. Quod si ii qui debent uxores virtute præcedere, volunt uxores victrices esse libidinis, ipsi autem vincuntur a libidine qui aliis mulieribus cupiunt adhære (epist. 148), monemus eos, ut considerantes fragilitatem vasis muliebris id infirmiori sexui indulgeant, quod fortiori indulgeri desiderant. Dicit enim beatus Augustinus De sermone Domini in monte (in c. *Nihil*, caus. 32, q. 6): « Nihil enim iniquius quam fornicationis causa dimittere uxorem, si et ipse vir convincitur velle fornicari. Occurrit enim illud Apostoli: *In quo enim alterum judicas, teipsum condemnas; eadem enim agis quæ judicas*. Quapropter quisquis fornicationis causa vult abjicere uxorem, debet et ipse a fornicatione esse alienus. » Idem in lib. De verbis Domini, tractatu 47: « Intactam quæris, intactus esto. Puram quæris, noli esse impurus. » Quod si reprehensibiles se esse futuros formidant quod fornicarias mulieres recipiunt, audiant quid dicat Hieronymus in explanatione Osee (lib. i ad cap. 4; epist. 148): « Non est culpandus Osea propheta, si meretricem quam duxit, convertit ad pudicitiam; sed potius laudandus quod ex mala bonam fecerit; non enim qui bonus permanet, polluitur si societur malo, sed qui malus est in bonum vertitur si boni exempla sectetur. » Et quia non ignorantem legem loquor, hæc

A pauca quæ dicta sunt ad inquisita sufficere arbitror. Valete.

EPISTOLA CXXVI.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensis Ecclesiæ archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et obsequium.*

Gratias referimus [*al. agimus*] excellentiæ vestræ, quod paterna diligentia super nos vigilatis, et ne turba major inter Ecclesiam Carnotensem et comitissæ clientelam concitetur, præcavere nos monetis. Quod et nos studuimus, quamvis multis injuriis lacessiti, multis contumeliis provocati (epist. 121). Certum tamen habeat amantissima vestra paternitas, quia juramentum quod fecerunt clerici de non recipiendis **56** vulgo natis ^a in concanonicos, vel quibuslibet aliis de extranea familia genitis [*sic v. c.; antea extraneæ f. gentis*] me inconsulto fecerunt. Sed quia non est meum filios mihi commissos in infamiam detrudere, ne perjurium incurrerent, non solum quod fecerant indulti, sed etiam apud domnum papam pro eis intercessi, ut quod fecerant approbaret, et decreti sui pagina roboraret, ne cui minori clavi solvere liceret (epist. 117), quod sub principali clavi seratum esse cognosceret. Hujus itaque decreti formam sanctitati vestræ transmissi, ut si forte colloquium cum comitissa vos habere contigerit, persuadeatis ei, ut hanc injuriam, quæ quantum ad eam pertinet, nulla est, æquanimitè ferat, aut quod justitia et lex dictaverit, accipiat. Alioquin parati sunt clerici magis in æternum exsilium trudi quam ad perjurium aliquo modo pertrahi. Valete.

EPISTOLA CXXVII.

LUDOVICO, *Dei gratia Francorum regi designato, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.*

Quando venerunt ad nos litteræ vestræ, omnino imparatus eram, ut in tam brevi secure et honeste venire possem ad colloquium vestrum. Præterea respectus est inter me et comitissam usque ad adventum Albanensis episcopi, per cujus consilium vel judicium promittit se satisfacturam Deo et Ecclesiæ nostræ. Infra ergo hunc respectum non est legitimum vel honestum, ut ei quæram aliquod malum vel nocumentum, vel etiam reddam me in hoc suspectum. Transacto vero hoc respectu, potero vestræ celsitudini, ubicunque placuerit, cum vestro conductu, occurrere, et libere et aperte secundum quod ratio postulaverit, et rerum exitus, ea quæ erunt tractanda tractare, et, prout ratio dictaverit, diffinire. Non ergo indignetur adversum me vestra sublimitas, si suspicionem doli et perfidiæ incurrere mea veretur humilitas; quibus remotis vestrum desidero habere colloquium, et meum pro viribus offerre servitium. Valete.

EPISTOLA CXXVIII.

Ivo, *humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, Odoni confratri et compresbytero, salutem*

Legatus quem tua fraternitas mihi misit, non ex-

^a Ut etiam libertinis epist. 133; et conditionariis, epist. 147.

spectavit responsum nostrum vel rescriptum. Nunc itaque fraternitati tuæ respondeo, de persona illa quam ad colloquium nostrum mittere disponebas, Virgilianum illud,

..... timeo Danaos et dona ferentes.

VING.. *Æn.*, lib. II, vers. 49.

quia suspectum me semper habuit, et apud sublimes potestates [*al.* personas] quantum potuit me insulavit. Unde, si secus quam vellet, res accideret, de suspecto magis me suspectum redderet, et majores inimicitias adversum me concitaret. Si autem sua sponte, suo instinctu ad colloquium nostrum veniret, vel quicumque illius partis et modum conciliandæ pacis mihi intimaret, quantum Deo donante prævalerem, pulverem pedum portantium pacem humiliter lavarem atque detergerem. Nostrum enim propositum est, quantum possumus, paci Ecclesiæ insudare, et potestate quam nobis Deus dedit, uti in ædificationem et non destructionem. Et quantumcunque me ad hoc implendum, aut mea impediatur imbecillitas, aut resistat auditorum pervacitas (epist. 12, 25, 67, 204), aut quantumlibet me laceret æmulum obtretractatio, principaliter tamen in corde meo ista viget intentio, quia et sol, licet suæ claritatis radios non effundat cum nube tegitur, tamen calor sui virtute non privatur. In his itaque recurro ad judicem internorum: et cum bona volo et non valeo, judici meo dico: *Imperfectum meum viderunt oculi tui (Psal. cxxxviii)*. Oret itaque fraternitas tua cum cæteris conservis meis, ut qui dedit velle, addat et perficere pro bona voluntate. Vale.

EPISTOLA CXXIX.

Ivo, *Dei gratia humilis Ecclesiæ Carnotensis episcopus, GAUFRIDO, Vindocinensi comiti, salutem.*

Cum omnibus ovibus nobis a Deo commissis, pastoralis diligentia providere debeamus, ne pascua vitæ deserant, ne luporum invisibilium morsibus se intrudant, præcipue hoc nobilitati tuæ debemus, qui et noster es parochianus, et Ecclesiæ nostræ cataneus^a. Quod ideo dilectioni tuæ scribo, quoniam addivi te velle ducere in uxorem vicecomitissam Blesensem, cujus defuncto marito fuisti consanguineus, sicut mihi scripserunt et probare parati sunt nobiles viri, tam tui, quam defuncti vicecomitis Roberti consanguinei. Unde tibi mando, et per legem Christianam interdico ferales et incestas nuptias, quas nec lege poteris defendere, nec legitimos de eis hæredes suscipere^b. Si ergo salutaria nostra monita suscipis, cum ad nos miseris, statuemus tibi diem certum et locum, quatenus ad legitimam discussionem venias, et sententiam quam lex Christiana dictaverit, super tali desponsatione recipias [*al.* accipias]. Quod si aliter incœptum tuum adimplere præsumpseris, et excommunicationem incurres, et infamiae notam non evades. Consanguinitas autem inter te et virum prædictæ mulieris sic se habet. Lan-

^a Notanda vox, *cataneus*; adj. *nec*.

^b Vetitæ epist. 45 et 221. *Adi. Gr. caus. 35, q. 1, et seqq.*

A dricus Sorus quemdam filium filiamque habuit, qui filius, Lancelinus nomine, filium Lancelinum genuit, ex quo Agnes fuit, quæ Robertum genuit, qui Robertus filiam Hugonis Dunensis in uxorem habuit. Filiam vero Landrici Sori habuit Buchardus [*al.* Burcardus] Rata-pilata. Ex quibus natus fuit Buchardus Calvus de quo Fulco Aser [*al.* Anser] natus fuit, ex quo descendit Nifrana [*al.* Vifrana, vel Infrana], quæ Gaufridum Grisam tunicam genuit, qui illam vult accipere in uxorem. Vale.

EPISTOLA CXXX.

Ivo, *Dei gratia humilis Ecclesiæ Carnotensis episcopus, MATHILDI Blesensi vicecomitissæ, salutem.*

^c Quoniam tibi et omnibus quos in Deum vel propter Deum diligimus, salubria monita vel præcepta dare debemus, monemus et præcipimus per legem Christianam, ut conjugium quod cum comite Vindocinensi te inituram pepigisti, usque ad legitimam discussionem differas, et bonam æstimationem quam hactenus habuisti non amittas [*al.* perdas]. Quod si aliter præsumpseris, et excommunicationi subjacebis, et perdes res tuas 57 quas pro hoc conjugio distraxeris. Dicunt enim communes consanguinei Vindocinensis comitis, et Roberti vicecomitis mariti tui defuncti, quia consanguinei fuerunt comes Vindocinensis et Robertus maritus tuus, eo gradu quo litteræ comiti missæ demonstrant, et probare parati sunt. De qua re statuam tibi et comiti diem et locum, cum ad me propter hoc nuntios vestros miseritis. Ordo autem parentelæ supra scriptus est (epist. 129)^d. Vale.

EPISTOLA CXXXI.

Ivo, *humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, WLGARNO Parisiensi archidiacono, salutem.*

De presbytero qui Ecclesiam quam regerat, nulla cogente necessitate, in manu tua refutavit, et per manum laicorum cubile sponsæ, qua se indignum vel quam se indignam refutando judicavit, conatur ascendere, hoc fraternitati tuæ respondeo, quia justum est ut in judicio quod de se judicavit permaneat, et sponsam quam repudiavit, vivente fratre qui ei legitime incardinatus est, adulterare non præsumat. Quod si per laicorum violentiam intrudere se voluerit, tua fraternitas novit antiquis regulis cautum esse quod laicis nulla est attributa facultas presbyteros in Ecclesia ordinandi, vel de Ecclesia ejiciendi (can. sub caus. 16, q. 7). Adversus quam formam si presbyter Ecclesiam irruperit, tui officii est in presbyterum præsumptorem anathematis gladium exerere [*al.* exercere], et laicos hujus pervasionis cooperatores, donec desinant, a liminibus Ecclesiæ sequestrare. Vale.

EPISTOLA CXXXII.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo,*

^c Confer epist. superiorem.

^d Hæc verba non sunt de corpore epistolæ.

Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.

Quoniam importunitas pulsantium frequenter quod quærit assequitur, iterum et iterum paternitatem vestram rogamus, ut justitiam adhuc ab archipresbytero Stampensi dilatam (ep. 50, in fine), amodo accelerari faciatis de Haymone Stampensi parochiano vestro et nostro, qui hominem meum et alium hominem hujus archipresbyteri mei angustiis carceralibus et inedia injuste ad redemptionem cogit; qui etiam eundem archipresbyterum, cum deferret legationem vestram et nostram ad eum, coegit in fide spondere quod nullam de eo proclamationem vel apud vos vel apud nos ultra deberet facere. Hanc igitur ignominiosam injuriam sicut deceat animadvertite, et vobis et mihi super his quantam oportet justitiam facite. De cætero disceptationem quæ est inter partes Ecclesiæ nostræ volo ut sciatis, quam breviter adnotabo vobis. Violato claustrum Carnotensi præterita ætate (epist. 133), major cleri pars, quantum ad personarum et numerum, ferre non valentes comitissæ injurias et minas, de civitate exierunt, quosdam ex suis ad vos mittendo. Alii regem regisque filium pro reclamanda injuria sibi illata adierunt; de stipendiis communibus fratrum, quod opus fuit, expenderunt. Injuriam sibi factam dicit minor pars adversaria, quod res communis sine communi consilio est expensa. Cui objectioni respondet pars altera: quod expendimus, tam pro vestra quam nostra utilitate expendimus, et quod vobis cum prius hoc non tractavimus, ratio fuit quia a quibusdam vestrum impedimentum timebamus, nec ad Ecclesiam nostram redire permittebamur. Consentiant in hoc multi quos ad hoc congregavi, quia quod pro communi necessitate expensum est plurimorum et majorum consensu, de communi exsolvendum est. Volo itaque, ut per præsentium portitorem sententiam vestram et Ecclesiæ vestræ super hoc mihi rescribi faciatis. Vale.

EPISTOLA CXXXIII.

RICARDO [al. RICHARDO], Dei gratia Albanensium episcopo et sanctæ Ecclesiæ Romanæ legato, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, bene valere et non omni spiritui credere.

Sciens quia meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta oscula blandientis (Prov. xxvii), et illud Psalmographi: Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me (Psal. cxi): caustica (ep. 277) verba vestra quantum pertinet ad simplicitatem intentionis vestræ, æquanimitè accipi; sed duplicitatem falsorum fratrum, qui quasi quibusdam latrociniiis notis (epist. 219), falsa pro veris sollicitudini vestræ suggerunt, graviter animadverti, quorum falsitas cito patebit cum luce veritatis reverberabitur et in lucem prodire non audebit. Horum sunt quidam qui infamiam suam non aliter se posse velare arbitrantur, nisi famam bonorum lædere, et vasa sincera

A incrustare moliantur (HORAT., sat. 3, lib. 1), qui alia de causa Simoniam non reprehendunt, nisi quod [quia ms. c.] Simoniaci esse non possunt, cum alii aliqui in Ecclesia assequuntur quod isti præpedientibus quibusdam incursionibus assequi non merentur. Quod [qui ms. c.] si oculos mentis in se reflecterent, præter Simoniam multa in se tam facinorosa quam flagitia merito reprehenderent ut patenter eis dici possit illud Apostoli: In quo alterum judicas, teipsum condemnas; eadem enim agis quæ judicas (Rom. 11). Nec ista dico quod conscientiam meam aliquando tali scelere contaminatam intelligam; sed miror cur hoc solum vel in sola Carnotensi Ecclesia reprehenditur, cum et hoc et multa alia æque damnable in omni pene Gallicana Ecclesia dominantur.

B Quod autem vobis suggestum est, Simoniacam hæresim me permittente in Ecclesia Carnotensi publice dominari, omnino veritate caret, quia hoc malum ab initio clericatus mei semper exhorruï, et postquam ad episcopatum veni, quantum, Deo donante, prævalui, in superficie resecaui. Quod manifestum fieret, si pace confratrum et coepiscoporum nostrorum fieri posset; in quorum Ecclesiis multæ malæ consuetudines adhuc caput erigunt, quæ temporibus nostri sacerdotii Deo auxiliante in Ecclesia Carnotensi sopitæ sunt (epist. 94 et 117). Si qua autem adhuc sunt quæ pro consuetudine antiqua publice exigant decanus et cantor, et alii ministri ab his qui canonici sunt, me contradicente et persequente, Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua

C dicunt cubicularios et ministros sacri palatii multa exigere a consecratis episcopis vel abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta gratis ibi (ut aiunt) habeatur, et hoc quasi 58 lapide conterunt frontem meam, cum non habeam quid respondeam, nisi evangelicum illud: Quod dicunt servate et facite; sed si id faciunt, secundum opera eorum nolite facere (Matth. xxiii). Si autem hanc pestem radicitus evellere non valeo, non tantum invalidudini meæ hoc imputandum est, quia ad hoc ab origine nascentis Ecclesiæ Romana laboravit, nec a gremio etiam suo tales sua quærentes penitus prævaluit eliminare. Nec in diebus malis regnare desinet cupiditas, donec, finito mundi termino, pacatum regnum accipiat charitas. Interim autem, ut verbis Augustini utar (epist. 137 ad Hippon., in cap. 6, dist. 47): Quantumlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, et inter homines vivo; nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior quam arca Noe, ubi inter homines octo reprobus unus derisor patris inventus est (Gen. 1x); aut melior quam domus Abraham, ubi dictum est: Ejice ancillam et filium ejus (Gen. xxi); aut melior sit quam domus Isaac, cui de duobus geminis dictum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui (Mal. 1). Et ut ad Christiana tempora veniam, semper patitur Christus, in membris suis

• Mac de re Gregorius Magnus epist. 44, et refertur in cap. Sicut, caus. 1, q. 2.

Judam proditorem, Ecclesia Nicolaum fornicationis A
laudatorem, Simonem lucrorum sacrilegorum secta-
torem, et ut universaliter dicam, semper abundabit
palea donec ventiletur area. Si qua tamen talia in
auribus nostris judiciario ordine publicantur, si
certis documentis approbantur, conservato quidem
legum tramite inulta præterire non patimur. In-
certa autem æterni Judicis tribunalibus judicanda
reservamus, scientes quia qui non habet potestatem
reum condemnare, vel non potest comprobare, im-
munis est. Intelligant igitur conservi vestri, viventes
in diebus malis sicut et nos, quibus nondum sunt
revelata abscondita tenebrarum et manifesta [al.
manifestata] consilia cordium, sicut nec nobis, ex
imperfectione sua imperfectiorem nostram, neque
festinent incerta judicare. Sed si forsitan *ad ligna* B
cædenda simpliciter incedunt, videant ne per im-
moderatum ictum *ferrum de manubrio fugiat*, et ali-
quem de filiis prophetarum occidat (*Deut. xix*; S.
GREGOR. lib. x *Mor.*, c. 9. PET. BLES. *Epist.*). De cæ-
tero notum facio sollicitudini vestræ suspectum vos
esse clericis Carnotensis Ecclesiæ, quod eos Blesim
invitastis ad recipiendum pro emunitate claustrum
Carnotensis judicium (epist. 127), ubi dicunt se ti-
mere vim temerariæ multitudinis [al. leg. contrariæ
multitudinis], cum clientela comitissæ præcipuam
ibi habeat potestatem, quæ statutum Carnotensis
Ecclesiæ de non admittendis ad clerum libertis
adversus suam factum esse conqueritur honestatem.
Quapropter oportet libertatem religionis vestræ ita
in medio stare ut non videamini in judicio parvipen-
dere personam pauperis et honorare vultum potentis.
Nec ista dico, quod mali aliquid suspicer ex parte
comitissæ, sed quia debitor sum honestati Romanæ
Ecclesiæ, quantum ad parvitatem meam pertinet
(epist. 92), providere. Cujus si non honoro missum,
non videor honorare mittentem.

EPISTOLA CXXXIV

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo*
IVO, *humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salu-*
tem et obsequium.

De pacto conjugali quod factum est inter duos
nobiles (*l. Titia., De verb. obligat.*), ita ut qui fi-
liam habebat, juraverit se eam traditurum uni de
filiis alterius nobilis cui vellet, cum ad nobiles an-
nos virgo pervenisset: hoc paternitati vestræ respon-
deo, quod et natura disposuit, et lex tam ecclesia-
stica quam mundana firmavit, quia quorum per con-
jugalem copulam unum debet fieri corpus, eorundem
pariter animorum debet esse consensus. Quidquid
ergo pater, nesciente virgine, juraverit [al. jurat], cum
ad annos rationales perducta est [vel. pervenerit], nisi
ipsa virgo consentiat, etiam vivente patre secundum
leges irritum erit. Unde papa Nicolaus Hincmaro
scribit episcopo: « Sufficiat per leges [al. secundum
leges, *ita ms. c.*], ut in cap. 2, cau. 26, q. 2] solus
eorum consensus de quorum conjunctionibus agi-

tur. » Qui consensus solus in nuptiis si forte defue-
rit, cætera omnia etiam cum ipso coitu frustrantur,
Joanne Chrysostomo magno doctore attestante, qui
ait: « Matrimonium non facit coitus sed voluntas. »
Inde etiam in legibus Romanis [al. Romanorum;
epist. 99] Justiniani imperatoris ita habetur: « Spon-
salia sicut nuptiæ consensu fiunt contrahentium. Et
ideo sicut in nuptiis, ita sponsalibus filiasfamilias
consentire oportet. » Et alibi: « A primordio ætatis
effici sponsalia possunt, si modo ab utraque persona
id fieri intelligatur, id est si non minores sint quam
duodecim annis. » Hoc de proposita quæstione [al.
inquisitione, *ita ms. c.*] sentio, et hujusmodi con-
troversiam, si ad aures meas pervenerit, tali ratione
diffinio. De cætero notum facio paternitati vestræ
quod cum nulla a me illata esset injuria, vel nulla
denegata justitia, cum etiam respectus esset inter
me et comitissam (ep. 127), mediante apostolico:
Gulielmus comitissæ filius in mortem clericorum et
Carnotensium (epist. 136), et perniciem meam, et
omnium ad nos pertinentium coram altare [al. al-
tari, *ita ms. c.*] beatæ Mariæ conjuraverit, et omnes
cives qui sub banno sunt ad eandem conjugationem
compulerit, nisi voluntati servorum suorum ceda-
mus, et sibi usurpet violentia, quod sola debet obti-
nere [vel. retinere] gratia. Ego itaque hoc Herodia-
num juramentum audiens, nolui postea in præsentia
hujusmodi conjuratorum divina sacramenta tractare,
nec super eos benedictionem episcopalem more so-
lito dare. Promeritum tamen anathema distuli super
eos fundere, donec consilium vestræ paternitatis et
collegarum nostrorum super hoc acciperem, et, con-
silio et auxilio multorum fretus, debita eos censura
a funesta conspiratione revocarem. Cum ergo ad vos
remisero, volo vos esse præmunitum, ut consilium
et auxilium quod vobis sit honestum et nobis utile
ad manum habeatis, et naufragantibus ante submer-
sionem manum extendere festinetis. Valete.

EPISTOLA CXXXV.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, *humilis Carnotensis*
minister, debitam cum devotione obedientiam.

Miles iste præsentium portitor, nomine Raim-
baldus, in obsidione Hierosolymitana strenue mili-
tavit. Unde reversus ad propria, diabolico instinctu
et impetu iræ subversus, quemdam monachum et
presbyterum Bonævallensis monasterii, quia quos-
dam ejus servientes herbam furantes, verberari fe-
cerat, castrari fecit. Quod quia inauditum apud nos
fuerat, coacto rigore ecclesiastico, arma ei ab-
stulimus, 59 et quatuordecim annorum pœnitentiam
indiximus, ut diebus sibi præscriptis a cibis
lautioribus abstineret, et tam immane facinus ele-
emosynis et jejuniis expiaret. Quod obedienter qui-
dem suscepit; sed postea, adhibitis sibi multis et
magnis intercessoribus, multa nos precum instantia
fatigavit quatenus, propter infestationes inimicorum
suorum, armis ei uti concederemus. Sed hujusmodi

* Sic plerique vet. codd.; in exempl. Ser. legitur, *libertinis*. His conjungendi sunt loci epist. 126 et 147.

precibus assensum dare nolimus, timentes ne et ipsum et multos alios tam facili indulgentia in discrimen adduceremus (epist. 161). Reservantes itaque hanc indulgentiam apostolicæ moderationi, ad apostolorum eum limina direximus, quatenus et fatione itineris hujus peccatum suum diluat, et apud pietatis vestræ viscera misericordiam, quam Deus vobis inspiraverit, inveniat. Valet.

EPISTOLA CXXXVI.

Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, ADELÆ Palatinæ comitissæ, et pacis et charitatis visceribus abundare.

Multa vobis de me referuntur quæ non oportet ut a vobis vera esse credantur. Habui enim et habeo multos et magnos ad perturbandum suosores (epist. 116 et 124), qui se etiam promitterent futuros per omnia et in omnibus adjuutores. Quod adhuc studiose evito et evitavi, licet hoc a multis non religioni ascribatur, sed pusillanimitati. Et putabam me invenisse modum quo pax fieri poterat cum vestra honestate et clericorum voluntate, nisi consilio insipientium et malignorum, filius vester Herodianum illud sacramentum fecisset (epist. 134), et ad idem burgenses suos a coegisset. Quo facto usus virorum honestorum consilio, nolui eis ultra dare benedictionem. Sed tamen pro amore vestro distuli maledictionem; nec enim benedictione digni sunt qui maledictionem meruerunt, et in mortem immeritorum [sic ex vet. codd. *antea*, in mortem inimicorum] incaute conspiraverunt, donec resipiscant, et pro illicito juramento veniam petant. Oportet ergo ut antequam res in pejus vergat, aut per vos, aut idoneos mediatores colloquium habeamus, et prout melius Deus donaverit, tam periculosam et inutilem turbam ad pacem reducere studeamus. Jam enim dissimulare diu juste non potero, quin justo anathemate seriam talium malorum incentores et eorum cooperatores, nisi tantis et illicitis ausibus remedium præpararetur, quo res impia et turba inutilis in pacis serenum convertatur. Valet, et quod melius vobis visum fuerit per præsentium portitorem reman-

EPISTOLA CXXXVII.

Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, Belvacensis Ecclesiæ congregationi, divinam in tribulationibus consolationem.

Sciat fraternitas vestra quia in tribulationibus vestris contribulor, et passionibus vestris compatior (epist. 263 et 264), sed quia res vestra in augusto posita est, prout oporteret, certum vobis consilium dare non possumus, quia in hoc negotio vestro nisi Deus misericorditer consulat, oportet ut aut legem offendatis aut regem. Si enim concanonicum vestrum criminaliter impetum alibi quam in Ecclesia examinari conceditis, canonicam legem offenditis; si audientiam regalis curiæ respicitis, regem offenditis. In qua disceptatione cum ipsi et ra-

^a Vocat cives dicta epist. 134.

^b Ecclesiæ Parisiensis, ut constat ex tit. epist. 112.

atione et auctoritate sciatis quid sit verius, quid [in uno v. c. quid sit verecundius, quidve] honestius, tamen pro temporum opportunitate sequi vos oportebit quod infirmitati vestræ erit tolerabilis (epist. 171). Si autem sciremus vos esse paratos, ut cum gaudio tolerare possetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas honorum vestrorum, possemus vos exhortari ut sequeremini consilium Susannæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere quam Dei legem derelinquere (*Dan.* xiii). Sed quia in donis spiritualibus consilium et fortitudo conjuncta sunt, consilium aliud, nisi quod patientia vestra tolerare possit, dare non audemus, quia qualis vestra sit fortitudo ignoramus. De curia autem in causis clericorum vitanda (*Grat. c. 11, q. 1*), de accusatione vel testimonio clericorum adversus laicos vel laicorum adversus clericos, quid decreta, quid canones, quid et mundanæ leges clament, et apud vos habetur, et nos ex parte scripsissemus vobis, nisi quia gerulus litterarum vestrarum sexta feria post meridiem ad nos venit, et ad redditum festinavit. Ad præsens aliud auxilium fraternitati vestræ ferre non possumus, nisi quod Angelum magni consilii interpellabimus, ut consilia vestra et actus dirigat, et ad bonum exitum perducatur. Valet.

EPISTOLA CXXXVIII.

Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, dilectis sibi in Christo archidiaconibus Wulgrino et Stephano [Parisiensib. ex epist. 122 et 131], decorem domus Dei diligere, et quæ Jesu Christi sunt quærere.

Cum de electione episcopi apud vos ageretur, et quibusdam vestrum dominus Fulco decanus vester eligeretur, habita est ut audivimus inter vos feda contentio, quæ et multorum aures offenderet, et de Ecclesia vestra non bonum odorem longe lateque dispergeret. De obtenebrata itaque pacis vestræ serenitate, fraterna compassione doluimus, quia quæ gravamina de fraterno schismate Ecclesiis evenire soleant, experimento didicimus. Petitioni vestræ tamen hoc respondemus, quia electioni domni Fulconis vel alterius assensum non dabimus, nisi quem aut cleri plebisque consensus elegerit, aut metropolitani iudicium cum conniventia [*al. convenientia, ms. c.*] suffraganeorum, habita legitima discussione, probaverit (*Grat., dist. 61*). Consulendo itaque monemus fraternitatem vestram ut nemo vestrum in tanto discrimine privata odia exerceat, nullus vestrum honorem vel privatum commodum quærat, nullus fratrem suum publica infamia pulset, nisi iudiciario ordine probare possit quod objecerit: ne, dum temere non probanda objicit, ipse talionem ^a, recipiat, et se et sua in periculum mittat. Miramur autem prudentiam vestram, quare adversus regem in præsentia regis disposuistis causam istam exami-

Confer etiam epist. 139.

^c Talionis vinculum appellat epist. 51.

nare^a, ubi plus poterit voluntas regis quam justitia legis, ubi nec veritas poterit cum pace discuti, vel inventa servari. Valet.

60 EPISTOLA CXXXIX.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiae minister, debitum filii famulatum.*

Appellatio quam fecerunt Parisienses, ad vos referenda erat, ut vos eis diem et locum pro arbitrio vestro præscriberetis, et episcopos suffraganeos ad hanc discussionem indulto congruo spatio invitaretis. Quod quia factum non est, præpropere mihi facta videtur domni Fulconis electio (epist. 238), et ejusdem electionis futura discussio. Et quia desideranti animæ nihil satis festinatur, poterit contingere quod per sapientiam dicitur: *Hæreditas ad quam festinatur in initio, in novissimo benedictione carebit* (Prov. xxix). Ad hanc autem discussionem a domino Philippo rege invitatus eram; sed hoc mihi displicebat, quia, secundum morem ecclesiasticum et institutionem canonicam a vobis talis admonitio non præcesserat. Nunc vero audita vestra admonitione, si conductum promissum rex mihi dederit, Deo donante venire curabo. Si autem aliqua præpediente ratione venire non potero, neque tot de collegis convenerint, qui ad tanti negotii diffinitionem sufficiant, aut in aliud tempus rem differre, aut ad sedem apostolicam utramque partem ire permittite, ad quam iturus est domus Fulco, sive rata, sive irrita fiat ejus electio. Valet.

EPISTOLA CXL.

Ivo, *Dei gratia humilis Ecclesiae Carnotensis minister, dilecto fratri et compresbytero GUNHERIO, cum quiete corporis quietem mentis.*

Si sacramenta ecclesiastica ab apostolico, ut rumor est, vetita, quibus periculose interesse times, scriptis apostolicis vel viva voce illius personæ, fraternitati tuæ interdicta fuissent, cui hæc interdicens licentiâ commissâ fuisset, consulere ut non tantum eis interesse timeres, sed etiam ea penitus abhorreres, non quia quod celebratur non sit sacramentum, sed quia communicantibus usurpatum per inobedientiam fit detrimentum. Secutum itaque te in talibus faciat conscientia munda, quia secundum Apostolum: *Omnia munda mundis* (Rom. xiv) *coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum, quia inquinata est eorum mens et conscientia* (Tit. i). Si ergo ad divina sacramenta te vel pro consuetudine repræsentaveris, vel a fratribus invitatus fueris, quæ celebrantur apud quoscumque inveneris, cordis manu suscipe^b mirare, et eorum significata sicut vitæ alimentâ in ventre memoriæ suaviter ruminanda repone, non magnopere attendens quid opinio aut rumor aspergat, sed quid legatio prælatae potestatis ad vos usque ordinabiliter perveniens pro-

^a Ad hujus electionis discussionem postea invitatus fuit Ivo a rege, ut testatur ep. seq.

^b Ex Eusebio Emisseno, citat. in fine epist. 287.

^c De absolutione regis Philippi excommunicati.

A hibeat aut jubeat. Sicut enim iudicibus ecclesiasticis non alia credenda sunt, licet vera sint, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, quæ manifestis testimoniis comprobantur (c. *Quamvis* 73, caus. 11, q. 3). Ita non omnia quæ dicuntur fidei committenda sunt, nisi litteris authenticis comprobentur, aut viva voce gerulorum publicentur. Hæc interim de tua dubitatione respondeo fraternitati tuæ, nullum faciens præjudicium sententiæ meliorum. Vale.

EPISTOLA CXLI.

RICARDO [al. RICHARDO], *Dei gratia Albanensi episcopo et sanctæ sedis apostolicæ vicario, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiae minister, salutem et obsequium.*

Sicut de excommunicatione regis graviter dolimus, propter Christianæ religionis detrimentum, ita de absolutione ejus, si ad honorem Dei et sanctæ sedis apostolicæ fieri posset, granditer gauderemus, propter ejusdem sanctæ religionis incrementum^c. Ut autem secus fiat quam sollicitudine vestra a domno papa commissum est, consulere non audemus, quia de rerum exitu sicut vos ita et nos incerti sumus. Si autem divina gratia cor ejus humiliaverit ad poenitentiam, consilium nobis videtur, ut coram positis quamplurimis episcopis publice eum et solemniter absolvatis, quatenus sicut longe lateque patuit ejus aversio, ita multorum religionum testimonio publicetur circumquaque ejus optanda reversio. In qua re satagendum erit diligentia vestra, quatenus qui pro amore justitiæ et obedientia sedis apostolicæ perdidit ejus amicitiam, in reconciliatione ejus redintegrentur ad gratiam (epist. 104). Consultum autem famæ vestrae melius credidisset si alibi quam Senonis ista fieret absolutio, ubi cuique liceret libere dicere quod sentiret. De cætero ad concilium denominatum gratanter ire desidero; sed contra voluntatem regis, cujus odium jam per decennium tolero^d, qua via, quo conductu, vel circuitu Trecaſ venire valeam, non invenio. Si ergo vel per ipsum regem vel per comitissam, aliquam mihi securitatem impetrare potestis, obnixè rogo ut id facere studeatis.

EPISTOLA CXLII.

Ivo, *humilis Ecclesiae Carnotensis minister, MATHELDI Anglorum reginæ* (epist. 107), *cum Regina angelorum in cælo regnare*

D Cum omne datum non tantum ex sua quantitate quantum ex dantis affectu æstimandum sit, campanas quas beatæ et perpetuæ virginis dedistis, tum pro vestra devotione, tum pro sua delectabili sonoritate vice ipsius perpetuæ Virginis gratanter suscepimus, et in loco celebri ad auditum confluentium populorum collocari fecimus. Quæ quoties ad significationem certarum horarum moventur, ita auditorum mentes mulcent [al. mulcentur], ut vestra me-

Junge. epist. 144

^d Regis inimicitia in Ivonem ep. 67, et minæ epist. 35, a quo sibi metuit epist. 113.

moria in singulorum cordibus renovetur. Nec leviter est æstimanda talis memoria, quæ tunc reflorescit, quando illa singularis hostia pro nobis redimendis in ara crucis oblata, per novi sacerdotii ministros in Domini mensa quotidie consecratur, quando hymnis cœlestibus, tanquam vitulis labiorum, Deus a fidelibus honorificatur [al. honoratur], quando a peccatoribus rea pectora tundentibus Deus offensus sacrificio contribulati spiritus ad misericordiam inclinatur. Horum honorum procul dubio participes exstant, qui Dei ministris bona quibus abundant et istis desunt, pro ejus honore et amore subministrant. Ita quod deerat inopiæ nostræ, copia vestra benigne ministrare jam cœpit, et se suppleturam in suppleendis vel restituendis [al. reficiendis] **61** Ecclesiæ nostræ tectis uberius repromisit. Sic antiquus Dei populus ad tabernaculi usum, jubente Domino per Moysen offerebat aurum, argentum et æs, bissum quoque et coccum, purpuram et hyacinthum, mulieres etiam gemmas, et inaures (*Exod. xxxv*), quibus tunc visibiliter vestimentum pontificis et tabernaculum ornarentur et ministrorum Novi Testamenti sancti mores designarentur. Quibus autem pretiosa ista deerant, pilos caprarum offerebant, quibus vela cilina fierent, ad conservandum splendorem interiorum ornamentorum, ne pulvere sordescerent, vel imbris putreficerent. Hanc formam pietatis sequetur excellentia vestra, cum ad utensilia vel sartatecta domus Dei reficienda, in quibus voluerit, vel quantum voluerit, suppedietur necessaria. Pro quibus omnibus illum expectate procul dubio retributorem, quem talium didicistis fuisse præceptorem. Vale.

EPISTOLA CXLIII.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, ROBERTO Mellentino comiti, salutem et orationum suffragia.

Libertati [liberalitati, *ms. c.*] et prudentiæ vestræ gratias referimus, quod domuum Richardum Pratelensis monasterii abbatem, virum religiosum et prudentem, prout dignus est, honeste tractatis [tractetis, *ms. c.*], et in negotiis suis, prout opus est, devote et fideliter ei assistitis [assistatis, *ms. c.*]; et insuper rogamus, ut quod bene cœpistis, meliori fine concludatis. Quod enim in revocandis monasterii sibi commissi possessionibus elaborat, professionis suæ debito coactus facit, quia ab unoquoque abbate, quando benedictionem accepturus est ab episcopo, hoc exigitur, quatenus profiteatur res monasterii sui hactenus male dispersas se recollecturum et ad usus fratrum pauperumque fideliter dispensaturum. Et in decretis Synmachi papæ cæterorumque sanctorum Patrum de distractis Ecclesiæ rebus continetur (epist. 111), ut sit danti, et accipienti, vel possidenti anathema, nec aliquo se obstaculo ante tribunal Christi muniat qui a religiosi animabus ad substantiam pauperum derelicta

* Idem decreti lib. II, tit. De alienatione et commutatione rer. Eccles.; et Gratianus in cap. 12, q. 2,

A dispergit. In Agathensi quoque concilio continetur^r ut in venditionibus quas abbates faciunt hæc forma servetur: « ut quidquid sine licentia episcopi venditum fuerit, ad potestatem episcopi revocetur ». Idem etiam de strenuitate vestra dici potest, quia divina providentia vos eidem loco defensorem præparavit, quoniam quidquid a monasterio prædicto sine vestro assensu distractum est, totum oportet ipsi monasterio restitui, et usibus fratrum quibus data sunt, integerrime restaurari. Hæc hactenus. De cætero nobilitatem vestram in hoc culpamus quod beneficium Carnotensis Ecclesiæ, quod aliis magnis magnum videtur, ita parvipenditis, ut neque quod dispersum est ab antecessore vestro revocare studeatis, neque debitum nobis servitium in aliquo impleatis. Qui enim beneficium illud occupaverunt, ita inter utrumque natant ut neque nobis serviant propter vos, neque vobis propter nos. Monemus itaque vos, ut super hoc consilium capiatis, et nobis remandatis, quia in hoc nullum est vestræ amplitudini commodum, nobis autem magnum incommodum. Valere.

EPISTOLA CXLIV.

PASCALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita obedientia fidelium orationum obsequium.

Notum facimus paternitati vestræ quod, tertio [quarto] Kal. Augusti, plures episcopi, tam Remensis quam Senonensis provinciæ, invitati a domno Richardo [al., Richardo] Albanensi episcopo legato vestro, convenimus in quoddam municipium Aurelianensis episcopatus, nomine Balgenciacum, ad faciendam absolutionem regis (epist. 141), secundum tenorem litterarum, quas super hac re miserat moderatio vestra. Convenit etiam rex et lateralis sua (epist. 13 et 28), et, secundum præceptum vestrum, tactis sacrosanctis Evangeliiis, parati fuerunt abjurare absolute omnem carnalis copulæ consuetudinem, insuper et mutuam colloctionem, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, usque ad vestram dispensationem. Sed quia in litteris vestris continebatur ut in hac absolutione consilium prudentium sibi adhiberet domnus Albanensis episcopus, totum onus consilii voluit ex arbitrio pendere pontificum. D Episcopi vero nescimus quid conjicientes, semper replicabant se debere esse hujus consilii comites et non duces. Quamvis quibusdam nostrum videretur quod prædicta absolutio ita posset, sicut prætaxata est, honeste fieri, et propter quorundam similitudines non satis rationabiliter impediri. Cum itaque res indefinita remaneret in medio, rex clamitans inculcabat se male esse tractatum, qui tamen per se et per nos adhuc pulsat ad aures paternitatis vestræ, ut secundum moderationem litterarum vestrarum, et verba quæ domno Galoni coepiscopo nostro injunxistis, causam ejus temperetis, ne contingat de eo illud Salomonis: *Qui multum emungit* [al., emure An res Ecclesiæ, etc.

gitur], *elicit sanguinem* (*Prov. xxx*). Dispensationis autem modus nulli unquam sapientum displicuit. Unde beatus Cyrillus ad Gennadium presbyterum (*epist. 171*): « Sicut enim qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante quædam exonerant, ut cætera salva permaneant, ita et nos cum non habemus salvandorum omnium negotiorum certitudinem, despiciamus ex iis quædam, ne cunctorum patiamur dispendia. » Et quia hæc suggerendo dicimus non docendo, nostræ suggestionis summa est, ut imbecillitati hominis, amodo, quantum cum salute ejus potestis, condescendatis, et terram quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo eruatis. De cætero sanctæ paternitati vestræ supplicando suggerimus, ut domnum Galonem copiscopum nostrum (*epist. 145 et 146*), de Belvacensi episcopatu, quem propter sacramentum domini Ludovici habere non potest, per manum Senonensis archiepiscopi transferre jubeatis in Parisiensem episcopatum, quem ei gratanter et devote concedunt pro vestro amore rex et regis filius. Qualiter autem in eum cleri et plebis vota convenient, dicet vobis præsentium portitor clericus Parisiensis Ecclesiæ canonicus, ut cognoscatis eum bene posse transferri, qui sedem propriam nulla ratione prævalet adipisci. Valete.

62 EPISTOLA CXLV.

Domno MANASSÆ Remorum archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.

Quoniam ego Belvacensis Ecclesiæ filiæ vestræ genuinus filius paternitatem vestram quasi innata dilectione amplector, ut omnia vestra in charitate fiant ex evangelica et apostolica institutione, qua valeo sinceritate exhortor. Unde consulendo suggerimus, et suggerendo consulimus, ut rigorem justitiæ quem nunc tandem, cum res ad portum jam pene [*al.*, plene] pervenit, erga Belvacensem Ecclesiam nescio quo impellente intendistis, consultiori moderatione remittatis, donec pax quæ inter dominum regem, et domnum Gallonem Belvacensi Ecclesiæ consecratum (*epist. 144*), aut integre solidetur, aut penitus dirumpatur. Alioquin prætæ officium prohibere videbitur, ne navis procellis circumacta vel ad optatum portum applicare valeat, vel ad aiium. Valete.

EPISTOLA CXLVI.

DAIMBERTO, Dei gratia Senonensi archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita reverentia servitium.

Notum facimus vestræ paternitati quod clerus et populus Parisiensis Ecclesiæ voto et voce domnum Galonem Belvacensi Ecclesiæ consecratum in episcopum elegerunt (*epist. 144, 145 et 260*), et ipsam electionem cum litterarum astipulatione missis ex clero idoneis personis prædicto episcopo præsentibus [*præsentantes, ms. c.*] ut pastoralementem prædictæ Ec-

^a Conditionarii alicui obligati, vetabantur admitti ad sacrum ordinem, cap. 7, dist. 54, et cap. 15,

clesiæ curam susciperet, humiliter et devote petierunt. Sed quia translationes episcoporum (*epist. 288*) necessitate urgente metropolitani auctoritate et summi pontificis dispensatione fieri oportet, nos quantum in nobis est eidem electioni assensum præbentes, paternitati vestræ suggerimus, quatenus eidem electioni astipulando, a domno papa postuletis ut prædictum episcopum per manum vestram transferri præcipiat, cum propriam sedem obtinere non valeat. Ita enim et vestrum ministerium honorificabitis [*al.*, honorabitis], et Ecclesiæ desolata solatium præbendo, eligentium et electi devotionem [*al.*, dilectionem; *ita ms. c.*] vobis arctius astringetis. Et in hoc consilium vobis damus, ne, si alio exitu res proveniat, Ecclesiæ vestræ dignitas in aliquo minuatur, et mutua charitas non tam firmo vinculo colligetur. Valete.

EPISTOLA CXLVII.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, debitam cum sinceritate obedientiam.

Quoniam patres nostri antecessores vestri in multis negotiis aliqua severitati detraxerunt (*epist. 214 et 231*), in quibus salus minime periclitabatur, ut majoribus malis amovendis operam darent, ea fiducia, flexis genibus cordis, majestati apostolicæ supplicamus, ut erga Ecclesiam Carnotensem misericordiæ viscera effundatis (*epist. 126*), et pacem diu turbatam, quæ bene olentem Ecclesiæ florem cum propectu honorum fructuum concutit et discutit, eidem Ecclesiæ reformare studeatis. Ita enim hæc res ex vestro tantum pendet arbitrio ut ex verbis illius centurionis evangelici secure sanctitati vestræ dicere possimus: *Dic tantum verbo, et sanabitur puer meus* (*Luc. vii*). Jam enim tandem crebris persuasionibus publicis et privatis precibus, multa mora, multa lima ad hoc Carnotensium clericorum corda Deo donante infleximus, quatenus apud paternitatem vestram fideliter intercedant, ut conditionarios^a de familia Carnotensis comitis, qui de legitimo conjugio nati fuerint, et regios fiscalinos, pro quibus similis perturbatio fieri posset, de privilegio quod eidem Ecclesiæ fecistis, de non admittendis conditionariis, excipiatis^b, et in eundem statum in quo erant antea privilegium, redire jubeatis [*al.*, permittatis]. Non enim hoc impedit sacramentum clericorum quod super hac re antea fecerant, quia cognoscunt, tam majores quam minores, et publice fatentur se sacramentum illud hac conditione fecisse, ut possent instituto suo et profutura adjicere, et nocitura excipere. Aliter quippe damna, scandala, perturbationes intus et foris, contentiones, iræ, rixæ, quæ omnia ista de causa orta sunt, et quotidie oriuntur (*epist. 132*), sedari non possunt. Hæc autem omnia Deo faciente cessabunt, si vigilantia vestra manentibus in sua stabilitate his qui in privilegio sunt, ea tantum quæ Ecclesia dispensari postulat, paternæ dist. 54.

^b Ut etiam vulgo natis, *epist. 126*.

provisione dispensaverit; et ea quæ cōhibenda sunt, apostolica censura cōhibuerit. Hæc omnia in propria persona putavi me posse dicere sanctitati vestræ; sed a capite autumnī ita me gravis vexavit infirmitas et debilitavit ut non tantum prolixum iter, sed nec breve adhuc valeam arripere. Unde misi vobis vice mea domnum Bernerium, monasterii Bonævalensis abbatem, boni testimonii virum, et Romanæ Ecclesiæ bene notum, qui et necessaria nostra vobis insinuet, et ea quæ ei commisimus a sanctitate vestra nobis reportet. Miserunt etiam canonici vice sua domnum Goselinum [*al.*, Guaslinum *vel* Gauslinum; *ita ms. c.*] presbyterum et concanonicum suum, qui commune votum concanonicorum suorum vobis sincera veritate denuntiet, et quod sanctitas vestra inde statuerit, eis renuntiet. Excusatos etiam volumus esse apud sanctitatem vestram decanum et cantorem a vobis invitatos, quos jam gravat ætas, et irruentium perturbationum [*al.*, perturbantium] importunitas. Valet.

EPISTOLA CXLVIII.

HILDEBERTO, *Dei gratia Cenomanensi episcopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem*

De viro illo qui prius per concubinatum cuidam adhæsit mulieri, postea vero cum eadem muliere infirmitate correpta pactum conjugale dato annulo iniit (epist. 16 et 155), hoc respondemus prudentiæ vestræ, quia ex majori parte conjugii sacramentum implevit, quod postea nisi adulterium intercessisset, lege divina et humana prohibente, solvi non potuit. Unde Augustinus in libro De bono conjugali: « Posse sane fieri nuptias ex male conjunctis, honesto postea placito consequente, manifestum est. » Idem in eodem: « Solet quæri cum masculus et femina, nec ille maritus, nec illa uxor alterius, sibi met non filiorum procreandorum, sed pro incontinentia solius concubitus causa copulantur, ea fide media ut nec ille cum altera, nec illa cum altero id faciat, utrum sint nuptiæ vocandæ? Et potest quidem fortasse non absurde hoc appellari connubium, si usque ad mortem alicujus eorum id inter eos placuerit, et prolis generationem, quamvis non ea causa conjuncti sunt, non tamen vitaverunt, ut vel, nolint sibi nasci filios vel etiam opere aliquo mala agant, nascantur. » Ambrosius ad virginitatis exhortationem: « Desponsata viro conjugis nomen accepit. Cum enim initatur conjugium, tunc conjugii nomen assumitur. Non enim defloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis. Denique cum jungitur puella, conjugium est, non cum viri admistione cognoscitur. » Isidorus Etymologiarum lib. ix, cap. 7: « Conjuges verius appellantur a prima desponsationis fide, quamvis adhuc inter eos ignoretur conjugalis concubitus. » Item Nicolaus (epist. 243) Hincmaro [*al.* Hicmaro; *al.* Igmario] episcopo: « Sufficiat secundum leges solus eorum consensus, quorum de con-

A junctionibus agitur. » Qui consensus, si solus in nuptiis forte defuerit, cætera omnia etiam cum ipso coitu frustrantur celebrata, Joanne Chrysostomo magno doctore testante, qui ait (hom. 16 in *Matth.*): « Matrimonium non facit coitus, sed voluntas. » Hinc etiam habetur in libro Constitutionum (l. fin. c. De *repud.*): « Si quis sine dotalibus instrumentis, affectione maritali uxorem duxerit, non audeat sine causa legibus cognita repudium ei mittere. » Item in libris Novellarum (novel. 22 De *nuptiis*, §. *Nuptias* et §. *Sic itaque*): « Si quis, divinis tactis Scripturis, juraverit mulieri se eam legitimam uxorem habiturum, vel si in oratorio tale sacramentum dederit, sit illa legitima uxor, quamvis nulla dos, nulla scriptura, alia interposita sit. » Quod si propter patrata utrobique adulteria dicitur eos ultra non posse conjungi, consulatur Hieronymus ad Oceanum scribens (*supra*, epist. 23): « Apud eos quod non licet feminis, æque non licet et viris, et eadem servitus pari conditione censetur. » Item: « Indignantur mariti, si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis pœnas, cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet et virtute vincere, et exemplo regere feminas. » Item (*supra*, epist. 125): « Non erit turpis neque difficilis etiam post patrata atque purgata adulteria reconciliatio conjugum; ubi per claves regni cælorum non dubitatur fieri remissio peccatorum, sed ut post viri divortium adultera revocetur, non ut post Christi consortium adultera non vocetur. » Idem super Osee: « Non est culpandus Osee propheta, si meretricem quam duxit, convertit [*al.* converterit; *infra*, epist. 188] ad pudicitiam, sed potius laudandus quod ex mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet ipse polluitur, si societur malo; sed qui malus est in bonum vertitur, si boni exempla sectetur. » Ex quo intelligimus non prophetam perdidisse pudicitiam fornicariæ copulatum, sed fornicariam assumpsisse pudicitiam quam antea non habebat. Ex his igitur et similibus sententiis colligere potest vestra prudentia inter prætaxatas personas verum fuisse connubium, et si vir alteram duxerit, vel mulier alteri nupserit, manifestum esse adulterium; si vero ex consensu reconciliati fuerint, nullum esse flagitium. Valet.

EPISTOLA CXLIX.

GULIELMO [*al.* VILLELMO], *Dei gratia Rothomagensium archiepiscopo, et cæteris diocesis Rothomagensis episcopis, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et debitæ charitatis obsequium.*

Gratias agimus justo et misericordi Deo, qui Ecclesiam suam delinquentem paterna severitate flagellat, et flagellis attritam misericorditer visitat (epist. 153, 154), ut tanquam pia mater pauem consolationis tribuat lugenti, qui flagella prius iuste

* Consensus solus perficit nuptias, vide epist. 46.

Interrogaverat delinquenti : quod in Ecclesia Luxoviensi, nunc Deo propitiante, et vestra solertia cooperante provenisse cognovimus. Quorum consilio et auxilio eliminata est de prædicta Ecclesia spurcitia ^a puerorum, nova et inaudita neophytorum hæresi, cathedram episcopalem in eadem Ecclesia usurpantium. Quod quamvis ad tempus aliqua rationabili consideratione, vel aliqua pusillanimitate sit a vobis toleratum, nunc tamen est, quantum nobis videtur, in melius commutatum. Cum et ipsos flammigeros pueros de prædicta Ecclesia ejici feceritis ^b, et virum strenuum et honestum, domnum videlicet Gulielmum Ebroicensem archidiaconum in pastorem prædictæ Ecclesiæ elegeritis. Unde multum liberalitati vestræ congratulamur, et charitati vestræ, si in hoc negotio parvitas nostræ auxilium vel consilium foret opportunum, pro viribus paratum esse pollicemur. Valete.

EPISTOLA CL.

Domno et Patri suo PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, omnem pro sua possibilitate obedientiam.

Post Idus Januarii paternitatis vestræ litteras accepi, commonefacientes me quatenus venirem ad concilium a sanctitate vestra celebrandum in Nonis Martii; a quo termino non restabant nisi septem hebdomadæ usque ad diem denominati concilii. Compensans itaque vires meas cum brevitate tanti articuli, sensi hoc opus a me nullo modo in tanta brevitate posse transigi, utpote cui non erat ad manum tanta pecunia de qua possem tanto itineri necessaria tam cito præparare; vel ea corporis sanitas, vel tam libera membrorum agilitas, quæ posset tam prolixum iter per vias arduas et ruinosas tanta velocitate perficere. Vera esse quæ dico testis est mea veritas et conscientia mea, qui duo testes non sunt producendi impune ad falsa testimonia; quorum etiam testimonio profiteor desiderantissime faciem vestram videre me velle, non in turba, neque in transitu, sed in ea tranquillitate in qua possem vestro dulciloquio aliquandiu familiariter frui, et æstus cordis mei in oculis vestris effundere, et de fonte sacri pectoris vestri ad refocillationem languentis animæ aliquid salutiferi potus in cor meum eliquare. Supportate igitur paterna discretionem absentiam meam, donec Deus donet ut suo tempore exhibere possim conspectui vestro præsentiam meam. Valete.

64 EPISTOLA CLI.

GAUFRIDO ^a, Dei gratia Belvacensium episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, sibi et gregi sibi commisso salubriter providere.

De quanta spe promissionum vestrarum cecide-

^a Stercora vocat epist. 153; ne autem neophyti episcopi fiant, vide can. sub dist. 48.

^b Vide epist. 157, ubi de Ranulfo Flammardo agitur.

^c In ora unius v. c. S. Viet. additur hoc loco manu prisca librarii; PEJORI LUPO. Jam autem

rim novi ego, noverunt et illi qui promissiones vestras mecum audierunt. Contra petitionem etenim meam et promissionem vestram, contra canonicam et apostolicam institutionem, contradicentibus majoribus et prudentioribus Ecclesiæ Beati Quintini ^d fratribus, Odonem olim fratrem, nunc vero hostem in prædicta Ecclesia, quod sine me fieri non poterat, confirmastis in abbatem. Hanc plantationem vestram poterit eradicare, qui non plantavit eam, Deus; fructum quippe primitiarum mearum, quantum in vobis est, in hoc mihi abstulistis, et vobis forsitan non satis utiliter providistis. Qui enim hoc consilium vobis dederunt, callide inter me et vos dissidium [*sic vet. codd.; antea dissidium*] fieri voluerunt. Quod qua intentione factum sit, si modo non perpendistis, forsitan aliquando perpendetis. Hoc autem factum vestrum si ad præsens corrigere non vultis aut non valetis, saltem id quod mihi inter cætera promisistis, ornamenta quæ prædictæ Ecclesiæ commendavi [*commodavi, me. c.*], mihi facite restitui, et in cella fratris Gunherii ^e custodiri, donec suo tempore cogitem quid inde velim facere. Interim autem, ubicunque sint qui prædictum invasorem non recipiunt, nihil grave, nihil intolerabile [*al. intolerandum*] super eos faciatis, vel fieri permittatis, quoniam sentientes se esse prægravatos per me et per se sedem apostolicam appellant; in cujus redundabit injuriam, si quis eis amodo aliquam intulerit violentiam. Valete.

EPISTOLA CLII.

LEODEGARIO venerabili Bituricensium archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.

Quoniam speculatores domui Israel positi sumus (*Ezech. iii*), in alto positi magis a circumstantibus et longe positus inspicimur et discutimur, quam si in loco humili positi nostræ tantum saluti et privatis utilitatibus nostris sollicitudinem nostram impendere studeremus. Unde oportet ut in omnibus dispensationibus nostris simpliciter incedamus, et scandala fratrum præ cæteris cavere procuremus. Si enim sicut Apostolus monet, *bonum nos habere oportet testimonium ab his qui foris sunt* (*1 Tim. iii*), quanto magis ab his qui domesticam conversationem nostram sciunt, et quibus voluerint revelare pudenda nostra magis quam velare, in aliquo a nobis offensi parati sunt? Quod ideo dilectioni vestræ commemoro, ut injurias domni Hugonis Maidunensis, sicut ipse dicit, hactenus neglectas, zelo dilectionis paternæ attendatis, et quod verbo vel lingua corrigi non potest, severitatis baculo feriat. Nec enim decet honestatem vestram esse oblitam qualiter vobis (sicut ipse commemorat) in omnibus necessitati-

epist. 54, mentio fit subdecani cui cognomen erat PEJORI LUPO.

^d Belvacensis scilicet, ut notatur in vet. cod.

^e al. Gunherii; fortasse ille est ad quem scribit epist. 228.

bus vestris adjutor et propugnator astiterit, qualiter de incommodis vestris sicut de suis doluerit, ne ingratum fuisse beneficiis ejus vobis forsitan sit incommodum, et aliis in exemplum. Charitate itaque suadente, excellentiam vestram moneo, ut quod hactenus erga nobilem virum minus sollicitè fecistis, de cætero diligentius implere studeatis, ne si ad majorem audientiam clamor ejus pervenerit, et famæ vestræ incurratis dispendium, et rerum vestrarum non sine corporis vestri vexatione detrimentum. Va-
lete.

EPISTOLA CLIII.

GULIELMO [al. VUILLELMO], *Dei gratia Rothomagensium archiepiscopo, et Gilberto* [al. GISLEBERTO, ita ms. c.] *Ebroicensium episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, abundare spiritu consilii et fortitudinis.*

Quoniam pro domo Dei stare, et murum pro domo Israel ponere cœpistis, sollicitudini vestræ summo opere cavendum est, ut sartago quæ fervere cœpit, ferrea fortitudine nullis ignibus cedat, sed zelus domus Dei et amor decoris ejus de die in diem in mentibus vestris et vehementius exardescat. Quod ideo sanctitati vestræ commemoro, ut quod de Luxoviensi Ecclesia bene incœpistis, meliore exitu terminare studeatis, ut caudam hostiæ cum capite immoletis (*Levit. III*). Audivimus enim et dolemus, quod stercora quæ de prædicta Dei domo vestro fuerant labore emundata, multiplicato nequam spirituum numero in eandem sint reportata, et ipsa domus graviore errore quam prius infecta. Quam domus Dei injuriam si non, ut decet, animadvertentis, si non pro persona quam portatis correxeritis, certum nobis est quia cum iste fedus et fetidus rumor apostolicas aures vel nostra vel aliena relatione percusserit, nec præterita neglecta remittentur, et hæc graviter exigentur. Ideo, dum tempus est, præmonemus dilectionem vestram, ut suo tempore libera fronte possimus famam vestram excusare, et apostolicas aures opportune pro vobis et importune pulsare. Cum enim, in ipsa infantia mundi, in Lamech carnalis bigamia sit culpata, quomodo poterit in sponsa Christi quæ est Ecclesia, laudari (*epist. 154*), quæ et sacramento et in veritate sacramenti uni debet viro desponsari? Eliminetur ergo de Luxoviensi Ecclesia Ranulfus [al. Rannulfus, *epist. 154*] Duuelmensis episcopus, ut bigamia non admittatur, eliminentur pueri ejus, ut neophytorum hæresis extirpetur. Non ignorantibus legem loquimur, sed charitative vos monemus ut vestræ consulatis honestati et Ecclesiæ utilitati. Va-
lete.

EPISTOLA CLIV.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ humilis minister, ROBERTO comiti Mellentino, per viam vitæ incedere et ab ea non recedere.*

Quoniam ad ovile nobis commissum pertinere te credimus, licet lætis pascuis abundes, nostrum tamen est aliquod sacræ admonitionis tibi pabulum ministrare, et adversus lupos invisibiles tuam dile-

ctionem præmunire. Cum enim gratiam inveneris in conspectu regis Anglorum, testantur multæ ecclesiasticæ personæ quod plus ei placere studeas quam Regi anglorum. Non [al. nec] tamen culpamus ei placere in his quæ Deo non displicent, sed si quid molitur regia potestas adversus Dominum et Christum ejus, et **65** Ecclesiam ejus, in mente habere debes quia Christi sanguine redemptus es, quia legibus Christi initiatus, per sacramenta Ecclesiæ regeneratus [renatus, ms. c.] es, et illius es liber qui pro te se servum fecit, ut libertas tua nihil se debere intelligat alicui, quo divinam offendat majestatem et Ecclesiæ minuat libertatem. Quod ideo suademus nobilitati tuæ, ut prædictum regem sanis consiliis informes, et leges ecclesiasticas a sanctis Patribus traditas et a catholicis regibus confirmatas in nullo conturbes. Quæ enim ratio, quæ lex permittit, ut Rannulfus Duuelmensis episcopus de Ecclesia alterius regni ad aliam Ecclesiam transeat (*epist. 153, 157, et 185*), et velut quadam mœchatione præsentis suæ [vestræ, ms. c.], vel filiorum suorum occupatione, Luxoviensem Ecclesiam per violentiam Anglici regis invadat? Quod facere vel tolerare, et contra legem est, et contra regem, quia non est hoc populo regimen præbere, sed discrimen augere. Quantum ergo ex tua sententia pendet ejus consilium, suade ei, ut Ecclesiam Dei, quantum in se est, liberet, nec de peccatis alienis sua multiplicet. Unde illi qui de adventu ejus ad has partes bona senserunt [al. severunt] et bona prædixerunt, velint nolint, mutent serenitatem laudis in nubilum vituperationis. Non enim ad hoc instituuntur reges, ut leges frangant; sed distortores legum gladio, si aliter corrigi non possunt, feriant. Vale.

EPISTOLA CLV.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, ODONI Aurelianensi archidiacono, salutem.*

In litteris tuis sciscitata est fraternitas tua utrum mulier prægnans de fornicatione, possit legitime nubere (*epist. 107 et 147*), ad quod principaliter ex sententia facile responderi non potest; sed quid in hujusmodi observandum sit, ex similibus ratiocinando ab his qui non plus sapiunt quam oportet, colligi potest. Qua in re ex ratione qua præditus es considerare te oportet, quia alia est medicina quæ congruit sanis ad conservandam sanitatem, alia quæ debetur ægrotis ad recuperandam sospitatem, quid secundum imperium præcipiatur sanis, quid secundum indulgentiam concedatur infirmis. Secundum imperium quidem naturale et iustitutum nulla mulier sive ex flagitio, sive ex matrimonio prægnans autelactationem sui partus debet viro carnaliter commisceri, sine qui [quibus, ms. c.] non complentur jura matrimonii. Si autem moderationem apostolicam attendamus, qua dicitur: *Unusquisque vir habeat uxorem suam propter fornicationem, et unaquæque mulier suum virum* (*I Cor. VII*), non excipimus viduam, non excipimus prægnantem, non

excipiemus fornicariam, non excipiemus incestuosam, tantum ut [ut *ab. abest aliq. v. c.*] in Domino sit, id est ut ipsum per se conjugium non sit flagitiosum aut facinorosum. Nec inde culpandus est vir, qui fornicariam duxit, sed inde laudandus quod impudicam castam fecit. Unde Hieronymus super Osee lib. 1^a. « Non est culpandus Osee propheta, si meretricem quam duxit, ad pudicitiam converterit: sed potius laudandus quod ex mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet, polluitur si societur malo; sed qui malus est in bonum vertitur, si boni exempla sectetur. » Ex quo intelligimus non prophetam perdidisse pudicitiam fornicariæ copulatum, sed fornicariam assumpsisse pudicitiam quam antea non habebat. Quod si causantur viri mulieres suas ante conjugium fuisse fornicatas, attendant et ipsi forsitan se incidisse in crimen fornicationis vel adulterii. Quod ergo vult sibi a muliere indulgeri, cur non et ipse mulieri indulgebit [*al. indulgeat*]? Unde Hieronymus ad Oceanum de morte Fabiolæ (in cap. 20, cau. 22, q. 5): « Apud nos quod non licet feminis, æque non licet viris; eadem enim servitus pari conditione tenetur. » Item Augustinus De adulterinis conjugiiis (cap. 8, caus. 22, q. 1): « Non erit turpis neque difficilis et post parata atque purgata adulteria remissio peccatorum, non ut post viri divortium adultera revocetur, sed ut post Christi consortium adultera non vocetur. » Si ergo hoc fieri licet, de ea quæ foedus conjugale violavit, cur non fieri magis liceat de ea quæ in foedus matrimonii quod nondum inierat nihil deliquit? Attendant etiam viri hujusmodi calumnias inferentes, quod dicit Augustinus in libro De verbis Domini (serm. 46; et in cap. 2. caus. 32, q. 6): « Si ducturi estis uxores, servate vos uxoribus vestris: quales vultis eas ad vos venire, tales debent vos et ipsæ invenire. Quis juvenis est, qui non velit ducere castam uxorem? et si virginem ducturus est, quis non intactam desideret? Intactam quæris? intactus esto. Puram quæris? noli esse impurus. Non enim illa potest, et tu non potes. » Ex his ergo et similibus intelligi et probari potest quia si alligatus non esses uxori, posses deliberare; sed postquam ex pari consensu alligatus es uxori, non debes quærare solutionem. Ita enim ab ipsa mundi creatione naturale [*al. origine; ita ms. c. vel conditione*] et inviolabile manet conjugii sacramentum, ut nec prævaricatio originalis illud abstulerit, nec diluvii sententia crimina diluens immutaverit. Quod ergo divina sententia sanxit, et immutabile fieri voluit, non debet humano interdicto disjungi, nisi fuerit absque contrahentium factum consensu, aut per se criminis. Quod cum evenerit, non est differendum, sed separatione sapandum. Ubi vero ista defuerint, sive sint raptores, sive excommunicati, sive quolibet alio vitio conjuges infecti, tamen hæc omnia toleranda sunt pro

A conservanda fide conjugii. Quis enim in circumcissione vel in præputio coactus est a prædicatoribus Novi Testamenti uxorem quam habuit ante baptismum, dimittere post baptismum? Nec tamen dico quod contra interdicta copulanda sint conjugia; sed si copulata sunt, propter has causas non esse disjungenda. Qui autem contra interdicta talia conjugia contraxerint, vel presbyteri qui ea consecraverint, pro inobedientia sua digna satisfactione ad arbitrium judicis sui corrigantur, ut cæteri a tali temeritate compescantur; conjugia vero nisi causa legibus cognita minime solvantur. Sicut enim sacramentum ordinationis, quamvis ab ordinatoribus ordinationem illicite usurpantibus semel acceptum, manet in ordinatis, sic sacramentum conjugii, quamvis ab inobedientibus presbyteris inpositum, manet in conjugatis, quia virtutem sacramentorum cassare non possunt prava merita usurpatorum. Semper ergo sanctitas eorum est honoranda, usurpantium vero perversitas punienda. Sic thuribula Core, quia eis ante Deum ministratum est, jubente Deo altari apposita sunt; factores vero ejus igne consumpti sunt (*Num. xvi*). Prolixitatem vitans epistolæ non fui ausus plura inserere paginæ, 66 quia nolui fraternitatem tuam rerum tibi bone notarum multitudine onerare. Potes tamen ex his paucis intelligere quid de prætaxatis sentiam, et quid aliis ad hæc interrogata respondeam. Vale.

EPISTOLA CLVI.

C Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, dilecto sibi in Christo fratri OLRICO [al., ALRICO] salutem.*

In litteris tuis continentur facinorosum quemdam cujusdam vicini sui domum succendisse, et ideo, cum satisfacere nolle, a presbytero suo excommunicatum fuisse. Qui postea cum vellet absolvi, secreto crimen suum [*al. secreta factum suum*] confessus est presbytero suo, cum nihil restituere vellet de re perdita proximo suo. Quærit ergo fraternitas tua quid mihi faciendum presbytero ejus excommunicatori videatur, cum ipse excommunicatus ecclesiam ingrediatur, utrum sit a communione publice repellendus, an aliqua dissimulatione tolerandus. Quo in negotio quædam sententiæ sibi repugnare videntur, nisi solerti discretionis [*al. nisi sollicitæ disc.*] libratione pensentur. Primo quia presbyter peccantem absolvere non potest, nisi penitentem, secundum quod beatus Augustinus scribit ad Armentarium et Paulinam (epist. 54, ad Macedon. et in c. *Si res*, caus. 14, q. 6). « Si res propter quam peccatum est, cum reddi potest, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, si tamen, ut dixi, restitui potest. » Sunt et aliæ canonicæ sententiæ (c. *Excommunicatos*, caus. 11, q. 5), sicut ipse nosti, quæ cum excommunicatis orare (*II Cor. vi*), vel cibum sumere, vel

^a Refertur in cap. 14. caus. 32, q. 1.

eis ave dicere (*II Joan.* 1), terribiliter contradicunt. Sunt et aliæ quæ contentium secreta publicare non permittunt. Unde habetur in concilio Agathensi, capitulo 8 : « Si tantum episcopus alieni se sceleris [*al.* alicujus se sceleris] conscius novit, quandiu probare non potest nihil proferat, sed cum reo ad compunctionem cordis, secretis correptionibus elaboret. Qui si correptus pertinacior fuerit, et communioni publicæ se ingesserit, ille quamdiu probari nihil potest in communionem omnium, præterquam illius qui eum [*al.* tam omnium quam illius qui eum.] reum judicat, permaneat. » In conclusione hujus sententiæ, solus excommunicator rei, a communionem ejus quem excommunicavit, excipi non præcipitur, sed excipiendo permittitur abstinere, quia exceptiones non solent esse regulæ, sed permissiones. Est et alia sententia, quæ non tantum secretam confessionem publicandam vetat, sed etiam publicanti pœnam [*al.* publicam pœnam.] irrogat. Continetur enim in concilio Carthaginensi cap. 7, cui interfuit Faustinus [*al.* Fautinus, in cap. 3. caus. 6, q. 2.] Romæ Ecclesiæ legatus : « Placuit ut si quando dicit episcopus aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet episcopus ad suam infuriam pertinere quod sibi soli non creditur, et si scrupulo propriæ conscientiæ dicit se ei velle communicare, quandiu excommunicato non communicaverit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis, ut magis caveat episcopus, ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest. » Unde Augustinus ad Vincentium (epist. 48, in cap. 10, *Quam magnum*, caus. 23, q. 4) : « Facta nocentium quæ innocentibus demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non inquinant quemquam, si propter innocentes etiam cognita sustinentur; non enim propter malos deserendi sunt boni, sed propter bonos tolerandi sunt mali, sicut toleraverunt prophetæ, contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant, sicut ipse Dominus nocentem Judam usque ad condignum ejus exitium toleravit, et cum sacramentum cum innocentibus communicare permisit, sicut toleraverunt apostoli eos qui per invidiam, quod ipsius diaboli vitium est [*al.* quod ipsius diaboli merum est], Christum annuntiabant. » Ne istæ ergo sententiæ dissonare videantur, sic modificandæ sunt, ut quæ de vitanda malorum communionem loquuntur, de illis tantum nocentibus intelligantur, quorum facinora aut ita nota sunt ut probationem non egeant, aut quæ confessione evidenti manifesta sunt, aut judiciario ordine publicata, aut sufficientibus testimoniis comprobata. Unde etiam Augustinus De unico baptismo lib. 11 : « Sane si judex es, si judicandi potestatem accepisti ex ecclesiastica regula [*al.* ex evang. regula; *al.* ex apostolica reg.] si apud te reus accusatur; si veris documentis testibusque convin-

ditur, coerce, corrippe, excommunica. » Idem in sermone De verbis Evangelii (c. 8. caus. 23. q. 4). « A malis corde semper disjungimini, ad tempus caute corpore copulamini. » Idem de eodem (serm. 18, *De ver. Domini*) : « Recedite, exite inde, et immundum ne tetigeritis; sed contactu cordis non corporis; displicuit tibi quod quis [quisque, *ms. c.*] peccavit, non tetigisti immundum, redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exegit, congruam, et quæ unitatem non violet, disciplinam, existi inde. » Possemus in hunc modum plura [*al.* multa] colligere, sed ex iis et similibus intelligere potest dilectio tua, quia peccantem peccata sua secreto contentem non debemus nostra communionem corporaliter separare, nec contactu cordis ejus pravitati communicare. Hoc tenore utramque sententiam servabimus, et illam qua præcipimur excommunicatis non communicare, et illam qua jubemur contentium crimina non propalare. Debent tamen presbyteri, non designatis personis, plebibus prædicare, taliter excommunicatos ante tribunal Judicis cuncta cernentis esse damnatos, qui contra præceptum Dei proximo nocuerunt et rem ejus insatiabili cupiditate in suos usus transtulerunt, aut diabolica malignitate de medio abstulerunt. Sic Dominus discipulis dicens : *Unus ex vobis diabolus est* (*Joan.* vi), non designata persona, Judam tetexcommunicatum prædicebat, et tamen eum a communione sua suorumque minime sequestrabat. Cum igitur vita Domini Jesu disciplina sit morum, *perfectus erit quisque dicente Domino, si sit, sicut magister ejus* (*Luc.* vi). Hæc de proposita quæstione sentio, sic ista quærentibus ex ratione et auctoritate respondeo. Vale.

EPISTOLA CLVII.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, debitum cum omni subjectione famulatum.

Cum status Ecclesiæ pene ubique terrarum ruinas lamentabiles patiat, quisque dilector domus Dei, deshonestationes ejusdem domus quanto vicinius sentit, tanto uberius plangit, quoniam et ignis viciniora comburit. Quod idcirco majestati vestræ prælibavimus, quoniam cum in aliis locis unusquisque domus Dei prostitutor malitiam suam aliquo velamine tegere molitur, in terra Northmannorum ita manifeste prostituta est Ecclesia ut de ea illud propheticum dici possit : *Peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt* (*Isa.* iii). Quod in Ecclesia Luxoviensi paternitas vestra poterit agnoscere, quam jam per plures annos Ranulfus 67 agnomine (*al.* cognomine) Flammardus, Dunelmensis episcopus inaudito invasionis genere occupavit *, qui duos filios suos vix duodennes accepto pastorali baculo a comite Northmannorum prædictæ Ecclesiæ intrudi fecit, ea conditione ut si primogenitus moreretur, Judaico more in episcopa-

* Hujus meminit ep. 153 et 154, in qua hos pueros vocat flammigeros.

tum alter alteri subrogaretur [*Gratian*, caus. 8, q. 1]. Quod cum partim dolentibus partim deridentibus plurimis diu perpessa esset Ecclesia, monitu quorundam religiosorum graviter redargui solo charitatis intuitu Rothomagensem archiepiscopum, ad cujus diocesim pertinet prætaxata Ecclesia (epist. 149 et 153), quod ex adverso non staret, quod pro domo Israel murum non opponeret. Hoc idem feci aliis episcopis ejusdem metropolitani suffraganeis. Tandem cum comes terræ illius periculo amittendi principatus sui urgeretur, quasi pœnitentia ductus, monente Ebroicensi episcopo cum metropolitano suo, præcepit ut prædictus Dunelmensis episcopus de Ecclesia cum sua sobole ejiceretur et episcopus ibi canonice eligeretur. Oblatum est igitur prædictæ Ecclesiæ, ut secundum morem ecclesiasticum episcopum sibi eligerent; qui communicato cum episcopis consilio elegerunt virum strenuum Gulielmum Ebroicensem archidiaconum, quem etiam a metropolitano suo postulaverunt sibi ordinari episcopum. Sed cum subauditum esset quod metropolitanus ab officio episcopali suspensus esset, prædictus archidiaconus, quia familiaris meus erat, et nihil adversus canones sciens præsumere volebat, ad me veniens mecum deliberavit, utrum cum hoc scrupulo posset a metropolitano suo sacram ordinationem suscipere, vel a suffraganeis quibus auctoritas metropolitana solet ista præcipere. In qua deliberatione cum mihi occurreret illud apostoli: *Omne quod non est ex fide, peccatum est* (Rom. xiv); et illud Augustini: « Quia consecratio magis constat in fide, et devotione benedictionem poscentis, quam in merito benedictionem dantis » prædicto fratri consilium dedi (epist. 73), ut tantum sacramentum nulla cum disceptatione susciperet, sed apostolicam sedem aut per se, aut per legatos suos consulere, et rem, quantum nobis videbatur, bene inceptam auctoritate apostolica perficeret. Videns itaque Dunelmensis episcopus consecrationem differri, aliud tergiversationis genus arripuit, et prædictum episcopatum cuidam clerico suo a comite Northmannorum datum esse asseruit. Unde ille clericus ad sedem metropolitanam vocatus est, ut proferret si quid juris se habere in episcopatu consideret; qui nulla ratione potuit asserere, quod electionem cleri aut consensum plebis habuisset, aut etiam donum comitis, quod plus obesse quam prodesse debuerat, accepisset. Consilio itaque nostro et quorundam comprovincialium suorum majestatis vestræ præsentiam adiit, accepturus aut justum pro ratione iudicium, aut necessarium pro dispensatione consilium. Ausu igitur familiaritatis filialis suggero sanctitati vestræ, quatenus apud majestatem vestram gaudeat se invenisse paternum suffragium, quæ nulli consuevit ad se confugiendi denegare medicinale remedium. Vale.

EPISTOLA CLVIII.

HUGONI, *Dei gratia Lugdunensis Ecclesiæ primæ se-*

dis episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.

Quia Deo annuente sategimus cum rege Francorum, et filio ejus rege designato, ut jam displiceat eis incestum conjugium, quod est inter Constantiam filiam prædicti regis et comitem Trecassinum, fulti, auctoritate legum et adjutorio bonorum, cupiunt hujus conjugii maturare divortium. Dum ergo hæc voluntas ita fervens est [*quidam codd. ita recens est*], eorum instinctu moneo et rogo paternitatem vestram, ut commonitorias litteras mittatis archiepiscopis et episcopis ad curiam quæ habenda est in Natale Domini Suessionis, quatenus a rege ipso audiant computationem genealogiæ^a, quam ipse, sicut dicit, paratus est jurejurando approbare, et idoneis testibus confirmare. Et quia hæc genealogia ab Arvernensibus multoties est vobis computata, obnixè precantur, ut eandem computationem litteris aperte signatis per præsentium portitorem episcopis ad curiam transmittatis, et rei veritatem litterarum testimonio manifestiorem faciatis. Nec enim decens est ut tantæ nobilitatis sanguis tam publico incestu [*al. incesto*] diutius polluat, et ad similem incestum perpetrandum ferali exemplo carnalium voluntas animetur. Consulo itaque ut filius et familiaris, ut qui importune instare deberetis [*al. debetis*], nunc opportune, quantum in vobis est, malagma vulneri superponere minime differatis. Valete.

EPISTOLA CLIX.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, per mare nujus mundi prospere navigare, et post superata naufragia navem in tuto collocare.

Quoniam judicia Romanæ Ecclesiæ a nemine foris retractari posse, eadem Romana Ecclesia docente didicimus (c. *Patet*; c. *Nemo*; c. *Ipsi*; c. *Cuncta*; caus. 9, q. 3), si qui aliquando se prægravatos ipsius Ecclesiæ auctoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Ægyptum propter auxilium, sed ab ipsa ad ipsam confugiant, et inde expetant levamen, unde se conqueruntur accepisse gravamen, quia quæ aliquando corripit paternæ severitate, eadem frequenter colligit maternæ pietate. Quod ideo prælibavimus beatitudini vestræ, ut causam Fossatensium monachorum patienter audiat, et quantum salva apostolica reverentia fieri potest, anxietatem eorum misericorditer relevis. Conqueruntur enim se in concilio Turonensi fuisse prægravatos quoniam ad suggestionem comitis Andegavensis dicunt fuisse subreptum domno papæ Urbano monasterium Sancti Mauri, situm in patria Andegavensi, quod sub jure Fossatensis monasterii antea per trecentos aut eo amplius annos exstiterat, de ejusdem monasterii jure auferret, et ordinato ibi abbate liberum esse constitueret. Quod et factum est Fossatensibus monachis jus suum reclamantibus, et multis qui concilio intererant, aliter sentienti-

^a Ita v. c. ut etiam paulo post, male, antea, *copulationem gen.*

bus, cum viderent privilegium quo nitebantur Fos-
satenses monachi de manibus 68 eorum ab Ande-
gavensibus fuisse ereptum, et in plures partes fuisse
conscissum. Adhibitis ergo multorum intercessionibus
supplicanti prædicti monachi, ut eorum negotium
a majestate vestra legitima discussione retractetur,
et vel misericordia flectente, vel justitia dic-
tante terminetur. Vale.

EPISTOLA CLX.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, O. [Odoni] Gemetensis [in aliquot v. c. Gemeticensis] monasterii abbati, paternæ dilectionis visceribus abundare.*

Hæc ovis gregis vobis commissi derelicto grege
suo luporum morsibus patens miserabiliter per hu-
jus mundi deserta vagatur, et multa ex ejusdem
mundi conversatione bella perpetitur, in tantum ut
pene usque ad contemptum sui ordinis et monastici
habitus venire cogatur. Hæc itaque jam panem de-
siderans filiorum, sicut voto, sic voce dicit: *Vadam
ad Patrem meum (Luc. xv)*, sed clausa se dicit inve-
nisse paterna viscera, ut nec inter filios recipi pos-
sit, nec inter mercenarios. Novit autem fraternitas
vestra, quia quicumque pastoris nomen habet, imi-
tando summum pastorem, pastoris officium implere
debet, qui oves quæsivit errantes, invenit perditas,
curavit languidas, sanavit morbidas, lætatur de con-
versis, qui dolere non admonet de aversis. Non equi-
dem ista dicendo vos docemus, sed commemorando
per ipsa viscera charitatis, quibus nos invicem dili-
gere debemus, vos monemus et rogamus, ut hunc
fratrem revertentem (epist. 57), de longinqua regione
dissimilitudinis paterne suscipiatis, et cum satisfac-
tione quæ ejus excessibus debetur, intra ovile a
quo aberraverat colligatis. Vale.

EPISTOLA CLXI.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, RADULFO Remensis Ecclesiæ præposito, et ODOLRICO bonæ spei fratri, salutem.*

De viro qui cum muliere, cujus nuptiæ interdictæ
non erant, pactum iniit conjugale, postea vero ad al-
terius nuptias transiit (epist. 167), hoc sentio, quia
sacramentum nuptiarum, quod cum perjurio et pacti
conjugalis violatione usurpatum est, aut esse irri-
tum, aut manere ad iudicium. Si irritum est, ad
prius pactum constat esse redeundum; si autem
manet ad iudicium, cessare debent opera nuptiarum.
Quod si neutrum fecerit, semper juris pervasor erit
alieni. Qui enim juramento pactum conjugale firma-
vit, ex majori parte sacramentum conjugale imple-
vit. Unde et beatam Domini matrem, quæ cum sancto
Joseph pactum conjugale inierat, angelus con-
jugem Joseph appellat: *Noli timere accipere Mariam
conjugem tuam (Matth. 1)*; quam nondum traduxer-
at, nec aliquando carnali commistione cogniturus
erat. Super qua re multa Patrum dedimus testimo-

^a Epist. 135 et epist. 170. Item c. *Disciplina*, et
c. *Sunt namque*, dist. 45.

^b Vide cap. 27, *Novimus extra*, De ver. signif.

nia in epistola Hildeberto Cenomanensi episcopo
missa (epist. 148). Est autem canónica sententia
quia « quod contra leges præsumitur, per leges dis-
solvitur meretur, » veluti si quis contra decreta sa-
cerdotii sacramentum sibi usurpet, aut est omnino
per leges deponendus, aut a ministerio altaris sus-
pendendus. Quibus auctoritatibus et rationibus li-
quet quia non debet præponderare quod illicite et
cum injuria proximi præsumptum est, sed id quod
legitime et honeste consensu contrahentium prius
confæderatum est, quamvis si alterum præpondera-
ret, cum utrobique crimen sit, periculose tamen se-
cundum Scripturas, illa admittitur compensatio,
quæ crimen crimine defendit (S. August. in cap. *Quod
ait*, dist. 14). Nec enim in Scriptura sacra lauda-
tur, quod Lot voluit Sodomitis filias suas prosti-
tuere (*Gen. xix*), ut ea compensatione compesce-
rentur a sua turpitudine. Si ergo aliqua compensa-
tio in talibus admittenda est, ea est præferenda quæ
justa severitate saluti proximorum consulit, non ea
quæ simulata indulgentia latiore viam ad patranda
perjuria, ad committenda scelera lubricis pandit ^a.
Tutius enim est unius juris alieni pervasoris vol-
untati non parcere quam multos falsæ misericor-
diæ exemplo in discrimen adducere. Præterea de
sacramentis minoribus ad majora nisi ordinabiliter
transiri non oportet, quia desponsata alteri, alteri
nubere non debet; sicut conjugatus nisi a con-
jugio solutus, consecrari presbyter, aut monachus
ordinari non potest; et in hunc modum plurima.

C Vale

EPISTOLA CLXII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, JOANNI eadem gratia Aurelianensi episcopo, salutem.*

De presbytero qui in statua feminea sacramenta
ecclesiastica profanavit, breviter respondeo, quia
ut sacrilegus et idololatra judicandus est. Quam si
tractare vultis secundum censuram canonicam, opor-
tet ut adhibitis vobis aliis quinque episcopis, publice
detractis sacerdotalibus indumentis per singulos
eum gradus deponatis ^b, et depositum perpetuo car-
cere damnetis, aut in æternum exsilium detrudatis.
Quod si id facere vobis fuerit difficile, tamen ab
omni honore clericali eum suspendite, et cætera quæ
supra dicta sunt ad cæterorum correctionem [*al.*
correctionem] in persona ejus perficite. Quod vero
merito sacrilegii sui deponendus sit, testatur decre-
talis sententia, qua dicitur ^c: « Privilegium mere-
tur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. »
Quod vero a conspectu eorum qui scelus ejus co-
gnoverunt removendus sit, ne fœda facti memoria
simplicium mentes perturbet, hinc probari potest:
quod pecus innocens quod a bestialibus hominibus
ascendebatur, secundum legem (*Lev. xix*) occidi ju-
bebatur (August., q. 74, ad c. xx *Levit.*), non pro-
pter crimen subacti pecoris, sed propter abolendam

^c Al. *quæ dicit*, cau. *Posteaquam*, cap. 25, q. 2,
et c. ubi ista 8, dist. 74.

memoriam tam execrabilis fœditatis. Quanto magis ergo ab oculis innociorum removendus est quem nulla defendit innocentia, nulla excusat ignorantia. Ut ergo ad summam veniam, hoc inauditum sacrilegium prudentia vestra tanta severitate coereat ut omnes qui audierint, a tam execrabili abusione removeat. Sicut enim crimen est inauditum, sic, si necesse sit, inaudita pœna est corrigendum, quia, secundum beatum Augustinum, nova genera morborum cogunt nos invenire nova genera curationum (epist. 288). Vale.

EPISTOLA CLXIII.

Ivo, *Dei gratia Ecclesiæ Carnotensis minister, GAURRIDO Vindocinensis monasterii abbati, in omnibus libram tenere iustitiæ.*

De monacho illo quem juramento constrinxisti, ne ultra illam administraret **69** obedientiam quam aliquandiu sibi usurpaverat per inobedientiam, consilium meum est ut ulterius eam non habeat, quod et illi esset criminis et cæteris fratribus ruinosum. Cum enim juramentum comites habeat iustitiam et veritatem (*Jer. iv*), si justum fuit, quamvis contra ordinem præsumptum quod juravit (ex S. Hieronymo, epist. 105), oportet ut sit et verum. Testatur enim Apostolus juramentum rem esse immobilem (*Hebr. vi*), per quod dicit Deum hæredibus Novi Testamenti immobilitatem sui pronuntiasse consilii. Præterea ad propriam redundaret infamiam, si palliata obedientia perjuranti tuam adhiberes conniventiam. Plura de his dicere possemus, quæ silentio præterimus, quia ignota tibi esse non credimus. Vale.

EPISTOLA CLXIV.

Ivo, *Dei gratia Ecclesiæ Carnotensis minister, GAURRIDO sanctæ solitudinis cultori, irretortis oculis in anteriora se extendere.*

Quam delectabilis, quam necessaria servis Dei sit quies mentis cum quiete corporis, credo, tam scientia quam experientia, didicit sancta fraternitas tua. Aliter enim mens discurrentium rumusculis et dissidentium obtreccionibus patens, perturbatas aut saucias habet orationes, nec se potest quantocunque suo conamine in unitatem colligere, donec Dominus in navi dormiens tantis fluctibus circumacta intenso clamore suscitetur, quo increpante redeat desiderata tranquillitas (*Marc. iv*). Unde oportet ut sancta fraternitas tua ab auditu auris et ab auditu cordis verba eorum repellat, qui sub specie diligentium et consulentium virus infundunt decipientium et perimentium. Quod ideo prælibavi fraternitati tuæ, quia nuper oblatae sunt mihi a quibusdam monachis Blesensibus quædam litteræ a te Mauricio abbati directæ, quas vix possum credere a te fuisse dictatas, cum non tranquillo spiritu, sed perturbato dictatæ esse videntur, et quasi ferro excusso de manubrio indiscretis ictibus, non lignum cædere, sed fratrem occidere (*Deut. xv*). Videntur etiam non

A nihil redolere vanitatis et ambitionis, quasi cum amore relictam abbatiam teneris, et cum dolore amiseris (epist. 208). Dicis enim in litteris illis, si tamen tuæ sunt, prædictum Mauricium, utcunque loco tuo positum, impulsu malorum te esse ejectum, vilissimumque omnium factum, et ab iniquis eum tibi superinductum. Contra quem etiam minaciter loqueris, si in aliquo eum tuæ voluntati contraire perspexeris. Si hæc verba tua sunt, longe extra te factus es. Non congruunt proposito tuo, non congruunt gestis tuis, qui in manu Romanæ Ecclesiæ legati nullo te cogente [*q. nullo tunc cog.*], imo ipso legato dissuadente, abbatiam dimisisti, et in electione ipsius Mauricii primam vocem dedisti. Redi ergo, dilectissime, ad cor tuum, et ne plus credas adulatori tuo, imo perturbatori tuo de te quam tibi quia plus aliquando corrigunt nos inimici reprehendentes quam amici fallaciter blandientes juvant. Nosti enim quia dicit sermo apostolicus: *Pacem sequimini, sine qua nemo videbit Deum* (*Hebr. xii*). Pacem ergo nulla tibi auferat præteritarum injuriarum recordatio. Nec tibi dolendum vel condolendum esse credas, quod de naufragio nudus evasisti, sed illis potius condole quos adhuc vides in alto periclitari. Talem te hactenus intelleximus, talem te adhuc æstimamus, nisi simplicitatem tuam perturbatorum duplicitas moveat, et a tranquillitate mentis expellat. De cætero ergo si quid in abbate, si quid in subjectis corrigendum cognoveris, mitioribus verbis fraterne admone, ut ædificationi studere videaris, non vindictæ. Si autem te non audierint, antequam aliqua dissentio oriatur, rem perperam factam ad notitiam nostram perferre stude, ut pacem monasteriis necessariam studeamus talibus monitionibus imponere. Vale.

EPISTOLA CLXV.

SANSONI, *Dei gratia Wigornensis [Vingornensis, ms. c.] Ecclesiæ episcopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, bene valere et in extremis maris habitare.*

Quamvis ad præsens lateres oculos meos, non tamen latebas animam meam, quia bonum odorem tui nominis de transmarinis partibus olfaciebam, et olfactum [*duo v. c. olefactum*] intime diligebam. Ad ultimum nuntiavit oculus, sensit manus, quod per auditum prius senserat cordis odoratus. Et ita sensibus intus bene nuntiantibus expertus sum tuam in me non tepuisse charitatem, quamvis mutuum ad plenum non habuissemus inter nos colloctionem. Prævenit itaque liberalitas tua tarditatem meam [tuam], mittendo calceamenta evangelica a quo munere erga me dilectionem tuam demonstrasti, et ad injunctum mihi officium diligentius exsequendum monuisti. Quod ergo ipse monuisti, remigantes per hoc mare spatiosum et undosum porrigamus nobis invicem mutuas orationum manus, quatenus et prospere navigemus, et in optato salutis portu

* *Al.* calceamenta sandalia apostolicis digna pedibus appellat epist. 207.

naves nostro regimini commissas collocare valeamus. Hoc tuæ dilectioni pro parvitate nostra promittimus; hoc e converso a tua devotione requirimus, nec ulla diligentium corda disjungat localis remotio, quos fraternæ dilectionis conglutinat affectio. Plura scriberem, sed verbis nisi necessariis nolo aures onerare prudentis. Vale.

EPISTOLA CLXVI.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister*, Humbaldo, *eadem gratia Autissiodorensis Ecclesiæ episcopo, salutem.*

Noverit dilectio vestra præterita æstate, cum Iohannes Bruno Signinus episcopus (epist. 167) apostolica legatione fungeretur, Hugonem Album præsentiam ejus adisse, et qualiter Pontius nepos Trecensis episcopi filiam suam nomine Mathildem Galeranno camerario regis prius a parentibus traditam renitentem et flentem in conjugium sibi usurpaverit, sibi indicasse. Sed qui utraque persona absens erat, injunctum est a prætaxato legato Parisiensi episcopo, ut utramque partem die competenti ad causam vocaret, et auditis utriusque partis rationibus controversiam quæ erat inter Pontium et prædictam Mathildem prudentium virorum consilio et judicio terminaret. Reversus itaque Parisiensis episcopus diem et locum Pontio et Mathildi constituit, 70 me et quosdam coepiscopos suos ad discutiendam et terminandam hanc rem [causam] charitative invitavit. Convenerunt itaque Parisium die constituto ad causam accusatores et accusatus, testes et iudices. Quæsitum est a prætaxato Mathilde, quare conjugium Pontii refutaret. Quæ breviter respondit, quod non esset ei legitime juncta, quoniam prius esset Galeranno a parentibus tradita (epist. 247), et huic contradicens pro posse suo et flens, nolente matre, copulata. Cum ergo oblatum esset Pontio, ut ad objecta responderet, quærens quædam diverticula, nihil ad objecta respondit, sed a conventu, cui se præsentaverat, non satis apte recessit? Mandatum est ei itaque semel et sæpius, ut vel ad objecta responderet, vel iudicium audire non differret. Cum ergo ita a iudicio declinaret, iudicatum est ei ex apostolico decreto; quod dilationem sententiæ ex absentia lucrari non deberet exinde prolatis ex legum et canonum auctoritate sententiis (cap. *Decernimus*, caus. 39, q. 9), quia si testes mulieris, adversus Pontium agentis, datis sacramentis probare possent quod mulier objecerat, a conjugio Pontii libera esset, et cui vellet in Christo nubere posset. Iterum mandatum est Pontio, ut ad audiendum hæc sacramenta veniret, aut si quid legitime personis testificantium, vel dictis eorum obijcere posset, objiceret. Quod cum ut cætera simpliciter vel duplicitate [al., vel calliditate] sua subterfugeret, a decem viris vel eo amplius data et accepta sunt sacramenta, quibus probatum est, et mulierem prius a parentibus alteri fuisse traditam

* In hanc rem cap. *Desponsatas* et c. *Atho*, caus. 27, q. 2.

A et Pontio sine sua voluntate copulatam. Negotio itaque diligenter pertractato et judiciario ordine terminato, judicavimus mulieri quod esset libera a Pontii, ut non dicam conjugio, sed contubernio, et quia nubere posset cui vellet in Domino. Hæc scripsimus sanctitati vestræ, quia prædictam mulierem quidam parochianus vester vult habere in conjugem, ne de præteritis nuptiis aliquid apud vos generetur scandalum, vel presentibus aliquid ponatur offendiculum. Valet, et ex mutua dilectione parvitas meæ [nostræ] memor estote.

EPISTOLA CLXVII.

HILDEBERTO, *Dei gratia Cenomanensi episcopo*, Ivo, *eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem.*

B Quidam parochianus vester vulgari nomine Petitus de Rupibus [ita omnes v. c.; antea. Petrus], nuper causa orationis ad Ecclesiam nostram veniens petivit colloquium nostrum. Qui inter cætera retulit nobis quod filiam suam cuidam alteri parochiano vestro de municipio quod Pontiacum dicitur, conjugali fœdere tradidit, et ille eam se ducturum in uxorem tempore sibi constituto absolute juraverit. Nunc vero aliam duxit uxorem contra pactum conjugale, quod legitime cum alia muliere prius inierat. Legitima enim sunt fœdera nuptiarum inter eas personas quarum nuptiæ interdictæ non sunt, cum filia familias a voluntate patris non dissentit: Hæc fœdera solvi et divinæ leges prohibent et humanæ. Et si mulier ad alium virum transire voluerit dicit canonica sententia, quia mulierem alii [al. alteri] desponsatam, alteri non licet habere in conjugium. E converso: si vir aliam vult inire conjugium, legitur in lege Novellarum (nov. 22, *De nupt.*, et in cap. 9, caus. 30, q. 5): « Si quis divinis tactis Scripturis mulieri juraverit se eam legitimam uxorem habiturum, vel in oratorio tale sacramentum dederit, sit illa legitima uxor, quamvis nulla dos, nulla scriptura interposita sit. » Qui aliter facit, contra leges sapit: et secundum decretum apostolicum (cap. *Vides*, dist. 10): « Quod contra leges præsumitur, per leges dissolvi meretur. » Sic enim cum præterita æstate Signinus episcopus (epist. 166), apostolicæ sedis legatus apud nos esset, et similis causa ad nostras aures delata esset, prolatis legibus iustum esse judicavimus et legitimum. Hæc scripsi dilectioni vestræ rogatus a prætaxato milite, ut pro eo apud vos interdicerem [intercederem], quamvis ei non esse necessarium persuadere satagerem. Bene enim sentimus de religione vestra, quia, ubi eluxerit vobis vera et justa sententia, non declinabitis a via regia. Vale.

EPISTOLA CLXVIII.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo*, Ivo, *eadem Dei gratia Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.*

Quoniam in quibusdam negotiis aliqua dubia vel

b Confer epist. 161 et can. *Quicumque*, can. *Conjugali*, et can. *Duobus modis*, caus. 27, q. 2.

difficilia occurrunt (epist. 169 et 170), debemus invicem manus auxilii vel munus consilii porrigere, seriem cujusdam causæ quæ præterita ætate apud nos emersit, et adhuc serpit, congruum duxi paternitati vestræ significare [*al.* notificare], cui hæc causa principaliter litteris apostolicis terminanda committitur, ut et vobis, et nobis, cui secundo loco committitur, bene provideatis, quatenus nec obedientiam apostolicam contemnamus, nec aliquem injuste prægravemus. Erat enim quidam fundus in parochia nostra, cujus partem habebat quidam miles, et in ea domum suam separatim, et alius aliam, et in ea domum suam similiter separatim, pro hujus fundi tuitione, utriusque servabant vicecomiti Carnotensi. Hanc vero tuitionem cum servitio dedit vicecomes (Hugo in epist. 169 et 175) cuidam militi suo in beneficium, domino videlicet Curvævillæ, post non multum temporis emit comes Rotrocus partem illius fundi quæ allodium erat, comportavit ibi aggerem, et fecit munitionem. Quod audiens vicecomes quia Hierusalem iturus erat, et dominus Curvævillæ, clamorem fecerunt in auribus Ecclesiæ, ut justitia eis fieret, quæ debebatur Hierosolymitanis et paci (epist. 169 et 173). Constitutus est dies utrique parti ad agendam causam. Cum convenissent, objectum est a vicecomite comiti Rotroco quod injuste et contra pacem ædificaret munitionem in fundo tuitionis suæ. Quo audito responsum est pro Rotroco quod fundus minime pertineret ad tuitionem vicecomitis, sed potius ad tuitionem Rotroci comitis. Quæ altercatio cum aliquandiu durasset; præcipimus judicium fieri; judicatumque est quia hæc causa sine monomachia terminari non poterat, et judicium sanguinis nobis agitare non licebat (epist. 247), ut utraque pars irent [*quidam* iret] in curiam comitissæ, ad quam talia judicia pertinebant, et de cujus feudo [*al.* feodo] ista tenebant. Sicut judicatum erat, venerunt utrique in curiam comitissæ, et actionibus utrinque ventilatis nescio quibus de causis vicecomes a causa cecidit. Postea coeperunt Ivo dominus Curvævillæ, qui hoc beneficium se assererat habere a vicecomite, et 71 comes Rotrocus adversum se guerram facere (epist. 20), et alter alterius bona diripere. Et sicut varius est eventus belli, quadam die, cum prædictus Ivo procederet armata manu ad nescio quæ negotia sua agenda, captus est a militibus Rotroci, et incarceratus. Præcipitur itaque vobis et nobis ex clamore Hugonis vicecomitis ab apostolica sede, ut pro debito officii nostri, Guidoni fraternalium rerum custodi et Ivoni capto justitiam faciamus. Perlectis ergo litteris apostolicis, diligenter notate verba, et secundum ordinem rei gestæ et tenorem litterarum apostolicarum provideate vobis quo ordine causa sit agenda, utrum statim sit Rotrocus excommunicandus, an ad judicium invitandus. Quia quo ordine præcedet [*al.* præceperit] et in actione causæ et in executione

A justitiæ nobis prælata sublimitas eo sequetur pro posse subjecta nostra humilitas. Et si ad præcæna non eluxerit vobis certa sententia, his qui in litteris nominati sunt locum et diem competentem constituite, et accusatores et accusatum ad eundem locum invitate, ut præsentialiter audita et cognita veritate plenius possitis justitiæ satisfacere. Quod ex his vobis melius visum fuerit, parvitati meæ rescribite. Valet.

EPISTOLA CLXIX.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Galloni [*al.* GUALONI] eadem gratia Parisiorum episcopo, salutem.

Cum Rotrocus comes munitionem ædificaret [*al.* faceret] in quodam fundo parochiæ nostræ, quem B sui juris et suæ tuitionis esse defendit (epist. 168 et 170), vicecomes vero Carnotensis, et Ivo Curvævillæ dominus ad jus suum pertinere contendit, suggestum est domno papæ, sicut forsitan audistis ad Hugone vicecomite Hierosolymum tendente, quatenus super hac injuria justitiam faceret, et rem Hierosolymitani secundum sua statuta defenderet (epist. 173). Cujus rei veritatem papa ignorans scripsit nobis quatuor, Senonensi archiepiscopo, Carnotensi, Parisiensi, Aurelianensi episcopis, quatenus pro debito officii nostri justitiam faciamus tam de fundi invasione quam de Ivonis captione. Acceptis igitur litteris istis importune exigunt a me Guido fraternalium rerum custos, et dominus Curvævillæ quatenus prædictum Rotrocom [*al.* Retrochum, et C etiam in seq.] sine audientia, sine judicio excommunicem, cum ipse Rotrocus paratum se dicat, ut ad audientiam domni metropolitani, vel nostram, vel comprovincialium episcoporum, congruo tempore et loco veniat, et secundum justum judicium de objectis satisfaciatur. Ego itaque servato legum tramite, nolo quemquam more sicariorum sine audientia punire, nolo Satanæ tradere, donec vel audientiam subterfugiat, vel judicium contumaciter respuat. Consulatur super hoc Evangelium, consulantur leges divinæ et humanæ, si de re in contentione posita aliter aliqua lex fieri jusserit, postposita mea sententia libenter cedam alienæ. Nec aliter puto domnum papam intellexisse, ubi præcepit nos pro debito officii nostri prædictis petitoribus justitiam facere. Hoc tonitruo [*al.* tonitru] circumstrepente, quamvis non essem dubius de veritate scripsi tamen metropolitano, ad quem jam litteræ apostolicæ venerant, ut diligenter inspectis litteris apostolicis, et intellecta rerum gestarum veritate, quam ei conscripseram, consilium mihi daret, utrum prædictum Rotrocom deberem sine audientia excommunicare, an ad judicium vocare. Ipse vero nescio quo instinctu, quo intellectu, rescripsit mihi ut litteris apostolicis obedirem, et Rotrocom excommunicarem. Nec tamen determinavit juxta inquisitionem meam, utrum hoc facere deberem cum audientia.

* Vide canones cau. 3, q. 9.

Litteris itaque vestris petimus muniri sententiam nostram, si justa est, aut removeri, si justa non est. Addimus etiam petitioni nostræ si necesse fuerit, quatenus, si fraterne invitati fueritis, præsentiam vestram nobis exhibeatis, et quod faciendum erit nobiscum faciatis. Valet. Ut melius eas intelligatis exemplar litterarum apostolicarum transmisi vobis.

EPISTOLA CLXX.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, plenum debitæ subjectionis obsequium.*

De parochiano vestro qui maritum cujusdam mulieris interfecit, et postea uxorem interfecti in uxorem duxit, hoc respondemus excellentiæ vestræ quia, si mulier conscientiam suam purgare potest de morte mariti, vir vero, sicut dicitis, purgare se potest legitime quod mulierem illam, vivente viro, non adulteraverit, nec spe hujus conjugii virum hujus mulieris interfecerit, secundum legem naturæ et antiquum conjugii statum, potest ei indulgentia quam clavis apostolica viduis aperitaperiri, videlicet ut cui velint nubant in Christo^a. Sic enim David, de quo dicitur, nemò sanctior David, patrato adulterio et homicidio, postquam ei dictum est, acta penitentia, dimissum est tibi peccatum tuum, Bersabee uxorem Uriæ retinuit in conjugium (*II Reg. XII*). Sed posteriorum diligentia experta proclive esse humanum genus ad lapsum, et quia in hujusmodi casibus uni parcere nihil aliud esset quam multos in discrimen adducere, severissime sanxit, ut nullum tale conjugium fieri inter hujusmodi personas permitteretur, nisi prius vir et mulier innocentes esse ab adulterio et homicidio districta examinatione probarentur. Nos vero qui medici animarum constituti sumus, et saluti subditorum providere debemus, in nostra deliberatione positum habemus, ut secundum ingruentes necessitates aut rigorem teneamus disciplinæ, aut moderationem indulgentiæ, quatenus fortes indulgentia non emolliat, nec infirmos nimia severitas frangat. De cætero si relatum fuerit ad vos nos Rotrocum nondum excommunicasse, sciatis nos non inobedienter fecisse (epist. 169), sed rationabili et legitima causa distulisse, quia pendente negotio quamlibet humilem personam, lege prohibente, excommunicare non audeo, nec apostolicum cum ad hanc excommunicationem nobis præsentibus multis persuasionibus urgeretur, aliter fieri voluit; qui litteris suis nos qui vicini eramus admonuit ut rei veritatem investigaremus, et cognita veritate non sententiam præcipitarem, sed, sicut debet officium nostrum, servato legum tramite rebellium inobedientiam ulcisceremur. Accusatores vero Rotroci ad audientiam venire, et justitiam suam probare dissimulant, aut causæ diffidentes, **72** aut præcipitem sententiam a nobis extorquere molientes, cum Rotroco promittat ad audientiam vestram ~~vel nostram~~ se venturam, et

^a Ut *epist. 166* in quibusdam leg. in Domino, ut etiam *epist. 155*.

A quod lex et justitia dictaverit se facturum. Nec ista dico tanquam velim Rotrocum defendere, vel munitionem quam facit mea sententia confirmare (*epist. 168, 169, et 173*) quæ nulli tantum nocitura est quam mihi, et Ecclesiæ mihi commissæ. Volo tamen in eum ita sententiam dare, ut possim eam moribus et legibus in omni honorum conventu approbare. Valet.

EPISTOLA CLXXI.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, delectabiles exitus matutini et vesperæ.*

^b Sicut ex litteris vestris accepimus, undique sunt vobis angustia, quia si raptores et sacrorum dierum violatores juste a vobis a communione separatos, sine satisfactione in communionem recipitis, offenditis legem; si in separatione eorum ab Ecclesia sicut dignum est, perseveratis offenditis regem. Qua in re si adesset nobis spiritus fortitudinis, sicut adest spiritus consilii, severitatem disciplinæ esse servandam censeremus (*epist. 137*). Sed, quia in hoc rigore gravium dissensionum periculum imminere sentitis, rem dispensatione egere intelligimus. Et ideo non consilium nostrum, sed sanctorum Patrum ante oculos ponimus. Dicit enim Cyrillus episcopus ad Gennadium presbyterum et archimandritam (*epist. 214 et epist. 144*): « Dispensationes rerum nonnunquam cogunt parum quid a debito quosdam foras exire, ut majus aliquid lucri faciant. Sicut enim hi qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante quædam exonerant, ut cætera salva permaneant, ita et nos cum non habemus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despiciamus ex his quædam, ne cunctorum patiamur dispendia. » Unde et Augustin. in epistola ad Marcellinum (*epist. 158*): « Soleo audire in potestate esse judicis mollire sententiam et mitius vindicare [*al. judicare, ita ms. c.*] quam leges (*epist. 236*). » Idem in tertio libro contra epistolam Parmeniani: « Cum quisque fratrum et Christianorum in Ecclesiæ societate constitutorum in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est. » Item: « Quando cujusque crimen notum est, et omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contigere, non dormiat severitas disciplinæ. » Et quia dispensationes rerum temporalium regibus attributæ sunt, et basilei, id est fundamentum populi et caput existunt, si aliquando potestate sibi concessa abutuntur, non sunt a nobis graviter exasperandi, sed ubi sacerdotum admonitionibus non acquieverint, diviniæ judicio sunt reservandi, ubi tanto districtius sunt puniendi, quanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii. Unde habetur in libro Capitulorum regalium

^b In v. c. hoc argumentum præfigitur: *De impo-nente quem timor regis cogit absolvere.*

auctoritate episcoporum constitutorum : Si quos culpatorum regia potestas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut mensæ suæ participes effecerit, hos et sacerdotum et populorum conventus suscipere ecclesiastica communione debet; ut quod principalis pietas recipit, nec a sacerdotibus Dei extraneum [alienam epist. 62] habeatur. Ego itaque de mea infirmitate paternitati vestræ profiteor, quia si aliqua dispensatione faciente cogerer aliquem impoenitentem ad reconciliationem admittere, patenter dicerem ei : nolo te fallere, introitum hujus visibilis Ecclesiæ cum tuo periculo te habere permitto, sed januam regni cœlestis tali reconciliatione tibi aperire non valeo. Et ideo in tantum te absolvo, quantum tua expetit accusatio, et ad nos pertinet remissio. Dicent forsitan fortiores lortiora, meliores memora : ergo pro mediocritate mea sic sentio, non legem in talibus præscribens, sed propter vitanda majora pericula Ecclesiæ, necessitati temporum, si commodius fieri non potest, cedendum esse intelligens. Valcte.

EPISTOLA CLXXII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, omnibus Ecclesiæ filiis tam præsentibus quam futuris.*

Quod ad multorum notitiam pervenire congruum duximus, litterarum monumentis mandare provida deliberatione decrevimus. Noverit ergo præsens ætas omniumque secutura posteritas quod Mauricius Blesensis cœnobii Sancti Launomari abbas intra terminos cujusdam parochiæ suæ quæ dicitur Ulcha^b, capellam quamdam nostra auctoritate munitus cepit [coeperit, *ms. c.*] ædificare : ad quam quidam parochiani, qui remoti erant a matrice ecclesia, suis temporibus debitas oblationes reddituri possent convenire. Quod audiens Vindocinensis abbas, misso petitorio ad hoc canonice improbandum, adversus monachos Blesenses diem sibi dari postulavit, et ex conducto utriusque partis accepit qui cum die statuto ad causam venissent, dixit abbas Vindocinensis se oblationes parochianorum qui morantur in municipio, quod appellatur Mons Fauni, per viginti annos fere tenuisse, nec alicui justitiam denegasse, et ideo monachos Blesenses injuste eas accepisse. Unde etiam dicebat prius se esse revestendum, antequam transiret ad actionem aliarum causarum. A quo cum quæreretur utrum habuisset eas ex concessione Carnotensis episcopi, an ex jure parochiani, an ex largitione alicujus legitimi possessoris, nihil objicere potuit, nisi pertinaciam retentionis. Ad quod responderunt Blesenses monachi se ab illis parochianis omnia parochialia accepisse, et illam partem oblationum quam sibi Vindocinenses monachi usurpaverant, violentia Lancelini Balgenciensis^c occupasse; nec tamen eas ipsis viginti annis in quibus condebant, absque synodali reclama-

tionem tenuisse : imo ipsos monachos Vindocinenses qui prædictum montem Fauni occupabant inde judicio Carnotensis Ecclesiæ eliminatos, latibulum cujusdam silvæ petiisse. Quod cum multorum testimonio confirmatur, et ab abbate Vindocinensi nullatenus infringeretur, judicatum est abbatem non esse investiendam, cum nihil dematur usibus ecclesiasticis, si quisque quod suum est recipiat. Quod judicium cum displicuisset abbati Vindocinensi, non confidentia justitiæ, sed causa afferendæ moræ, sedem appellavit apostolicam, quam tamen appellationem pro reverentia domni papæ patienter sustinimus, quamvis secundum cautionem legum, nec libellum ad eum qui de appellatione cogniturus erat a nobis postulasset (epist. 220), nec tempus nec modum nec ordinem exsequendæ appellationis observasset. Unde eum a causa cecidisse intelligentes, capellam, 73 quam Blesensibus ædificare concessimus, de cætero confirmamus, et omnes oblationes capellarum adjacentium parochiæ quæ dicitur Ulcha illibatas tenere sancimus.

EPISTOLA CLXXIII.

PASQUALI summo pontifici, Ivo, *humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, debitam cum omni devotione obedientiam.*

Secundum tenorem litterarum vestrarum quas dedistis Hugoni vicecomiti Carnotensi Hierosolymam ennti, Rotrocom comitem ad justitiam vocavimus^d, quia accusabatur munitionem in terra ad jus prædicti Hugonis pertinente, postquam crucem acceperat, ædificare cœpisse; et Ivonem ejusdem Hugonis militem, qui prædictam terram ab ipso Hugone habebat in feudum, injuste cepisse et redimisse. In qua vocatione postulatum est a comite Rotroco, ut usque ad exitum causæ nihil in cœpta munitione ædificaret, nihil de redemptione Ivonis acciperet (epist. 168). Die statuta ventum est ad causam : obtulit se ad judicium Rotrocos, secundum ordinem gestarum rerum dixerunt petitores, qui pro Hugone loquebantur, se nolle ad hanc causam ingredi nisi prius eis satisfaceret [*al. satisficeret*] de eo quod non erat intermissa ædificatio munitionis, et recredita redemptio Ivonis. Responsum est ex parte Rotroci neutrum debere fieri, quia munitio illa ei adjudicata erat in curia comitissæ, de cujus feudo erat, cum judicio Ecclesiæ ad prædictam curiam hæc causa translata esset^e, et prædictus Ivo pro peregrinatione Hugonis minime erat reddendus, cum prædictus Ivo Rotrocom dominum suum diffiduciasset, et prædam ejus prior cepisset, homines suos, ea die qua captus est in vinculis haberet, et ad foris faciendum eidem armata manu militum ea die procederet. Dictum est ex altera parte quod possent omnes istas depulsiones veridicis assertionibus locis suis et temporibus fal-

^a Id jam retulit epist. 62, et constat in concilio Toletano XII, cap. 3.

^b Sic iterum vocat in fine hujus epist.

^c Sic plures. *v. c.*; in alio est *Balgenciensis* ita *ms. c.*; antea, *Balgeracensis*. Lancelini *Balgenciensis*

meminit Sugerius abbas in *Vita Ludovici Grassi*.

^d Hac de Rotroci causa jam egit epist. 168, 169 et 170.

^e Quia erat causa sanguinis, ut ait epist. 168.

audire, sed non esse accedendum ad ista, donec satisfactum esset de iis quæ prius objecta fuerant, nisi iudicio cogerentur. Præceptum est ergo confidentibus clericis, ut hanc litem iusta sententia dirimerent. Qui cum diu inde disceptassent, non potuerunt in unam convenire sententiam, dicentes novam esse institutionem de tuitione ecclesiastica (epist. 169) impendenda rebus militum Hierosolymam proficiscentium, neque scire utrum hæc tuitio ad solas pertineat proprietates eorum, an etiam pertineat ad casamenta eorum quæ tenent potentes homines se et sua, fortitudine sua defendentes. Postulaverunt ergo sibi dari inducias, donec super hoc vestra requireretur sententia. Quas inducias ea conditio dare voluit comes Rotrocius, ut ædificatio munitionis non intermitteretur, nec redemptio Ivonis suspenderetur. Quod concedere pars altera omnino refutavit, et de hoc iterum iudicium postulavit. Quo iudicio cum se prægravari timeret comes Rotrocius, audientiam apostolicam appellavit, cuius eum auctoritate premebamus. Mitimus ergo eos paternitati vestræ cum litteris nostris ordinem causæ continentibus, ut prudentia et potestate vobis divinitus concessa litem hanc dirimatis, quia inter nos homines isti magni sunt, nec a nostrâ parvitate, prout oportet, ad pacem cogi possunt. Valete.

EPISTOLA CLXXIV.

MATHILDI excellenti Anglorum reginæ, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, devotarum nunus orationum.

Vestræ piæ devotionis opinio multorum maxime religiosorum mentes afflavit, et quadam sanctæ dilectionis suavitate inflavit. Unde pro gratia nobis divinitus collata grates summo referimus honorum omnium largitori, qui semineo pectori virile robur immisit, non solum ad evitanda flagitia vel facinora, sed etiam ad impendenda indigentibus necessaria suffragia. Nos igitur tam communium quam privatorum beneficiorum non immemores, excellentiæ vestræ preces devote suscepimus, et pro anima fratris vestri religiosi regis, quod peccatis nostris exigentibus parum est, devotas Deo preces effundimus, quamvis animam ejus in sinu Abrahæ collocatam, si vita ejus ita se habuit ut dicitur indubitanter confidamus. Sed, quia incertus est status animarum post animalæ, non videtur otiosum si pro his intercedimus, qui jam requie perfruuntur, ut eorum requies augeatur, et pro his qui locis purgatoriis deputati sunt, ut fidelium orationibus indulgentiam consequantur. Hæc et alia quæ vires nostras non excedant humeris nostris imponere potest excellentia vestra. Valete.

EPISTOLA CLXXV.

PASCALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, debitum cum omni devotione servitium.

Parabam me pro viribus meis ad iter concilii a

* Sic integris litteris scriptum in perisque vet. post corpora, locus de mendo suspectus.

vestra paternitate indicti, sed, quia frequentia curia vestra ea tempestate qua solitus eram, purgatorium accipere me non permisit, tota confluentia humorum repente in caput ascendit, et ita media pars capiti congelascente flegmate in quemdam rigorem tumoris induruit. Cum vero propter propositam iter adhuc purgare me differrem, ut et caput resolutum per se flegmate detumesceret, exspectarem, non solum non detumuit, sed adhuc gravius et periculosius intumuit [induruit]. Hac itaque necessitate compulsus catharticum accopi, nec de laxatione cathartici nec de duritia tumoris bene convalui, ita ut nec breve iter aggredi valeam sine periculo corporis mei, quia, etsi tumor exterius est digestus, dolor tamen interior non adhuc est sedatus. Misi itaque tres ex archidiaconibus Ecclesiæ nobis commissæ cum litteris nostris, qui testimonium ipsis litteris perhibeant, et apud paternitatem vestram excusatum me habeant, quamvis sit propositum meæ voluntatis ante solutionem concilii videre faciem vestram, si Deus mihi plenam restituerit sanitatem, et veniendi ad vos dederit opportunitatem. Sed, quia [si quæ] secretionem dicenda sunt, isti fratres dicent vobis. Valete.

74 EPISTOLA CLXXVI.

PASCALI summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, debitam cum omni subiectione obedientiam.

Reversus a concilio Trecenti, filius noster [vester, ms. c.] Wlgrinus Ecclesiæ nostræ cancellarius anxie conquestus est, quod Dolensis Ecclesia, destinatis excellentiæ vestræ quibusdam legatis suis, eum sibi in episcopum sub præsentia vestra elegerit, et huius electioni ad eorum petitionem vestra paternitas assensum præbuerit (epist. 178), nec ejus excusationibus quamvis idoneis adhuc aurem accommodare voluerit. Quamvis enim sit bene litteratus, et bonis moribus ornatus, multis tamen allegationibus humiliter insufficientiam suam prætendens, dicit se potius multa gravia perpessus quam ovus episcopi hoc tempore subiturum. Novit autem vestra paternitas quia leges sæculi (l. XII, c. De nupt.) dissentiente filiofamilias sub ejus nomine sponsalia fieri non permittunt, quanto magis in sponsalibus Ecclesiæ id observari convenit, in quibus nisi sincera subveniat charitas, quid boni est quod per angariam facere possit, sive facultates suas distribuendo, sive seipsum ad martyrium exponendo, humana imbecillitas? Nemo enim invitus bonum facit, etiamsi bonum est quod facit (cap. Præsens, caus. 20, q. 3). Unde nos admonet Spiritus sanctus in Cantico canticorum: *Adjuro vos, filiæ Hierosalem, nolite suscitare dilectam, neque evigilare, donec ipsa velit (Cant. II)*. Ne igitur nostro Jacob amanti Rachel, nocte supponatis Liam (Gen. XXIX), nisi forte Rachel mandragoras primogeniti Liæ concupiscat, et hac mercede conductum Jacob cum Lia dormire permittat (Gen. XXX). Tali enim ordine posset de tali copula merces

boni operis provenire, et fortitudo quæ plurimum necessaria est omni regimini ad tolerandos ejusdem regiminis labores, exuberare. Et ne diu verbis oneremus sanctitatem vestram, flexis genibus cordis opportune et importune imploramus clementiam vestram, ut nullis vinculis obedientiæ prædictum fratrem constringatis^a, ejus saluti, quantum possumus, providere debemus, quia eum de sacro fonte suscepimus, qui etiam elegit magis in loco humili salvari quam in alto periclitari. Valete.

EPISTOLA CLXXVII.

GAURIDO, *Dei gratia Belvacensium episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, in prosperis timorem, in adversis fortitudinem.*

Antequam legissem litteras dilectionis vestræ, cognovi camulum tribulationis vestræ, audiavi et condolui, quia degener filius essem, si matris meæ^b Belvacensis Ecclesiæ miseriam immiseriacordiam animo sustinerem. In quo discrimine summa et sola medicina est clamare ad Dominum, ut nubilum tantæ tempestatis convertat in auram serenitatis, et fluctus tanti mali silere faciat, qui pro arbitrio suo imperat ventis et mari. De cætero de clerico, illo qui Drogoni excommunicato in missa et in mensa communicavit, dilectioni vestræ consulo ut competentem ei pœnitentiam injungatis, quæ a simili facto cæteros absterreat, si tamen defendere non vult per tumorem, quod deliquit forsitan per timorem. Alioquin detur sententia in contumacem, quæ eum et officio privet et beneficio. Pœnitentiæ autem modus in arbitrio est constitutus episcopi, cui a Domino concessa est potestas ligandi atque solvendi. Unde Augustinus in libro De pœnitentia (c. 85, distinct. 1) : « Judicet se homo voluntate dum potest, ne cum jam voluntate non poterit, præter voluntatem judicetur a Domino. Veniat ad antistites, per quos illi claves in Ecclesia ministrantur, et tanquam jam incipiens bonus esse filius, maternorum membrorum ordine constituto [at. custodito] a præpositis sacramentorum satisfactionis suæ modum accipiat, et in offerendo sacrificio contribulati cordis devotus et supplex permaneat. Id tamen agat quod non solum ipsi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum ut si [sit si] peccatum ejus non solum in gravi ejus malo sed etiam in tanto scandalo aliorum est, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ videtur antistiti, in notitia multorum vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset, non resistat, ne lethali plagæ per pudorem addat tumorem. » Si autem prædictus frater posteaquam notatus est de excommunicationis culpa ante audientiam communioni se ingressit, secundum decretum Martini papæ (c. *Si quis episcopus*, caus. 11, q. 3), et concilium Carthaginense (c. *Placuit*, caus. 11, q. 3), ipse in se damnationis judicatur sententiam protulisse. De alio autem clerico qui negat se Drogoni communicasse, nec se

^a Invitum enim papa potest cogere ad episcopatum, epist. 178.

^b Sic etiam vocat ep. 92, et ep. 145, se *filium*

A sciente in Ecclesia eo præsentem orasse, qui tamen in Ecclesia profanorum orasse non negat [at. negatur], mihi videtur sufficere, si sub duobus testibus idoneis suæ possit conscientiæ innocentiam approbare. Possemus hæc multis testimoniis confirmare, nisi vitarem prolixitatem epistolæ. Ego de proposito [propositis] ita sentio, majorum sententias non præveniens aliquo meo præjudicio. Valete.

EPISTOLA CLXXVIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ humilis minister, clero Dolensis Ecclesiæ et STEPHANO comiti, salutem.*

Bonæ intentionis vestræ laudamus affectum quod Wlgrinum filium nostrum, vita honestum, scientia clarum, elegistis vobis in archiepiscopum (epist. 176). Sed, quantum nobis videtur, frustra laborat studium vestrum, quia nec prætaxati filii nostri voluntas est electioni vestræ acquiescere, nec nostræ potestatis ad hoc eum invitum cogere. Habent enim leges imperiales, quia filiofamilias dissentiente, nequaquam possunt sponsalia sub nomine ejus contrahi (l. XII, cod. *De nuptiis*, et l. XI, *De ritu nupti*). Multo itaque minus spiritualis sponsi animus ad spiritualis sponsæ copulam in angaria est pertrahendus. Prædictus enim frater jam super hoc per litteras nostras et suas allegationes domno papæ transmisit, et onus episcopi, prout potuit, refutavit. Si ergo studia vestra mutare non vultis, si in aliam personam deliberatione vestra [deliberationem vestram, ms. c.] declinare non vultis, non a nobis, sed a summo pontifice est quærendus, cui concessum est invitos ad hæc officia cogere et de volentibus et de nolentibus Ecclesiæ Dei pontifices ordinare. Quantum ergo domnus papa super hoc me coegerit tantum ego prædictum fratrem cogam. Valete.

75 EPISTOLA CLXXIX.

Ivo, *humilis Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, ADELÆ, excellenti comitissæ, bene sapere et bene facere.*

Interdictus est, ut audivimus (epist. 121 et 136), præcepto vestro filiis nostris canonicis beatæ Mariæ Exitus Viarum, panis et aqua, et omnia huic vitæ necessaria quæ sunt sub potestate vestra. Quod quid aliud est facere quam homines innocentes et arma non tenentes sine audientia et sine judicio morti destinare? Ita enim necat fames et sitis, sicut gladius. Quod truces Turci, Christiani nominis persecutores possent truculentius edictum in Dei servos promulgare quam necessaria eis vitæ subtrahere? Unde monendo consulo et consulendo moneo nobilitatem vestram, quatenus inconsideratum sententiæ vestræ rigorem usque ad audientiam in melius commutetis, et non convictos, non judicatos tam severa sententia morti addicatis. Nos enim pro amore vestro sententiam nostram quamvis justam et judicio diffinitam temperavimus, nec baptismi sacramentum, nec confessionem, nec pœnitentiam, genuinum illius. Sed et se *Belvacensem* appellat epist. 181.

quæ salutem animarum in necessitate sufficiunt, etiam ipsis persecutoribus denegavimus. Ita ergo vos habetote, ut laus fortis mulieris quam Sapientia commendat (*Prov. xxxi*), de vobis prædicetur, non crudelitas perversæ mulieris (quam in Herodiade Chrysostomus detestatur) per omnes nostras provincias publicetur. Quod si sanis et piis admonitionibus meis acquiescere non vultis, commoneo vos per pacem quam præsentem anno in manu domni papæ^a, ante autem tertium annum in manu mea promisistis, quatenus diem competentem exsequendæ justitiæ per præsentium portitorem nobis denominetis, et interim filios Ecclesiæ secundum institutum pacis, suis rebus libere potiri permittatis. Quod si hæc omnia contempseritis, procul dubio sciatis quia Ecclesia corde contrito et humiliato, ascitis sibi omnibus Ecclesiis subjectis quotidie ante corpus et sanguinem Domini et sanctorum patrocinia clamorem faciet adversus omnes hujus mali patratore et consentaneos, et ad hoc ipsum ex debito omnes vicinos episcopos cum Ecclesiis sibi subjectis invitabit. Dolens hæc dico, consulens lumen in hoc honestati et famæ vestræ, nihil aliud querens, nisi ut secundum morem et legem justitiam faciatis, et, si qua adversus Ecclesiam calumnia est, justitiam habeatis. Valete.

EPISTOLA CLXXX.

LEODEGARIO, *Dei gratia Bituricensi archiepiscopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.*

Placet admodum parvitati nostræ quod audivimus vos rigore justitiæ inflexo [*irreflexo, ms. c.*] tramite velle custodire. Sed, cum in pectore sacerdotis rationale affixum esse debeat, et connexum superhumerali (*Exod. xxviii*) condecens est ut rector sic moderationem justitiæ teneat, quatenus nec immoderatus rigor corrigendos desperatione misericordie in profundum malorum dejiciat, vel indiscreta misericordia arrogantiam augeat. Quod ideo suggero sanctitati vestræ, quia audivi quosdam parochianos vestros submurmurantes, vos ita esse obligatum cum quibusdam parochianis vestris, ut nisi eorum consensu justitiam intendere vel remittere non valeatis; unde nuper contigit, ut audivimus, dura eorum obstinatione causam Arnulfi Virionensis in curia vestra ita esse exasperatam, ut in eadem causa facto judicio sedes apostolica sit appellata, et definitiva ejusdem causæ sententia usque ad apostolicam audientiam sit dilata. Quod quanta sit vexatio, quanta rerum expensa, quam incertus negotiorum exitus, tam experimento in vestris negotiis didicistis, quam ex aliorum causis audistis. Consilium ergo quod per quosdam pacis amatores didici, necessarium vobis scribere existimavi, videlicet ut per Radulfum Belgeiacensem [*al., Belgiacensem, vel Belgicensem, ita ms. c.*] aliquanto prolixas inducias detis prætaxato Arnulfo, non de minoranda justitia ecclesiastica, sed tantummodo de non du-

centa super eum communia [*communiam, ita ms. c.*]. Interim autem [*enim, ms. c.*] sicut dixit prætaxatus Radulfus, eo mediante inter Arnulfum et ejus adversarios pax reformabitur, et justitia in nullo periclitabitur, et appellatio quæ in curia vestra facta est, sine vestra vel vestrorum vexatione ad nihilum redigetur. Vos itaque quod dico, prudenti deliberatione pensate, et si vera sunt quæ dicuntur, si meliora vobis non occurrunt, vos ipsi [*ipsos, ms. c.*] probate, quia, suadente charitate, salva justitia placeret mihi pax vestra. Valete.

EPISTOLA CLXXXI.

RICHARDO, *Dei gratia Albanensium episcopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et debitum Romanæ Ecclesiæ servitium.*

Intelligens ip vobis pro gratia divinitus colata fervere zelum justitiæ, veritatem quam novi de causa Vigeliacensis et Belvacensis [*quæ v. c. Vizeliacensis*] monasterii Sancti Luciani sollicitudini vestræ intimare curavi. Buglensis ecclesia, de qua nunc controversia est, inter prædicta, monasteria, olim fuit juris monasterii Sancti Luciani. Sed, cum Northmannorum persecutio monasteria Belvacensis territorii [*monasterii, ms. c.*] devastasset et in solitudinem relegisset bona monasteriorum propter defensionem terræ ex magna parte in usus laicorum distracta sunt. Antequam autem illa vastitas plene reformari potuisset, in Buglensi ecclesia quidam canonici ordinati fuerunt. Et ita per successiones usque ad tempora Guidonis [*al. Vuidonis, ita ms. c.*] Belvacensis episcopi, et Hugonis Buglensis comitis, canonici canonice successerunt. Hugo autem comeshabito consilio cum Guidone [*Vuidone*] episcopo, prædictam ecclesiam Sancto Luciano reddidit, sibi et prædecessoribus suis indulgentiam postulans, qui eam injuste detinuerant. Sed abbas prædicti monasterii Sancti Luciani, contradicentibus clericis prædictæ ecclesiæ, pro sua simplicitate distulit aliquanto tempore monachos suos ibi ordinare, expectans ut cum pace clericorum posset omnia transigere. Et quia prædictus comes posthabito discretionis moderamine, monachos quomodocunque festinabat intrudere, Vigeliacenses [*al. Vizeliacenses*] monachos, qui ibi prope habebant cellam unam, votari fecit, et eis, reclamantibus clericis et monachis Sancti Luciani, absque consensu episcopi ecclesiam⁷⁶ quæ jam sua non erat, concessit. Postea vero ductus poenitentia cum a multis argueretur, eandem ecclesiam beato Luciano reddidit. Sed quia monachi Sancti Luciani rem quam suam absque iudiciis ab invasoribus acceperunt (*epist. 268*), in concilio Exolidunensi adjudicata est Vigeliacensibus [*al. Vizeliacensibus, ut etiam paulo post*] sola vestitura, usque ad tempus legitimæ discussionis. Neque ulla definitiva sententia ibi data est quæ monachis Sancti Luciani suam justitiam auferret, et monachis Vigeliacensibus prædictam ecclesiam perpetuo habent-

^a Paschalis secundi, quem tunc fuisse in Galliis hinc colligi potest.

dam adjudicaret. Hujus negotii ordinem, utpote A
Belvacensis [Ivo Belvacensis], ita processisse cog-
novi, et qui in Exolidunensi concilio huic discus-
sioni interfui, hæc, si præsens essem, vera esse probare
possem. Et ideo ea vobis scripsi, ut, cognita
veritate, melius sciatis cui parti aurem securius
inclinare audeatis [al. valeatis]. Val.

EPISTOLA CLXXXII.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo,*
Ivo, humilis Carnotensis Ecclesie minister, salutem
et servitium.

Nuper, cum in capitulo nostro quædam officia
secundam Ecclesie consuetudinem dispensarem, et
porrecto libro investituram subdecanie Fulconi cler-
rico strenuo et in agendis causis ecclesiasticis valde B
necessario facere vellem, veteri odio inflammati
insurrexerunt in me (epist. 227) Hugone pos decani
et ipse decanus, cum duobus senibus cantore et
fratre ejus, ascitis sibi quibusdam juvenculis qui
de domibus eorum prodierant, et tumultuose con-
tradictorie cœperunt ne facerem, nihil aliud certum
objicientes, nisi quia id eorum consilio non facerem.
Ego autem sciens quod [quia] hanc consuetudinem
in Ecclesia non inveni, nec in ipsis contradictoribus
quando suos honores acceperunt observavi, ne po-
testatem meam minuerem, ab incepto non destiti.
Ipsi igitur quamvis mei homines essent et per ma-
num et per sacramentum, furiosæ et clamose sedem
meam circumdederunt, librum a de manibus meis
rapientes, verba turpia, falsa, probrosa, et sacro
ordini valde contraria in me protulerunt. In tanta
itaque turba mortem timens obmutui, et non aperui
os meum, et præsidio cæterorum qui [al. præsidio
eorum qui] sanius sapientes cum istis non conspi-
raverant, vix eorum manus evasi. Ipsi itaque furori
suo aliquod fore remedium existimantes, priores
me monuerunt, ut de me ipso justitiam eis face-
rem. Ego autem eis respondi me esse paratum, et
justitiam ab eis accipere, et justitiam facere, aut
sub iudicibus electis, vel secundum iudicium metro-
politaneæ sedis, eo ordine quo canonica auctoritas
dictaret. Cum ergo elegerit iudicium Senonensis
Ecclesie, concorditer misimus ad vos, ut diem et
locum agenda causæ nobis designetis circa mediam
Quadragesimam, prout vobis opportunum fuerit.
Locum autem talem constitui nobis a vestra pater-
nitate misericorditer postulamus, ad quem possimus
ire secure, et redire secure. Rogamus etiam ut ali-
quos de suffraganeis ad hoc iudicium convocetis.
Non enim levis injuria, sed inaudita pontificali ordini
illata est. Quod si petitori meæ addere præsume-
rem, flexis genibus cordis postularem, ut Carno-
tensem Ecclesiam visitaretis, et in propria persona
injurias mihi, imo omni pontificali ordini in me illa-
tas, a clericis et laicis plenius audiretis. Decens enim
est ut etiam in tranquillitate mater filiam console-

^a Quo flebat investitura, ut ait initio epist.

^b l. xxiii, c. De probat.; cap. Deficientibus; caus.

tur, quanto magis in perturbatione? Sed, ne longius
verba protraham, per præsentium portitorem reman-
dabit nobis vestra paternitas diem, locum, securita-
tem itineris, vel si parvitatem nostram visitare
dignabitur vestra sublimitas. Valete.

EPISTOLA CLXXXIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensi Ecclesie minister, WIL-*
LELMO [GUILIELMO, ms. c.], Parisiensi archidiacono,
salutem.

De milite qui de filia sua [al. sponsalia, ita ms. c.]
pactum cum alio milite fecit, hoc dilectioni vestræ
pro intellectu meo respondeo. Si petitor adversus
eum testes produxerit, qui ipsis sponsalibus inter-
fuerint, vel alios qui ipsum patrem puellæ in sua
præsentia constituentem hæc sponsalia se fecisse testi-
ficati fuerint, et hæc jurejurando firmare voluerint,
ita sponsalia [al. quia sp., ita ms. c.] rata esse
oportebit cum secundum leges ^b, probatio ei incumbat
qui dicit, non ei qui negat. Credo autem vos
mecum sentire, quia sicut in Christo neque servus
est, neque liber, neque masculus, neque femina
(Gal. iii) ita in contractibus Christiani populi quos
communes habent liberi cum servis, et omnes homi-
nes cujuscunque conditionis, si de his controversia
orta fuerit, quascunque (tamen vitæ honestæ, per-
sonas et boni testimonii [personas honestæ tamen
vitæ, et boni testimonii, ms. c.] ad testimonium
rationabiliter posse admitti, et in civilibus causis
vel criminalibus hanc discretionem personarum so-
lummodo debere servari. In hujusmodi autem causis
monomachia (epist. 205) nullo modo admittenda est,
quia, secundum beatum Augustinum: « Quamdiu
habet homo quid [al. quod] faciat non debet tentare
Deum suum ^c. » Sponsio vero pecuniæ servata,
vel violata, non debet impedire conjugium, si spon-
salia facta sunt consensu contrahentium. Hæc bre-
viter prudentiæ vestræ scripsi, rogans ut id faciatis
quod per dominum Walterium [al. dominum Gau-
terium, vel Gualterium, ita ms. c.] monachum a fra-
ternitate vestra volumus impetrari. Vale.

EPISTOLA CLXXXIV.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesie minister, WAL-*
TERIO [al. GAUTERIO, GALTERIO, ms. c.] Belvacen-
sis Ecclesie bibliothecario, salutem.

Mandavit mihi fraternitas vestra quorundam
laicorum adversus Belvacensem Ecclesiam ortam
esse calumniam, qui ob id iudicium clericorum
ejusdem Ecclesie reprobant, quod earum rerum
sunt possessores, pro quibus apud ipsos idem laici
existunt petitores. Sed non sunt satis periti legum
ecclesiasticarum, vel sæcularium, qui hoc modo
statum Ecclesiarum moliantur evertere, cum et
paginæ decretales, et leges imperiales et ecclesiasti-
cæ consuetudines manifeste eis resistant, sine
quibus res divinæ et humanæ tutæ esse non
possunt, si instrumenta sua deserunt, quibus ma-

², q. 4; Gregor. epist. 25, seu cap. 125, lib. v.

^c Citat ex lib. quæst. in Gen., epist. 74.

jores nostri eas tutas et incolumes esse sanxerunt. Primo enim in multis decretalibus sententiis legitur: Omnes lites et contentiones in Ecclesiis in quibus ortæ sunt (epist. 75 et 168) primo 77 esse discutiendas et terminandas, nisi aut utraque pars ex consensu iudices elegerit, vel altera pars majorem audientiam appellaverit. A filiis autem ipsius Ecclesiæ, in qua orta contentio est, et non ab aliis terminandum esse iudicium clamant plurimorum decreta pontificum, quæ ita continent (can. *Peregrina*, cum seqq. caus. 3, q. 7): «Peregrina iudicia generali sanctione prohibemus.» In quo bene consentiunt instituta imperialia, quæ dicunt res ecclesiasticas non esse juris humani, sed divini. Unde Justinianus in libro Institutionum secundo, cap. 1: «Nullius autem sunt res sacræ, et religiosæ et sanctæ, quod enim divini juris est, id nullius est in bonis. Ea autem sacra sunt [sacra enim sunt, *ms. c.*], quæ rite et per pontifices Deo consecrata sunt, veluti ædes sacræ, et dona quæ rite in [al. ad] ministerium Dei consecrata sunt, quæ etiam per nostram constitutionem alienari et obligari prohibemus.» Cum ergo ratio et veritas instituto religioni principis sine ulla retractatione conveniat, nihil obesse videtur, quare clerici qui de sorte sunt Domini, non possint de rebus sacris iustum determinare iudicium, super quas nullum constat eos habere dominium. Præterea generalis consuetudo Ecclesiæ sic habet, quæ si non immobiliter servaretur, Ecclesiæ omnibus aut pene omnibus bonis suis privaretur. De tenenda autem consuetudine quæ legi non obsistit, plurima sanctorum Patrum exstat auctoritas. Dicit enim Augustinus in epistola ad Casulanum presbyterum ^a: «In his enim rebus, de quibus nihil certi statuit divina Scriptura, mos populi Dei et instituta majorum pro lege tenenda sunt.» Et sicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. Gregorius etiam (epist. 75, lib. 1) universis episcopis Numidiæ [al. Numidis]: «Nos consuetudinem, quæ contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur [cognoscitur] immotam permanere concedimus.» Isidorus Etymologiarum libro quinto cap. 3: «Mos est vetustate probata consuetudo, sive lex non scripta.» Item: «Consuetudo autem est jus quoddam a majoribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. Nec differt utrum scriptura an ratione consistat.» Et codicis libro octavo, tit. 53 ^b: «Consuetudinis ususque longevi non vili auctoritas est; verum non usque adeo sui valitura momento, ut aut rationem vincat aut legem.» Potest in hunc modum vestra prudentia multa de authenticis scripturis eligere, quibus poterit adversus Ecclesiam laicorum lastratus obstruere. Vale.

EPISTOLA CLXXXV.

WILLELMO [al. GUILLELMO], *Dei gratia Rothomagen-*

sium archiepiscopo, Ivo, Carnotensis Ecclesiæ minister humilis, salutem et servitium.

⁵ De clerico præsentium portitore, qui inordinato et præpropere saltu cum non esset benedictus in clericum, in subdiaconum se fecit ordinari, sublimitati vestræ respondeo, quia si rigorem justitiæ tenere vultis, nec in acceptis inordinate ordinibus eum ministrare permittetis, nec ad superiores gradus eum promovebitis [al. provehetis]. In decretis enim pontificalibus legitur (can. *Vides*, distinct. 4), quia «quod contra leges præsumitur, per leges dissolvi meretur.» Si autem honesta vita ejus, aut utilitas ecclesiastica ita exigit, potestis ei dispensatorie dato clericatu cum debita satisfactione eam misericordiam impendere, ut cum sacram ordinationem vos celebrare contigerit, humiliato corde et corpore sacris benedictionibus intersit non ut reordinetur, sed ut competenter verbis in acceptis ordinibus confirmetur. De talibus excessibus, pro impendenda misericordia propriam sententiam ad manum non habeo, sed pro simili negotio dispensatoriam Alexandri papæ secundi sententiam vestræ discretioni transmitto. Cujus exemplo munitus, si vobis visum fuerit dignum, habita ratiocinatione poteritis et accepta confirmare et non [al. et nondum, *ita ms. c.*] accepta concedere. Sententia autem hæc est: Alexander secundus Rumaldo [al. Rumaldo, vel Grimaldo, in cap. *Sollicitudo*, dist. 52] Constantiensi episcopo: «Sollicitudo dilectionis tuæ nos studuit consulere, utrum portitor istarum litterarum diaconatus et presbyteratus officium idoneus sit peragere, necne, cum ad id præpropere saltu vel [saltu vel, *desunt in ms. c.*] cursu, videlicet sine subdiaconatus ordine, negligentia potius quam superbia cognoscatur ascendisse. Unde nos consulendo charitati tuæ mandamus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo Quatuor Temporum jejunio, subdiaconatus ministerium ei rite [al. sibi rite] imponas, et sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.» Valet.

EPISTOLA CLXXXVI.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Laurentio, monasterii Charitatis monacho, salutem.*

Inquisitiones tuæ multiplices egent et proluxa responsione, quæ epistolari non possunt brevitate commode enodari, imo egerent librorum copiosa explicari disputatione, et multarum scripturarum quæ dicerentur fulciri auctoritate. Præterea si in aliquibus vellemus uti canonum moderatione, videremur quibusdam simplicibus legis æmulatoribus [antea cumulatoribus] contra canones agere, quorumdam vero ambitu quibus defensionis argumenta præparasse. Idcirco tales disputationes [al. dispensationes, *ita ms. c.*] non videntur scripto commendandæ, nec si in multorum manus venerint, plus obsint indiscretis quam prosint discretis. Paterna tamen re-

^a Ita in vett. codd. antea, *episcopum*, citatur in c. 7, dist. 11.

^b Codicum, lib. vi, tit. 11, *ms. c.*, l. 11, *Quæ sibi longa consuet.*

gula est, quæ multis propositionibus tuis diligenter. A perspecta sufficere poterit, videlicet : « quia communio malorum neminem maculat, sed consensus factorum. » Et alibi : « Nullius crimen maculat noscientem ^a. » Et alibi : « Qui non habet potestatem eum condemnare, aut non potest comprobare, im-munis est. » Unde dicit Augustinus in secundo libro De unico baptismo (lib. 1, in cap. Forte, caus. 23, q. 4) : « Forte in populo Dei stat juxta te avarus, raptor, rebus alienis inhians, quem nosti talem, et fidelis est vel fidelis vocatur; non eum potes de Ecclesia pellere; non habes aliquam aditum: castigando et corripiendo corrige. Accessurus est tecum ad altare, noli timere. *Unusquisque enim onus proprium portabit* (Gal. vi). Quomodo, inquis, ferrem quem novi malum? nonne melius ipsum ferres, quam te foras efferres? ecce quomodo ferres, si [si abest a duob. v. c.] attenderes Apostolum dicentem : *Unusquisque onus proprium portabit*, liberaret te ista sententia. Non enim communicares cum illo avaritiam, sed communicares cum illo Christi mensam, et quid tibi obsesset, si cum illo communicares Christi mensam? Apostolus dicit : *Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit* (1 Cor. xi) sibi non tibi sane si iudex es, si vindicandi ^b potestatem accepisti, **78** ecclesiastica regula, si apud te accusatur, si veris documentis testibusque vincitur, coerce, corripe, excommunica, degrada. » Idem in epistola contra Parmenianum : « Revera eum contagio peccandi [al. peccati] multitudinem invaserit (epist. 288), divinæ disciplinæ severa misericordia necessaria est. Nam concilia separationis et inania sunt et perniciose atque sacrilega, quia et impia et superba sunt, et plus perturbant infirmos bonos, quam corrigant animosos malos. » Idem in epistola ad Vincentium (epist. 48) : « Non enim propter malos boni sunt deserendi, sed propter bonos mali sunt tolerandi, sicut tolerarunt prophetæ contra quos tanta dicebant, nec communione sacramentorum illius populi relinquebant; sicut ipse Dominus nocentem Judam usque ad condignum ejus exitium toleravit, et eum sacram cœnam cum innocentibus communicare permisit, sicut et [etiam, ms. c.] toleraverunt apostoli eos qui per invidiam, quod ipsius est diaboli vitium, Christum annuntiabant. » Hæc de non vitanda communione malorum beati viri dicta sufficiant. Si autem quis in impietate sua perdurans ab Ecclesia nominatus fuerit, et iudicio Ecclesiæ communione privatus, hujus tantum vitanda est communio ab his ad quorum aures excommunicatio illa pervenerit. Unde Apostolus ait : *Si is qui frater est nominatur fornicator [est, ms. c.], aut avarus, aut idolorum serviens [al. aut idolis serviens], cum hujusmodi nec cibum sumere* (1 Cor. v). De dandis autem vel non accipiendis muneribus erga tales personas hæc ratio mihi servanda videtur, ut nihil eis detur nisi intuitu et compassione humanæ indi-

^a Ex S. Aug. epist. 48, in cap. *Nimum*, cau. 15, q. 4.

gentiæ, neque ab eis aliquid accipiatur, nisi inevitabilis cogat necessitas; quod miime fieri videatur causa familiaris rei augendæ, sed tantum causa necessitatis implendæ. Sic Israelitæ in terra Ægyptiorum bona (Num. xxii), sic in terra Madian ad usus necessarios acceperunt res Madianitarum (Exod. xii). De his consultus Gregorius papa VII, ita scribit (c. 101, *Quoniam*. caus. 11, q. 3) : « Quoniam peccatis nostris exigentibus, multos quotidie causa excommunicationis perire cernimus, partim ignorantia, partim nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate devicti misericordia, anathematis sententiam, prout [unus v. c. ad tempus prout] possumus, temperamus. Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus, videlicet uxores, filios, servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos et servientes, necnon et omnes illos qui [in uno v. c. alios qui] non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur et eos qui ignoranter communicant excommunicatis, sive illos qui communicant cum eis qui excommunicatis communicant. Quicumque autem aut arator, seu peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel unde emat non habuerit, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis non pro sustentatione superbæ, sed humanitatis causa voluerit dare, non prohibemus. » De emptionibus vero rerum ecclesiasticarum quas monachi a laicis faciunt, hoc tuz fraternitati respondemus, quia, si res ecclesiasticas de laicorum servitute dato pretio liberarent, et juri ecclesiastico et episcopali dispositioni restituerent, non solum non improbaremus, sed vehementer laudaremus, quia non videretur esse emptio, sed a cunctis pie sentientibus laudanda redemptio; sic captivi fidelium pietate redimuntur, cum redemptores ipsos redemptos non in suam redigunt servitatem, sed in pristinam restituunt libertatem. Verum quia rarus est, aut nullus qui hæc emat, nisi suis aut suorum usibus, non est hæc appellanda pia redemptio, sed inter ementes et vendentes cupida et periculosa coemptio. De oblationibus malorum quæ adhuc intra Ecclesiam toleramus, hoc sentimus, quia, quandiu eis ecclesiastica dispensatione communicamus, vanum et superstitiosum videretur, si oblationes eorum refutaremus. Nam et Dominum Jesum Christum, cujus vita disciplina morum fuit, Zachæus publicanus in domum suam invitavit, et de suis ei facultatibus ministravit (Luc. xix). Tunc enim recte incedit Christiana religio, cum aut ea facit quæ Christus fecit, aut evitat [ea vitat, ms. c.] quæ Christum evitasse cognoscit. Donationes vero et concessionem excommunicatorum, quibus nec dicendum est ave (11 Joan. 1), propter infirmos vitandas esse consulumus, quia, licet Apostolus dicat : *Omnia munda mundis* (Tit. 1) : consequenter tamen addit, *sed malum est homini qui per offendiculum*

^b Ita plerique v. c. ut etiam epist. 288; in aliis *judicandi*. ita ms. c.

manducate (Rom. 1, 4). Unde etiam in Epistola ad A
 Corinthios: *Si quis, ait, vocat vos infidelium, et vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Sive ergo manducatis, sive bibitis, omnia in gloria Dei facite. Sine offensione estote Judæis et gentibus et Ecclesiæ Dei, sicut ego per omnia omnibus placeo, non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant* (I Cor. x). Hæc est apostolica et sana doctrina. Quare talium donationes vel concessiones vitandæ sunt, non quod Dei creatura ex eis munda [munda deest] immunda fiat, quia *Domini est terra et plenitudo ejus* (Psal. xxiii), sed ne [al. sed quod, ita ms. c.] simplicium ex hoc infirmetur conscientia, cum talibus conjecturis existimant bonis eorum malefacta facere [placere, ms. c.], vel quæ prius abhorrebant mala non esse. Simili de causa divinæ leges pariter et humanæ refutant et vitant eorum [quidam v. c. refutari jubet eorum, ita ms. c.] testimonia et judicia, non quod non aliquando vera testificentur, et justa decernant, sed ut tali repulsa confutati ab errore suo desistant. De his qui criminalia peccata occulte confitentur, nihil melius respondere possum quam quod beatus Augustinus in quadam epistola scribit (epist. 206) : « Nos a communione nullum suspendimus, nisi accusatum publice [al. quemquam suspendere non possumus, al. nullum suspendere possumus, nisi publice accusatum, ms. c.] atque convictum, vel sponte confessum similiter publice. » De manifestis autem manifesta sententia est, quia qui manifeste peccarunt, manifeste sunt arguendi, et publica pœnitentia sunt corrigendi. Dicendum est tamen eis non præcipiendo, sed consulendo, ut se ipsos ab officiis ecclesiasticis suspendant, vel a sacramentorum communione abstineant, quia tali humilitate et pœnitentia verius agitur, et salus reparata tutius munitur. Sacramenta tamen divina a talibus tractata propter indignitatem eorum non sunt deteriora, sicut, propter dignitatem meliorum non sunt meliora (epist. 73 et 236), sed apud quoscunque sunt, secundum beatum Augustinum, eadem ipsa sunt. De excommunicatis communi sententia non tamen nominatis, sive in capitulo, sive in concilio facta sit illa excommunicatio, sive sint Simoniaci, sive presbyteri uxorati, idem consilium est quod est de aliis criminosis, quia non sunt a communione suspendendi, nisi publice convicti, vel publice confessi, quia et Dominus Judam furem sciebat, et ita excommunicatum ut etiam diabolus nominaret, tamen quia non fuit accusatus, donec sc ipsum Dominum prædendo manifestavit, minime eum abiecit. De subjectis quoque idem sentimus, **79** quia non debent desorere prælatos suos, nisi prius eos viderint publice damnatos, aut nominatim excommunicatos. De mutua confessione, de qua dicit apostolus Jacobus: *Confitemini alterutrum peccata vestra* (Jac. v), hoc respondeo, quia sufficit pro

quotidianis et levibus peccatis si congrua sequatur satisfactio. Si vero graves sint culpæ, ab eo cui data est potestas ligandi atque solvendi, querenda est absolutio. De excommunicato hospitio recepto sufficere videtur, si hospes qui eum suscepit contineat se a mensa excommunicati et osculo^a. Puto me breviter pene ad omnia proposita tua, et si nem ad omnia, tamen ad graviora, respondiisse, tuæ discretioni relinquens, ut singulis capitulis sparsim digests generales sententias accommodes; quæ diligenter perspectæ non dicam singulis propositis, sed fere unaquæque sententia pluribus poterit capitulis obviare. Cum autem simul^b colloqui Deo disponente poterimus, si qua restant, aut ex his quæ modo scripsimus, aut ex aliis quæ Dominus inspirare voluerit, gratanter respondebimus. Vale.

EPISTOLA CLXXXVII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Adelæ, excellenti comitissæ, salutem et servitium.*

Abbas Bonevallensis monasterii, et congregatio sibi commissa lacrymosis et miserabilibus clamoribus aures Dei et hominum pulsant, conquerentes quod propter interfectionem Hugonis Nigri, injusto eos et homines sui juris vexatis, et angariis contra privilegia et instituta prædecessorum vestrorum super eos faciatis [al. facitis], in tantum ut nec misericordiam nec iudicio apud vos eis locum relinquatis [relinquitis]. Quod ego audiens non possum non iugemiscere gemitibus eorum, qui et in prosperis debeo eis congaudere, et in tribulationibus condolere. Unde monendo rogo, et rogando moneo, ut severitatem intentatam prudenti et discreto consilio temperetis, ne grex Dominicus insolitæ tribulationis tempestate dispergatur, et religio quæ istis temporibus resfluerat, aut minuat aut omnino ad nihilum redigatur. Præterea debetis consulere salutem vestræ et famæ vestræ, ne vanum videatur quod monasteria quæ non sunt juris vestri, muneribus vestris sustentatis, et quibus modis potestis ampliatis, ea autem quæ vestri juris sunt, minuitis et quasi servili oppressione subjugatis. Unde, ne ista ad aures multotum perveniant, et famæ vestræ, sicut salutem, plurimum detrahant, sicut monui iterum moneo, ut mitius agatis, ne insolita et intolerabilis severitas posteris vestris sit in exemplum, et vobis in peccatum æternum [al. sempiternum, ita ms. c.]. Timendum est enim vobis ne gemitus servorum Dei ad aures ejus perveniant, et qui apud vos misericordiam non inveniunt misericordiam vobis januam claudant. Sicut enim ipsi dicunt qui a vobis opprimuntur, continuo gemitu Dei aures implebunt, et quotidiana conquisitione aures populi Dei tam in vicinis quam in remotis locis, donec Dominus imperet ventis et mari, et quiescant fluctus ejus. Quod quia periculosum est vobis et ignominiosum, det vobis Dominus spiritum consilii, ut meliora eligatis, et quæ sunt periculosa fugiatis. Valete.

^a Hoc ex Calixto papa refert Ivo lib. v. Parino., De senten. excom. et Gratian. in can. Excommuni-

^b Simul deest in ms. c.

EPISTOLA CLXXXVIII.

HADOLPHO, venerabili Remensis archiepiscopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesie minister, perseverantem in tribulatione patientiam.

Quæsitiv a me, quod melius me novit vestra prudentia, utrum mulier quæ post completa sacramenta et officia nuptiarum infra duos aut tres menses peperisse cognoscitur, debeat propter fœdera nuptiarum in conjugio manere, an propter patratum ante nuptias flagitium matrimonii dignitatem amittere, cum lex Moysi ^b huiusmodi jubeat lapidari. Super qua re non memini me canonicam invenisse sententiam; dico tamen sine præjudicio melioris sententiæ, quia si ante celebrationem sacramenti conjugalis, cognita fuisset mulieris turpitude, secundum legum severitatem non esset honestanda matrimonio, sed asperis objurgationibus tanquam lapidum jactibus [*al. ictibus*] severa ei esset adhibenda correptio. Verum, postquam simpliciter præcedente consensu contracta sunt fœdera nuptiarum, postquam matrimoniales tabulæ datæ sunt, et cætera conjugii sacramenta completa sunt, vir et mulier unum corpus per commistionem carnis facti sunt, non intelligo posse dissolvi conjugium, nisi divortii causa intercurrat adulterium, quamvis enim ^c ex adulterio, docente Evangelio, possit mulier marito reconciliari, quanto magis ex simplici fornicatione quæ patrata est quando nondum erat alligata lege maritali? Continetur libro Constitutionum [l. xxiii, cod. *De nuptiis*], quia meretrices possunt honestiorem vitam eligere, et matrimonii jura contrahere, quanta magis mulieres, quæ occulte peccaverunt, et quæstum corpore non fecerunt? Unde Augustinus in libro *D*: conflictu virtutum atque vitiorum: « Quibusdam nubendi licentia tribuitur, hoc est quæ [*al. qui, ita ms. c.*] virginitatem vel castimoniam vidualem nequaquam professæ [*professi, ita ms. c.*] sunt. Fornicatio vero nulli impune conceditur. » Hæc sententia non fornicarium exceptit, nec fornicarium a lege conjugii, sicut et Paulus lapsibus humanæ fragilitatis occurrens scribit ad Corinthios: *Propter fornicationem unusquisque habeat uxorem suam, et unaquæque habeat* ^d *virum suum* (*I Cor. ii*). Quibus verbis medicinaliter provisum est, ut carnalis commistio quæ damnabilis foret turpitudine flagitii, venialis fieret honestate matrimonii, nec jam reputentur fornicariæ quæ prius erant inhonestæ, neque liceat viris eas propter priorem lapsum dimittere, dicente Apostolo; *Alligatus es uxori, noli quærere solutionem* (*I Cor. vii*). Cum enim fornicatio et in Veteri Testamento et Novo æque inhonesta et damnabilis habeatur, ut de inhonesta faceret honestam, præceptum est Oseæ a Domino, ut uxorem sibi duceret mulierem fornicariam. Unde beatus Hieronymus in explanatione super Oseam (lib. i, c. 1 et epist. 148) ita scribit: « Non est culpandus Osea propheta, si

A meretricem quam duxit, convertit ad pudicitiam, sed potius laudandus, quod ex mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet, ipse polluitur si societur malo, sed qui malus est in bonum vertitur si boni exempla sectetur, ex quo intelligimus prophetam non pudicitiam perdidisse si copulatum [*al. per cop.*] fornicariæ, sed fornicariam assumpuisse pudicitiam quam prius non habuerat. » Ex his beati **S** Hieronymi verbis colligi potest quia si propter consortium pudici redditur mulier pudica, e contrario propter divortium ejus redditur impudica. Unde cum leges honestati consulere debeant et salutis, tutius mihi esse videtur, ut vir mulierem quam duxit, licet nesciens impudicam retineat uxorem, quam suo divortio et illam fornicariam, et se faciat fornicatorem. **B** Beati quoque doctores nostri, Ambrosius et Augustinus, huiusmodi mulierum lapsus suadent potius a viris debere dimitti quam districte et sine misericordia judicari, cum et ipsi viri vix possint a similibus impudicitibus immunes videri [*al. inveniri*] (epist. 125). Unde Augustinus De verbis Domini, tractatu 47: « Si ducturi estis uxores, servate vos uxoribus vestris. Quales vultis eas ad vos venire, tales debent et ipsæ vos invenire. Intactam quæris? intactus esto. Puram quæris? noli esse impurus. » Inde et Ambrosius in sermone De accusato Domino. « Pudicitiam causam nisi vir pudicus accusare non debet. Talem enim arbitrum meretur castimonia, apud quem non periclitetur verecundia. Quid enim tam divinum, quid tam justum sentias, quam ut is peccatum feriat qui [*quidam v. peccata censeat, qui; ita ms. c.*] peccati sit expertus? Quomodo enim feras alieni ultorem, et proprii criminis defensorem? » Unde et Augustinus in libro De verbis Domini, tractatu 47: « Dicit Dominus quod dicere debet mansuetus et justus: *Quis sine peccato est, prior in adulteram mittat lapidem* (*Jean. viii*). Hæc vox justitia est, puniatur peccatrix, sed non a peccatore. Impleatur lex, sed non a prævaricatoribus legis. » Item Augustinus, De decem chordis: « Quoniam virtus castitas est, tu sub uno impetu libidinis cadis, et vix uxorem [*tuam, ms. c.*] victricem esse, tu victus jacens? Si caput est vir, melius debet vivere, et omnibus bonis factis præcedere uxorem suam. » Ex his et huiusmodi sanctorum Patrum **D** sententiis ratiocinando colligi potest quia illicitus coitus, ante nuptias vel sponsalia patratum, non potest postea initum separare conjugium, quanto minus partus, qui non est fructus vitii, sed naturæ? Ad hoc si quis altius intuens objiciat ex verbis Leonis papæ non esse nuptias in quibus non continetur sacramentum Christi et Ecclesie; cui per Paulum dicitur: *Desponsi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (*II Cor. ii*), audiat Hieronymum dicentem in tractatu octogesimi sexti psalmi: « Rem miram vobis loquor, sed tamen veram. Sion nostra in qua aliquoties alienigenæ sunt, et Tyrus, et *Æthio*

^a Hujus tituli causa et ratio petenda est ex his quæ scribit epist. 190.

^b Sic habeat omnes v. c.; antea, *Mosis*.

^c Enim deest in ms. c.

^d Habeat deest in ms. c.

pes, illa specula, illa Raab meretrix, illa Babylon, illa quæ devaricavit [al. divar.] pedes suos cum omni transeunte secundum Ezechiel [al. Iezechiel] illa meretrix si volnerit repente virgo efficitur. » Si ergo Raab non repellitur a spiritali conjugio Christi, cur mulier lapsa non admittitur ad conjugium viri honesti? Neque enim ab hujusmodi nuptiarum scœdere discrepat sacramentum Christi et Ecclesiæ. Non ergo conveniens est Christianæ pietati, neque sacramentis ecclesiasticis ea est inferenda injuria, ut quamvis celerius vel tardius celebrata sint quam traditus ordo postulat, eos tamen quos de turpitudine transtulerunt ad honestatem, de civitate diaboli ad civitatem Dei, nos indiscreta severitate cogamus reverti de honestate ad turpitudinem, de civitate Dei ad civitatem diaboli. Si vero aliter in aliquibus capitulis repertum fuerit, severitati disciplinæ est ascribendum. Sed, ubi salus periclitatur, moderatione legum saluti intelligimus consulendum. De cætero sciat dilectio vestra, quia pro pace Ecclesiæ Remensis et vestra, regem humiliter et fideliter interpellavimus, (epist. 190), et suo tempore interpellare non desistemus. Vale.

EPISTOLA CLXXXIX.

Ivo, Carnotensis Ecclesiæ humilis minister ^a.

Noverit sancta Romana Ecclesia, noverint omnes Ecclesiæ, ad quas murmur Remensium clericorum pervenerit, nos in consecratione Ludovici regis Francorum nihil nostrum quasisse, sed pro communi utilitate regni et sacerdotii conaulte vigilasse. Erant enim quidam regni perturbatores, qui ad hæc [al. qui, ad hoc, ita ms. c.] omni studio vigilabant, ut aut regnum in aliam personam transferretur, aut non mediocriter minueretur. Quod ne fieret, cooperante Deo, et pro integritate regni, et pro tranquillitate Ecclesiarum, quantum potuimus præcavere studuimus. Unde livori ascribendum videtur aut tumori, si quis utili et honestæ actioni derogat, quam nec ratione potest redarguere, nec consuetudine infirmare, nec lege damnare. Si enim rationem consulimus, jure in regem est consecratus, cui jure hæreditario regnum competeat, et quem communis consensus episcoporum et procerum jam pridem elegerat. Præterea quæ ratio est Belgicorum regem suum creare et consecrare, quamvis in aliis provinciis regnaturus sit, si ita ipsorum regum voluntas et temporum atque locorum opportunitas se obtulerit, eadem est Celticorum et Aquitanorum, qui Belgicorum [al. Belgiarum] provinciæ nihil debent, regem suum, quamvis et in Belgica regnaturus sit, eligere, et omne regi debitum obsequium exhibere. Si vero ad consuetudinem recurremus, quæ in exemplis maxime declaratur, respondemus ex verbis Augustini, quia ratio exemplis anteponenda est, cui tamen et exempla concordant. Ecce rationem dedimus, quam [al. cui] apud eos æque validam super hoc negotio inveniri non credi-

mus. Addamus et exempla rationi concordantia. Sicut enim legitur in Gestis Francorum : « Diviso regno inter [al. divisum est regnum inter] filios Lotharii nepotes Clodovei, Charibertus et Guntrannus provincias Celticorum et Aquitanorum acceperunt in regnum suum, et alter eorum Charibertus, scilicet Parisium [al. Parisius, ita ms. c. ut epist. 5] sibi sedem regiam posuit, et usque ad flumen [al. ad fluvium] Garunnam regnum suum extendit; Guntrannus vero Aurelianis [al. Aurelianum] sedem regiam sibi constituit et Burgundiam, quæ Celticæ pars est, in regnum accepit. » Isti quippe reges nullam a Remensi archiepiscopo [al. episcopo] benedictionem vel coronam acceperunt, sed et sacerdotibus provinciarum quas regebant, sublimati sunt et sacrati [al. consecrati]. Postquam vero regnum Gallorum in suam monarchiam revocatum est, deleta progenie [vel propagine] Clodovei, Pipinus et filii ejus Carolus et Carlomanus [al. Carlomagnus vel Carlomannus], nec Remis nec a Remensi archiepiscopo in reges sublimati sunt, nec injuncti. Ludovicus quoque nepos Ludovici senioris apud Ferrarias, qui locus est in pago Senonensi, et uxor ejus nullo præsentem metropolitano a quibusdam episcopis in reges sunt consecrati et coronati. Unde in Gestis Francorum ita legitur : « Audientes Hugo abbas et cæteri primates qui **S**I cum filiis quondam senioris ^b sui Ludovici agebant, Ludovicum nepotem cum uxore sua ad has partes venturum quosdam episcopos miserunt ad Ferrarias, monasterium, et ibi consecrari eos et coronari in reges fecerunt. » Item in Gestis Francorum : « Supererant duo filii Roberti comitis Andegavorum, qui fuit Saxonici generis vir. Ex his senior Odo dicebatur, Robertus alter; ex his majorem natu Odonem Franci et Burgundiones, Aquitaniensesque proceres congregati in unum, licet reluctantem tutorem Caroli pueri, regni que elegerunt gubernatorem, quem unxit Walterus [al. Galterus, Gualterius, vel Gauterius] archiepiscopus Senonum. » Item : « Carolus simplex in carcere positus, Rodulfum nobilem filium Ricardi Burgundionum ducem, quem de fonte sacro susceperat, una cum ^c consilio Hugonis magni filii supradicti Roberti, et procerum Francorum in regnum sublimavit. Unctus vero est in regem ipse Rodulfus tertio Idus Julii Suesionis civitate. Post mortem Rodulfi regis, per Vuillelmum [al. Guillelmum] archiepiscopum reductus est ab Anglia Ludovicus filius Caroli Simplicis in Franciam, et quarto Kal. Julii [al. leg. et decimo tertio Kal. Jul. vel etiam in ms. c. xii, Kal. Jul.] unctus est in regem apud Laudunum. Post translationem vero regni Francorum in progeniem Hugonis magni ducis, Robertus piissimus rex filius Hugonis regis, Aurelianis in regem consecratus est et coronatus, cujus filius Hugo juvenis Compendii est unctus, et in regem sublimatus. » Ex his et hujusmodi exem-

^a In uno v. c. titulus est : De ordinatione regis Francorum. In alio : De consecratione Ludovici regis. Vide locum Sugerii abbatis in Vita Ludovici

Crassi.

^b Eadem notione id verbi sumitur epist. 194.

^c Cum, abest a tribus v. c.

plis manifestum est quod Francorum reges non omnes in Remensi Ecclesia, vel a Remensibus archiepiscopis sunt consecrati, sed multi in multis aliis locis, et a multis aliis personis consecrati sunt. Quæ omnia si retexerentur, et prolixam facerent orationem, et superfluum disputationem : cum nullis scriptis vel exemplis probari possit, Remensem [al. Remorum] archiepiscopum Francorum regem extra Belgicam unxisse aut coronasse. Cum ergo hæc eadem potestas sit cujusque metropolitani in metropoli sua, mirum videtur quare [al. non video quare] unus in proprium jus ambiat vindicare quod multorum constat esse commune, nisi forte quis dicere audeat majorem vim sacramentorum esse apud alios quam apud alios, quod schismaticum esset, et unitatem Ecclesiæ divideret. Hæc dicentes non reprehendimus institutionem ecclesiasticam, per quam pax Ecclesiæ firmiter colligata est, cum inferiores a superioribus sacramentorum dispensationem suscipiunt, nec ultra quam sibi concessum est usurpare præsumunt. Verum ubi personarum æqualis est potestas, quarum altera alteri nihil præter charitatem debet, si altera alteri jus suum vult detrudere et sibi soli arrogare sua quærens, deceptus est sæculi ambitione. Nos quippe Remensi Ecclesiæ non invidemus, et si reges Francorum erga eam habuerint tantam devotionem, ut malint a metropolitano ejus consecrari quam ab alio, non repugnamus, non dolemus, imo super benedictionem eorum, si nos adesse contigerit, grantanter loco idiotæ *amen* respondebimus. Supradicta vero verborum serie ostensum est in unctione Ludovici regis nihil nos fecisse contra morem. Restat ut ostendamus nihil nos fecisse contra legem. Lex quippe est præceptio vel prohibitio scripta, ad communem utilitatem referens quidquid jubet aut prohibet. Contra hanc ergo nihil fecimus, qui nulla contradictione prohibiti, communi utilitati in hoc facto charitate suggerente consulimus. Si vero privilegiis nititur Remensis Ecclesia, illa privilegia apud nos nulla sunt, quia nec in generalibus conciliis nobis audientibus sunt recitata, nec ad Ecclesias nostras epistolaria [v. c. epistolari] maturitate directa, et, ut manifestius dicamus, nulla nobis familiari vel publica ratione propalata. Illius ergo legis prævaricatores non sumus, cujus auditores nunquam fuimus. Quæ tamen, si audita esset, nihil nobis obesse deberet. Lex enim justa debet esse et possibilis, loco et tempori congruens. Justa si sit, Deus scit. Nos autem interim nec ut justam approbamus, nec ut injustam condemnamus, quam adhuc ignoramus. Possibilis vero non erat, quia consecratio regis Remis ab archiepiscopo Ecclesiæ nondum intronizato, sine summa perturbatione et sanguinis effusione celebrari non poterat. Loco non conveniebat, quia civitas sub anathemate posita erat. Tempori opportuna non erat, quia si consecratio regis differretur, regni status et Ecclesiæ pax graviter periclitaretur. Quod

^a Gervasius et Radulfus contendebant inter se de episcopatu Remensi, ut indicat epist. 190.

A ergo fecimus, salubri deliberatione et provida dispensatione fecimus, nulli invidentea, nullius auctoritatem nobis arrogare molientes, sed nos intra terminos nostros simplici oculo cohibentes (epist. 67). Sentiant aliter qui volunt; non timemus tribunal terreni judicis, quia securos nos facit conscientia nostra ante tribunal interni cognitoris [Conditoris, *ms. c.*]. Novimus enim quia necessariæ dispensationis modus nulli unquam sapientium displicuit (epist. 214), quem non solum privatæ leges, quibus nec fidei veritati, nec morum honestati consulitur, sed etiam leges generales contra hæreticos vel sceleratos promulgatæ admittunt, quando majoribus morbis sanandis, vel majoribus malis amovendis melius subvenit moderatio sinceræ charitatis quam rigor indiscretæ severitatis. Hæc [hoc, *ms. c.*] primo ex auctoritate evangelica dehinc ex Actibus apostolorum, tertio ex Epistolis [exemplis, *ms. c.*] Apostoli, postremo ex decretis Romanorum pontificum, cætorumque orthodoxorum Patrum sententiis facile probarentur, nisi prolixitas epistolæ modum excedere videretur.

EPISTOLA CXC.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, dilectionem filii et obedientiam per cuncta subjecti.

Notum esse volumus excellentiæ vestræ, quia ego et domnus Theobaldus beati Martini monasterii Parisiensis prior audientes miserabilem et mirabilem Remensis Ecclesiæ desolationem, ausu familiaritatis opportune et importune regem Francorum interpellavimus, quatenus prædictæ Ecclesiæ expulso invasore Gervasio pacem restitueret, et domnum Radulfum ejusdem Ecclesiæ metropolitanum in gratiam suam receptum^b, eidem Ecclesiæ præesse concederet. Acquievit tandem precibus nostris, et concessit ut eum ad curiam suam, quæ Aurelianis in Natali Domini congreganda erat, secure adduceremus, et ibi cum eo et eum principibus regni de hoc negotio, quantum fieri posset, salva regni integritate tractaremus. Factum est ut conductum erat, et convenientes in curiam multiplicatis intercessoribus petitionem nostram semel et 82 sæpius replicavimus. Sed reclamante curia plenariam pacem impetrare nequivimus, nisi prædictus metropolitanus per manum et sacramentum eam fidelitatem regi faceret, quam prædecessoribus suis regibus Francorum antea fecerant omnes Remenses archiepiscopi, et cæteri regni Francorum quamlibet religiosi et sancti episcopi. Quod persuadentibus et impellentibus totius curiæ optimatibus, et si propter mandatorum rigorem minus licebat, factum est tamen, quia ecclesiastica paci et fraternæ dilectioni sic expediebat. Cum enim plenitudo legis sit charitas (Rom. xiii), in hoc legibus obtemperatum esse credimus, in quo charitatis opus impletum esse cognovimus. Petimus ergo flexis genibus cordis, ut hoc eodem intuitu charitatis et

^b Hinc pendet interpretatio verborum quæ habentur in hac epist. 188.

pacis ventale habeat paterna moderatio, quod illicitum facit non æterna lex, sed intentione acquirendæ libertatis præsentium sola prohibitio (epist. 60 et 236). In excessibus ergo filiorum utili dispensatione et compensatione contractis, sufficiat patri verbum pro verbere, et devota filiorum supplicatio pro summo reputetur supplicio. Si enim vult apostolica auctoritas omnia quæ medicinali condescensione dispensantur districte judicare, oportebit pene omnes ministros administrationibus suis renuntiare, aut de mundo exire, nec habebunt ubi seminant spiritalia, nisi permittantur aliqua tolerare carnalia (epist. 214). Unde necessitati temporum cedendum esse apostolica docet sublimitas, et orthodoxorum consulit auctoritas dicens: quia ubi populorum strages jacent, detrahendum est aliquid canonum severitati, ut majoribus morbis sanandis charitas sincera subveniat (c. *Necessaria*, et seqq. caus. 1, q. 7, et epist. 236). Hæc dicendo tamen doctam paternitatem vestram non docemus, sed eandem consulendo et rogando monemus, ut ibi consilii et pietatis studeatis visceribus abundare, ubi fas non est debitam fortitudinem exercere. Valete

EPISTOLA CXCI.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Hugoni reverendo Cluniacensis monasterii abbati, salutem et servitium.*

Est in quodam monasterio ditionis vestræ quidam frater, qui cum esset clericus in sæculo degens quandam mulierem gravissimam, cum qua consuetudinem habebat, oppressit. Mulier vero post aliquot dies abortivum fecit. Sed utrum hac oppressione vel alia occasione mulier abortierit, et opprimenti et oppressæ fuit incertum. Propter hanc tamen causam ab accipiendis sacris ordinibus suspenditur, et a sacramentorum dispensatione removetur. Videtur multis hæc prædura sententia, ut pro incerta culpa tam severum confirmetur judicium, cum dicat consona Evangelio canonica sententia (Sixtus papa, in c. *Si quis*, caus. 30, q. 5): « Nullus pontificum incerta judicare præsumat. » Quæ tamen culpa si certa esset, secundum antiquorum exempla, mitius animadverti potuisset [*at. posset, ita ms. c.*], si tamen infirmis mentibus non obsesset. Sanctus enim David post actam de adulterio et homicidio pœnitentiam, prophetiæ spiritum non amisit (*I Reg. xi*). Petrus postquam Christum cum perjurio negavit, culpam lacrymis diluens (*Matth. xxvi*), non solum apostolus, sed etiam apostolorum princeps mansit (Ambr. serm. 47. *De fide Petri*, can. *Hi qui*. dist. 50). Paulus, post persecutionem et cædem discipulorum Domini, ad apostolicum fastigium pervenit. Homicida ille, quem beatus Joannes Ephesino episcopo nutriendum, erudiendumque commiserat, post cædes et rapinas ductus pœnitentia, non solum indulgen-

^a Abdias Bab. lib. Euseb. Hist. eccl., lib. iii, cap. 47, et Nicophor. Cal. lib. ii, cap. 42.

^b S. August. epist. 10, ad Bonifacium. Vide Grat. l. i. Decret. dist. 50; et Ivonem decreti lib. iii,

tit. *De lapsis post ordinat.*
^c Cap. 49, 50, 52, 53; dist. 50, et cap. 1, 2, 3; dist. 55, Nisi tamen necessitas aut usus exegerit, cap. 62, dist. 50.

tiam obtinuit, sed etiam beato Joanne ordinante Ephesinæ Ecclesiæ præpositus fuit ^a. Istæ memorabiles personæ quia veram pœnitentiam egerunt, plenam indulgentiam meruerunt, non tantum ad culpæ remedium, sed etiam ad obtinendum pastoralis curæ fastigium. Verumtamen hæc exempla legem non faciunt, quia sicut dicit beatus Augustinus ^b: « Posterorum [*at. posteriorum ita ms. c.*] diligentia severissime sanxit ut post actam de crimine pœnitentiam nullus in clericatu maneat, nullus ad clericatum accedat, quod dictum esse creditur non dispensatione indulgentiæ, sed rigore disciplinæ, quoniam aliqui propter affectatas honorum potentias, fictas agebant pœnitentias. » Unde mihi videtur quia sicut ficta pœnitentia fecte pœnitentes a clericatu repellit, ita vera pœnitentia vere pœnitentes ad clericatum admittit. Hæc dicentes sacris Patrum regulis non obviamus, sed ex ratione et exemplorum commemoratione in præsentium intelligimus positum esse discretionem, ut quos viderint veram egisse pœnitentiam, eos ad ecclesiasticam possint promovere militiam, si tamen publicam non egerint pœnitentiam ^c; talibus enim ideo clericatus denegatur, quia ab insidiatoribus divinis sacramentis pro hujusmodi derogatur, et simplicium animus aut scandalizatur, aut infirmatur. Hic vero nihil horum est, quia nec culpa est certa, nec pœnitentia publica; persona vero honesta, quantum de alterius vita æstimare potest humana conscientia. Quæ ideo nobis videtur Deo posse offerre sacrificium, quia seipsam Deo fecit holocaustum. Quis sit ille frater, de quo agimus, dicent vobis fratres præsentium portitores, pro quo supplicam reverentiæ vestræ, ut, mitigato rigore vestræ consuetudinis, eum ad sacros ordines promoveri concedatis. Prudenti loquimur, nihil vos docentes, neque aliquid dicentes quod non noverit vestra prudentia, et sæpe tractaverit vestra solertia. Valete.

EPISTOLA CXCII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, monachis Columbensibus [quidam cod. Columbinis], idipsum sapere in Domino.*

Ut verbis Dominicis utar: *Ecce Satanæ expetivit vos, ut cribraret sicut triticum (Luc. xxii)*, quia quorundam suasionibus a sensu vestro turbati estis, qui, pharisaico fermento inflati, non Dominico fermento impinguati, gloriantur in vilitate ciborum, et in non parcendo corpori, cum, secundum Apostolum, *corporalis exercitatio ad modicum sit utilis (I Tim. viii)*, et *Regnum Dei non sit esca et potus, sed justitia et pax et gaudium in Spiritu sancto (Rom. xiv)*. Tales quippe non habentes exercitatos sensus in intelligentia Scripturarum, quæ sapiunt non sapiunt ad sobrietatem (*Rom. xii*), neque de quibus affirmant cum debita discretionem intelligunt (*I Tim. i*),

tit. *De lapsis post ordinat.*

^c Cap. 49, 50, 52, 53; dist. 50, et cap. 1, 2, 3; dist. 55, Nisi tamen necessitas aut usus exegerit, cap. 62, dist. 50.

non putantes sic posse vivere bonos in collegio [al. A rum judiciorum scrutatores, quid salubrius sit monachis, utrum permanere cœnobitas sub præpositorum suorum obedientia quæ melior est quam victimæ, et ibi vivere de decimis et fidelium oblationibus, quas Ecclesia lege [in ecclesiastica lege, ms. c.] charitatis communicare potest non tantum monasteriis, sed etiam xenodochiis, infirmis et peregrinis: an fieri Sarabaitas, ut in privatis locis proprio jure vivant^a et victum sibi de substantia pauperum per manum raptorum, et de fœnore negotiatorum accipiant. Licet enim decimæ et oblationes principaliter clericali debeantur militiæ, potest tamen Ecclesia omne quod habet cum omnibus pauperibus habere commune. Quanto magis cum his pauperibus qui, relictis facultatibus propriis, non in angaria bajulantes Christi crucem, sequuntur pauperem Christum? Est tamen in quo abbatibus et præpositis monasteriorum parcendum esse non æstimo, si ab illis ad quos non pertinent, id est a laicis, decimas et oblationes accipiant (epist. 289), si inordinate eas a quibuscunque personis acquirant, si terminos transgrediantur antiquos, id est, si stipendia presbyterorum antiquitus instituta minorent ac sibi usurpent. Nec tamen ideo monachi qui hæc ignorant aut non probant, debent suam collectionem [al. collectam] deserere, aut abbatibus suis minus obedientes existere, dicente Domino de præpositis Ecclesiarum et monasteriorum sub nomine Scribarum et Pharisæorum: *Quæ dicunt facite, secundum vero opera eorum nolite facere* (Matth. xxiii). Nec usus ipsarum rerum prohibendus est his quorum conscientia immunis est, cum dicat Apostolus, *omnia munda mundis* (I Tit. i); et: *Unusquisque onus suum portabit* (Gal. vi), et Dominus in Evangelio: *Quod intrat in os non coquinat hominem, sed concupiscentia mala quæ procedit de corde, et approbatio mali operis, quæ procedit de ore, hæc coquinant hominem* (Matth. xv). Hæc divini verbi prætaxati prolatores, et non satis discreti intellectores minus attendunt: qui dum quasi ad ligna cædenda (Deuter. xix) procedunt, indiscretis sermonibus et non sale conditis, tanquam immoderatis ictibus percutiunt conscientias infirmorum, dum Ecclesiam orbis terrarum parvipendentes dicere videntur: *Ecce Christus hic, et ecce illic, ecce in cubiculis, et ecce in deserto* (Marc. xiii). Ita sentientes ante tempus usurpant sibi ventilabrum, quo in fine ventilanda est Dominica area, tanquam apud communem Ecclesiam sola remaneat palea, ad eos vero transeat triticum tanquam in Dominico horreo recondendum; in qua presumptione valde metuendum est, ne dum qui se triticum a palea separatum reputat, pharisaico fermento inflatus palea fiat. Præterea qui de laboribus manuum necessaria sibi præparare non sufficiunt, non bene prospiciunt quia quæ in aliis reprehendunt, frequenter ipsi committunt, dum victi penuria victus prædicant populis innocentiam suam, quod est oves vendere;

non putantes sic posse vivere bonos in collegio [al. A rum judiciorum scrutatores, quid salubrius sit monachis, utrum permanere cœnobitas sub præpositorum suorum obedientia quæ melior est quam victimæ, et ibi vivere de decimis et fidelium oblationibus, quas Ecclesia lege [in ecclesiastica lege, ms. c.] charitatis communicare potest non tantum monasteriis, sed etiam xenodochiis, infirmis et peregrinis: an fieri Sarabaitas, ut in privatis locis proprio jure vivant^a et victum sibi de substantia pauperum per manum raptorum, et de fœnore negotiatorum accipiant. Licet enim decimæ et oblationes principaliter clericali debeantur militiæ, potest tamen Ecclesia omne quod habet cum omnibus pauperibus habere commune. Quanto magis cum his pauperibus qui, relictis facultatibus propriis, non in angaria bajulantes Christi crucem, sequuntur pauperem Christum? Est tamen in quo abbatibus et præpositis monasteriorum parcendum esse non æstimo, si ab illis ad quos non pertinent, id est a laicis, decimas et oblationes accipiant (epist. 289), si inordinate eas a quibuscunque personis acquirant, si terminos transgrediantur antiquos, id est, si stipendia presbyterorum antiquitus instituta minorent ac sibi usurpent. Nec tamen ideo monachi qui hæc ignorant aut non probant, debent suam collectionem [al. collectam] deserere, aut abbatibus suis minus obedientes existere, dicente Domino de præpositis Ecclesiarum et monasteriorum sub nomine Scribarum et Pharisæorum: *Quæ dicunt facite, secundum vero opera eorum nolite facere* (Matth. xxiii). Nec usus ipsarum rerum prohibendus est his quorum conscientia immunis est, cum dicat Apostolus, *omnia munda mundis* (I Tit. i); et: *Unusquisque onus suum portabit* (Gal. vi), et Dominus in Evangelio: *Quod intrat in os non coquinat hominem, sed concupiscentia mala quæ procedit de corde, et approbatio mali operis, quæ procedit de ore, hæc coquinant hominem* (Matth. xv). Hæc divini verbi prætaxati prolatores, et non satis discreti intellectores minus attendunt: qui dum quasi ad ligna cædenda (Deuter. xix) procedunt, indiscretis sermonibus et non sale conditis, tanquam immoderatis ictibus percutiunt conscientias infirmorum, dum Ecclesiam orbis terrarum parvipendentes dicere videntur: *Ecce Christus hic, et ecce illic, ecce in cubiculis, et ecce in deserto* (Marc. xiii). Ita sentientes ante tempus usurpant sibi ventilabrum, quo in fine ventilanda est Dominica area, tanquam apud communem Ecclesiam sola remaneat palea, ad eos vero transeat triticum tanquam in Dominico horreo recondendum; in qua presumptione valde metuendum est, ne dum qui se triticum a palea separatum reputat, pharisaico fermento inflatus palea fiat. Præterea qui de laboribus manuum necessaria sibi præparare non sufficiunt, non bene prospiciunt quia quæ in aliis reprehendunt, frequenter ipsi committunt, dum victi penuria victus prædicant populis innocentiam suam, quod est oves vendere;

^a Horum etiam paulo post fit mentio.

prædicant ut manducent, quod est boves vendere, **A** cum tales venditores cum venditoribus columbarum de templo Dominus ejecerit (*Matth.* *xxi*), et a Catholicorum societate eliminandos horum similes præfiguraverit (*Joan.* *ii*). Neque enim hoc eos excusare videtur quod manu sua pecunias non accipiunt, sed Giezitas (*IV Reg.* *iv*) suos aut secum habent, aut post se mittunt qui collectionem accipiant, et in quorum voluerint usus expendant. Hæc in se si considerarent, clericos, monachos, rectores Ecclesiarum et monasteriorum non tanto studio lacera-
B rent. Hæc scripsi vobis, fratres, ut non terreamini tonitru vanarum comminationum, neque moveamini a vestro sensu, sed secundum statuta præcedentium Patrum vitam vestram dirigatis, et obedientiam quam prælatis vestris debetis, et stabilitatem quam monasterio vestro professi estis, firmiter teneatis, ne damnationem eorum qui vota sua irrita faciunt, incurratis. Hæc dicens anachoretarum vitam non improbo (epist. 256), eorum videlicet qui, in cœno-
C biis regularibus instructi disciplinis, ordinabiliter ad eremum secedunt, quibus est solitudo paradisi, et civitas carcer, ut activam vitam de labore manuum viventes exerceant, aut dulcedine contemplativæ vitæ mentem reficiant, fontem vitæ ore cordis sistant, et, eorum quæ retro sunt obliti, ad ea ultra non respiciant. Verum cum quidam ex hac professione in melotis suis vicos, castella, civitates gy-
D rando perlustrent, humilitate vestium, vilitate ciborum [*al.*, humilitatem vest. vilitatem cib.], merita sua populis ostentant ^a. Ambiunt fieri magistri ^C qui nunquam fuerunt discipuli, deprimentes vitam **84** omnium hominum, quia non sunt quod [*al.*, quod *vel* qui] ipsi sunt. Hos nec eremitas computandos intelligo, nec cœnobitas, sed gyrovagos ^b aut Sarabaitas, qui corpus Christi quod est Ecclesia tanquam ad unum membrum redigunt; non attendentes quia unusquisque proprium donum habet a Deo, et quia in domo Dei alius ambulat sic, alius sic, et quia omnia membra non eundem actum habent, et in eodem Christi corpore non dicit ultimum membrum: Non sum de corpore, quia ultimum sum, nec gloriatur supremum membrum adversus inferiora, quia supremum est. Universitatem ergo corporis Christi, quantum in se est, destrunt, qui ad paucos solitarios solummodo Ecclesiam Dei pertine-
D re contendunt. Qui etiam si seipsum veraciter agnoscerent, imperfectioni aliorum prudenter ignoscerent, cum nec seipsum a permitione malorum immunes intelligerent; cum Dominus de singulis gradibus Christianæ professionis loquens per singulos dicat: *Quia unus assumetur* ad numerum electorum, *unus vero relinquetur* in massa damnatorum (*Marc.* *xiii*; *Matth.* *xxiv*). Non enim beatum faciunt hominem secreta silvarum, cacumina mon-

tium, si secum non habet [*al.* habeat] solitudinem mentis, Sabbatum cordis, tranquillitatem conscientie, ascensiones in corde, sine quibus omnem solitudinem comitantur mentis accidia, curiositas, vana gloria, periculosæ tentationum procellæ; nec datur periclitanti animæ opportuna tranquillitas, nisi Deo increpante repellatur tentationum importuna tempestas. Hæc autem si penes vos habueritis, in quocunque loco fueritis, in quocunque ordine vel habitu Deo militaveritis, bravio æternæ remunerationis non carebitis. Sed quia Satanas aliquando transfiguratur se in angelum lucis, timeo ne sicut serpens antiquus seduxit Evam astutia sua, sic callidus tentator per occultas administrationes suas quorundam mentes seducat, et conscientias eorum illusionibus suis corruptas septem nequam spirituum habitacula faciat, qui velamine vanæ religionis palliata domicilia sancti Spiritus esse coningat, et per deceptos suæ deceptionis muscipulas latius extendat. Quod ne fiat, secundum apostolum, *Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si ex Deo sunt* (*I Joan.* *iii*), quia discretio spirituum cum consilio Scripturarum poterit istos motus in vobis sedare, et in mentis stabilitate servare, ut contra tentatores vestros dicatis cum Psalmista: *Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero* (*Psal.* *xii*). ^c In hunc modum possem multa ad ædificationem vestram scribere, sed iis qui quotidie audiunt sacras Scripturas, vel adiunt salutiferas admonitiones, puto ista posse sufficere. Valet.

EPISTOLA CXCH.

GAUFRIDO, venerabili Belvacensium episcopo, Ivo, humilis Ecclesie Carnotensis minister, salutem et servitium.

Dilectionem vestram pro Ecclesia Beati Quintini sæpe interpellavimus (epist. 31), bonam spem, bonum promissum a dulciloquio vestro reportavimus. Unde adhuc humili devotione piis precibus eandem dilectionem vestram petendo, pulsando imploramus, quatenus prædictæ Ecclesie quietem et ipse conservetis, et ab aliis conservari, postposita omni commodi datione, occasione, et æmulum delatione, studeatis. Nunquam enim adversum vos in iudicium venire voluimus, nunquam æmulis vestris et detractoribus aurem cordis accommodavimus. Sed si
D quid indecens de vobis fama sonuit, pie dissimulare, et fraterna compassione velare studuimus ^c. Hoc autem est quod a dilectione vestra postulavimus, et adhuc postulamus ut privilegia quæ dicta beati Quintini Ecclesia ab antecessoribus vestris obtinuit, et apostolica manus roboravit, regia quoque majestas pragmatica sanctione firmavit, intemerata servetis, sicut, si fierent vestra, illibata servari velletis. Nolumus adversum vos sublimium personarum aures pulsare, donec experiamur misericordie viscera vo-

^a Adi Joan. Salesber. Policrat. l. vii, c. 21; ubi agit de hypocritis sui temporis qui ambitionem falsa religionis imagine occultare nitebantur.

^b Qui et nunquam stabiles, voluptatibus et gulæ

servientes, erant deteriores Sarabaitis, ut dicitur in Reg. S. Benedicti cap. 1.

^c De hoc Gaufrido Belvacensi episcopo conqueritur epist. 151.

bis clausa perdurare, quia tunc demum tumores ferro pungendi sunt, cum sentire fomenta refugiunt. Sciat vestra prudentia, quod quæcunque bona fecerunt antecessores vestri prædictæ Ecclesiæ, vestra sunt, et æque profutura vobis ut illis, si congaudeatis; temporaliter et æternaliter obfutura, si pusillum Domini gregem inquietare et a tranquillitate mentis, quæ servis Dei necessaria est, perturbari aliqua temporalis emolumenti occasione permittatis. Vestrum est rigare et nutrire quod alii plantaverunt, ut eundem fructum reddat secunda gratia nutritori, quam reportatura est prima gratia plantatori. Sciat quippe sollicitudo vestra, quia fundator prædictæ Ecclesiæ bonæ memoriæ domnus Guido Belvacensis episcopus, nullam mulctam pecuniæ, nullam exactionem, nullam consuetudinem in prædicta Ecclesia, vel in vico sibi adjacente sibi vel successoribus suis, vel cuicumque potestati retinuit. Omnia hæc per regiam manum, deinde per comprovincialium episcoporum convenientiam [in quibusdam v. c. conniventiam], demum per auctoritatem apostolicam dedit, omnia prædictæ Ecclesiæ prætaxatis sanctionibus confiscavit. Hanc libertatem Ecclesia a tempore sacerdotii mei, et tempore domni Galonis^a postea Parisiensis episcopi inconcusse possedit. Quod modo ut audivi adhibere molitur malevolorum persuasionibus vestra intentio, dicens se rem aliter habuisse quam diximus, cum constet non esse pro lege habendum, quod manifestum fuerit contra privilegia fuisse præsumptum. Quod si aliquis de clientela Ecclesiæ, vel parochianis contra pacem vel Christianam legem fecerit, per officium vestrum ad satisfactionem cogite; Ecclesiam vero cum suo abbate quiete Deo servire permitte. Valet.

EPISTOLA CXCIV^b.

Dei gratia, Ivo, Carnotensis Ecclesiæ minister, Hugoni Ecclesiæ Aurelianensis decano, et Vulgrino ejusdem Ecclesiæ archidiacono, et communi capitulo prædictæ Ecclesiæ, salutem.

Mandastis mihi per litteras vestras, quod Reginaldus Canardus meum se negat esse parochianum; quod injuste eum negare, si colloquium inter nos haberetur, et lege probarem et consuetudine. Verum quia hoc ad præsens commode fieri non potest, interim eum a nobis excommunicatum monemus, et rogamus ut pro excommunicato in Ecclesiis vestris teneri faciatis (epist. 76 et 141). In quo si mihi acquiescere non vultis, auctoritati saltim [al. saltem] Patrum obtemperetis, quæ parochianos alterius Ecclesiæ ab alia Ecclesia excommunicatos, dum in sua parochia morarentur, a propria Ecclesia recipi non debere testatur. Legitur enim in concilio Meldensi cap. 2: « De illis autem qui infra parochiam beneficium aut hæreditatem habent, et alterius episcopi parochiani sunt, et de loco ad locum iter faciunt, rapinas et deprædationes peragunt: placuit ut excommunicentur, nec ante ex parochia exeant,

^a Qui primum electus episcopus] Belvacensis epist. 104 et 105.

A quam quæ perpetrarunt digne emendent. Quorum excommunicatio seniori (epist. 189) eorum et proprio episcopo significanda est (cap. 20, *Curræ*, caus. 11, q. 3), ne eos recipiant antequam illuc redeant ubi rapinam fecerunt, et omnia pleniter emendent. Adversus hanc sententiam tam perspicuam, tam firmam, si quis stare tentaverit, et malitiam impenitentis hominis adhuc velare voluerit, metropolitanæ sedis audientiam appello [al. metropolitanam sedem ap.].

EPISTOLA CXCIV.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, GAFRIDO Vindocinensis monasterii abbati, non alta sapere, sed humilibus consentire.

B Accepi litteras tuas palpantes et pungentes, in quibusdam mellis dulcedinem redolentes, in quibusdam fellis amaritudinem respicientes, objicientes mihi quod te et tibi commissa prædonibus et malefactoribus exposuerim, et multa tibi mala factis et dictis ingesserim. Hoc prorsus dico teste veritate, quæ Deus est, et conscientia mea, quia nec te nec tua cuiquam exposui, neque ut res monasterii tibi commissi male tractarentur, cum aliquo tractavi. Verum quia frequenter ex te bibo amara, non est mirandum si non possum tibi propinare dulcia, nec exhibere me patrem, qui te non invenio filium. Nos ergo est injustum, si tibi subtraho lac matris, qui mihi debitum honorem non exhibes patris. Noveris enim vanas esse excusationes quas obtendis, te propter obedientiam Romanæ Ecclesiæ, Carnotensis Ecclesiæ professionem refutasse, cum Ecclesia Romana a Deo nullam injustam acceperit potestatem, fidem violandi videlicet, debita sua cuique non reddendi, sed tantum quæ sunt liganda ligandi, et quæ sunt solvenda solvendi. Unde ad omnia objecta tua vel præmissa breviter respondeo, postpositis omnibus verbis supervacuis: Fac quod tuum est, et ego faciam quod meum est. Quod quandiu facere distuleris, si distulero facere ea quæ tua sunt, non [ne. ms. c.] mireris.

EPISTOLA CXCVI.

LUDOVICO, Dei gratia Francorum regi, dulcissimo [et dilectissimo, ms. c.] domino suo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et debitum pro posse servitium.

Dictum est mihi quod ad suggestionem inimicorum abbatem Sancti Dionysii graviter accusatis, et testimonio cujusdam pseudomonachi de objecta sibi falsitate infamare contenditis. Quod nec leges habent, nec antecessorum vestrorum regum instituta permittunt, ut alicui de se confesso credi debeat super crimen alienum (epist. 229 et 249, et t. ult. c. *De accusationib.*). Unde excellentiæ vestræ supplico, ut majestati regię primo consulatis, et nobilis monasterii, quod cum omnibus sibi appendentibus vestræ voluntati obnoxium est, ne in aliquo jura minuatis, sed potius beneficia quæ prædecessores ve-

^b In ms. c. hæc epist. habetur post sequentem.
^c Tibi deest in ms. c.

stri eidem venerabili loco contulerunt, tanquam in propriam eleemosynam defendendo vindicetis [unus *v. c. vertatis, alii, vereatis, ita ms. c.*]. Et quia periculosum est loca sanctorum perturbare, militantes in sanctis locis inquietare, salubre consilium mihi videretur [al. videtur], ut postpositis æmulorum insimulationibus [al. insinuationibus] tales personas ad hanc discussionem invitaretis vel expectaretis, qui sine omni fuco malitiæ consilium vobis darent, et vestræ utilitati, et quieti monasterii salubriter providerent. In his autem et in omnibus det vobis Dominus spiritum consilii, et fortitudinis et pietatis. Vale.

EPISTOLA CXCVII.

Ivo, *Dei gratia humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, GULIELMO* [al. WUIELMO], *eadem gratia Majoris Monasterii abbati, summo Pastori in sancto placere proposito.*

Continetur in litteris vestris presbyterum, tanquam ad terrendos inimicos, domum suam succendisse, et eo incendio puerum quemdam sequentem matrem, cum incendium prævaluisset, occubuisse. Quærit itaque vestra fraternitas utrum prædictus presbyter, factus monachus, ulterius valeat Christi sacramenta tractare, an omni tempore a sacerdotali officio alienus existere. Respondeo itaque vobis ex verbis papæ Nicolai de simili casu, cuidam episcopo Hosbardo [al. Hosbaldo] ita scribentis: « Quoniam presbyter et si voluntatem occidendi non habuit, furor tamen et indignatio, ex quibus mortifera illa commotio prodiit, in omnibus, et præcipue in Dei ministris inhibetur, atque ubique damnatur... » Quibus verbis colligi potest quia si presbyter rem licitam et ordinatam fecisset, et præter ejus intentionem alicujus inopinata mors inde provenisset [al. processisset], immunis esset. Nunc quia diabolo suadente quod illicitum et contra sacerdotale propositum erat prius fecit, et de malo initio pejor exitus prodiit, nullo modo presbyterum debemus [vel possumus] immunem æstimare, nec sacerdotali officio dignum judicare, nisi eum longa monasticæ vitæ probet experientia, et ad intermissum ministerium ex merito prærogativa pastoralis obedientia revocet.

EPISTOLA CXCVIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, GISLEBERTO bonæ spei fratri, et multiplici honore sublimi.*

Noverit dilectio tua mihi et coepiscopis nostris Parisiensi et Suessionensi litteras a domino papa directas, quibus præceptum est nobis ut te et Gaufridum concanonicum tuum usque ad Idus Julii in competenti loco ad audientiam nostram convoceamus, et causam quam adversum te habet prædictus Gaufridus de præpositura Suobrii [al. Sodobrii ut *epist. seq.*] rationabiliter decidamus. Locum itaque Stampis statuimus, ad quem locum unusquisque vestrum poterit personas negotio suo necessarias adducere, et intrepide suas actiones exercere [al. ex-

erere]. Diem vero **86** Idus Julii denotamus [al. denominamus, [al. denotavimus, *ms. c.*]; et ad locum illum et diem ea auctoritate qua nobis præceptum est, te invitamus, ^b et si ad vocationem nostram venturus sis, certos nos ad præsens fieri flagitamus [al. postulamus]. Vale.

EPISTOLA CXCIX.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, GISLEBERTO nepoti domni Turonensis archiepiscopi, salutem.*

Ad causam te ex præcepto domni papæ adversum Gaufridum concanonicum tuum de præpositura Suobrii [in *duob. r. c. Sodobrii, ut epist. præc.*] denominato certo die, certo loco invitavimus, et ut de tuo adventu certos nos redderes, quia de obedientia tua incerti eramus, patenter admonuimus, ne nos et alios qui ad hanc causam venturi [al. vocati] erant, frustra fatigaremur [fatigaremus, *ms. c.*] Tu vero admonitionem nostram, imo domni papæ postponens, legationi nostræ nihil respondisti, judicium subterfugiens, nobis ignorantibus, venisti, et quia cum iudicibus de causa non conveneras, iudices non invenisti. In quo melius tibi absentii potuit suffragari innocens et simplex veritas quam præsentii prodesse possit ad nocendum multo scrutinio perquisita et palliata duplicitas. Quomodo enim prodesse non potest dolosa absentia, sic jure prodesse non potest dolosa præsentia, quia sicut dicit beatus Augustinus, « Simulata æquitas non est æquitas, sed simulatio et iniquitas. » Ergo iterum monemus quod monuimus nos et collegæ nostri ex præcepto apostolico, ut revertaris ad iudicium, et diem tibi præscribimus, loco non mutato, Kal. Septembris; ad quem si venturus es, usque ad Assumptionem beatæ Mariæ præmandare nobis ne pigriteris, quia ad hanc discussionem aliter convenire non debemus, nisi venturum te esse præsciamus. Alioquin vitabis (epist. 201) arcum ferreum, et incurreres arcum æneum (*Job. xx*). Vale.

EPISTOLA CC.

DAIMBERTO, *Dei gratia reverendo Senonensium [al. Senonum archiepiscopo metropolitano suo, Ivo, Carnotensis Ecclesiæ humilis minister, debitam cum omni devotione obedientiam.*

Quoniam sponsæ Christi custodes et paranyphi deputati sumus, eandem sponsam casto amore zelare debemus, ut eam Sponso suo immaculatam exhibere possimus. Si ergo macula vel ruga decorem ejus infuscaverit, nos omni studio curare debemus, vel rugam duplicitatis ad simplicitatem reducere, vel maculam turpitudinis nitro et sapone debitæ correptionis [al. correctionis] abluere. Quæ idcirco eminentiæ vestræ prælibavimus, quoniam in Ecclesia Senonensi, Deo auctore vobis commissa, per quosdam ex fratribus ejusdem Ecclesiæ grave scandalum emersisse cognovimus, partim propter caustorem ipsius Ecclesiæ, qui contra sacramenta

^a Latius exstat in *c. Studeat*, dist. 50.

^b Quæ sequuntur desunt.

quæ fecit, indebitam sibi sedem in Ecclesia temeraria ambitione occupavit, partim propter quemdam de prælatis Ecclesiæ, qui publice sibi duo scorta copulavit [*al. sociavit, ita ms. c.*] et tertiam pellicem cui matrimoniales tabulas faciat jam sibi præparavit (epist. 218). Quæ quantum inhonesta sint, et apostolicis præceptis contraria, non est meum prudentiam vestram docere, sed tantum ut tales excessus non tepide, non [*al. nec, ita ms. c.*] tepide comprimitis, filiali dilectione admonere. Decet enim magnitudinem vestram, ut hæc vulnera cancrena ne latius serpent, medicinali cauterio circumcidatis, et a simili contagio cæteros horum exemplo compescatis. Quod si per vos id perficere non sufficitis, adhibete vobiscum duos aut tres ex suffraganeis episcopis, quorum consilio et auxilio scandalum hoc sedare studeatis, ne forte tantus fætor longius et latius diffusus ad olfactum Romanæ Ecclesiæ perveniat, et cum fatigatione corporum gravia quoque damna rerum infligat. Valet.

EPISTOLA CCI.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, sublimitatis suæ filius, cum debita obedientia, quidquid potest esse beatius.

Ex majestatis vestræ præcepto Gislebertum nepotem archiepiscopi Turopensis ad præcidendam [*al. decidendam, ita ms. c.*] causam quæ erat inter eum et Gaufridum concanonicum suum invitavimus, diem et locum ei designavimus, et quia incertum nobis erat utrum ad hanc discussionem venturus esset; an non, ne frustra nos fatigaremus ut adventum suum nobis prænuntiaret [*al. præmandaret*], admonuimus. Ad hanc admonitionem nihil respondit. Nobis nescientibus, tanquam per absentiam nostram sublationem vel dilationem sententiæ lucraturus, ad locum præsignatum venit, sed iudices quibus dolose adventum suum celaverat, non invenit. Nos itaque ita illusi alium diem ei statuimus, legatum ei cum litteris semel et sæpius direximus. Ipse vero, more solito, latebras quæsivit, et litterarum auditum tanquam venenum vitavit. Remittimus itaque prædictum Gaufridum paternitati vestræ, ut secundum ordinem rerum gestarum, quod vobis Deus inspiraverit de eo statuatis, et fatigationem ejus et miseriam paternam miseratione sublevetis. Decet enim majestatem apostolicam tales tergiversatores in astutia sua comprehendere, et vitantes arcum ferreum intenso arcu æneo de longe sagittare (epist. 199). Vale.

EPISTOLA CCII.

LUDOVICO, *Dei gratia dulcissimo regi Francorum, domino suo*, Ivo, *humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et debitum pro posse servitium.*

Non decet majestatem regiam vilia vel qualibet vanitatis lenocinia a sacerdote quærere, nec sacerdotalis officii est in talibus regiæ majestati obtine-

^a Epist. 104 vocat *pelliculas peregrinorum murium* aut *copia vanitatum*.

^b *Al. Leofredo*, ita ms. c. *Leufrido*, *Ludifredo*, referuntur ab Ivone lib. III *De offic. ord.* et a Gratia,

A perare. Hoc quibusdam litterulis [*al. litteris*] respondeo, quæ ex parte vestra quærebant a me duo paripellium catinarum ^a. Quas ubi legi, propter honorem vestrum valde erubui, nec ex parte vestra eas mihi fuisse missas credere potui: et tamen tanquam a vobis missæ fuissent, supradicta rescripsi, ut nunquam amplius a me vel ab alio [*al. aliquo*] Episcopo talia quæratis, si regiæ majestati debitum honorem servare curatis. Vale.

87 EPISTOLA CCHII.

LESIARDO [*al. LISIARDO*], *Dei gratia Suessionum episcopo*, Ivo, *humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem.*

De portionibus Ecclesiarum ad episcopum pertinentibus, quas archidiaconi vestri ante et post electionem vestram sibi usurpaverunt, quæsivit dilectio vestra utrum haberem canonicam sententiam hujusmodi ausibus obviantem, et eorum rapacitatem canonico rigore cohibentem. Nova sunt hæc genera morborum, et ideo nova exigunt genera medicamentorum. Tamen si inspiciamus epistolam Isidori, Leufredo ^b, Cordubensi episcopo directam, patenter intelligi poterit, quia non pertinet ad archidiaconum præter portionem suam aliquid de rebus [*al. redditibus*] parochiarum sibi retinere, vel ultra terminos a patribus positos aliquid usurpare. Dicitur enim in epistola præfata: « Archidiaconus inquirat parochias cum jussione episcopi, et ornamenta et res basilicarum vel parochiarum, gesta libertatum ecclesiasticarum idem episcopo refert; collectam pecuniam de communionem ipse accipit, et episcopo defert. » Quibus verbis liquet quia ultra portionem suam nihil sibi retinere debet; quod si aliquid usurpat, decretalem sententiam papæ Joannis subeat dicentem: « Qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed quod invasit non simpliciter sed quadruplum reddat, secundum evangelicam sententiam: *Si quem defraudavi, reddo quadruplum* (Luc. XIX). » De angariis vero super presbyteros minime faciendis legitur in concilio Toletano tertio, capitulo 20: « Neque in angariis presbyteri aut diacones, neque in aliquibus fatigentur indictionibus. » Quæ tamen si in absentia vestra facta sunt, vestræ discretionis est aut indulgere, aut canonica severitate vindicare. Lex enim sic de præterito indulget, ut in posterum prohibeat (l. VII, c. *De legib. et const. princip.*). Pauca scribo quia non ignoranti legem respondeo. Vale.

EPISTOLA CCIV.

Dommo et Patri suo PASCHALI summo pontifici, Ivo, *humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, quidquid obedientiæ, quidquid famulatus ferre potest ejus humilitas.*

Noverit vestra paternitas me Guidonem Puteacensem refugam ^c, et clericalis militiæ desertorem, propter sacrilegia sua, propter lamentationem et

no in can. *Perlectis*, dist. 15.

^c Confer epist. 76, ubi etiam conqueritur de Hugone Puteacensi.

oppressionem [*al. lamentabilem oppres.*] pupillorum et viduarum, propter indebitas angarias, propter intolerabiles exactiones quas exercet in possessionibus Ecclesiæ Carnotensis, tanquam putridum membrum a corpore Ecclesiæ præcidisse, et Sathanae, cui pene per omnia famulatur, cum suis sequacibus [*ita v. c. antea sequentibus*] tradidisse. Unde, flexis genibus cordis, paternitati vestræ supplico, ut sententiam anathematis juste in eum factam apostolica auctoritate confirmetis et archiepiscopo Senonensi, episcopo Aurelianensi, episcopo etiam Parisiensi, ut idem anathema in eum faciant [*iaciant*], vestra auctoritate apostolica injungatis. Nisi enim rebellium filiorum pravitate paterna severitate feriatis, nisi tribulatos materna consolatione [*al. pietate*] soveatis, nisi auxiliatricem manum laborantibus et pene labentibus porrigatis, merito conquere[n]do clamabit Ecclesia: *Caput meum plenum est rore, et cicinni mei pleni guttis noctium* (*Cantic. III*), quia pene totum corpus Ecclesiæ occupant vitiorum vepres, et vix invenitur aliqua eradicans manus. In tantum enim apud nos in majoribus populi abundavit iniquitas ut nec paternis admonitionibus obediant (*epist. 128*), nec Deum terrentem timeant cum et ex sterilitate terræ fame pauperes eorum afficiat. et morbo qui dicitur *sacer ignis*, multorum membra ad præcisionem, multorum corpora ducat ad mortem. Opportune igitur et importune eorum increpanda [*sic v. c. antea inculpanda*] est malitia, ut vel sic cognoscatur ab eis severa Dei misericordia. Præterea dissentio est quædam inter duos Ecclesiæ nostræ prælatos, decanum videlicet et subdecanum, qui in rebus ecclesiasticis quasdam consuetudines habent communes, quasdam proprias, similiter quasdam redditus communes, quasdam proprios. Dicit itaque decanus quædam ex ipsis, quæ separatim longa retentione habuit subdecanus, decano esse debere communia. Quo in negotio, quia nolunt iudices in unam convenire sententiam, ut dicant cui incumbat probatio, dicenti aut neganti, hanc litem sententia vestra petimus terminari et fratres dissentientes [*al. volo penitus t. et f. dissidentes*] ad concordiam revocari. Paratus enim est subdecanus [*al. decanus*] quidquid actor sui juris esse probare poterit, in pace dimittere, secundum legis tramitem, quæ contra petitorum iudicari præcipit, et possessionem suo in loco remanere, ubi actor rem quam petit, suam esse probare non poterit (*instit. 2, tit. De legat. § 4.*) Turbant hoc quidam litis amatores [*al. litis auctores*], invidiæ et odii sui tali importunitate virus effundentes, majorum institutionibus nolentes acquiescere, nisi irrefragabili constringantur auctoritate. Scribat ergo paternitas vestra quod voluerit Carnotensi Ecclesiæ de hac dissonantia. Scribat et suprataxatis episcopis de refrenanda sacrilegorum plantanda malitia. Cætera quæ his negotiis necessaria sunt, quæ scribere longum fuit, referet sanctitati

A vestræ præsentium portitor, et ad præaxatas personas quod placuerit, prudentiæ [*al. providentiæ*] vestræ reportabit. Vale.

EPISTOLA CCV.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister*, GUILLELMO nobili et strenuo [*al. strenuissimo*] militi salutem.

Missus a te clericus anxie et diligenter ex tua parte consuluit parvitatem meam (*epist. 252 et 280*) quid sentirem super inhonesta suspicione quam coniecisti in uxorem tuam, opponens ei non esse genitum ex te quod peperit dum morareris in Anglia; propterea quod, computatis diebus qui sunt inter conceptum et partum, inventi sunt minus septem dies quam consuetudo credebatur habere parientium ^a; auges inde suspicionem tuam, quod miles quem de concubitu uxoris tuæ suspectum habebas, cum subiisset examinationem ferri candentis ad se purgandum, cauteriatus est, nec ullus producit accusator aut testis qui suspicioni tuæ nisi de conjecturis ullum præbeat argumentum. Pro quibus aliquem condemnare nec usus majorum, nec ulla legum concedit auctoritas. Primo de conjectura dierum cui defuisse dicuntur, respondeo, quia nullum tibi certum faciunt argumentum cum honestæ ^b mulieris et veteranæ causa veritatis inquirendæ a nobis interrogatæ manifeste responderint [*al. respondeant*], non semper intra eundem terminum dierum [*al. numerum dierum*] contingere solere puerperium, cum secundum alacritatem naturæ vel imbecillitatem, nunc paulo celerius, nunc paulo tardius post conceptum soleant contingere partus. Quod ex ratione seminum facile colligi potest, cum secundum aeris temperiem vel intemperiem quibusdam annis celerius, quibusdam tardius segetes maturescant ad messem. Simili modo cauterium militis nullum tibi certum præbet argumentum, cum per examinationem ferri candentis occulto Dei iudicio multos videamus nocentes liberatos, multos innocentes sæpe damnatos. Præterea cum talis examinatio sit in Deum tentatio, non est mirum si divino auxilio deseritur, cum incaute et sine iudiciali sententia ab aliquo suscipitur. Unde beatus Augustinus defendens Abraham, quod uxorem suam finxit esse sororem, ita dicit: « Quando habet homo quid faciat, non debet tentare Deum suum. » Unde Stephanus papa scribit Leuberto Maguntio [*Maguntino ms. c.*] episcopo: « Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri a quolibet (*epist. 74 et 280*), sacri non censent canones; et quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione, publicata delicta habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini iudicare: occulta vero et incognita illius sunt iudicio relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum [*ita v. c. antea,*

^a Vide A. Gell. lib. III, cap. 16, et Plin., Hist. lib. VII, c. 5.

corda fidelium] ^a Hinc etiam cum ad singulare certamen propter similes suspiciones Teibergam uxorem suam cogere vellet rex Lotharius, adversus eum ita scribit papa Nicolaus: « Monomachiam vero in legem non assumimus (epist. 280) quam præceptam fuisse non reperimus, quam licet iniisse quosdam legamus, sicut sanctum David et Goliath sacra paudit Historia (I Reg. xvi), nusquam tamen ut pro lege teneatur, alicubi divina sanxit auctoritas: cum hæc et hujuscemodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur. » His et hujusmodi sententiis correptus, tempera zelum tuum, ne te et uxorem tuam, et sobolem tuam immoderata severitate trudas in infamiam, quam sedare non poteris, cum aliquando, pœnitentia ductus, multo sudore sedare studueris. Sufficiat ergo tibi cum juramento uxoris tuæ probatarum personarum testimonium [cum juramento. ms. c.), dicente Apostolo *Janis controversiæ eorum fixis est juramentum* (Hebr. vi). Vale.

EPISTOLA CCVI.

HILDEBERTO [un. ex. LAMBERTO], *Dei gratia Cenomaniensi episcopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem.*

De subdiacono respersione infamiæ lacerato nihil respondere dilectioni vestræ [tuæ ms. c.] possumus, quod non noverit vestra prudentia. Sed quia gratum est unicuique recte consideranti, cum multos cognoverit in unam convenire sententiam non est ingratum parvitati nostræ ea scribere quæ ex auctoritate Patrum collegimus, et quod ipsi in hujusmodi negotiis observare consuevimus. Dicit enim beatus Augustinus (hom. 50; can. *Multi*, caus. 2, q. 4): « Nos quemquam a communione remove non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo ecclesiastico, vel sæculari iudicio nominatum atque convictum. » Inde et Stephanus papa quintus de quodam diacono ex infamia [al. per famam. ita. ms. cod.] accusato ita scribit Leoni Tianensi [al. Theanensi], (can. *De crimine*, caus. 5, q. 5) episcopo: « Si suspicio super diaconum habetur, et accusatores idonei reperiuntur, et testes quales sacri canones sanciant, cum fuerit legitimis testibus approbatus, canonica sententia feriat, quod si nec sponte confitetur, neque legitimi accusatores vel testes reperti fuerint, et mala fama crebrescit, non publico examine, sed coram te et coram reverendissimis presbyteris et diaconibus secreto juramento se purget, et boni testimonii permaneat. » De simili negotio papa Nicolaus ita scribit Salomoni ^b episcopo Constantiensi: « Si, examinante episcopo causam presbyteri vel diaconi, non fuerit presbyter ille vel diaconus per testium approbationem forte convictus, non est scelus episcopo manifestum legitime, nisi forte presbyter vel diaconus scelus sponte suo confiteatur. Sola enim spontanea confessio et legitimus numerus [al. et canonicus numerus], vel qualitas testium (discernentibus episcopis, et accusatore quod objecerat

^a Al. *Thebergum*, ut epist. 74; *Theurperga* passim scribitur apud Nicolaum papam.

A comprobante) clericum privat proprio gradu. » Hinc beatus Gregorius scribit Joanni Panormitano episcopo (can. *Si quid* caus. 15, q. 7): « Si quid de quocunque clerico ad aures tuas pervenerit, quod juste possit offendere, non facile credas, ne [al. nec], ad vindictam te accendat res incognita. » Unde ideam in quadam epistola (c. *Presbyter quilibet*, caus. 2, q. 4.): « Si sacerdos vel quilibet clericus a populo fuerit accusatus, si certi testes non fuerint qui criminis illati approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, ut illum testem proferat de innocentie suæ puritate, cui nuda et aperta sunt omnia, sicque maneat in proprio gradu. » Hæc prætaxatorum Patrum auctoritas comprobare videtur, quod quilibet clericus mala fama pulsatus, sola se manu possit purgare et in suo gradu permanere. Verum posteriorum [al. posteriorum; ita. ms. cod.] diligentia experta, quod temeraria hominum cupiditas facile adderet flagitio perjurium, districtiorem ad sedandam presbyteri infamiam sanxit purgationem, addens aliquid severitati, ut sacerdotum studiosius consuleret honestati in quorum ore non est apud simplices verbum Dei pretiosum, si non habeant etiam *ab his qui foris sunt bonum testimonium* (I Tim. iii). Posuerunt autem hæc in discretionem episcoporum, ut secundum quod audiunt malam famam presbyterorum crebrescere et ingravescere, exigant purgatoria sacramenta a presbyteris infamatis, cum tribus, aut quinque, aut septem collegis. Unde ita continetur in concilio Hilerdensi, capitulo x (*Ivo lib. v. et Grat. c. Presbyter si*, caus. 2, q. 4): « Si quis presbyter a plebe sibi commissa fuerit infamatus, et episcopus legitimis testibus approbare non potuerit, suspendatur usque ad dignam satisfactionem, ne populus in eo scandalum patiat. Sed sive secundum canones, sive ad arbitrium episcopi, collegas sibi quinque vel septem adjungat, cum quibus, coram posito sacro Evangelio, juret immunem se esse ab objecto crimine. » Quam satisfactionem nonnulli præcedentium Patrum in consuetudinem duxerunt, exemplo Leonis papæ per sacramenta purgati (epist. 229). His et hujusmodi dictis et exemplis credimus in potestate episcoporum esse purgationem sacerdotum vel exaggerare vel temperare, secundum quod intelligunt, et famæ eorum consultum, et salutem plebium sibi commissarum esse necessarium. Scripsissemus vobis plura, sed nec ista intelligimus prudentiæ vestra esse necessaria. Vale.

89 EPISTOLA CCVII.

SALOMONI, *Dei gratia Wigornensi [al., Wigornensi] episcopo, Ivo, eadem gratia humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.*

Licet marina discrimina corporalem præsentiam locali positione discriminant, societatem tamen animorum nulla locorum spatia quamlibet longinqua discriminant. Quod tamen in parvitate mea evidenti dilectionis argumento diligentia vestra probavit,

^b Al. *Saloni*, ut est apud Gratianum can. *Presbyt.* caus. 15, q. 5.)

quando mihi sandalia pedibus apostolicis digna transmissit (epist. 165). Quod vero gratiæ vestræ debitas gratias non rependi, non ideo prætermisi quia [quod, ms. c.] ingratus sim, sed quia homo tardus sum, et infecundæ faciundæ, et frontis non satis urbanæ (epist. 7). Unde tarditatem meam cum petitione indulgentiæ reprehendo, qui tamen tardus non inveniret, si opportunitas serviendi vobis vel vestris desideranti animæ se offerret. Interim autem germano affectu nos invicem diligamus, et per hoc undosum et naufragosum mare navigantes, mutuas orationum manus ad alterutrum porrigamus, ut post hæc marina discrimina in tuto salutis portu quietescere valeamus. Vale.

EPISTOLA CCVIII.

Ivo, *Dei gratia humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, GAUFRIDO dilecto sibi in Christo fratri, de Sion Hierusalem contemplari.*

Nosti, charissime, de te ipso, et melius me nosti, cum quanta spei fiducia, et cum quanta laude hominum, calcato mundi flore, solitariam vitam elegis, quomodo post servatam aliquandiu laudabiliter solitariam conversationem, ad regendum monasterium vocatus fueris. Nosti quia tumultus populares, sine quibus nec medica rei familiaris dispensatio administrari potest, præ amore internæ quietis ferre non potuisti, et idcirco ad intermissam quietem modis omnibus revolare studuisti, in loco tuo abbatiem^b, quem congregatio tibi commissa voluit, tu ipse elegisti, et tanquam columba a molestiis evolans [al., avolans] elongasti, ut in solitudine maneres, et eum expectare qui salvum te faceret a pusillo animo et inquieto, decrevisti. Nunc vero, ut aiunt quidam, contra propositum tuum monachos rumigerulos de loco ad locum discursantes, abbati suo detrahentes, et bilingues, intra cellulam tuam libenter suscipis, murmurationibus eorum aurem delectabiliter aperis, et non tantum magnam partem diei, sed etiam noctis, non tantum [in, in utroque loco ms. c.] superfluis (epist. 240), sed etiam noxiis colloctionibus expendis, et secretum locum tuum publicum facis, cum indebita curiositate silentium monachorum in verba adulatoria et detractoria nescio qua vanitate lenocinante interrumpi permittis. Dicitur etiam quod milites illos qui beneficia monasterii habent (epist. 153 et 168), tanquam eos tibi reservans, hominum [quidam lib., hominatum] facere abbati non permittis. Dicuntur multa in hunc modum, quæ omnia summo studio præcavere debet tua religio, ut aut omnino non sint, aut probabiliter fingi non possint. Quæ scripsi tibi Deus novit; ideo scripsi quia et si non omnia ita sunt ut dicuntur, sed ab æmulis fortasse conficta sunt, tamen scio quod aliquando plus prosunt inimici detrahentes quam amici adulantes, et illud Salomonis, *quia meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta oscula*

^a Solitudinis cultor dicitur in tit. epist. 164.

^b Maurium, ut constat ex collatione epist. 164

^c Male unus v. c. Trejectensium; exstat epist. 245

blandientis (Prov. xxvii). Multa possem in hunc modum scribere prudentiæ tuæ, sed sapienti ista sufficiunt. Vale.

EPISTOLA CCIX.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Hugoni magnifico Trecentium^c comiti, salutem et servitium.*

Notum volo facere celsitudini tuæ, quia discussio illa quæ ventilanda est in octavis Pentecostes Senonis, de conjugio regis et consobrinæ tuæ, filiæ Bonifacii marchionis, virgini illi de cuius conjugio tractandum est, nec honesta est nec utilis. Ideo inutilis, quia fœdus illud quod de ipso conjugio initum est, consilio episcoporum et optimatum [al., optimatum] omnino cassabitur. Honesta vero ideo non erit, quod infamia virginis, quæ de legitimo conjugio nata non est, longe lateque divulgabitur. Nullus quippe qui fidelitatem fecerit regi, præsumet illud dare consilium quod sit contra fidelitatem suam, et regni minuat majestatem. Cum his enim quæ fidelitas continet, præcipue observandum est utile et honestum, quæ minime observarent qui mulierem de incesto conjugio natam regiæ personæ sociandam esse decernerent. Jam enim insonuit murmur ducum et marchionum^d qui jam deliberant se a rege [al., debeant se a regno] dividere, si tam manifestam occasionem valuerint invenire. Vos itaque qui hujus conjugii paranympus estis, potestis in utrumque consulere, ut nec rex incurrat perjurium, nec turpe consobrina vestra repudium, maxime cum rex dicat hanc se maculam ignorasse, et simpliciter in vestra verba jurasse. Propterea scribo vobis absens quod dicerem vobis præsens, consulens in hoc meæ fidelitati, et nobilitatis vestræ honestati, quatenus ita discrete et provide rem istam modificetis, ut omnibus quæ de hoc contractu [antea, contactu] contingere possunt, salubri consilio occurratis. Unde mihi consultius videtur, ut conventus convocatus non fiat, ne res [al., quam res] ista amplius ventilata in pejus proveniat. Vale.

EPISTOLA CCX.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, *humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, pro fideli dispensatione, æterna perfrui visione.*

Quia dispensationis apostolicæ consideratio non omnibus æque placet, vel non omnibus æque nota est, murmurant aliquando adversus bonum dispensatorem, qui non auderent murmurare adversus justum judicem. Dispensationes ergo vestræ ita librandæ essent, ut si male meritis impendunt misericordiam, benemeritis non inferant violentiam. Quod ideo prælibavi filiali dilectione paternitati vestræ, quia dominus Odo Cameracensis episcopus anxie gemit, multis sibi congemiscentibus, quod Radulfum Bribrantensem [al., Bribrantensem ve Bribrantensem] archidiaconum sine audientia, sine inscriptæ Hugoni Tricasinorum comiti.

^d Ita ms. c. al., marchionum; male in uno v. c., nationum.

judicio suo archidiaconatu spoliastis, qui cum Romana Ecclesia semper fuit : Galfridum [at., Gaulcherium, vel Gaulcherium, et Galcherium] vero sedis apostolicæ 90 impugnatores eodem archidiaconatu investistis. Unde tam pro amore justitiæ quam pro honore sedis apostolicæ consulendo, supplicamus sanctitati vestræ ut, si alicujus importunitate extorta est de ore vestro in bene meritum severa sententia, ita discretione vestra modificetur ut religiosi episcopi anxietas releveretur, et bene meriti frater non gravetur, quatenus in hoc facto male meriti de sua presumptione non valeant gloriari, nec bene meriti, a sua spe cadentes, cogantur contristari. Virorum enim fortium antiqua laus est

Parcere subjectis, et debellare superbos.

(VIRGIL. *Æneid.*, lib. VI.)

Vale.

EPISTOLA CCXI.

RADULPHO, *Dei gratia* [reverendo, ms. c.] Remorum archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.

Consanguinitatem, quæ dicitur esse inter filium Flandrensis comitis et filiam comitis Redonensis, didici, cum essem in curia papæ Urbani, non propter istos pueros, qui nondum fortasse nati erant, sed propter avos eorum, aut proavos paternos aut maternos, de quorum consanguinitate tunc temporis, urgente necessitate, tractabatur. Computavit enim eam ad suggestionem domni papæ, me audiente, quidam monachus Arverneus, nomine Castus, ætate maturus, de nobilibus terræ illius progenitus, vita et fama honestus. Computaverunt eandem consanguinitatem alio tempore in prædicta curia legati Fulconis Andegavensis comitis, et probaverunt, cum accusaretur rex Francorum Philippus quod prædicto comiti consanguineo suo uxorem^a suam subtraxerat, quam etiam illicite retinebat. Propter quam accusationem, et patrati incestus comprobationem, excommunicatus est rex [Philippus, ms. c.] a domno papa Urbano in Claromontensi concilio^b. Et cum, post factum divortium, prædictus rex esset reversus ad prædictæ mulieris consortium [illicitum, ms. c.], excommunicatus est in Pictavensi [at., Pictaviensi] concilio, a cardinalibus Joanne et Benedicto. Hæc scribo absens, qui nihil aliud quod ad rem pertineret dicturus essem præsens. Occurrerem tamen libenter amabili mihi vestro colloquio, nisi obsisteret mihi coluber in via, cerastes in semita, videlicet Puteacensis dominus^c, qui propter intolerabiles injurias quas infert Ecclesiæ nostræ, a nobis est excommunicatus. Computatores vero genealogiæ quos monebatis mecum venire, quorum mentionem superius feci, non sunt parochiani mei, neque etiam novi utrum vivant, ut possim eos ad hanc discussionem invitare. Generatio autem sic est :

Gaufridus Grisugonellus [duo v. c. et ms. c., fratres.]

Fulco Andegavensis comes.

Bertredam vocat epist. 45

Huic Urbanus secundus præfuit anno 105.

Comitissa Vascinensis [al., *Vastinensis* vel *Vasv-nensis.*]

Fulco Rechins.

Comitissa Redonensis.

Filia ejus N

Blanca Arelatensis comitissa.

Constantia regina.

Adera Flandrensis comitissa.

Albertus Friso [Robertus, ms. c.].

Robertus filius Frisonis.

Sexto gradu filius hujus Roberti N.

EPISTOLA CCXII.

Ivo, Ecclesiæ Carnotensis minister, GAUFRIDO, *Dei gratia Belvacensium episcopo, salutem.*

De eo qui ante plurimos annos bona sua monasterio Sancti Symphoriani devovit, et circa obitum suum se et sua, nullo calumniante, contradidit, hoc respondeo dilectioni vestræ quod legibus et moribus, et rationi concordat, videlicet quia si adversus monachum prætaxatum quandiu in monasterio vixit nulla actio mota fuit, quod monasterio contulit ab eo jure alienari non poterit, si tamen huic calumniatori conversio prædicti monachi nota fuit. Sicut enim de criminationibus (l. *fn.*, c. Ad leg. *Tul.*) sic de pactionibus lex et ratio docet (l. *iv.*, d. *De loc.*, et l. *i.*, d. *De re jud.*), ut qui jam tantum judicio divino subjacet, judicio ulterius non pulsetur humano. Præterea etiam si vera sunt quæ calumniator ille proponit, ut hæres fuerit a prædicto monacho designatus, continetur tamen in libro Institutionum de hæredibus, quia prius testamentum posteriore dissolvitur; et in legibus Theodosianis (*Anianus in schol. ad Pauli Sent.*, lib. v, tit. 44) : « Si aliquis unam rem per legitimas scripturas duobus donaverit, uni prius et alteri postea, non quærendum est in his donationibus qui primus, qui posterior sit : sed qui rem, tradente donatore, possederit : is eam cui tradita est possidebit. » Si alia quæ non audivimus non impediunt, sic potest de proposita controversia rationabiliter et legitime judicari. Vale.

EPISTOLA CCXIII.

JOANNI, *Dei gratia Aurelianensium episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis minister, salutem et dilectionem in Domino.*

Venerunt ad nos quidam fratres qui in episcopatu vestro communiter vivunt, sollicite quærentes utrum clerici regulariter viventes parochias regere possint, et animarum habere custodiam (epist. 69). Quibus hoc respondi, quia in primitiva Ecclesia nullus constitutus est rector animarum, nisi de communi vita assumptus, quia nemo rectius custos præponitur vitæ alienæ quam qui prius custos est factus vitæ suæ. Quod nullo in loco melius probatur quam inter eos in quibus regularis vita vigere videtur; quibus tantum displicet aliena malitia quantum prius displicuit sua. Unde Clemens in quarta epistola sua (epist. 5, et in c. *Dilectissimis*,

^c Al., domnus. Adi epist. 76 et 111, ubi de Hugone Puteacensi.

caus. 12, q. 1) : « Communis vita, fratres, omnibus est necessaria, et maxime iis qui irreprehensibiliter vivere cupiunt, et apostolorum vitam eorumque discipulorum imitari volunt. » Et in sequentibus : « Unde consilium dantes, vestram prudentiam hortamur ut ab apostolicis regulis non recedatis, sed communem vitam ducentes, et Scripturas sacras intelligentes, quæ Deo vovistis adimplere studeatis. » Inde etiam papa Urbanus in primo Decretali suo (primus in c. Scimus, caus. 12, q. 1) : « Scimus vos non ignorare, fratres, quia vita communis inter bonos Christianos hactenus viguit, et adhuc gratia Dei viget, maxime inter eos qui in sortem Domini electi sunt, id est inter clericos. » Hæc sententiæ apostolicæ nullum clericum a communi vita excipiunt, nec civilis, nec suburbanæ ecclesiæ presbyterum. Quod vero communis vita in omnibus ecclesiis pene defecit tam civilibus quam diocesanis, **91** non auctoritati, sed desuetudini et defectui ascribendum est, refrigerante charitate, quæ omnia vult habere communia, et regnante cupiditate, quæ non quærît ea quæ Dei sunt et proximi, sed tantum quæ sunt propria. His rationibus et auctoritatibus freti, constanter asserimus non esse audiendos, qui clericos regulariter viventes a regimine animarum iudicant repellendos (epist. 69), quia sæculo renuntiaverunt, sed ideo potius ad hoc assumendos, quia voluptates et pompas sæculi contempserunt. Non enim mundi contractus est animas a vitiis avocare, et ad virtutum celsitudinem provocare. Ideo convenientius ista docent qui ea quæ dicunt opere complent, quam ii qui sunt doctores legis et non factores legis. Non tamen ad hoc officium alii assumendi sunt, nisi quos vita et doctrina commendat, et episcopalis auctoritas ad hoc agendum idoneos probat. Hæc fraterne scripsi dilectioni vestræ, ut eorum qui sua quærunt rapacitatem adversus pusillum Dei gregem pescatis, et in clericali militia quiete vivere faciatis. Vale.

EPISTOLA CCXIV.

BRUNONI, *Dei gratia primæ sedis Belgicorum episcopo, Ivo, eadem gratia humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, per hoc mare spatiosum et undosum pervenire ad æternæ beatitudinis portum.*

Quamvis lateat oculos corporis mei corporalis vestra præsentia, non tamen latet oculos mentis meæ quæ in vobis lucet divina gratia, per quam adhuc supersunt in mundo quædam luminaria, quæ radiantia verbo et exemplo valent ad illustrandam caliginem vitorum, et illuminandum decorem virtutum. Sicut enim interpositis vaporibus hujus inferioris aeris aliquando luminaria cœli refundere lumen suum terris non possunt, et tamen tranquilla superioris aeris spatia illustrare non desinunt, ita luminaria Ecclesiæ, licet canibus sanctum, porcis margaritas (*Matth. vii*) aliquando anteponere dissimulent, ne verbum Dei propter oblatrantes et conculcantes apud infirmos auditores minus currat et fru-

^a Ob controversiam investiturarum, de qua ad epist. 236.

ctificet, tamen si quem pium et humilem et quietum in hac valle plorationis invenerint, exemplis informant, et radiis doctrinæ spiritualis illustrare non desistunt. Et quanto plus videmus mundum in maligno positum, quod deplorat Isaias dicens : *Omne caput languidum et omne cor mœrens, a planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas (Isai. i)*, tanto magis hi in quibus Deus lumen gratiæ suæ posuit, debent lamentabilibus Ecclesiæ ruinis obviare, et sponsam Christi maculis et rugis infuscatam in virginitatis suæ decorem pro viribus reformare. Videmus enim scissum regnum et sacerdotium ², quibus tanquam principalibus et fortioribus paxillis tabernaculi Dei status firmiter figebatur, ne ullo impetu procellarum et turbinum everteretur.

B In tanta scissura, in tanta procella florere et fructificare non potest mater Ecclesia, de qua dicitur : *Una est columba mea, sponsa mea (Cant. vi)*. Ad hanc unitatem resarciendam laborare debent membra Christi, quæ medicinaliter ferro putredines istas resecent, aut competenti dispensationis malagmate tantam scissuram procurarent solidare. Non enim in tanto salutis periculo solus medicinæ rigor servandus est, sed et dispensationis modus, qui nulli sapienti displicuit, ad sedandas tantas perturbationes in aliquibus admittendus est. Monente enim Cyrillo Alexandrino ^b, sicut nautæ in mari periclitantes, cum non habent spem servandorum omnium negotiorum suorum, quædam projiciunt, ut quædam servant : sic in dispensationibus ecclesiasticis, ubi non periclitatur fidei veritas et mōrum honestas, quædam instituta temperare debemus, ut tantis Ecclesiæ ruinis subvenire valeamus. Sic enim vela cilicina in tabernaculo Dei bysso et purpura, cocco et hiacinto supposita, imbrem et pulverem in se admittebant (*Exod. xxxv*), ut decorem interiorum ornamentorum ab imbrum madidatione et pulveris offuscatione conservarent. Facit hoc charitas, quæ operit multitudinem peccatorum (*I Petr. iv*), quæ cum infirmantibus infirmatur, cum scandalizatis uritur (*II Cor. xi*), et omnibus omnia fit (*I Cor. ix*) ut omnibus prodesse mereatur. Unde a subditis non debet reprehendi prælatorum dispensatio, si salvo fidei fundamento (epist. 190, 250), et nota communi regula morum, aliqua infirma faciunt aut tolerant, ut vitam subditorum in proposito suæ sanctitatis conservare prævaleant. Unde beatus Gregorius in libro Pastoralis : « Si tu intus ut coccus rutilas, cilicium quo protegeris cur accusas ? » Sic enim et misericordiam et iudicium Domino cantamus (*Psal. c*). Iudicium, cum vitiis omni severitate resistimus ; misericordiam vero, cum rigorem disciplinæ utili compensatione temperamus. Hæc dicendo prudentiam majorum meorum et coepiscoporum meorum non doceo, sed tanquam de longo sopore monente charitate excitare desidero, ut tandem quisque pro persona quam portat tantis ruinis occurrat, ne pro suo

^b Cap. *Dispensationes*, caus. 1, q. 7; citatur etiam epist. 171.

silentio tanquam mutus canis intereat. Hæc pauca ausu charitatis de remotis partibus excellentiæ vestræ scripsi, qui bonum odorem vestræ notitiæ ad nos usque pertingentem suaviter olfecerim. Et quia in Belgica provincia vos estis qui religione et auctoritate præcellitis, supplico sanctitati vestræ, ut aliquando meæ parvitatæ memor in hoc peregrinationis itinere pusillanimitatem meam murmurantem, et aliquando pene deficientem, verbo consolatorio refocillare^a stuðeatis. Vale.

EPISTOLA CCXV.

ТЮМÆ [al. TUSTANNO], *Eboracensi archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, pro dispensatione fidei promereri gaudium boni servi.*

Benedictus Deus qui conversationem vestram lucere facit in tenebris barbaræ nationis, quo his quibus præestis, verbo et exemplo prodesse possitis, et bonæ opinionis odorem ad nos usque transmittatis. Unde arctius inter nos vinculum dilectionis colligare [al. colligari] desiderans, præsentis litterulas [al. litteras] direxi benignitati vestræ, ut hoc commonitorio discamus invicem mutuis nos consolationibus refovere, et devotis suffragiis orationum relevare. Cum enim positus in regimine frequenter immineant illa pericula, quæ Psalmista commemorat dicens: *Ascendant usque ad cælos, et descendunt usque ad abyssos, turbati sunt et moti sunt sicut ebrius et omnis sapientia eorum devorata est (Psal. cvi)*: hoc solum remedium nobis expetendum est quod sequitur: *Clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de tribulationibus eorum eduxit eos (ibid.)*. Hunc clamorem charitas auditu dignum facit, quam nec temporum inæqualitas impedit, nec locorum longinquitas intercludit, cum exauditor ubique sit præsens, qui et pia [al. qui cum pia] vota subministrat et postulata implere non tardat. Unde est quod in typo se invicem diligentium in tabernaculo Dei, duo cherubin se invicem respiciunt, et vultus suos in propitiatorium vertunt (*Exod. xxv*), quod et mutuam inter se dilectionem proferant, et quod suggerente charitate postulaverint, Deo propitiante, se posse obtinere confidant. In hunc modum intuitu charitatis nos invicem respiciamus, mutuas orationum manus porrigamus, et quæ salutis nostræ sunt necessaria vel impetrata vel impetranda propitiationi divinæ humiliter ascribamus, quæ hujus procellosi maris discrimina, in quo sunt reptilia quorum non est numerus (*Psal. ciii*), sic modificabit ut non permittat nos tentari supra id quod possumus sustinere, sed faciat cum tentatione proventum (*I Cor. x*), qui imperat ventis et mari (*Matth. viii*), ut possimus tumores æquoreos superare. De cætero roboris excellentia vestra parvitatem nostram paratam non tantum ad impendenda orationum suffragia,

^a Ita aliquot v. c.; alii *refovere*. *Animæ refocillationem* dixit epist. 150.

^b In aliquot veteribus codicibus hoc argumentum exstat. *De controversia Bonævallensis abbatis et Blesensis super Ecclesia Verdensi*. Quod ideo notare vi-

sed etiam ad omnia charitatis officia, quæ impendere valet facultas vel scientia nobis divinitus collata. Vale.

EPISTOLA CCXVI.

RICHARDO, *Bei gratia Albanensium episcopo, sanctæ sedis apostolicæ vicario, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, obedientiam et salutem.*

Frequenter pulsat aures vestræ sollicitudinis Bonævallensis abbas, negotiorum suorum rationibus quæ obsunt vitans; quæ prosunt, oratoria declamatione exaggerans: tanquam ego aliquid de concessione sibi a me facta minuam, et abbati Blesensi concedam. Ego vero illibatam unicuique defendere volo quod concessi, cum abbati Bonævallensi nihil aliud concesserim, nisi quod a possessoribus, imo detentoribus cujusdam parochiæ nostræ posset acquirere. Ipse vero etiam ea quæ ab eis habere non potest vult nostra concessione extorquere. Blesensis vero abbas reliquas partes ejusdem Ecclesiæ, quas Bonævallensi abbati nemo concesserat, a detentoribus obtinuit; quas si abbati Bonævallensi communicare voluisset, jam pax inter eos reformata fuisset. Qua in re, quia dictante justitia Blesensi abbati violentiam inferre non valui, ita litem istam terminare volui, ut quisque portione sibi concessa contentus esset, et alterius metas alter non occuparet; sed infinita monachorum cupiditas infinitam facit manere discordiam. Propterea non succenseat mihi vestra discretio, si in hoc negotio quod volo implere non valeo. Præterea satis injuste conquestus est Bonævallensis abbas circa monasterium suum judicium non esse servatum, quod in Floriacensi concilio promulgatum fuit de cœmeterio; unde controversia erat inter abbatem monasterii Carnotensis et abbatem monasterii Bonævallensis. Novit enim veritas, quia sacramenta in prætaxato concilio adjudicata cum omni diligentia facta sunt. Sed abbas Bonævallensis ea audire contempsit, quia sibi ea obesse perspexit; cui præcipue sua voluntas ratio est et auctoritas. Vale.

EPISTOLA CCXVII

RICHARDO, *Bei gratia Albanensium episcopo, sedis apostolicæ vicario, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, debitam et devotam obedientiam.*

Juxta consilium et admonitionem vestram (epist. 216) abbatem Blesensem et Bonævallensem convocavi ad præsentiam nostram, ut ex officii nostri debito aut pacem inter eos reformarem, aut litem quæ inter eos erat judicario ordine terminarem. Primo itaque auditu [aditu, ms. c.] ad hoc intendi, ut quartam partem Ecclesiæ de qua lis orta est, licet nondum eam, quamvis a me concessam, obtineret, a possessoribus quietam ei facerem; deinde ut aliam quartam, nec a me nec ab aliquo sibi concessam, acquirerem, quatenus ex benevolentia sola,

sum, quia tota hac epistola ut etiam sequente, nulla fit mentio Verdensis Ecclesiæ.

^c Alibi vocat *monachorum invidiam dæmoniacam*, epist. 266.

sic in alienos labores introiret, et colligeret ubi non sparsit, meteret ubi non seminavit, ea tamen conditione, ut si de cætero aliquæ lites a laicis inde moverentur, utrique abbates pro pace obtinenda simul laborarent, si quid expendendum esset, simul expenderent, et commoda et incommoda æqua lance dividerent. Cum ergo huic dispensationi Blesensis abbas et si non libenter, tamen obedienter assensum præbuisset, Bonævallensis abbas nec meo consilio voluit acquiescere nec iudicio. In hoc vero negotio nullam potest idoneam causam prætere, nisi forte illam poeticam, quia omnis potestas regni impatiens consortis erit (LUCAN. *Phars.*, lib. 1, vers. 92, 93); et nititur quodam novo et hactenus inaudito mandato, quod potius impugnat charitatem quam sequatur auctoritatem ^a. Quod tamen si inviolatum manet, plus proderit Blesensi quam Bonævallensi abbati. Habuit namque Blesense monasterium partem decimarum et oblationum a multis præcedentibus annis pertinentium ad Ecclesiam de qua ista contentio orta est, sicut evidentiæ rei probat, et ipse abbas prodere poterit, cum ei necessarium fuerit. Hoc interim scripsi sollicitudini vestræ, ne desidiæ, aut contemptui imputaretis, si nihil me inde tractasse audiretis. Vale.

EPISTOLA CCXVIII.

GEALONI, *Dei gratia Parisiensium episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem.*

De canonico Ecclesiæ vestræ, qui contra prohibitionem vestram matrimoniales tabulas sibi composuit (epist. 200), nullam sententiam ad manum habere, quam dilectio vestra ignoret, si scripta apud se reposita diligenter exploret. Verumtamen consilium quod mihi ipsi darem, si aliquem de commissis mihi fratribus uxoria (can. 16, 17, 18, dist. 81) compede astrictum deprehenderem, tutum esse intelligo, videlicet ut sacramentum conjugii maneat, clericus vero qui, postposita clericali continentia, de superiori ordine ad inferiorem descendit, stipendia militiæ clericalis amittat. Novit enim vestra dilectio, quando de laica conversione in clericum [*al.* conversatione in clerum] quis assumitur, non maritali exercitio, sed divinæ tantum militiæ dedicari. Unde ab **93** ordinatoribus clericorum, in eorum ordinatione dicitur de eis: *Hæc est generatio quærentium Dominum* (*Psal.* xxiii); non dicitur quærentium conjugium, sed quærentium tantum Dominum, quia ut testatur doctrina apostolica: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probaverit* [*al.*, 'probavit'] (*II Tim.* ii). Postquam ergo de inferiori laicorum gradu quis sortitus fuerit superiorem, id est militiam clericalem, et inde se præcipitaverit ad voluptatem conjugalem, nulla ratio sinit ut in illo casu positus, illius ordinis dignitate et utilitate potiatur, quam misera voluptate commutasse videtur. Ad hoc enim instituta est clerica-

lis militia, ut psalmodiæ et hymnodicæ quotidianum Deo offerat sacrificium: quod offerre jure non poterit, cui, ut plus placeat uxori quam Deo, lenocinante uxore et fallente carnis voluptate, operam dare necessarium erit. Cum enim secundum Apostolum non concedatur laicis orare, nisi eo tempore quo continent (*I Cor.* vii, relat. in c. 1, dist. 31), quanto magis semper debent continere, qui tam pro suis quam pro aliorum delictis jubentur orare. Ad hoc quippe fidelium oblationes ^b in stipendia clericorum deputatæ sunt; ut et continenter vivant, et benefactorum suorum peccata sanctitatis intercessione detergere sufficiant, quatenus hi de quorum elemosynis vivunt, hoc eorum meritis assequantur, quod assequi suis meritis non merentur. Quamdiu ergo in hoc agone positi, ab omnibus a quibus abstinendum est, se abstinere, merito stipendiis militiæ suæ habentur digni; cum autem ea servare [*al.*, cum ea probare] contempserint, eisdem judicantur indigni. Quibus ad depositionem eorum hoc solum sufficere videtur, quod et illicita præsumunt, et salutaribus episcoporum præceptis obedire contemnunt, secundum illud Apostoli: *Habentes in promptu ulcisci omnem inobedientiam* (*II Cor.* x). Præterea qui honestam et utilem Ecclesiæ consuetudinem quam pro lege habendam censet auctoritas, pertinaciter et superbe contemnit, manifeste canonicæ institutionis violator existit, cui contemptui qui parcat, multos in discrimen adducit. In hunc modum Nicæni canones (*Nic. can.* 3, 16, dist. 32) et Agatense concilium prohibent clericum non tantum mulierum carnale sortiri consortium, sed etiam domesticum habere contubernium, exceptis illis personis quæ non continent aliquod suspicionis argumentum (l. xix, c. *De episc. et cler.* et c. 25 et 29, dist. 8). In hanc sententiam consentiunt etiam sententiæ sanctorum Patrum, Augustini, Hieronymi cæterorumque doctorum, qui de vita scripsere clericorum. Quæ omnia breviter commemoro, quia nihil horum vos latere cognosco. Vale.

EPISTOLA CCXIX.

Domno et Patri suo, PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, ut patri honorem, ut domino timorem.

Ut Cypriani verbis utar, « si aliqua falsitas de me ad apostolicam sedem præcessit, oportet ut veritas subsequatur, » quæ latrocinia noctis detegat (epist. 133), et ordinem gestarum rerum lucide aperiat. Nuper enim litteras accepi a quodam adolescente, canonico Ecclesiæ nostræ, character apostolico signatas, quas cum aperuissem et perlegissem, multis de causis suspectas habui, existimans eas aut esse furtivas, aut aliqua suggestione fallaci subreptas. Primo, quia prædictus adolescens infestus est mihi, quod eum non permitto contra canones et conciliorum edicta, per manum laicam in quadam

^a Fortasse pontif. Rom. quale illud, quod refutat epist. 195.

^b Sic v. c., male antea orationes.

Ecclesia presbyterium usurpare (*canon. sub caus. 16, q. 7*), et presbyteri oblationes presbytero ablatas suis usibus mancipare. Alter vero clericus qui cum adolescente fuit, et ipse mihi infestus est, qui in hoc negotio nullus est, quia canonicus non est, nec in conventu honorum audiendus, qui a me suspensus est ab officio diaconi propter incestum patratum cum uxore consanguinei sui. Hæc de personis interim dicta sint. Præterea consuetudinem apostolicæ sedis hactenus fuisse nec legimus nec audivimus, ut ad delationem unius personæ, quamlibet splendidæ, sententia daretur in absentem, præcipue qui nec auditus fuerat, nec vocatus. Cum ergo de hujusmodi jure possim conqueri et plurimum disceptare, malui tamen servare humilitatem obsequentis quam mihi arrogare solertiam disserentis. Restat ergo ut excusem innocentiam meam, quæ Deum testem habet, et meam conscientiam. Opponunt enim mihi litteræ illæ, cujuscunque sint, me dimidiam partem cujusdam præposituræ communitati canonicorum contulisse, et eandem contra canones imminetia regiæ potestatis eisdem canonicis abstulisse. Cui calumniæ respondeo ex testimonio conscientiæ meæ, immerito dici ablatum esse quod canonicè potest, vel a me vel ab aliquo eis fuisse collatum, nec esse restituendum quod probari non potest aliquando fuisse statutum. Dicam itaque paternitati vestræ quid dederim, et quid non dederim, et cur dederim, et qua de causa nihil ultra dare voluerim^a. Cum enim in quampluribus canonicorum Carnotensium [*clericorum ms. c.*] desuevisset disciplinæ regularis observantia, ut de negligentibus facerem diligentes, de somnolentis vigiles [*al., vigilantibus*], de tardis assiduos [*sic v. c. antea, assuetos*], ad frequentandas horas canonicas, deliberavi apud me ut darem eis dimidiam præposituram, ut inde fieret quotidianus panis, quem acciperent assidui, amitterent tardi, ut ad quas [*al., quod*] eos panis interni dulcèlo non movebat, panis corporei reflectio provocaret, quamvis eorum annua præbenda eis ad hoc sufficiens esse deberet. Certus tamen de præteritis eorum negligentibus, et sollicitus de futuris, præcepi eis ut ad me mitterent duos de clero illo, quibus missis commisi præsentis illius anni fructus, ut inde quotidianum panem præpararent, et tradito ordine, confratribus [*al., cum frat.*] dispensarent. Novit Veritas quia nihil aliud dedi de reliquo nihil eis dans aut promittens, nisi ut in hoc modico fideles et assiduos invenirem, ut mihi bene placeret possessionem rei eis concedere, et legitima stipulatione firmare. Hæc dispensatio intra tres menses

^a Hæc et quædam alia suspectas litteras illas mihi fecerunt : verum cujuscunque sint, innocentiam meam accusant, videlicet dimidiam præposituram communitati fratrum me contulisse, et eandem contra canones imminetia regiæ potestatis eisdem fratribus abstulisse. Cui calumniæ. Si quid de me adversum me perlatum est ad sedem apostolicam, oportet ut pro me subsequatur cum legato charta non fallax quæ objectis respondeat et innocentiam

ita depravata est, ut nulla mihi voluntas, nulla ratio suaderet, et nullum coepiscoporum vel religiosorum virorum consilium approbaret, ut propter infructuosam rerum canonicalium amplificationem minuerem dignitatem episcopalem. Panes enim illos vendebant quidam de senioribus, ad ludum vero alearum dabant quidam de junioribus, et qui se videndum præsentabat [*unus v. ad videndum præbebat, ms. c.*] horis nocturnis, subtrahebat se diurnis; et qui audiebat missam catechumenorum, subterfugebat missam sacramentorum. Talis exitus rei revocavit me ab intentione **94** mea, ut non auferrem eis quod non dederam, sed nec aggrederer quod proposueram. Quibus verbis liquet, quia de his quæ eis contuli, nihil omnino imminetia regiæ potestatis abstuli, nec regem ad dispensationes ecclesiasticas vel causas invitavi vel admisi; qui eum meo multo labore et sudore et multis expensis a vexatione Ecclesiæ, ab incendiis et direptionibus ecclesiasticorum honorum procul feci. In hoc quippe negotio major pars Ecclesiæ et sanior mecum fuit. Sed quidam talium actionum minus periti, intellexerunt rem aliter fuisse quam fuerit. Sed cum ante metropolitanam calumnia eorum dilata et ad ultimum delata fuisset, de hoc negotio certa definitio processit, et omnis controversia sopita est, et pacis osculo confirmata, et in plenario capitulo præter eos qui non interfuerant [*al., non adfuerant*], ab omnibus collaudata. Quibus suo ordine terminatis, volui ex benevolentia mea, quæ mihi multa gravamina intulit, prædictam partem prætaxatæ præposituræ concedere duodecim presbyteris, si possent inveniri, qui ad hoc officium eligerentur, et suis temporibus ad sacerdotium promoverentur. Quod cum per decanum Ecclesiæ et per me, et per litteras domni Richardi Albanensis episcopi, legati vestri, studiose quæsissem, nec unus inventus est, qui vellet aut valeret ad hoc officium promoveri aut eligi. Consilio itaque ejusdem legati vestri, et penitentius Ecclesiæ, nullo repugnante, nullo contradicente, prout melius potui, ne Ecclesia sæpius inde perturbaretur, personaliter ordinavi, et honesto clerico et eidem rei administrandæ et defensandæ utili contuli [*al., concessi, ita ms. c.*]. Ad quam ordinationem alium minime [*neminem, ms. c.*] quæsissem, nisi illum qui tenebat alteram partem, sed suspectus erat Ecclesiæ tanquam per eum turbatio hæc orta fuisset in Ecclesia. Isto vero ibi posito, et murmur sedatum est, et quievit Ecclesia. Ne ergo de cætero Ecclesia hac vana occasione perturbetur, flexis genibus cordis, paternæ pietati supplicamus,

meam defendat. Nuper enim litteras accepi a quodam adolescente canonico eccles. nostræ, caractere apostolico signatas, quas cum aperuissem et perlegissem, miratus sum quod ad suggestionem cujusdam adolescentis contra morem sedis apostolicæ litteræ illæ sententiam dabant in absentem; cum videlicet qui non fuerat auditus, vel vocatus. *Ita ms. codex.*

ut causam, quæ semel decisa est, propter cupidorum et malevolorum delationem, non iteretis, et pacem quam nunc habet Ecclesia non tantum non conculcatis, sed etiam debito paternitatis affectu colaudetis, et de cætero senectutem meam propter superfluum et impunitam appellatorum licentiam vexari non permittatis. Dum enim premit nos a prælata potestate illata adversitas, regendi in nobis debilitatur auctoritas, cum ecclesiasticam in eos non audemus exercere disciplinam, qui eam adversum nos appellant, non confidentia justitiæ, sed pro dilatione sententiæ. Quod si juvenili vigore possemus adhuc peditare per ruinosas [rumosas *ms. c.*] Alpium vias, equitare per præcipientes præterfluentium torrentium undas, et præcedere aut subsequi ad apostolicam sedem delatores nostros, procul dubio refrenaret se murmurantium lingua, quæ parum adhuc novit quid distet inter serenitatem charitatis, et caliginem cupiditatis. Si ergo aliquod temperamentum adversus hæc incommoda non procuraveritis, et inveteratis dierum malorum et indisciplinatis juvenibus, qui vix sunt digni habere quæ habent, nedum ambire quæ non habent, vexandum me exposueritis, unum restat mihi tutum et totum consilium, assumptis pennis columbæ (*Psal. LIV*) a molestiis inutilibus avolare, et in solitudine montis requiescere, ubi expectem eum qui salvum me faciat a pusillanimitate mentis et inquietudine. Cum et ante episcopatum et in episcopatu semper voluntas mea fuerit, magis in loco humili salvari quam in alto periclitari, et in domo Dei magis abjectum esse quam illis præesse quibus non possem prodesse. Sed quia tantæ sublimitatis aures ad fastidium verbis nolumus onerare, si qua minus de necessariis dicta sunt, isti fratres supplebunt, et si opus fuerit, probabunt. Vale.

EPISTOLA CCXX.

HILDEBERTO, *Dei gratia Cenomanensium episcopo*, Ivo, *eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ humilis minister, salutem.*

De appellationis ordine quantum arbitror, nihil penes nos invenitur, quod penes vos similiter non inveniatur. Tamen ne fastidiosum videatur amico respondere, quod super hæc re sentio, breviter dilectioni vestræ rescribo. Primum igitur hoc intelligo, quia propter vocem appellantis, nunquam transibitis de Ecclesia ad Ecclesiam, vel de provincia ad provinciam, nisi primum appellator litteras invitatorias a iudice ad quem appellatum est, deferat, in quibus iudex diem et locum agendæ causæ constituat. Unde ait Felix papa (can. 15, caus. 3, q. 6, et *epist. 172*): «neminem de provincia ad provinciam exhiberi oportet, nisi ad relationem iudicis ad quem appellatum est.» Debet autem ipse appellator infra quinque dies litteras accipere a iudice a quo appellatum est, dirigendas ad iudicem ad quem appellatum est; quas qui accipere aut postulare neglexerit,

* Hac de re etiam agitur *epist. 242*.

secundum statuta legum ab agendo removendus est. Quod si forte injuste appellaverit, sumptus quos expendit adversarius, dum appellationem sequeretur, solvere cogendus est. De cætero quod abbas a vobis exigit, ut communem rem fratrum vestra stipulatione quietam possideat, absurdum valde videtur ut a vobis exigatur quod juris vestri non esse manifeste probatur, canonum auctoritate prohibente (*cap. Sine*, caus. 12, q. 2), videlicet ut nullus episcopus rem Ecclesiæ sine conniventia [*duo v. c.*, convenientia] cleri alienet, commutet, aut donet. Unde in Decretis pontificalibus legitur: «causæ quæ legibus non continentur, a iudicibus ecclesiasticis minime audiantur (*idem* *epist. 119 et 241*).» Ad interrogata pauca rescribo, quia hæc et meliora vos nosse non dubito. Vale.

EPISTOLA CCXXI.

JOANNI, *Dei gratia Aurelianensi episcopo*, Ivo, *eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem.*

De libero viro qui nesciens ancillam duxit uxorem, postea vero veritate cognita eam dimisit, et nunc aliam ducere, accepta a vobis licentia, disponit, quod sentio dilectioni vestræ respondeo. Si decreta Patrum et leges sæculi super hoc consulere volumus, reperiemus quia inter ingenuos et æquales tantum legitima constat esse conjugia, et ubi aliter per ignorantiam evenerit, licita fore divortia. Si vero divinum institutum et legem naturæ consulimus, ubi neque servus est neque liber, non mihi potest facile persuaderi, ut [propter conditionem quam natura non habuit, nec divina] **95** lex a lege conjugali exceperit, lex humana posterius lata cassare possit conjugii sacramentum, quod veteri et evangelica lege constat esse confirmatum. Quod si vir propter conjugii charitatem noluerit subire servitutem, nec mulieri voluerit acquirere libertatem, ita rem modificandam puto, ut si per aliquam dispensationem permittimus cessare opera nuptiarum, non tamen ideo concedamus cassari conjugii sacramentum. Ita nec prorsus evangelii erimus violatores, nec legum humanarum contemptores. De proposita questione ita sentio, nec tamen a dicentibus meliora et firmiora, si cum Evangelio et Apostolo sentiant, dissentio. Valete.

EPISTOLA CCXXII.

Ivo, *Dei gratia humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, clericis Eduensibus* [*Edulensibus*, *ms. c.*], *eloquiorum castorum unam faciem attendere.*

Quoniam universæ viæ Domini misericordia et veritas (*Psal. xxiv*), non intelligimus Scripturas divinas inter se dissentire, cum alia Scriptura rigorem intendit justitiæ, altera autem dispensationem sequitur indulgentiæ. Quod interim omisso sensu allegoriæ considerandum puto inter evangelicam sententiam, quæ absolute consulit adulteram aut viro priori reconciliari (*Matth. xix*), aut manere in nuptam (*I Cor. vii*), et illam Veteris Testamenti quæ

^b Ideo deest in *ms. c.*

dicit adulteram dimissam a priore viro, et alteri per conjugium sociatam, si ab eo repudiata fuerit, nullatenus priori reconciliandam. Hæc enim sententia quæ reconciliationem adulteræ prohibet, rigorem mihi videtur sequi justitiæ, ne dum uni parcitur, multi in discrimen adducantur, et paucis indulta licentia, plurimorum faciat pullulare flagitia. Quod notabiliter habetur in ipsa legis sententia, ubi prohibitioni subinfertur : *Ne peccare facias terram, quam Dominus Deus tuus tibi dedit possidendam* (Deut. xxiv). Evangelica vero sententia humanæ infirmitati contemperata misericordiam magis vult quam iudicium, quæ legis temperat austeritatem, sine ulla exceptione consulens fieri adulteræ mulieris reconciliationem; quam secuti sunt Patres nostri post Evangelium, utiliore intelligentes esse misericordiam in tali contractu quam iudicium. Beatus vero Hieronymus honorans sacramentorum sanctitatem legalem more suo in hac sententia sequitur legis austeritatem, intelligens per hoc tutius posse muniri salutem. In hac igitur ambiguitate finem ponit auctoritas evangelica, contra quam nec personalis nec epistolaris valere debet sententia. Unde Leo quartus episcopis Britannicæ ita scribit ^a : « De libellis et commentariis quorumlibet non convenit aliquos iudicare, et canonum atque decretorum regulas relinquere. » Beatus quoque Augustinus scripturas suas et sibi similia inter canonicas Scripturas in multis opusculis suis ^b testatur non esse computandas. Quod si auctoritate Veteris Testamenti me urgetis, breviter respondeo : hæc et alia Veteris Testamenti præcepta quæ ibi figurate sunt posita, in Ecclesia spiritualiter fuisse completa. Cum enim anima quælibet per fidem Christo fuerit sociata, si per hæreticam pravitatem a Christo recedens alteri viro, id est diabolo adhæserit, cum forte ad priorem virum, id est ad Christum reverti voluerit, secundum distinctionem antiquorum canonum usque ad exitum vitæ non est societati ejus copulanda, id est ad communionem sacramentorum Christi et Ecclesiæ admittenda, non quod vere pœnitens debeat de indulgentia desperare, sed in hac separatione lapsum suum humiliter deplorare. Possem ea quæ dixi multiplicibus sententiis confirmare, sed puto ad intelligendum id quod sentio ista sufficere. Vale.

EPISTOLA CCXXIII.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Andoeno Ebriocensis Ecclesiæ designato episcopo, Deo placitum adipisci sacerdotium.

Quoniam vinitoribus et agricultoribus comparat nos sermo divinus (Matth. xx; Luc. x), gaudere debemus in Domino, cum agricultioni [duo v. c. agricolationi] nostræ gratia divina tales adhibet operarios, per quos vinea Domini Sabaoth palmites suos

^a Latius extat apud Ivonem dec. lib. II, et in cap. De libellis, dist. 20.

^b Prologo lib. III, De Trinit. et lib. IV, c. 4, De anima.

latius extendat, et ager Dei feracior fiat. Quod cum ab initio nascentis Ecclesiæ Domino dicente necessarium fuerit, maxime his diebus necessarium hoc esse videmus, cum manifesta novissimorum dierum signa præ oculis habemus, secundum quod prædictum est homines seipsos amantes (II Tim. III), sua quærentes, quæ Dei sunt post dorsum ponentes, tam viros quam mulieres per omnia corporis sui membra ordinem naturæ adulterantes, et in hunc modum plurima quæ non tantum facere, sed turpe est etiam dicere. Quæ quia per domnum Gulielmum [al. Vuilelmum] Carnotensis monasterii S. Petri [al. B. Petri] abbatem, fraternitati vestræ displicere audivimus, in Domino gavisi sumus, quia vos utile vas in domo Dei futurum esse credimus [credidimus]; simul expetentes ut familiarem inter nos dilectionem confirmemus, et vicina ab invicem solatia atque præsidia pro eventuum et actionum ecclesiasticarum necessitate exspectemus. Præsentibus itaque litteris initia vestri episcopatus visitare decrevimus, ut amodo fraterna dilectione pro invicem sentiamus, onera nostra invicem portemus, quatenus secundum canonicam institutionem oppressores ecclesiasticorum pauperum gladio spiritus unanimiter persequamur, et a communionem viventes, et a sepultura mortuorum arceri faciamus. Habent enim parochiani nostri a nobis communionem privati apud Musivum ^c quosdam presbyteros et quosdam monachos, a quibus communionem petunt et accipiunt, qui etiam fluvium unde Musivus ^d vicus ille dicitur transeunt, et in quodam falso cœmeterio [v. c. cimiterio] corpora excommunicatorum sepulturæ tradunt. Quod de cætero fieri prohibeat dilectio vestra, ne manente prava consuetudine contingat detestanda perversitas, si excommunicationis vilescat auctoritas, et sceleratorum insolescat impunitas. Adversus hæc et hujusmodi det vobis Dominum spiritum consilii et fortitudinis, ut tanquam lucerna super candelabrum posita, in domo Dei luceatis, et necessarium lumen ignorantibus ministris. Vale.

96 EPISTOLA CCXXIV.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Gondoni Molismensis monasterii abbati, salutem in Domino.

Frater iste præsentium portitor litterarum, cum litteris vestris ad nos veniens, quam inordinate vera celando, falsa profitendo, cum ordinandus examinaretur, ad sacerdotii culmen aspiraverit, lacrymabiliter nobis aperuit, consultius sibi æstimans ab inordinate accepto officio penitus cessare, quam in eodem periculose ministrare. De cuius cordis anxietate sollicita perquisitione quod sentio, et quod de canonicis Scripturis collegi, fraternitati vestræ rescribo, quia licet inordinate accesserit ad sacrum ordinem, sacramenti tamen accepit sanctitatem; sed

^c Sic habent vett. codd. in antea vulgato, Musivum.

^d Ita etiam vett. codd. antea Musivus.

tamen quandiu in perversa intentione lucrorum temporalium perstitit, fictus et solo sacramento sacerdos fuit sibi ad perniciem, licet aliis ad salutem. Et si in eo rigor canonum servaretur, omni tempore ab inordinate accepto officio suspenderetur. Postquam vero mutata intentione quod deerat integritati sacerdotali ei gratia divina contulit, et sanctitati sacramenti novitatem vitæ addidit, et impletum est in eo quod dicitur : *Sacerdotes tui induantur justitiam* (*Psal. cxxxii*), non jam fictus nec solo sacramento sacerdos fuit, et non tantum salutem aliorum, sed etiam suam per sacerdotale ministerium potuit operari. Unde Augustinus in libro contra epistolam Parmeniani a : « Hoc pene in omnibus talibus quæstionibus intelligendum admonemus, quia scilicet omnia sacramenta, cum obsint, indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne summentibus. » Item : « Spiritus sanctus in Ecclesiæ proposito vel ministro sic inest ut si fictus non est, operetur per eum, et ejusdem mercedem in salutem sempiternam et eorum regenerationem vel ædificationem qui per eum sive consecrantur, sive evangelizantur. Si autem fictus est, desit quidem saluti ejus, et auferat se a cogitationibus ejus quæ sunt sine intellectu; ministerium tamen non deserat, quod per eum salutem operatur aliorum. » His et hujusmodi palam est præsentem fratrem ad sacri ordinis ministerium misericorditer posse admitti, nisi aliud lateat, quod sacris canonibus obviare videatur. Verum ut tutius muniatur ejus conscientia, exspectanda est ad hoc paterna obedientia, quatenus sanet hoc vera humilitas, quod vitiavit ambitiosa cupiditas. Vale.

EPISTOLA CCXXV.

DAIMBERTO, *Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, cum debita obedientia salutem et dilectionem.*

De milite qui ante legitimas nuptias cum sorore uxoris suæ concubuit, et culpam suam publice confessus est, hoc paternitati vestræ respondeo quod vos bene nostis, quia sibi publicam ingressit infamiam, et adversus honestam personam nec accusare de cætero potest, aut testificari. Verum, quia nemo criminiosus confessionem facere potest, nisi aut de flagitio aut de facinore, negare non possumus quin confessiones quas pro Dei timore et sua salute adversum se faciunt pœnitentes, recipiamus, et quine eis legitimas pœnitentias injungamus; quas si eis denegaremus, invisibilium luporum faucibus eos devorandos objiceremus. Si vero hujusmodi accusatores sui leviter et impune transire permittimus, bonum conjugale quod natura et lege ab initio sancitum est, periculose violandum exponimus. Quia ergo omnis controversiæ finis ecclesiasticæ, secundum Apostolum, est juramentum (*Hebr. xvi*), districtis sacramentis, et per probatas sex personas sive quæ præsentæ hoc flagitium cognoverint, sive quæ fidei suæ argumento rei veritatem astruere possint, con-

a Refertur in cap. *Per Isaiam*, caus. 1, q. 1.

b Videtur respici ad illud tempus quo Paschalis

A fessio illa approbanda [*al. comprobanda*] est, quia nos cogunt nova genera morborum nova querere experimenta medicamentorum. Cum ergo confessio illa ita fuerit comprobata, jam constabit incestuosum fuisse conjugium : « Incestis autem conjunctionibus secundum canones (*can. De incestis*, caus. 35, q. 2), nihil veniæ reservamus, nisi cum flagitiosum conjugium separatione sanaverint. » Ipse autem conjugii violator et accusator (*can. Concubisti*, caus. 32, q. 7) omni tempore velut viduus usque [*in aliis v. c.c. d.* vel ut minus usque] ad tempus peractæ pœnitentiæ sine conjugio maneat; mulier autem pretium pudicitia suæ, dotem videlicet non amittat. Ita quidem et confessioni satisfacimus, et conjugii bono in futurum utiliter providebimus. Hæc interim sine ullo ordinis nostri dispendio facere potest vestra dispensatio, donec suo tempore ad generale concilium, vel generalem conventum veniamus, in quo de his et hujusmodi, cum conniventia [*quidam convenientia*] episcoporum tractare valeamus. Ego enim ita facio, si quid mihi aliquando tale contingit, et sic feci in hac præsentii Quadragesima de quodam milite, semper ad generalem audientiam reservans quid statuendum sit de talis conjugalis boni violatore. Valete

EPISTOLA CCXXVI.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, BERNERIO, Bonævallensis monasterii abbati et fratribus sibi commissis, misericordiæ visceribus abundare.*

Monachus præsentium portitor litterarum, fugam qua de monasterio vestro elapsus est, lacrymabiliter nobis confessus est, et ut a fraternitate vestra indulgentiam ei impetrem, multa instantia deprecatus est. Precibus itaque miseri hominis, misericordia motus opportune et importune rogo et moneo, ut ovis quæ aberraverat a grege, et anxie reverti desiderat, cum digna satisfactione suscipiatis, edocti exemplo et verbo summi Pastoris, qui ovem perditam non solum revertentem recipit, sed etiam fugientem et errantem quæsit, et ad ovile reduxit (*Luc. xv*). Exemplo itaque illius ex misericordia judicium temperate, et misericordiam quam sibi quisque impendi vellet, si ita affectus esset, fraternam charitate impendite. Possem in hanc sententiam plura vobis scribere, sed puto divinam lectionem quotidie frequentantibus ista sufficere. Valete.

97 EPISTOLA CCXXVII.

PASCHALI, *summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, in eo semper gaudere cui delectabiles facere potest exitus matutini et vespere.*

Quoniam paternitatem vestram a civibus Babylonæ audivimus plusquam mille passus angariatam b, intimo dolore congemuimus, et quia ad aliud non suffecimus, conditorem honorum et dispositorem malorum, quantum [*quam, ms. cod.*] intensa prece valuimus, interpellavimus, ut tantæ procellæ vi armata captus est Romæ ab imperat. Henrico, de quo ad epist. 237.

fluctus in aaram serenitatis converteret qui Petrum in fluctibus ambularem ne mergeretur erexit (*Matth. xiv*), et coapostolum ejus Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit (*I Cor. xi*). Non ergo dedignetur vestra sublimitas humilitatem nostram consolationis suæ facere participem, ut quæ præcordialiter compassa est in adversis, uberius gaudere valeat in prosperis. Non enim immemores sumus apostolicæ doctrinæ monentis: *Cum patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; et cum gaudet unum membrum, congaudent omnia membra* (*I Cor. xi*). Quanto magis dolenti capiti debent omnia membra condolere, aut gaudenti omnia congaudere? De cætero si per quamcunque personam pervenerit ad aures vestras aliqua conquestio vel suggestio de quadam præbenda, quam daturum me disposueram cuidam presbytero, nomine Guarino, nosse volo paternitatem vestram, quia sicut disposui, sic quantum in me est, perficere paratus sum et paratus [*un. v. c. operatus*] fui, ea videlicet conditione ut Ecclesia scandalum hac de causa non patiat; quæ, sicut nostis, pacis et fraternæ dilectionis magis compagæ socianda est, quam alicujus scissuræ dissensione saucianda. In hoc vero negotio tota pene Ecclesia cum decano in faciem mihi restitit (*epist. 182*), et presbyterum petito rem præbendæ, secundum morem Ecclesiæ canonicari non permittit. Hac itaque de causa distuli facere quod proposueram, quia nec aliter aliquid illi presbytero, quidquid ipse dicat, me daturum promisi, nisi cum pace Ecclesiæ posset fieri. Hæc ergo paternitas vestra indubitanter credat, et ne Ecclesia inde perturbetur, sapientia sibi divinitus collata provideat. Valet.

EPISTOLA CCXXVIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister*, GONNERIO ^a *bônæ spei presbytero, ad ostium veritatis pulsare, ut ei se ipsam Veritas dignetur aperire.*

Quærit fraternitas tua quomodo inter se conveniant prophetica sententia, quæ dicit: *In quacunque hora peccator conversus ingemuerit, salvus erit* (*Ezech. xviii*), et synodalis, quæ crimina sua confitentes aliquandiu a corporis et sanguinis Christi communiōne suspendit; repugnare enim tibi videtur dissentire sententiam [*ita v. c.; antea, Rep. tibi videtur dissentireque sententia, itams. c.*] capitis et corporis, ut quos caput, id est Christus celeriter a peccato liberat, eos corpus Christi, id est Ecclesia sub pœna peccati diu ligatos retineat. Quæ quæstio facile solvitur, si interni judicis animadversio et humanæ fragilitatis consideratio diligentius attendatur. Cum enim criminalis culpa delinquentem separet a capite et a corpore, rationis ordo hoc exigit ut internus iudex tanto remittat celerius quanto solus magis videt interior; Iudex vero qui tantum videt in facie, usque adeo delinquentes sub peccati pœna detineat, donec per manifestum pœnitentiæ fructum, qui sit

A pœnitentis affectus intelligat. Per internum enim gemitum satisfit interno judici, et idcirco indilata datur ab eo peccati remissio, cui manifesta est interna conversio. Ecclesia vero, quia occulta cordis ignorat, non solvit ligatum, licet suscitatum nisi de monumento elatum, id est publica satisfaciōne purgatum. Hinc est quod Ecclesia sua crimina confitentes a sacramentorum communionē suspendit, et in cinere et cilicio positos ab introitu ecclesiarum statuto tempore excludit, ut per hoc experiat, si jam sunt intus vivificati, cum fuerint longa pœnitentiæ maceratione probati. Si hæc attendat fraternitas tua, videbis non dissentire propheticam et synodalem sententiam, cum illa deferat quod suum est capiti, et ista concedat quod suum est corpori. B In discretione tamen episcoporum est secundum affectum pœnitentiæ tempus abbreviare vel prolongare, dicente beato Augustino (*Enchiridio*, c. 65, et can. 83, *De pœn. dist. 1*): « In actione pœnitentiæ, pro qua reus ab altari separandus est, non adco consideranda est mensura temporis ut doloris, quatenus enim agnoscis, eatenus Deus agnoscit, juxta illud Psalmistæ: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam* (*Psal. xciii*). » De proposita quæstione ista satisfaciant [*al. sufficiant*]. Vale.

EPISTOLA CCXXIX.

LISIARDO, *Dei gratia Suessionum* [*al. Suessionensium*] *episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.*

De conjugio mulieris de qua me ex vestra parte consuluit dominus Stephanus, quæ ante conjugium rem dicitur habuisse cum consanguineo ejus quem nunc habet maritum, hoc legum fretus auctoritate respondeo, quia corruptor ejus etiam si verum sit quod dicit, eam accusare non potest, dicente apostolico decreto (*c. Nemini*, caus. 15, q. 3; et *epist. 196*): « Nemini de se confesso credi oportet super crimen alienum; » et alibi (*c. Incerta*, caus. 30, q. 5): « Neminem reum esse judicandum, nisi judiciario ordine convincatur, » id est nisi ipse in quem crimen intenditur, aut sponte se reum esse fateatur, aut per innocentes testes in aliquo sæculari iudicio vel ecclesiastico reus esse comprobetur. Quod vero accusator propter improbitatem suam testes adhibet qui factum non viderunt, quamvis vera dicant, non sunt tamen audiendi, cum leges contineant testes adversus reum non esse admittendos, nisi de his quæ sub præsentia eorum facta esse noscuntur. Si vero mulier consulens famæ suæ adversus hanc infamiam purgare se voluerit, Romanorum pontificum Xisti et Leonis exemplo edocti consulimus prudentiæ vestræ (*epist. 206*), ut secundum quod fama crebrescit, quinta manu mulieris vel septima purgationem ^b ejus accipiatis, quatenus sic et legibus vim non faciatis, et conscientiæ vestræ et sedando rumori consulatis. De cætero apud dilectionem vestram

^a Gonherii etiam mentio *epist. 151*.

^b Ita dixit *septem sacramentis purgare, epist. 54*.

excusatum me esse volo, videlicet quod Carnoti me absente facta est separatio Guidonis cujusdam parochiani vestri, et Mathildis cujusdam parochianæ nostræ, quæ 98 fratri ejus prius fuerat desponsata, ego tamen quomodocunque res se habeat, super parochianum vestrum nec iudicium dedi nec dari feci. Ipsi sponte sua consilio quorumdam clericorum inter se divortium quæsierunt; ipsi causas divortij me nesciente jurejurando probaverunt. Quæ res, si perperam facta est, vos melius scitis quam ego; et si inde in parochianam nostram [al. parochia nostra] aliqua calumnia emergerit, quantum in me est quod ratio et lex suaserit iudicabo. Valete.

EPISTOLA CCXXX.

HILDEBERTO, *Dei gratia Cenomanensium episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium* [al. additur et dilectionem in Christo].

Quoniam a principio conditionis humanæ naturali institutione conjugium constat esse saneitum, nullum credo posse fieri divortium, nisi causa interveniat quam lex admittit, aut Evangelium. Adhuc enim vigeant Judæorum et gentilium, secundum legem naturalem, sociata conjugia, et nulla vel rarissima erant Christianorum connubia, quando apostolis interrogantibus. *Si licet homini uxorem dimittere quacunque ex causa*, responsum est a Domino, nullum conjugatorum fieri posse divortium *excepta fornicationis causa* (Matth. v; xxxii). Sed, quia secundum apostolicam doctrinam thorum immaculatum et honestum connubium oportet esse in omnibus (Hebr. xiii), crescente religione Christiana ad causas divortij additus est incestus; qui si in aliqua copula repertus fuerit, non potest probari thorus esse immaculatus et honestus. Hoc ergo mihi considerandum videtur de muliere quæ relicto Judaismo convolvavit ad baptismum, utrum consanguinea fuerit prioris mariti, an non. Quod si repertum fuerit, credo secundum legem Christianam quam professa est, a priori marito posse dissolvi, et nubere cui velit in Domino; alioquin vir cui nupserit adulter erit, et ipsa adultera; « baptismus enim secundum Innocentium papam (c. Gaudemus, tit. 19; De divort. l. iv Decret. et in c. 10; Si quis, dist. 34) peccata dimittit, non conjugia solvit. » Hoc de proposita questione sentio, sine melioris sententiæ præjudicio. Valete.

EPISTOLA CCXXXI.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Por-tio venerabili Cluniacensium abbati, in regimine sibi commisso placere summo rectori*

Quæsitivæ a parvitate mea prudens diligentia et diligens prudentia vestra, quid mihi significare videatur calicis elevatio et ejusdem repositio, quid significant illæ consignationes quæ fiunt super calicem et intra, et extra, quæ prætermittuntur in li-

bello a quem composui De convenientia veteris et novi sacerdotii. Quæ ideo prætermittuntur mihi quia ad illam convenientiam de qua in opusculo illo agitur parum aut nihil pertinere videbantur. Cum vero per se ista considerantur, mysticum aliquid continere videntur, præter [un. v. c. propter] illas consignationes quæ distincte ante istas in tribus locis frequentantur. In his enim specialiter intenditur ut illa dona quæ jam vocantur sacrificia, in Christi corpus et sanguinem commutentur, vel commutata salutaria nobis efficiantur. Cum autem panis et calix adhibito diacono elevatur, exaltatio Christi corporis in cruce commemoratur; quod vero cum hostia jam consecrata, intra vel supra calicem signum crucis imprimitur a latere calicis orientali usque ad occidentalem, et a septentrionali usque ad australem, hoc figurari intelligimus, quod ante passionem Dominus discipulis suis prædixit in commendationem suæ passionis: *cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum* (Joan. xii). Hostia quæque, quæ juxta calicem consignatur sic debet esse posita ut sua et calicis positione dextrum Christi latus repræsentet, de quo manavit sanguis redemptionis et aqua baptismatis, quæ utraque in calice contineri prudentia vestra non ignorat. At cum cooperante diacono calix deponitur, et hostia in suo loco reponitur, et corporali palla cooperitur, hoc commemoratur quod Joseph et Nicodemus, accepta licentia a Pilato, corpus Christi de cruce deposuerunt, et venerabiliter sepulturæ mandaverunt. Hæc de iis sentio, non respuens si quis de eis altiora et secretiora [al. sacratiora] ex auctoritate vel divina inspiratione dicere valuerit. De monacho qui in ignem cadendi juveni causa fuit non voluntate, sed casu, non videtur mihi esse criminale quod fecit, testante beato Augustino et dicente: « Peccatum adeo est voluntarium, ut si non sit voluntarium, constet non esse peccatum. » Unde si ad tempus monachus ille ab officio est suspensus, vel ab aliqua promotione dilatus, congruum mihi videretur ut et levitas ejus impunita non remaneret, et exemplum a simili levitate cavendi consortibus fieret. Ex sola ergo prudentia vestra pendet, ut secundum qualitatem vitæ et scientiæ [al. et conscientiæ] aut eum omnino suspendatis, aut in sacris eum ordinibus ministrare concedatis. De cætero si monachi illius transgressionem qui se propter epilepsiam curandam eunuchizavit, secundum rigorem canonum animadvertere vultis, nec ad altiore gradum promoveri poterit, nec in eo in quo erat ordine ministrabit, quod, sicut bene nostis, ei non interdiceretur si esset sectus a medicis. Si enim secundum Nicænos canones illi ab ecclesiasticis officiis remouentur qui se abscindunt [vet. cod. abscidunt] obtentu servandæ castitatis, multo magis illi removendi sunt qui se eunuchizant causa curandæ corporalis ægritudinis.

^a Exstat hodie additus inter sermones Ivonis.

^b De ratione hujus cooperaturæ exstat in vet. cod.

quæstio Wualeranni episcopi Nuvenburg. cum responsione Anselmi Cantuariensis archiep.

Verum quia sicut rigor commissus est rectoribus ad servandum pro necessitate locorum et temporum, aut pro consideratione appetendorum commodorum, aut vitandorum incommodorum, sic dispensationes eisdem permixtæ sunt, quæ Ecclesiæ Dei non generent scandalum pro honestate personarum, aut pro utilitate rerum publicarum ^a. In quibus omnibus adhibenda est rectorum diligentia, ut nec nocitura concedant, nec profutura prohibeant. Sicut enim ægroti aliquando servatis legibus medicinæ minime curantur, qui remissis competenter legibus sanantur, ita in curandis morbis animarum considerandum est quibus prosit rigor disciplinæ, et quibus moderatio indulgentiæ. In quibus omnibus summa consilii est, quam habemus a Patre Augustino dicente in tractatu De disciplina ecclesiastica: « Habe charitatem, et fac quidquid vis; si parcis, parce cum charitate; si corripis, corripe cum charitate. » Hæc breviter ad proposita vestra pro intellectu meo respondi, quia, veniente ad nos portitore litterarum vestrarum, ego aliquantulum ægrotabam, et portitor litterarum ad reditum festinabat. Vale.

99 EPISTOLA CCXXXII.

HILDEBERTO, *Dei gratia Cenomanensi episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, F. Cenomanensis Ecclesiæ præcentori* ^b salutem.

De viro qui antequam uxorem duceret, circa maritalia loca matrem ejusdem uxoris exteriori pollutione maculavit, nihil sanius respondere valeo, quam quod papa Urbanus respondit Hugoni Gratianopolitano episcopo consulenti eum de simili negotio ^c. Respondit enim ex consulto, propter tale flagitium legitimum solvendum non esse matrimonium. Consuluit tamen diligentissimis et districtissimis examinationibus esse perquirendum, utrum in tali turpitudine contigerit aliqua carnis commistio, per quam fierent in commistione seminum una caro, propter quam fieri debet male iniiti vel violati matrimonii disjunctio. Audiivi enim quod vir ille de quo agitur, de objecto crimine examinatione igniti ferri se purgaverit (epist. 74, 205, 252 et 280), et a læsione ignis illæsus repertus sit. Quod si ita est, et hoc in sacramento purgationis suæ posuit quod nunquam cum matre uxoris suæ una caro fuerit, contra divinum testimonium nullum ulterius investigandum intelligo esse iudicium. Valet.

EPISTOLA CCXXXIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Henrico, abbati Angeliacensis monasterii, salutem et mutuum* [al. mutuarum; ita ms. cod.] orationum munus.

De investituris Ecclesiarum quas laici faciunt,

^a Dispensationum modus etiam approbatur epist. 250 et 260.

^b Sic ex duob. v. c. suppleta inscriptio, Cenoman. Eccl. præc.

^c Refertur in cap. *Extraordinaria pollutio*, caus. 53, q. 2, 3.

A sententiam præcedentium Patrum Gregorii et Urbani (c. *Si quis*, et c. *Quoniam*, caus. 16, q. 7), quantum in me est laudo atque confirmo (epist. 60). Quocunque autem nomine talis pervasio proprie vocetur, eorum sententiam qui investituras laicorum defendere volunt, schismaticam iudico. Nec ista contra domnum papam dico ^d, quia quibusdam litteris mihi scripsit se coactum fecisse quod fecit, et adhuc se prohibere quod prohibuit, quamvis quædam nefanda quibusdam nefandis scripta permiserit. Et quia verenda patris debemus potius velare quam nudare (*Gen. ix*), familiaribus et charitatem redolentibus litteris admonendus mihi videtur, ut se iudicet, aut factum suum retractet. Quod si fecerit, referamus Deo gratias, et gaudeat nobiscum omnis Ecclesia, quæ graviter languet dum caput ejus laborat tanta debilitatum molestia. Si autem in hoc languore insanabiliter ægrotaverit, non est nostrum iudicare de summo pontifice (epist. 236). Habemus enim evangelicam sententiam, quæ securos hos facit (*unus v. c. nos, ms. c. reddit*): *Super cathedram Moysi sederant Scribæ et Pharisei, quæ dicunt servate et facite, secundum vero opera eorum nolite facere* (*Matth. xxiii*). Vult enim hæc sententia præcepta præsentium ad cathedram pertinentia obedienter impleri (etiamsi tales sint quales erant Pharisei) non eos factiosa conspiratione a suis sedibus removeri. Si vero ea præcipiant quæ sint contra doctrinam evangelicam vel apostolicam, ibi eis non esse obediendum exemplo docemur Pauli apostoli ^e, qui Petro sibi prælato non recte incedenti ad veritatem Evangelii in faciem restitit, non tamen eum abiecit. Ubi enim succumbunt humana iudicia, divina est expetenda misericordia, quatenus insitorum conservata pace ramorum, et ipsi qui præcisi sunt unitati Ecclesiæ studeant reformari ^f et insitorum ramorum societate lætari. Alioquin nec præcisi inserentur, nec inserti fructificare aut florere in tanta turbinum concussione permittentur. Hæc de proposita quæstione respondeo majorum sententiis non præiudicans, quæ paci Ecclesiæ consulant et ædificationi. Vale.

EPISTOLA CCXXXIV.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Gulielmo, abbati Majoris Monasterii, et fratribus sibi commissis dilectionem in Domino.*

Quod concordia parvæ res crescant, discordia autem maximæ res dilabuntur (*SALUSTIUS, Jug. 10*), experimento didicisse credo fraternitatem vestram. Unde cum arca Noe Ecclesiæ figuram præferens, cum per singulas dimensiones multis fuisset cubitiæ dilatata, in uno tamen est cubitu [al. cubito; ita

^d Unus v. c. *propter dominum*; loquitur de Paschali secundo, qua de re ad epist. 256.

^e *Tunc enim claves sua potestate privandas*, dicit epist. 236.

^f Alludit ad verba S. Augustini quæ etiam refert epist. 288.

ms. c.] consummata (*Gen. vi*), quatenus hac præfiguratione tunc intelligeretur Ecclesiæ forma perfecta, cum ab inferioribus membris prælatis suis plena fuerit obedientia exhibita; quam quia multo tempore non exhibuistis (epist. 235), prout debuistis, non est mirandum dilectioni vestræ si a vobis exigitur quod debetur (mn. v. c. quod non deb.; *ita ms. c.*), videlicet ut metropolitano vestro obedientiam debitam et ore promittatis, et data dextera confirmetis. Sic a Petro Domino interrogante exacta est trina confessio (*Joan. xxi*), quia eo timente præcesserat trina negatio (*Matth. xxvi*). Sic Petrus a Paulo et Barnaba dextram accepit societatis ut apostolatam sibi commissum non usurparent, sed Paulus in gentibus, Petrus in circumcissione Evangelium prædicaret (*Gal. ii*). In hunc modum, si vobis libet, satis licet, ut quod debetis et corde tenetis, ore promittatis, et manu confirmetis [de sacramento per manum], quia non major mihi videtur obligatio manus quam oris, dicente Apostolo: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (Rom. x)*. Sed aliquando cogunt nos invenire nova genera medicamentorum, nova incrementa morborum. Et si enim, quod absit! exigerat hoc quod dictum est ex aliqua vana occasione, cum tamen non obsit fidei et bonis moribus, acquiescendum est vobis causa reformandæ pacis ex debita humilitate. Sic Paulus contra propositum suum Lystris permisit circumcidi Timotheum propter scandalum Judæorum (*Act. xvi*), quamvis sciret et prædicaret sacramentum circumcissionis Christianæ religioni non esse necessarium. Exemplo ergo suo nos docuit, quod ibi dispensatione admittenda est, ubi rigor periculosus est. Possem plura scribere in hunc modum, sed quia prudentibus loquor, hæc pauca sufficiant. Vale.

EPISTOLA CCXXXV.

RADULFO, *Dei gratia Turonum* [5 ms. *Turonorum*; *ita ms. c.*] *archiepiscopo*, Ivo, *humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium*.

Audivi et gavisus sum quod vicini episcopi Cenomanensis et Andegavensis pacem reformare studeant inter metropolitanam sedem vestram et fratres Majoris Monasterii, 100 et ad hoc unum solum restare, quod abbas id quod profitetur ore, non vult data dextera confirmare. Sed hæc dissentio, quantum fuerit illi monasterio sumptuosa, vobis autem laboriosa, melius me novit prudentia vestra. Unde consulendum excellentiæ vestræ, ut paci et unitati [*at. et unitati*] studeatis, quatenus et monasterium debitam [vobis] subjectionem exhibeat, et ætatis vestræ gravitas reliquos dies vitæ suæ in pace et quiete perficiat. Si enim debitam subjectionem abbas ore professus fuerit, cum [*etiam, ms. c.*] ad obtinendam salutem sufficiat professio oris cum fide cordis, credo quia cum hoc in audientia Ecclesiæ testificatus fuerit, promissionem suam irritam non faciet, quod in infamiam eum truderet, et damna-

tionem obnoxium faceret. Uti enim se habet simplicitas hominum, plus horret hoc abbas facere, quia est insolitum, quam quia sit illicitum. Et cum dicat Apostolus: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (Rom. x)*, quod sufficit ad salutem, sufficere mihi posse videtur ad promittendam subjectionem. Plura scripsissem, sed sapienti satis dictum est. Vale.

EPISTOLA CCXXXVI.

JOANNI, *Dei gratia Lugdunensis primæ sedis archiepiscopo*, DAIMBERTUS *eadem gratia Senonensium archiepiscopus*, IVO *Carnotensis episcopus*, WALO *Parisiensis episcopus*, JOANNES, *Aurelianensis episcopus*, cum cæteris coepiscopis *Senonensis provinciæ, institutam a Patribus reverentiam* ^a.

B Jure primatus vestri invitastis nos ad concilium apud Ansam celebrandum, in quo tractare disposuistis de fide et investituris laicorum (epist. 235), ad quod venire minime contemnimus, sed terminos quos posuerunt patres nostri, terminos antiquos transgredi formidamus. Nusquam enim reverenda Patrum sanxit auctoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut primæ sedis episcopus episcopos extra provinciam propriam positos invitaret ad concilium, nisi hoc aut apostolica sedes imperaret, aut una de provincialibus Ecclesiis pro causis quas intra provinciam terminare non poterat, primæ sedis audientiam appellaret. Quod non de corde nostro prophetamus, sed apostolica auctoritate muniti, irrefragabilibus sententiis approbanus. Unde scribit papa Nicolaus in hæc verba Radulfo Aquitaniarum primati [*at. Rodulfo Bituricensi archiepiscopo*] ultra jus primatus aliqua sibi usurpanti (cap. *Conquestus est*, caus. 9, q. 3): « Conquestus est apostolatusi nostro frater noster Sigebodus archiepiscopus Narbonnensis, quod clericos suos eo invito ad iudicium venire compellas, et de rebus ad Ecclesiam suam pertinentibus eo inconsulto quasi jure patriarchatus tui disponas, cum hoc nec antiquitas cui Patres sanxere reverentiam habeat, et auctoritas sanctorum et canonum penitus interdicat, nisi forte pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum provocaverint, vel si episcopus suus decesserit, res Ecclesiæ suæ iudicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, et prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus, ita ut secundum Nicænas regulas sua privilegia serventur Ecclesiis. » Huic sententiæ concordant Clemens et Anacletus, qui post apostolos ordinarunt in quibus civitatibus essent primæ sedes, in quibus metropolitana (c. *Urbes*, et c. *In illis*, dist. 80), stantes ita demum iudicium episcoporum ad primates esse referendum, si ad eorum audientiam fuerit appellatum. His auctoritatibus muniti, nolumus Ecclesiis vestris [*nostris, ms. c.*] inauditam novita:

^a Ita restituta et suppleta hujus epistolæ subscriptio ope duorum antiquorum codicum.

tem infacere, vel jura earum antiquitus instituta permutare. Præterea quia in hoc concilio de investituris laicorum, quas quidam inter hæreses computant ^a, tractare disponitis, potius pudenda patris vestri [*al. nostri*] nuda bitis (*Gen. ix*), quæ publicanda non essent in Geth, nec in compitis Ascalonis (*II Reg. i*), deridenda exponetis quam post dorsum ea velando benedictionem paternam vobis acquiratis (*Gen. ix*). Quod enim propter vitandam populi stragem paterne in se admisit summus pontifex ^b, eoegit necessitas, non approbavit voluntas. Quod inde constat, quia postquam evasit periculum, sicut ipse quibusdam nostrum scripsit, quod jusserat jussit, quod prohibuerat prohibuit, quamvis quibusdam nefandis urgente periculo quædam nefanda scripta permiserit. Sic Petrus trinam negationem (*Matth. xxvi*) trina confessione (*Joan. xxi*) purgavit, et apostolus mansit. Sic Marcellinus papa deceptus a profanis (*can. Nunc autem*, dist. 21) coram fano (*un. cod. coram profano*), thurificavit et tamen a fratribus minime judicatus post paucos dies martyrio coronari promeruit. Sic Aaron in eremo moram faciente Moyse, in monte propter importabilem populi seditionem vitulum fusilem fieri permisit, quem populus insipiens adoravit (*Exod. xxxii*), cum tamen non esset seductus a populo, ut Deum esse crederet, vel divinæ culturæ reverentiam ei exhiberet. Meruit tamen veniam tantus excessus, et Doraino jubente per manum Moysi ad summum sacerdotium est sublimatus (*Ler. viii*). Sic Moyses ipse, qui cum Domino loquebatur sicut ad amicum amicus (*Num. xii*), Deum tamen offendit, cum propter murmur populi dicentis: *Nunquid poterit nobis ejicere* [*al. eicere*] *aquam de petra hac?* (*Num. xx*.) Dubitare coactus est, et aquam cum disceptatione a Domino postulare (*ibid.*). Sic doctor gentium qui in synagogis publice clamabat: *Circumcisio nihil est, et Christus nihil vobis proderit, si circumcidamini* (*Gal. v*), propter scandalum Judæorum circumcidi permisit Timotheum, ut hac condescensione Judæos lucrifaceret (*Act. xvi*). Hæc infirma probabili necessitate vel provida dispensatione passi sunt summi et sancti viri, Deo bene utente malis nostris, ut per hoc doceret eos seipsos agnoscere, quatenus discerent, infirma sua sibi ascribere, et bona sibi collata ad Dei gratiam referre. Nec ad hoc ista scripta sunt ut in exemplum vivendi ducantur, sed ut ex lapsu majorum discant timere minores, ne similes lapsus incurrant, et si forte ceciderint, summa celeritate resurgant. Quod si papa adhuc in Teutonicum regem (Henricum IV) debitam severitatem non exercet, credimus quia consulte differt secundu[m] quorundam doctorum judicia [*al. doctorum consilium*], qui consulunt quædam admittenda pericula ut possint vitari majora. Unde dicit Augustinus in tertio libro contra Parmenianum Donatistam (lib. iii,

A c. 2): « Hoc sanitas observat Ecclesiæ, ut cum quisque fratrum, id est Christianorum, intus in Ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est, atque id cum eo dilectione fiat, de qua ipse Apostolus alibi præcipit dicens: Ut inimicum eum non existimetis, sed corripite ut fratrem (*II Thess. iii*). **IOI** Ubi satis ostendit quod, cum metus iste non subest, sed omnino de frumentorum certa stabilitate certa securitas manet; id est quando ita cujusque [*al. uniuscujusque*] crimen notum est et omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ. In qua tanto est efficacior emendatio pravitatis quanto diligentior conservatio charitatis. Tunc autem hoc sine labe pacis et unitatis, et sine læsione frumentorum fieri potest, cum congregationis Ecclesiæ multitudo ab eo crimine quod anathematizatur, aliena est. Nec [*neque, ms. c.*] enim potest esse salubris a multis correptio, nisi cum ille corripitur qui non habet sociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat quam dolor et gemitus, ut per illud signum quod Ezechielis sancto revelatum est [*revelatur, ms. c.*], illæsi evadere ab illorum vastatione mereantur (*Ezech. ix*). Si quis enim frater in aliquo cæteris dissimili crimine nominatur, et revera si contagio peccandi multitudinem invaserit, divinæ disciplinæ severa misericordia necessaria est. Nam consilia separationis et inania sunt, et pernicioosa, atque sacrilega, quia et impia et superba fiunt, et plus turbant [*perturbant, ms. c.*] infirmos bonos, quam corrigant [*al. corrigunt*] animosos malos. Ad hoc [*al. ad hæc*] non videtur nobis utile consilium, ad illa (*hæc, ms. c.*) concilia ^c convenire, in quibus non possumus eas personas contra quas agitur, condemnare vel judicare, quia nec nostro, nec ullius [*vel alicujus*] hominum probantur subjacere iudicio (*epist. 233*). Unde nos constat esse immunes, si facta eorum oris gladio ferire formidamus, cum ipse Mediator obedire eis præcipiat etiamsi tales sint quales erant Pharisei, si ea quæ ad cathedram pertinent, recta præcipiant, ea vero minime faciant (*epist. 61 et 233*). Ex quibus omnibus hoc constare videtur, quatenus feminalia sacerdotalia pudendis superponamus, ne verecunda [*al. veneranda*] nostra deridenda insidiatoribus nostris exponamus, et unde quærimus reformare Ecclesiæ fortitudinem, in majorem incurramus debilitatem. Hæc dicentes non instruimus prudentiam vestram, sed excusamus innocentiam nostram, quia et principales Ecclesiæ claves nolumus potestate sua privare, quæcunque persona vices Petri habeat, nisi manifeste ab evangelica veritate discedat ^d. Hæc dicentes non tolli-

^a Improprie *epist. 233*.

^b Paschalis secundus de quo *epist. 235*.

^c Loquitur de provincia lib.

^d Idem statuit Bonifacius martyr in *c. Si papa*, dist. 40, et Ivo non obediendum ei præcipienti contra doctrinam evangelicam dicit *epist. 233*.

mus quin possit quique metropolitani episcopos, secundum jus antiquum, convocare provincialem synodum, salva reverentia Romanæ Ecclesiæ celebrare (c. *Nec licuit*, et c. *Multis*, dist. 17). Quæ si ad præsens non potest Satanam sternere sub pedibus suis, non obviabit tamen salubribus dispositionibus vestris, in quibus secundum quod in prætaxato libro ^a legitur, quisquis vel quod potest arguendo corrigit, vel quod corrigere non potest, salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest, æquitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus, et ab isto maledicto quod Scriptura dicit: *Væ his qui dicunt quod nequam bonum est, et quod bonum est, nequam; qui ponunt lucem tenebras, et tenebras lucem: qui ponunt quod amarum est dulce, et quod dulce est amarum!* (*Isai. L.*) Omnino liber, prorsus securus, penitus alienus. His catholicorum Patrum terminis contenti, quæ possumus secundum decreta Patrum salvo vinculo pacis corrigere volumus; quæ autem corrigere non possumus, usque ad messem, si necesse sit, Domino docente tolerare decrevimus. His verbis excusatos nos credimus, quod a laceratione domni papæ linguas nostras reprimimus, et si quid contra sententiam suam suorumque prædecessorum (Gregorii septimi, et Urbani secundi) de remissis Germanico [Germanicorum, *ms. c.*] regi investituris fecisse videtur, filiali charitate excusamus. Non enim prævaricator est legis, qui delinquit in lege aliqua fallente subreptione vel impellente necessitate, sed qui legem impugnat studiose, et delictum suum non curat agnoscere. Unde hunc excessum ejus non tantum non accusamus, sed dictante ratione approbamus (epist. 233), si, imminente strage populi, paterna charitate cum nonnullo vulnere suo se tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis (epist. 190) posset sincera charitate subvenire. Nec ipse primus nec solus factus est dispensator Dominicorum præceptorum, quia Mediator Dei et hominum, cujus vita in terris disciplina fuit morum, primo præcepit discipulis ut non ferrent sacculum neque peram (*Matth. x*), quia tunc nulla necessitas urgebat. Imminente vero tempore passionis suæ, sciens eos penuriam panis passuros cum transirent de loco ad locum, temperavit præceptum, datus eis licentiam ut ferrent peram et sacculum (*Luc. xxii*), non jam imperans cupiditati ^b, sed indulgens necessitati. Ita cum hæreses diversi generis pullularent per diversas partes mundi, ut catholici territi severitate sententiæ hæreticorum seductiones caverent, severissime præceptum est ut revertentes ab hæresi vel clerici non fierent, vel clerici non manerent. Pro cujus rigore decreti cum Ecclesia maxima damna pateretur, prudens discretio religiosorum voluit et docuit mutandam esse

A sententiam, et ab hæresi revertentes, et catholicam unitatem profitentes, fraterne suscepit, et in honoribus suis manere concessit, judicans melius esse ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris quod charitas sanaret, quam Ecclesia de omnibus quos posset sua membra non colligeret. Postremo quod quidam investituram hæresim vocant (epist. 237), cum hæresis non sit nisi error in fide, sicut enim fides cordis est ad justitiam, oris autem confessio ad salutem, ita hæresis error est ad impietatem, professio vero ejusdem erroris est ad perniciem. Et fides et error ex corde procedunt, investitura vero illa de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis et accipientis (epist. 60), quæ bona et mala agere possunt, credere vel errare in fide non possunt. Ad hæc si investitura hæc hæresis esset, ei renuntians sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem, in partibus Germaniarum et Galliarum, multas honestas personas purgato isto nævo per quamlibet satisfactionem, pastorales virgas reddidisse, et per manum apostolicam refatatas investituras recepisse. Quod summi pontifices minime fecissent, si in tali investitura hæresim et peccatum in Spiritum sanctum latere cognovissent. Cum ergo ea quæ æterna lege sancita non sunt (epist. 60) sed honestate et utilitate Ecclesiæ instituta vel prohibita, pro eadem occasione ad tempora remittuntur pro qua inventa sunt, non est institutorum damnosa prævaricatio, sed laudabilis et saluberrima dispensatio. Quod cum multi minus studiosi minime attendant, ante tempus judicant spiritus mobilis et spiritus immobilis (*quidam cod. stabilis, ita ms. c.*, epist. 288) non intelligentes differentiam. Si quis vero laicus ad hanc prorumpit insaniam, ut in datione et acceptione virgæ putet **102** se tribuere posse sacramentum vel rem sacramenti ecclesiastici ^c, illum prorsus judicamus hæreticum, non propter manuleam investituram, sed propter præsumptionem diabolicam. Si vero congrua volumus rebus nomina dare, possumus dicere quod manualis illa investitura per laicos facta, alieni juris est pervasio et sacrilega præsumptio; quæ pro libertate Ecclesiæ et honestate, salvo pacis vinculo, si fieri potest, funditus abscidenda ^d [vett. codd. abscidenda] est. Ubi ergo sine schismate auferri potest, auferatur; ubi sine schismate auferri non potest, cum discreta reclamazione differatur. Nihil enim tali pervasione demitur sacramentis ecclesiasticis, quominus sancta sint (epist. 73), quia apud quoscunque sint [*ipsa sunt, ms. c.*], sive apud eos qui intus, sive apud eos qui foris sunt, eadem ipsa sunt. Hæc scripsimus dilectioni vestræ, parati refelli sine contumacia, si melius his quæ scripsimus nos docuerit prudentia vestra, quod mutatum sit scriptura canonica. Valet.

^a Ex d. Aug. lib. iii contra epist. Parmeniani, cap. 1, et relatum in can. *Quisquis* caus. 5, q. 4.

^b Sic omnes codd. Bar. tamen in ora libri addit.

Non jam obtemperans cupiditati.

^c Ep. 60 dicit reges intendere se nihil spirituum dare in investitura pontificum, etc.

EPISTOLA CCXXXVII.

JOANNES (al. JOSCEMNOS), primæ Lugdunensis sedis archiepiscopus, DAIMBERTO, Senonensi archiepiscopo, salutem.

^a Quoniam sapienti pauca sufficiunt, fraternitatem tuam paucis convenire decrevimus, et quia in multiloquio peccatum non deerit (Prov. x), multitudinem verborum evitantes ad prolixitatem tuam qua potuimus brevitate respondere curavimus. Quædam itaque proposuisti, in quibus partim personam nostram de præsumptuosa [ita v. c.; al. præsumpta] elatione notare, partim Lugdunensis Ecclesiæ dignitati derogare, partim vero in totius Ecclesiæ corpus inexpiabilem nævum inducere velle videris. Primum ergo est, ut nosmetipsos expurgantes ad cætera liberiores et expeditiores accedamus. Placuit enim discretionem tuæ ut nobis imponeres quod te extra provinciam ad concilium apud Ansam (epist. 236) celebrandum invitarem, ad agendum de fide et investituris laicorum, et ad judicandum eas personas ^b de quibus non est nobis fas judicare. Testem itaque Deum, et conscientiam nostram adhibemus, nos neque extra provinciam, neque ad judicandum de illis personis fraternitatem tuam trahere voluisse, sed simpliciter dilectionis tuæ præsentiam ad colloquendum et consulendum de diversis perturbationibus quæ in Ecclesia Dei ortæ sunt, adsciscere studuisse, ut laborem et meritum ac præmium laboris ac meriti tecum et cum aliis religiosis viris participarem. Si quidem cum prima Lugdunensis provincia sit, nihilominus secunda et tertia Lugdunensis provincia est. Cum ergo primæ sedis Lugdunensis præsul pro suis aut illorum necessitatibus secundæ vel tertiæ provinciæ præsules vocat, non ad alienam provinciam trahit, sed rationabili et justo ordine servato inferiora membra ad caput revocat, ut ei vel de adversitate condoleant, vel de prosperitate congaudeant. Nec prudentiam tuam [al. vestram] latere credimus, quoslibet metropolitans provincialia concilia intra suos fines convocandi jus habere. Qua autem habitudine suffraganei ad suos metropolitans se habent, eadem metropolitæ ad suos primates se habere noscuntur, ut videlicet causæ quæ apud inferiores terminari nequeunt, apud superiores diffiniantur [definiantur, ms. c.], nisi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, salvis tamen singularum Ecclesiarum privilegiis. Utinam igitur, charissime frater, serio dixisses te nolle aut non audere antiquos terminos a Patribus positos transgredi. Terminos vero Lugdunensis Ecclesiæ ac Senonensis ab antiquis Patribus positos universa pene novit Latinitas. Mirari autem non sufficimus, quare plures personas ab ecclesiastico iudicio exclusas esse notaveris, nisi forte et omnes episcopos in eadem emunitate comprehendi volueris. Quod si reges aut imperatores a pontificali iudicio eximere tentaveris, recurre ad magnum impe-

A ratorem Constantinum, qui in Nicæno concilio, præsentente papa Sylvestro hujusmodi verba legitur habuisse (append. can. 4, caus. 11, q. 1). « Vos, inquit, episcopi, a solo Domino iudicandi estis. » Non ait, ego et vos a solo Domino iudicandi sumus. Cum enim solos excludit episcopos, se procul dubio, et omnes reges ecclesiastico subdit iudicio. Nunquid culpas factum clarissimi doctoris Ambrosii, qui Theodosium imperatorem ob suam culpam excommunicavit? Nunquid incusas Gregorium septimum, qui regem Henricum ob sua scelera damnavit? Addidisti te vereri ne forte patris nostri pudenda in colloquio nostro revelarentur. Timuisti certe ubi non erat timor. Malumus enim absque dubio cum pietate verecundorum filiorum benedici, quam cum inverecundia irreverentis filii maledici. Atque utinam ipse pater pudenda (ut dicis) ista pro voluntate nostra contegi pateretur! Causatus es præterea periculosa tempora, causatus es adversariæ partis robur ac multitudinem, causatus es nostræ partis debilitatem ac paucitatem. Et profecto quanto periculosiora sunt tempora, tanto fortius servis Dei est adnitendum (epist. 18) ne cum abundante iniquitate refrigescit charitas multorum, refrigescat etiam charitas paucorum. Nonne recordaris quid paucis discipulis Christus dixerit: *Confidite*, inquit, quia *ego vici mundum* (Joan. xvi). Si ergo doces diffidendum, victoriam mundi prædicas, et Christi victoriam prosterne. Novum et inauditum philosophandi genus, hortari contra fortes timidos, contra importunos desides, fieri in bello fugaces, in pace vero audaces, in periculo securos, in securitate providos. Instabilis magister navis, qui in tranquilla serenitate artis suæ fastigium exercet, in tempestate vero clavum et cætera armamenta remittit. Ne verearis, frater, bonum semen seminavit Christus in agro suo. Noli superseminare zizania, quæ ultro crescunt, et bonum semen suffocare vituntur (Matth. xiii). Multiplicatur numerus malorum, abundant filii diffidentiae; sed potens est Christus suos confortare et adversarios prosterne. Quid enim ait Apostolus? *Omnia*, inquit, *possum in eo qui me confortat* Christo (Philip. iv). Nunquid in solo Paulo erat Christus? Nunquid in eo solo omnia poterat? Credimus et constemur quia in omnibus et singulis fidelibus omnia potest. *Ecce ego*, inquit, *vobiscum sum omnibus diebus* (Matth. xxviii). Quod autem eos arguis, qui investituras ecclesiasticarum dignitatum per laicas factas inter hæreses computant, non satis efficaciter facere videris. Quamvis enim sicut catholica fides in corde, ita et hæreticus error in corde maneat; tamen, sicut ex catholicis operibus catholicum sentimus, ita ex hæreticis operibus hæreticum cognoscimus. *A fructibus eorum*, inquit Dominus, *cognoscetis eos* (Matth. vii); et unaquæque arbor ex fructu suo cognoscitur. Et licet exteriores investituras per laicos factas non

^a Hæc respondet superiori epist. 236.

^b Papam intelligit, ut epist. 233 et 236.

satis proprie hæresis nomine censeamus^a; sentire tamen ac defendere fieri debere, indubitata hæresis est. Quod autem nonnullis indultum essedicis, quod **103** de laicorum manibus investituræ acceperint, quasi ad palpandum et extenuandum hoc crimen noveris scriptum esse, quia quod lex in præsentī indulget, in posterum vetat (epist. 203). Unde constat, quia omnis indulgentia præteritorum criminum, futurorum cautela est et prohibitio. Sed et forsā formidas quod jura tui præsulatus annullare velimus. Nihil ad tuum sive Ecclesiæ tuæ jus pertinens usurpare volumus; solam obedientiam quam metropolitanus primati suo debet, a te charitative requirimus. Obsecundare tibi sicut charissimo fratri, et invicem obsequium tuum recipere parati sumus. Meminisse potes quia ex quo amicitiam et familiaritatem Lugdunensis Ecclesiæ recuperasti, gratulanter te vidit, et exultanter recepit, quanta potuit affectione honoravit. Noli, frater, omni spiritui credere. Sensimus olim procellam istam, sed Deo favente aliquandiu [al. aliquantulum] resedit, et ipso faciente quievit. Extra provinciam te trahere nolimus, sed nec volumus. Credebamus enim et crelimus convenientius esse ut secundarum provinciarum præsules ad primam provinciam pro causarum necessitate invitentur, quam primarum sedium pontifices ad secundas pro quibuslibet causis trahantur provincias. Alioquin quomodo stabit quod in sacris canonibus cautum est, ut majores causæ ad suos referantur primates? Id enim non esset causas ad primates referri, sed primates ad singularum provinciarum causam reduci. Postremo si primæ sedis pontifex ad secundam vel tertiam, vel forte quartam provinciam progrediens, provinciam non excedit, profecto secundæ, vel tertiæ, vel quartæ metropolitanus ad primam vocatur, ad alienam provinciam non trahitur. Nullum enim causarum forum secundarum provinciarum præsulibus convenientius est quam sua prima provincia. Hæc tuæ dilectioni sub brevitate rescripsimus, adversus quæ si quid parare volueris sive cominus sive e minus, audire et respondere parati sumus. Vale.

EPISTOLA CCXXXVIII.

Domno et Patri suo PASCHALI, summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, filialis obedientiæ famulatum.

Novit paternitas vestra, quia regnum Francorum præ cæteris regni sedi apostolicæ semper fuit obnoxium: et idcirco quantum ad ipsas regias personas pertinuit, nulla fuit divisio inter regnum et sacerdotium [un. v. c. et summum sacerdotium, ita ms. c.] Quod ergo hactenus cum pace et utilitate Ecclesiæ observatum est, humiliter petimus ut de cætero observetur, et regni Francorum pax et summi sacerdotii nulla subreptione dissolvatur. Quod idcirco prælibamus, quia audivimus clericos Tornacenses ad apostolicam sedem venisse, petituros ut apostolica

^a Schismatica dicitur epist. 255, et inter hæreses computata si sacramentum præbere putatur,

A præceptione proprium possint habere episcopum, et Noviomensis Ecclesiæ frustrare privilegium. Quod ne fiat, sicut filii et fideles rogamus et consulimus, ut statum Ecclesiarum, qui quadringentis ferme annis duravit, inconcussum manere concedatis, ne hac occasione^b schisma quod est in Germanico regno adversus sedem apostolicam, in Galliarum regno suscitetur. Nec in hoc resistimus, quin possit sedes apostolica parochiarum amplitudinem [duo v. c. multitudinem] minorare, aut brevitatem dilatari, si utilitas populi Dei ita exigat, et nullum inde schisma contingat. Quia ergo rex Francorum (Ludovicus Crassus), utpote homo simplicis naturæ, erga Ecclesiam Dei est devotus, et sedi apostolicæ benevolus, petimus et consulimus, ut a benevolentia ejus nulla vos subreptio subtrahat, nulla persuasio disjungat. Novit enim paternitas vestra, quia cum regnum et sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mundus, floret et fructificat Ecclesia. Cum vero inter se discordant, non tantum parvæ res non crescunt, sed etiam magnæ res miserabiliter dilabuntur. Ad hoc [al. Ad hæc, et epist. 241; ita ms. c,] quod petimus cum coepiscopis nostris non est contra majestatem sedis apostolicæ, non est contra utilitatem, ut non dicam dignitatem Tornacensis Ecclesiæ, servare terminos antiquos quos Patres eorum posuerunt, et longa antiquitate servaverunt. Præterea cum dignitas episcopalis paupertatem his diebus honeste ferre non valeat, providendum est ne ista divisione uterque episcopus fiat pauper: quod testantur C Noviomenses, qui utriusque Ecclesiæ experti sunt facultates. De cætero si causa Milonis et filiarum comitis Stephani ad aures vestras pervenerit, sciat vestra paternitas quia Milo priorem uxorem canonice non dimisit, et filiam comitis Stephani, sicut iudicio episcoporum probatum est, canonice non accepit. Valet.

EPISTOLA CCXXXIX.

Ludovico, Dei gratia Francorum regi, Ivo eadem gratia humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, in eo vivere et regnare cui servire regnare est.

Quod fama vulgante audivimus, hoc ex litteris vestræ excellentiæ certius didicimus, videlicet quod neptem Flandrensium comitissæ, puellam ætate nubilem, genere nobilem, honestis moribus ut dicitur laudabilem, in uxorem ducere disponatis. Quod nos et Deo placitum esse credimus et hominibus vestræ famæ honestatem, et regni vestri soliditatem sincere diligentibus gratum esse cognoscimus. Cum enim bene viventium tres professiones Domino docente didicerimus, conjugatorum videlicet, continentium et rectorum ecclesiasticorum, quicumque in aliqua harum professionum scriptus non fuerit, ante tribunal æterni Iudicis proscriptus æterna hæreditate carebit. Cum enim Dominus de distinctione electorum et reproborum loqueretur, ait: *si fuerint in medio eorum Noe, Da-*

ep. 256.

^b Ortum propter investituræ, de quo epist. 256.

*niel, et Job, ipsi quidem salvi erunt, filii autem eorum non liberabunt animas suas (Ezech. xv), in Job fidelium conjugatorum gradum intelligens, in Daniel vitam continentium, in Noe professionem prælatorum. His ergo documentis instructi, quotidianis precibus pro honestate vestra et salute, Dei clementiam imploramus, ut in manu vestra Francorum regnum dirigat, et in electorum numero vos ascribat. Præterea, quod monuimus instanter monemus, ut propositum vestrum, quatenus [al. quantum; ita ms. cod.] in vobis est, ad exitum perducere studeatis, ne antiquus hostis aliqua fraudulenta subreptione etiam per amicos vos impediatur, et a bono proposito, et ita ab electorum numero vos excludat. Ad hæc, si Spiritus Dei in vobis est, sicut utilitati vestræ, ita stabilitati regni, et paci Ecclesiarum providere debetis. Quæ omnia, si sine successore de hac vita migraveritis, in multas scissuras dividuntur, et fiet quod Dominus dicit: *Omne regnum in seipsum divisum 104. desolabitur, et domus super domum cadet (Matth. xii)*. Quæ ruina quanta sit futura, quamque miserabilis, nec lingua potest dicere, nec hamanus animus sufficit cogitare. Ut ergo hæc omnia vitentur incommoda, ad ineundum vitæ conjugalis ordinem nolite moras innectere, ne de eo quod sæpe proposuistis et sæpe distulistis, cadat in vos hostilis illa irrisio [al. derisio]. *Hic homo cepit ædificare, et non potuit consummare (Luc. xiv)*. Festinate ergo ut de lumbis vestris exeat qui vanam spem tot ambitiosorum hominum destruat, et ad unius spem mobilitatem reducat. Quæ res et illicitos motus carnis compescet, et detractores vestros atque irrisores in conspectu vestro silere faciet. Valeat celsitudo vestra, et non desistat a bono proposito.*

EPISTOLA CCXL.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, GAUFRIDO, anachoritæ, frui mentis tranquillitate.

Cum omnis castæ religionis professor visceribus charitatis abundare debeat, ut tam salutem proximo- rum quam suæ providere studeat, necesse est ut hæc duo principaliter appetat, puram conscientiam et bonam famam, conscientiam propter se, famam propter proximum. Qui enim negligit famam suam crudelis est; occidit enim proximum quantum in se est (AUGUST., serm. 52, et can. *Nolo* c. 12, q. 2). Qui ergo vult famam suam conservare [enim negligit famam suam conservare, ms. c.] non tantum debet quæ bona sunt facere, sed etiam quæ probabiliter fingi possunt mala evitare. Hæc Paulus in se considerans confidenter dicebat: *Pro minimo est ut a vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque me ipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum (I Cor. iv)*. Nos itaque quamvis sanctitati Pauli longe impar esimus, tamen quantum Dei gratia donante possumus, cum bona conscientia famam nostram conservare studeamus, ne cæco et infirmo fratri offendiculum aut scandalum ponamus, et pereat se-

cundum Apostolum, infirmus in conscientia nostra frater (I Cor. viii). Quod evenire aliquando solet, cum vicini curiosi corrosores vitæ nostræ, desidiosi autem correctores [al. correptores] vitæ suæ, simplicia facta nostra inspiciunt, quæ in utramque partem verti possunt, adhibitis conjecturis, quibus aliquando credi oportet, aliquando non oportet. Unde infirmitati fraternæ consulentes ea facere non debemus in oculis infirmorum, quibus tanquam argumento utantur ad velandam suam perversitatem, vel ad infuscandam mentis nostræ serenam simplicitatem. Quod quia periculosum est, vitanda est a nobis omnis occasio maledicti, ut is qui ex adverso stat, occasionem quærens non inveniat, sed bono exemplo informatus correctus ad se redeat. Hæc tibi, dilectissime, ex amore fraterno direxi, non docens, sed commonefaciens prudentiam tuam, ut sicut es custos vitæ tuæ, ita sis famæ tuæ. Habes enim fratres infirmos quos scandalizas frequenti et familiari colloquutione cujusdam devotæ mulieris, quæ incompetentibus horis et locis, aspectibus eorum frequenter occurrit (epist. 208), cum quibus vult curiose et otiose verba miscet. Quæ res tibi et illis apud æmulos occasio est detrahendi, et tibi interruptio Sabbati tui. Præterea si tu tibi in teipso construxisti castra pudicitiae, non debet ista tua securitas his qui extra ista castra sunt causa esse ruinæ. Quod enim sancta animalia ante et retro oculos habere describuntur (Ezech. i; Apoc. iv), sicut nosti, hoc intelligitur, quia sanctorum vita debet esse circumspecta, quatenus sic quisque se diligit ut amorem ejus qui supra se est, non postponat; sic eum qui supra [se, ms. c.] est diligit, ut eum qui juxta se est non contemnat. Hæc est vera et ordinata charitas, sine qua quantalibet corporalis exercitatio non est vera religio, sed sub velamine religionis vana superstitio (epist. 192), quam a nobis avertat omnipotens misericordia et misericors omnipotentia. Vale.

EPISTOLA CCXLI.

HUMBALDO [al. GUMBALDO; ita ms. c.], Dei gratia Antisiodorensi episcopo, Ivo, eadem gratia humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et dilectionem.

Sententiarum multitudine, quas mitti vobis postulastis, possems auditorum aures officiose onerare, si ad manum tales haberemus, quæ negotio vestro forent necessariæ. Quas ad manum idcirco non habemus, quia calumniatorum vestrorum propositiones, et quibus eas confirmant rationes prorsus ignoramus. Intendere autem [al. vero] arcum et mittere sagittas quæ hostem [al. hostes] non feriant, risus est intuentium, non defensio dimicantium, Præterea non est vobis pugna necessaria, quia causa vestra jam est apostolica falce præcisa. Quam si coram clericis et laicis inconsulto summo pontifice

* In hanc sententiam continuator Aimoini Hist. Franc. lib. v, cap. 52.

retractaveritis, majestatem apostolicam offendetis, et a causa vestra quæ nunc in tuto est, jure cadetis. Si autem comes per hominum suum vos cogit ad retractandam causam ecclesiasticam, contra fidelitatem quam vobis debet facit, qui in periculum ordinis vestri vos impingit. Quod autem ante judicem sæcularem, causam ecclesiasticam tractare non debeat (can. sub tit. *Utrum clericus ante civil. judic. caus. 11, q. 1*) ex canonibus et decretis pleniter invenietis. Habetur enim in decretis (Fabiani papæ c. 3, caus. 3, q. 6) : « Pulsatus ante suum judicem causam dicat: ante non suum judicem, si voluerit, taceat, » Hoc et Julius papa in hæc verba confirmat: « Nullus episcopus (c. 1, caus. 5, q. 4) nisi in legitima synodo, et suo tempore, apostolica auctoritate convocata, super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur, vel judicetur, vel damnetur. Si aliter præsumptum a quibusdam fuerit, in vanum deducetur [*al. deducatur, ita ms. c.*] quod egerint, nec intra ecclesiastica ullo modo reputabitur [*al. reputetur*]. » Ad hoc canonibus manifeste, prohibetur (epist. 200), ut causæ quæ legibus non continentur, a iudicibus ecclesiasticis non audiantur. Legibus autem non continetur, imo prohibetur, ut episcopus a iudice sæculari ad eausam ecclesiasticam vocetur, vel cincti [*al. vel laici*] iudicis sententiæ subiciatur, ut in duarum civitatum ecclesiis clericus conscribatur, in Calcedonensi concilio prohibetur (c. 10, et Grat. sub caus. 21, q. 1), quanto magis si episcopus alterius civitatis in Ecclesia alterius provinciæ præficiatur? Quamvis ergo ad extinguendam præsentem controversiam hæc pauca sufficere videantur, tamen si calumniatores vestri pertinaciter instare voluerint, appellate iudicium metropolitani vestri et coepiscoporum vestrorum, ut secundum ordinem rerum gestarum, quantum salvæ reverentia apostolica fieri poterit, causa vestra ibi accipiat finale iudicium. Vale.

105 EPISTOLA CCXLII.

ΑΥΘΕΞΟ, *Dei gratia Ebroicensi episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.*

Scriptis mihi dilectio vestra vos audisse a quibusdam, quod dirimerem conjugia liberorum et ancillarum, etc. converso (epist. 221; Grat. caus. 29, q. 2; Greg. lib. iv, tit. 9), et hoc vobis videri quod sit contra sententiam evangelicam, qua dicitur: *Non licet viro dimittere uxorem, nisi causa fornicationis* (Marc. x; Matth. xix). Ad quod dilectioni vestræ respondemus, quia contra hanc sententiam scienter nihil agimus, vel agere volumus. Si enim divortium facimus inter liberum et ancillam, non conjugium solvimus, sed contubernium male conjunctorum dissolvimus et dissociamus. Unde scribit Leo papa (epist. 9, et c. 12, caus. 32, q. 2) Rustico Narbonensi [*male antea, Rotrico Narb.*] episcopo: « Non omnis mulier viro juncta, uxor est, nuptiarum

A quippe fœdera inter ingenuos sunt legitima et inter æquales. » Cum ergo separamus eos qui non sunt hac lege conjuncti, non dicimus esse conjugium, quod non continet Christi et Ecclesiæ sacramentum. Quod minime continere videtur illa copula viri et mulieris, in qua non servatur præceptum dilectionis. Non enim verum est inter eas personas veram esse dilectionem, quarum altera alteram suo contubernio redigit in servitutem. Cum ergo principale præceptum sit evangelicum, ut diligamus invicem, et ne facias alteri quod tibi non vis fieri (Matth. xvii), constat a Deo non esse conjunctos, quos potius contra præceptum evangelicum videmus esse corporaliter sociatos, nec esse verum conjugium quod contra Dei legem constat esse præsumptum. Quod etiam legibus sæculi cautum habemus, quas catholici reges composuerunt, et ex auctoritate Romanæ Ecclesiæ catholicis populis servandas tradiderunt. Unde Justinianus in codice Novellarum (nov. 12, *De nuptiis, c. 2, § Si vero, et c. 2, extra. De conjug. serv.*): « Si quis per errorem ancillam mulierem duxerit uxorem, liberam esse eam putans, vel è contrario, si libera mulier servo per errorem juncta sit, postea quam veritas reperta fuerit, dicendum est omnino nuptias non constitisse. Inter liberum enim et ancillam, servum et liberam mulierem nuptiæ contrahi non possunt. » In tali ergo contractu quod lex damnat, non homo, sed justitia separat. Quia quod contra leges præsumitur (c. *Vides, dist. 10, et epist. seq.*), per leges dissolvi meretur. Si quis autem liber ancillam in matrimonium duxerit, non habebit licentiam dimittere eam, si prius scientes conditionem suam et consentientes matrimonium contraxerunt, quia conjugium consensus facit, non coitus. Ubi ergo bona fide conjugia contracta sunt, ibi valet quod Deus conjunxit, homo non separet (Gen. ii); et: *Non licet viro dimittere uxorem, nisi causa fornicationis* (Matth. xix). Ubi vero humana deceptio fœdus nuptiarum vitiaverit, tales nuptias non facit Deus, sed homo; earum autem separationem facit Deus, non homo. De his possemus multipliciter rationibus agere, et authenticas sententias inde proferre, sed credo ista sufficere prudentiæ vestræ. De cætero scripsistis quosdam clericos cum litteris nostris ad vos venisse, qui auctoritate eorumdem litterarum peterent se ab acolytho usque ad diaconatum promoveri, sed ego hoc omnino ignoravi, quia cum hoc saltu nullum clericum ordinavi, nec ordinandum alicui transmisi. Vale

EPISTOLA CCXLIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Gualoni, eadem gratia Parisiensis episcopo, salutem et dilectionem.*

Nuper cum essemus apud castrum Miltonense, narravit mihi dominus Stephanus cancellarius a quasdam nuptias fuisse celebratas in episcopatu vestro contra placitum vestrum, inter quemcūm

• Ad hunc scribit, epist. 260

puerulum et quamdam puellulam, cum adhuc pene in cunis essent ^a. Quæ nuptiæ cum sint sine fide, sine prole, sine consensu, sine omni bono conjugali, sollicitè quæsitum utrum possint legitime dissolvi. Cui secundum tramitem legum breviter respondi, quia quod contra leges præsumitur (c. *Vides*. dist. 10), per leges dissolvi meretur. Unde et scribit papa Nicolaus ^b: « Conjugium facit consensus, non coitus. Qui consensus si forte solus in nuptiis defuerit, cætera omnia cum ipso coitu celebrata frustrantur. » Quibus auditis rogavit me ut scriberem vobis, quatenus tales nuptias aut fieri non permetteretis, aut factas dissolvi præciperetis. Non enim ignota vobis sunt quæ scribimus, et ideo de hac re tam pro legum observatione quam pro ejus amore, quod ad officium vestrum pertinet, facere vos monemus, quatenus hoc exemplo cæteri doceantur ne imaginariis, imo falsis nuptiis de cætero copulentur. Quæ sint personæ de quibus agitur, a prætaxato cancellario vobis notificabitur. Valete.

EPISTOLA CCXLIV.

PASCHALI summo pontifici, domno et Patri suo, Ivo, humilis Ecclesiæ minister, sic summo Regi militare ut bravium æternæ beatitudinis mereatur accipere.

Domnus Hubertus Silvanectensis episcopus, creatio vestra, lacrymabiliter conqueritur se a quibusdam clericis suis personis ut dicit infamibus, de venditione sacrorum ordinum (can. sub caus. 2, q. 1), apud metropolitanum suum injuste fuisse accusatum, et quibusdam coepiscopis suis factum sibi fuisse præjudicium, unde sentiens se gravatum appellavit ad apostolicam sedem, apud quam et per quam solent hujusmodi gravamina materna pietate relevari, et in statum [un. v. c. stateram] rectitudinis justitiæ lance reformari. Unde supplicamus beatitudini vestræ, quatenus audita et cognita accusantium et testificantium causa sic compensetis ex misericordia judicium ut et justitia non periclitetur, et judicialis ordo causarum minime perturbetur; nullus enim locus remanebit innocentiae, si liceat quibuscunque personis sua quærentibus, contra legum sanctiones cujuscunque innocentis vitam maculare. Cujus enim sit vitæ, et cujus famæ, et quibus de causis accusent eum prædicti adversarii, idem episcopus præsens D vestræ paternitati referet, et publicam eorum infamiam veridica assertionem retexet. Valete.

EPISTOLA CCXLV.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Hugoni, magnifico et spectabili Trecassinorum comiti, sic militare in via ut regnare possit in patria.

Audivimus et cognovimus quod Hierosolymam profecturus militiæ Christi te **106** ipsum devovisti, illam evangelicam arrepturus militiam, qua cum

A decem millibus secure pugnatur adversus eum qui cum viginti millibus adversum nos pugnatur occurrit (*Luc. xiv*). Denarius enim qui est secunda unitas, propter Decalogum integritatem, et soliditatem figurat virtutum; vigenarius vero qui est duplex ad denarium, duplicitatem et mollitiem significat vitiorum. Plura enim sunt vitia quam virtutes, quia non tantum vitia virtutibus patenter sunt opposita, sed etiam sunt quædam vitia virtutum specie palliata. Unde, secundum Apostolum, angelus Satanæ transfiguratur se in angelum lucis (*II Cor. xi*), cum circumiens et quærens quem devoret (*I Petr. v*), molitur quosdam fallere per vitia virtutibus similia, quos impellere non valuit ad manifesta flagitia vel facinora. Videtur enim aliquando suadere justitiam, ut [et, ms. c.] sub specie justitiæ introducat [introducere, ms. c.] sævitiam, suadet quibusdam largiri propria, ut nudatos propriis imellat ad diripienda aliena, cum melius sit non habere quod tribuas, quam male acquirere quod des. Suadet quibusdam jejuniæ, non ut ament continentiam, sed ut venentur vanam gloriam; suadet quibusdam non reddere debitum conjugale uxoris suis, ut sub velamine castitatis mittat eos ad supra illicita, vel uxores eorum ad perpetranda adulteria. In hunc modum occurrit multa vitia pro virtutibus quibus tanquam laqueis occultis simplex anima decipitur; cujus vita licet videatur honesta, non tamen satis est circumspecta. Hæc tibi, charissime, ausu charitatis scripsi, ut propositum tuum ita circumspectas, quatenus, sicut videtur laudabile in oculis hominum, ita in oculis Dei videatur acceptum, et sic impleas vota voluntaria, ut non omittas legitima. Duxisti uxorem, quod lex naturæ initiavit, et lex evangelica atque apostolica subsecuta firmavit ^c. Dicit enim vetus lex: *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una* (*Gen. ii*). Et Evangelium: *Quod Deus conjunxit, homo non separet* (*Matth. xix*). Et Apostolus: *Unusquisque habeat uxorem suam propter fornicationem; et vir reddat debitum uxori, et uxor similiter viro; nisi forte ex consensu, ad tempus, ut vacetis orationi, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram* (*I Cor. vii*). Hic autem consensus ita debet esse voluntarius, ut nulla vi sit extortus, vel aliqua simulatione palliatus. Alioquin si absque consensu uxoris servas castimoniam, etiam si pro Deo fiat, non servas conjugalem copulam, nec sacrificium offers de tuo, sed de alieno. Non enim, secundum Apostolum, *vir habet potestatem sui corporis, sed mulier; nec mulier habet potestatem sui corporis, sed vir* (*ibid.*). Quæ enim voventur de alieno, non placent Altissimo (tit. *De convers. conjug. et can. Agathosa*, cum seq. cau. 27, q. 2). Oportet ergo, ut in hoc

^a De sponsalibus puerorum agit ep. 96, et Grat. in can. *Sponsalia*, et c. *Ubi*, caus. 30, q. 2.

^b Exstat in libro Responsorum Nicolai papæ primi ad consulta Bulgarorum cap. 3, et citatur ep. 148.

^c Hæc ostendunt Hugonem, soluto matrimonio quod contraxerat prius cum Constantia Philippi regis filia, alteram duxisse, cum Hierosolymam proficisceretur. Nam priores nuptias Ivo improbaverat, ut constat ex collatione ep. 158.

proposito tuo sic tibi provideas, quatenus ista novissima vota impleas, ut statuta naturalia et legitima non frangas. Vale.

EPISTOLA CCXLVI.

LISIARDO, *Dei gratia Suessionensium episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et dilectionem.*

Noverit dilectio vestra, quia conjugium Petri filii Gervasii et filiae Waleranni Brituliensis [*al. Gale-
rauni Britollensis, vel Brutalensis*] nunquam laudavi, neque ut fieret consilium dedi vel assensum, imo per Drogonem clericum Waleranno [*al. Galeranno*] consulenti me, dissuasi ne fieret, quia tale conjugium stare non posset, si esset qui concuteret. Ad-
didi et sententiam legis, quia unus maritus duas sorores non posset habere in conjugium, sicut nec una mulier cum duobus fratribus legitimum posset inire matrimonium *. Sin egundis quippe soror hujus juvenulæ quam nunc habet prætaxatus Petrus in conjugium, uxor fuit ejusdem Petri non solum legitime desponsata, sed etiam sacerdotali benedictione conjuncta. Quod si objicitis non fuisse conjugium, ubi constat non subsecutum fuisse carnale commercium, ex auctoritate Patrum respondeo, quia conjugium ex eo insolubile est, ex quo pactum conjugale fir-
matum est. Unde beato Joseph ab angelo dicitur: *Noli timere, accipere Mariam conjugem tuam* (*Matth.* 1). Conjugem Joseph vocabat, quam carnis commi-
stione non noverat, nec aliquando cogniturus erat. Unde Ambrosius ad virginitatis Exhortationem libro secundo: « Desponsata viro, conjugis nomen accepit, cum enim initiatur conjugium, tunc conjugii nomen assumitur; non enim desfloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis. Denique cum jungitur puella conjugium est; non cum viri admistione cognoscitur. » Item Isidorus Etymologiarum libro nono: « Conjuges verius appellantur a prima desponsationis fide, quamvis adhuc inter eos ignoretur conjugalis concubitus. » Quod vero vir sororem sibi prius desponsatæ in conjugium habere non possit, sicut nec frater desponsatam fratris uxorem, cum de paribus idem sit judicium, in concilio Triburiensi continetur capitulo 5 (in can. *Quidam*, caus. 27, q. 8; l. v, c. *De incest. nupt.*): « Quidam desponsavit uxorem et dotavit. Cum ea coire non potuit, quam frater ejus clanculo corruptit, et gravidam reddidit. Decretum est igitur, ut quamvis nupta esse non potuerit legitimo viro, desponsatam tamen fratri, frater habere non possit. » Ut enim esset honestum connubium et thorus immaculatus, diligentissime præcaverunt patres nostri, ut desponsata fratri, alteri fratri non nuberet, vel confœderatus uni sorori, alteram in uxorem non duceret, quia per hanc licentiam fallente diabolo possent multa inhonesta et incestuosa provenire conjugia, quæ cessant ser-

A vata prohibitione legitima. Pauca scripsi dilectioni vestræ, quæ mecum novit prudentia vestra, et servare consuevit vestra diligentia. De cætero commendo paternitati [*al. fraternitati*] vestræ fratres nostros clericos beati Quintini ^b, qui apud vos morantur, ut patrocini vestrum eis impendatis, et a Deo retributionem expectetis. Vale.

EPISTOLA CCXLVII.

JOANNI, *Dei gratia Aurelianensi episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, spiritum consilii et fortitudinis.*

Clerici nostri nuper ad nos revertentes (epist. 248), qui causæ comitis Theobaldi Aurelianis interfuerunt, retulerunt nobis quod quidam miles domni Radulphi [*al. donni Radulfi*] quemdam militem comitis ad monomachiam provocaverit, et hanc provocationem Ecclesia vestra judicio confirmaverit et diem peragendam monomachiam constituerit. Quod audientes valde mirati sumus, **107** cum monomachia vix aut nunquam sine sanguinis effusione transigi valeat; judicium vero sanguinis servanda Patrum auctoritas clericos agitare prohibeat, et Romana Ecclesia in legem eam non assumat, dicente papa Nicolao in causa Lotharii contra Theobergam reginam: « Monomachiam in legem non assumimus, quam antecessores nostros minime accepisse cognoscimus. » Quomodo enim Ecclesia judicare debet fundendum sanguinem alienum, quæ a primo ortu suo iussa est videri sanguinem proprium? (cap. *His a quibus*, caus. 23, q. 8, et tit. *Ne clerici vel mon. sæcul. negot.* lib. III Decretal.) Faciant hæc cincti [*al. cuncti., ms. c.*] Judices, qui ad malorum vindictam gladium materiale portant non qui contra nequitas spirituales gladio spiritus pugnant, ut cum unumquodque membrum Ecclesiæ officium non usurpaverit alienum, laudes mereatur quæ sponsæ Christi cantantur in Canticis canticorum: *Pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata* (*Cant.* 1). Alioquin si alieni ordinis usurpatores fuerimus, nec nostri officii quod postposuimus, nec alieni quod usurpavimus, meritum obtinebimus, sed tanquam capite deorsum posito, et pedibus erectis thymelicorum [*un. v. c. temulentorum*] incessum imitabimur. Præterea si ex vestro judicio forte periculum mortis incurrerit, per-
petes inimicitias et periculum vestri ordinis incurrere poteritis. Dico hæc ex dilectione fraternitati vestræ, quatenus salubri consilio judicium hoc retractetis, et provida dispensatione, si aliter fieri non potest, majora vitando pericula, minora potius subeat. Vale.

EPISTOLA CCXLVIII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Radulfo de Balgenciaco, salutem et dilectionem.*

Mandavit mihi serenitas tua quod nostrum velles habere colloquium, vel per litteras in præsentem necessitate salubre consilium; de præsentem quippe ne-

Ivonis epist. 99.

^b Belvacensis scilicet ut epist. 31 et 131.

* In hanc sententiam Hildebertus Cenom. episcop. epist. 7 et 17, de nuptiis filii Gualteri de Clinampo; ubi citat sequentes auctorum locos. Confer etiam

gotio tuo scripsi Aurelianensi episcopo (epist. 247), quod illi et tibi utile mihi visum est, a quo poteris audire quid de hoc conflictu inter te et comitem (Theobaldum) sentiam, et pro tempore consulam. Tamen interim petitioni tuæ respondeo, ut quæcunque pactio inter te fuerit et comitem, semper honorem ei deferas, et notam ei infamiae non opponas. Sic enim dicit Apostolus: *Cui honorem, honorem; cui timorem, timorem* (Rom. xiii). Et alibi: *Omnis anima potestatibus sublimioribus sit subdita* (ibid.). Sic David, quamvis rex futurus, Saul perfido regi honorem detulit, et cum aliquando nactus esset opportunitatem occidendi [*sic tres vett. co. d. ; in aliis, aliquando esset ei opportunitas eum occid.*], oram tantummodo chlamidis ejus incidit ^a, et de hoc tantillo poenitentia ductus cor suum percussit. Et quamvis eum persequeretur, semper honoravit vivum, ei planxit defunctum. A talibus ergo exemplum accipe, et ea quæ sunt pacis et fidelitatis erga dominum imitare. Si quam vero ab eo injuriam expostulas, rationibus utere, verba probrosa et contumeliosa dimitte, ne verba superba interminabile odium generent, cum superbia humiliet, humilitas exaltet. Vale.

EPISTOLA CCXLIX.

Ivo, *Dei Gratia Carnotensis Ecclesiae minister, Gilberto, Parisiensi archidiacono, salutem.*

Cum actum et consensum pari poena (cap. *Omnes, cau 47, q. 4*) condemnet Apostolus (Rom. i) et per innocentes testes crimina comprobanda sint, non mihi videntur testes sufficere ad convincendam moecham, quam vivente adultero, timore vel amore publicare vel accusare noluerunt. Quorum etiam quidam lenonicia turpitudinis adulteræ ministraverunt et ita sicut ipsi nunc testantur, consentientes procul dubio fuerunt, et ideo sicut scitis, de se confessis non est credendum super crimen alienum (epist. 229). Si tamen in aliis honesti sunt, et ex eorum accusatione fama crebrescit et foedus rumor infirmorum conscientias percutit, cogenda est mulier ut ad arbitrium præsentium de objecto crimine probatarum personarum testimonio se expurget. Vel, si id facere non poterit, candentis ferri examinatione innocentiam suam comprobet ^b. Si hæc causa apud me ita ventilaretur, ita eam vellem tractari, ita rei veritatem investigari, nihil præjudicans sententiæ aliorum, qui forsitan aliter sentiunt, et talia negotia sæpius discutiunt. Vale.

EPISTOLA CCL.

PASCHALI, *summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiae Carnotensis minister, devotam ut patri obedientiam, debitam ut domino reverentiam.*

Quoniam in oculis apostolicæ majestatis aliquam

^a Locus est Reg. lib. I cap. xxiv, de quo cap. *Dominus*. 86 caus. 1, q. 1, et Gregor. in lib. *De pastoralis cura*.

^b Quam etiam probat in casu necessitatis, ep. 252.

^c Obiit anno Dom. 1109, pontificatus xiii, vitæ

alie præsumo habere me gratiam, ea præsumptione aliquando cum aliqua spe peto ab eadem sede apostolica etiam ea quæ videntur esse contra rigorem apostolicum, sed non contra honorem apostolicum, quia non est indecens sedi apostolicæ cantare Deo misericordiam et iudicium. Cum ergo opportunum est, securus pulso ad thronum justitiæ (epist. 46); cum ratio exigit, cum pia præsumptione pulso ad thronum misericordiæ. Judicium sine ulla disceptatione debet omnis iudex, de misericordia vero deliberandum est, utrum expediat an non expediat. Hæc non ignorantibus scribo, sed ad hoc [*ad hæc*] ista præmitto, ut in quamcunque harum partium se vertat postulatio mea, aut petenti justitia non negetur, aut pie pulsanti misericordiæ janua non claudatur. Quod bene discernere poterit vestra paternitas, cum summam nostræ petitionis audieritis, et per præsentis legatos, adventus sui causam cognoveritis novit enim [*al. novit autem*] vestra paternitas quanto tempore post mortem bonæ memoriæ Anselmi archiepiscopi Cantuariensis ^c Ecclesia pastore viduata languerit, quomodo rex Anglorum bona episcopalia in usus sæculares usurpaverit, quanto studio episcopalem electionem ibi fieri non permisit; nunc vero post increpationes vestras, post multas episcoporum dicecesanorum admonitiones prætaxata Ecclesia consensu episcoporum, rege tandem connivente, elegit sibi in archiepiscopum Radulfum Rofensem episcopum, virum religiosum et honestum, scientiam et moribus clarum. Hic in propria persona sedem apostolicam visitare secundum majorum instituta, deliberavit ^d. Sed eum partim corporis debilitas impedit, partim periculum Romani itineris deterruit. Mittit itaque prædicta Ecclesia vice electi sui religiosas personas, et dictis et scriptis obnixè postulantes, ut prædictum electum Cantuariensi episcopatu confirmetis, et dignitatem ei pallii ^e **108** concedatis. Ego quoque affectu fraternæ charitatis et ausu paternæ dilectionis consulendo rogo, et rogando consulo, ut etiamsi aliter fieri non potest, cum aliqua tamen dispensatione ^f languenti Ecclesie subveniatis, et propter Ecclesie necessitatem, deinde propter utilitatem et honestatem personæ, petentium supplicationibus aurem misericorditer inclinetis. Nisi enim medicinalis manus cito subveniat, prædicta Ecclesia in veteres ruinas relabatur, et vox dilatoria potentium sine modo ultra modum protelabitur. Cum enim Dominus noster, qui institutor erat Sabbati, misericordiæ opera faceret in Sabbato, et redargueretur a Phariseis quod solveret Sabbatum, spicas discipulis vellentibus, eorum murmurationi respondit: *Si intellexissetis: Misericordiam volo et non sacrificium* (1 Reg.

lxxvi; de quo Edinerus Anglus in ejus Vita.

^d Electi enim episcopi solebant Romam proficisci, ut etiam indicat ep. 254.

^e *Honor pallii* dicitur epist. 50.

^f Illius usum sæpe approbat, ut ep. 194, 214.

xv) *nunquam condemnassetis innocentes*; (*Matth. xii*) et alibi: *An nescitis quia Filius hominis Dominus est etiam Sabbati?* (*Marc. ii*) per hoc doctores informans, quia tunc possunt legum rigorem propter necessitates Ecclesiasticas temperare (epist. 214), quando ipsa legum remissio nihil continet contra fidei veritatem, vel morum honestatem. His exemplis admoniti secure pulsamus ad januam [thronum, *epist. 258*] misericordiæ, credentes non esse indignum si apostolicus præceptum mittentis sequatur aut exemplum. Postremo quantum potest mens humana de alieno corde pensare, sanum nobis esse videtur consilium, ut eum paterne suscipiatis, quatenus vos liberalem filium et fidelem vobis adoptasse gaudeatis. Valet.

EPISTOLA CCLI.

MANASSÆ, *Dei gratia Meldensium episcopo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.*

Quæsitum est nuper a parvitate mea ex parte abbatissæ Jotrensis monasterii, utrum deliquerint presbyteri, qui cuidam ægroto ex consuetudine post praudium vomenti viaticum (c. *Si quis*, de cons.) dare non fuerunt ausi, eodem ægroto consulente ut differrent in crastinum, quatenus hoc sacramentum jejunos acciperet (c. *Legimus*, de cons. dist. 2) et ei sacramento debitam reverentiam pro viribus exhiberet [al. exerceret] quo auditio languentis pietatem laudavi, et presbyterorum diligentem negligentiam in quo reprehenderem non inveni. Pius fuit in hoc languentis timor, pia fuit medicinæ dilatio [sic v. c.; antea laudatio]. In utroque ergo non fuit culpabilis negligentia, sed salubris et cauta diligentia, ubi nec medicus suo defuisse videtur officio, nec moriens divino caruisse beneficio. Unde Augustinus de acceptione Eucharistiæ ita scribit (*l. De eccl. dogm.*, c. 53, et c. *Quotidie*, de consec. dist. 2): « Faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam se alteri proposuit Zachæus et ille centurio, cum alter eorum gaudens in domo sua suscepit Dominum (*Luc. xix*), alter dixerit: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum (*Matth. viii*), ambo Salvatorem honorificantes, quamvis non uno modo, ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. » Moneo itaque dilectionem vestram, ut rei veritatem investigetis, et si ita se veritas habet, nullum inde scandalum in Ecclesia faciatis, ne aut nimix imputetur simplicitati, aut alicui occultæ cupiditati. Valet.

EPISTOLA CCLII.

RADULFO, *Dei gratia Remorum archiepiscopo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, salutem et servitium.*

Ausu charitatis mitto paternitati vestræ præsentium latorem canonicum beati Quintini, bonæ spei fratrem, ut pro Dei amore et nostro negotium, propter quod paternitatem vestram visitavit, diligenter attendatis, paterne dirigatis, quantum salva

A justitia fieri potest auxilio et consilio sustentetis; habet enim præsens frater sororem quamdam conjugatam, quam per conjecturas suspectam habet maritus suus de adulterio, non in adulterio deprehensam, non testibus convictam, nec ab aliquo accusatam. Cum ergo ita res se habeat, maritus tamen hujus mulieris horum conjugii deseruit, et debitum conjugale subtraxit. Quod audiens pater generum suum convenit, et causam cur hoc faceret, diligenter inquisivit. Qua audita voluit filiam suam de objecto crimine jurejurando purgare, et iusuper præcipiti voluntate et sine consilio addidit, quod mulier examinatione candentis ferri (epist. 280) parata esset comprobare quod nunquam fuerit cum prædicto viro una caro, de quo orta erat tam flagitiosa B suspicio. Paulo post ventilata est hæc causa ante iudices ecclesiasticos, quorum quidam dicebant quod in hujusmodi causa non esset admittenda talis examinatio, in qua nulla judiciario ordine facta præcessisset accusatio. Alii vero aliis ita dissentientibus judicaverunt, quod juxta esset ista examinatio quam mulier obtulerat ex suo iudicio, non attendentes quia nemo debet tentare Deum suum, quando diu habet quid faciat (cf. *epist. 74*). Tunc enim tentat homo Deum suum, quando postposito ordine judiciario per examinationem candentis ferri vel aquæ ferventis divinum requirit testimonium. Unde Stephanus papa Litberto Magontino episcopo: « Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri a quolibet sacri non censent canones; et quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum; spontanea enim confessione vel testimonio approbatione publicata delicta habito præ oculis Dei timore commissæ sunt regimini judicare, occulta vero et incognita illius sunt iudicio relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum. » Non negamus tamen quin ad divina aliquando recurrendum sit testimonia quando, præcedente ordinaria accusatione (cf. *epist. 249*), omnino desunt humana testimonia; non quod lex hoc instituerit divina, sed quod exigat incredulitas humana, sicut de juramenti habemus in Evangelio: *Non jurabis omnino. Sit autem sermo vester, est, est, non, non, quod amplius est, a malo est*, non jurantis, sed jurare cogentis (*Matth. v*). Cum ergo ita omne iuramentum prohibeat præceptum evangelicum, Paulus tamen negotia ecclesiastica ita terminari permittit in Ecclesia, ut propter infirmitatem litigantium, iuramentum finis sit in omni controversia (*Hebr. vi*). Non scribo talia ignorantibus, sed commonefacio, ut quod novit prudentia vestra perficiat in hoc litigio, et in omni proposito sibi negotio. Valet.

109 EPISTOLA CCLIII.

LUDOVICO, *Dei gratia serenissimo Francorum regi domino suo, Ivo, humilis Carnotensis minister, ejus præceptis obedire, cui servire est regnare.*

Domnus Godefridus Ambianensis episcopus, vir religiosus et honestus, nuper Belvaci hospitatus, ad

colloquium nostrum pro humilitate sua venit, im-
portabiles miseras suas et angustias, quibus a vio-
latoribus pacis vexatur, lacrymabiliter nobis ape-
ruit, et consilium quomodo tanta mala mitigare pos-
set, a me anxie quæsit. Quod cum excederet vires
meas, quia consilium sine fortitudine inutile esse
solet, hoc unum mihi præ cæteris occurrit, quate-
nus eum monerem, ut regiam majestatem adiret,
apud quam et consilium inveniri, et auxilii fortitudo
valeat sociari. Ex jure ergo fidelitatis et dilectionis
monemus et rogamus regiam majestatem vestram,
quatenus lacrymabiles ejus questiones intenta
aure perpendatis, et cor vestrum aculeis doloris
ejus suggerente pietate compungatis. Decet enim re-
giam majestatem vestram, ut pactum pacis quod
Deo inspirante in regno vestro confirmari fecistis,
nulla lenocinante amicitia vel fallente desidia vio-
lare permittatis, ne si uni in hoc maxime principio
parcere volueritis, multos in discrimen adducatis,
eum e contrario dicat Scriptura: *Pestilente flagel-
lato sapiens sapientior erit (Prov. xix)*; et: *Intelli-
gens gubernacula possidebit [un. v. c. tabernacula
poss.] (Prov. i)*. Si ergo pœna malorum utilis est
sapienti, multo magis impunitas malorum nocitura
est insipienti. Faciat itaque gladius regalis officium
suum ad vindictam malorum, ut sicut pios colligit
mansuetudine, sic impios coerceat justa severitate.
Sic devotio pauperum pro vestra salute Dominum
[Deum, *ms. cod.*] orabit, et quod a Salvatore postu-
laverit impetrabit. Valete.

EPISTOLA CCLIV.

PASCALI, summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Car-
notensis minister, cum debita obedientia devota ser-
vitia.

Pluribus de causis cogit me charitas frequenter
pulsare aures vestræ paternitatis, ut mea admonitio
vel petitio utilis fiat his qui sedi apostolicæ minus
sunt noti, nobis autem bene cogniti. Non ergo gra-
vet serenitatem paternam per litteras tantum fre-
quens visitatio quam præsentia corporalis libentius
exhiberet, nisi difficultas montium imbecillitatem
meæ senectutis impediret. Quæ verba prælibavimus,
ut importunitatem nostram excusemus, et opportu-
nitatem paterni auditus impetremus. Rogamus enim
paternam discretionem vestram pro domno Gaufrido
Rothomagensi archiepiscopo, qui tunc tandem impe-
travit a principe suo rege Anglorum, ut posset in
propria persona sedem apostolicam visitare, quam
tamen non distulit visitare suis temporibus in per-
sona aliena. Non ergo existimamus imputandum
contemptui sedis apostolicæ quod necessitas impe-
ravit, non torpor dissuasit, non neglectus retinuit,
pro eo enim secure intercedimus, quia personam
utilem et honestam ab adolescentia sua et ab aliis
didicimus, et per nos [*al. et nos*] experti sumus.
Quia ergo ad altiozem locum in mensa Domini sui

vocatus est (*Luc. iv*), et gratias Deo referimus, et
eum ut columnam immobilem in domo Dei confir-
mare præoptamus, et apostolicam discretionem no-
stris desideriis non sine ratione occurrere flagita-
mus. Valete.

EPISTOLA CCLV.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, RADUL-
FO, abbati monasterii Sancti Fusciani, patientiam
beati Job.

Jam a longo tempore audivimus languorem tuum,
et tam humanitatis intuitu quam pietatis affecta
condoluimus, et si possemus competenter medicinæ
remedia adhibere, pro competetia locorum et tem-
porum opportunitate ^a, si curabilem sciremus mor-
bum, libenter studeremus aliqua remedia procurare.

Verum quia intervalla locorum et innumerabilium
onera negotiorum ^b nos ad hoc vacare non sinunt,
cum ipsa præsentia corporalis ad chronicas passio-
nes curandas vix sufficiat, tutius nobis videtur me-
dicinam non dare quam eam inutiliter vel perni-
ciose ministrare. Consilium ergo damus ut corpo-
rales molestias patienter supports, quas pro igne
purgatorio severa Dei misericordia tibi contulit ad
purgationem vitiorum, custodiamque virtutum. Ne-
que enim credimus tibi timendum esse alium ignem
purgatorium, si hunc patienter sustinueris et in
gratiarum actione permanseris. De cætero si vide-
ris in regimine monasterii te non posse sufficere,
non consulo ut tanquam arbor infructuosa occu-
pes terram, sed des locum alicui de fratribus, quem
congregatio regulariter elegerit, qui et monasterium
regat, et tibi in quieto loco, quandiu vixeris, filiali
charitate serviat. Unctionem vero quam semel acce-
pisti, non æstimo repetendam ^c, quia, secundum in-
stitutum apostolicæ sedis, genus est sacramenti. Qui
autem sacramenta Christi et Ecclesiæ repetit, inju-
riam ipsis sacramentis ingerit. Unctio enim infr-
morum publicæ pœnitentiæ est sacramentum, quam
non esse repetendam sicut nec baptismum testatur
Augustinus, testatur Ambrosius ^d. Augustinus in
epistola ad Macedonium: « Cautè salubriterque pro-
visum est, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ se-
mel in Ecclesia concedatur, ne medicina vilis mi-
nus utilis esse ægrotis videatur, quæ tanto magis
salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit. »
Ambrosius in secundo libro De pœnitentia (c. *Quam-
vis*, dist. 50, et cod. *De pœnit.* dist. 3): « Sicut est
unum baptisma, ita et una pœnitentia, quæ tamen
publice agitur. Nam quotidie nos debet pœnitere
peccati; sed hæc, delictorum leviorum, illa, gra-
viorum. »

EPISTOLA CCLVI.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, fratri
RAINALDO, salutem et dilectionem.

Novit dilectio tua quia primitivæ Ecclesiæ formam
sequi desiderans, ut prudens Nazaræus (*Jud. xvi*)

hodie definitum concilio Tridentini sess. 14, cap. 3.

^d Videntur hæc détorta nec pertinere ad unctio-
nem de qua Jac. v.

^a Opportunitate deest in *ms. c.*

^b De quibus sæpe conqueritur ut *epist. 19*.

^c Cap. *Nihil. de pœnit.* dist. 3, sed repeti posse

in Ecclesia beati Joannis Baptistæ professus es sanctitatem, professus communiter vivendi societatem, et tanquam aliqua [al. alia] **110** lucerna in domo Dei ad incrementum propositi tui lumen verbi minus doctis ministrare cœpisti. Nunc vero, ut audio, nescio quo spiritu fascinante, derelicta sociali vita non sine scandalo infirmorum ad eremum convolare deliberas, ubi tantum offeras sacrificium turturum, postposita oblatione columbarum. Quia in re pensare debet prudentia tua quod Christus caput tuum, quem sequi debent membra cohærentia (quia sicut ipse ambulavit, nos ambulare præcepit [1 Joan. 11]) de secreto suo processit ad publicum nostrum, ut charitatem suam nobis commendaret, et suo nos informans exemplo per vitæ vias ad amissam beatitudinem reduceret. Tu vero postposito hoc exemplo communem vitam, cui te devovisti fugere desideras, in qua, nullo vento vanitatis impediante, solidam gloriam poteris conservare, et in solitudine cordis [solitudinem mentis, *epist.* 219] ascensionem in corde disponere, multisque prodesse verbo et exemplo, et in secretis locis vitam tuam spectabilem magis quam utilem præbere, quod est gloriam tuam in pulverem deducere (*Psal.* vii). Quod si feceris, a voto tuo, a professione tua ex parte cecidisti; et qui tanquam duobus pedibus, id est sanctitate et communiter vivendi societate, per geminam charitatis viam cœperas repedare ad patriam, præciso uno pede, et præclusa una charitatis via, dum quasi claudus requiris [al. quæris] religionis augmentum, timeo ne incurras lamentabile detrimentum. Hæc dicens non condemno vitam anachoretarum (*epist.* 192), sed præfero vitam communiter viventium, qui non tantum sua reliquerunt, sed etiam propriis voluntatibus renuntiaverunt, et ita semetipsos secundum evangelicam admonitionem abnegaverunt (*Matth.* xvi; *Luc.* ix). Qui si etiam ex objectu visibilium aliquibus tentationibus afficiuntur, vel non inventa solitudinis opportunitate, vel ecclesiasticorum studiorum occupatione, facile ab hujusmodi suggestionibus liberantur. Vita vero solitaria ideo inferior est, quia voluntaria et importunis cogitationibus plena, quæ tanquam muscæ minutissimæ de limo surgentes volant in oculos cordis et interrumpunt sabbatum mentis. Quare punctationibus misera mens cruentata perdit decorem illum de quo dicit Psalmista: *Omnis gloria ejus filia Regis ab intus* (*Psal.* xlv), cum currens per phantasias et vanas imaginationes [al. imagines, *ut ep.* 10] suas aliquando ita superatur, ut si opportunitas se offerret, facile in tentationis sææ laqueum laberetur. Nec hoc ex conjecturis dicimus, sed ab his qui experti sunt vera esse didicimus, quos aliquando in communi conversatione hominum vidimus vixisse laudabiliter, sed quando ad solitariam vitam se transtulerunt, ipsos, eisdem [al. ipsis] confidentibus, novimus fuisse

lamentabiliter lapsos. Quod si esum carnium culpas, qui aliquando adhibetur [al. admiscetur] mensis communiter viventium, considerare debes quia laudabilior abstinentia est sine sæda concupiscentiæ flamma lautioribus cibis uti et non repleri, quam cum sæda gulæ flamma vilibus cibis ingurgitari (*S. Aug.*, c. 1, 4, dist. 41). Sic Joannes Baptista delectabilibus cibis utens carnibus locustarum et melle silvestri laudatus est a Domino * de abstinentia (*Matth.* iii; *Marc.* i); Esau vero vili cibo lenticula videlicet ingurgitatus, culpatus est de gulæ concupiscentia (*Gen.* xxv). Hæc dicens non te doceo, sed commonefacio uti bonum tuum ita dispenses, ut cum perfectioni intendis, ne fias scandalum infirmis, quia satius est aliquando infirma tolerare quam summa cum schismate facere [al. quam firma cum schisma. f.]. Possem tibi multa in hunc modum scribere. Sed hæc, et alia charitati convenientia satis novit prudentia tua. Vale.

EPISTOLA CCLVII.

PHILIPPO, *Dei gratia Trecensi episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et servitium.*

Gratias referimus liberalitati vestræ, quod memor beneficentiæ vestræ, dissensionem quæ inter domnum Odonem Ecclesiæ S. Georgii priorem, et quosdam fratres sibi commissos orta fuerat per Beati Quintini Ecclesiæ regulariter sedare voluistis, et eosdem dissentientes ad prædictam Ecclesiam transmisistis. Sic enim a paternitate vestra [sic v. c.; antea a parvitate mea] et Ecclesia vobis commissa institutum est, ut Ecclesia Sancti Georgii a vobis ecclesiastica et temporalia beneficia cum debita humilitate recognoscat, ab Ecclesia autem Beati Quintini regularia instituta suscipiat. Factum est itaque ut imperastis. Venerunt quidam ex dissentientibus fratribus adversus prælatum suum disceptaturi, et sententiam debitam pro meritis accepturi. Nos autem scientes quia « concordia parvæ res crescunt, discordia autem maxumæ dilabuntur » (*SALLUST. Jug.* 10), paci et unanimi studiimus. Et quia sine eorum culpa tanta discordia fieri non potuit, persuasimus illis ut a prælato suo pro commissis veniam peterent, et indulgentiam postularent. Quo facto, facta est pax inter domnum Odonem et præsentem fratres, et conducta ^b inter præsentem et absentes, ita ut qui cum eo remanere vellet, remaneret cum subjectione debita. Qui autem remanere nollet, fraterna charitate servata transiit ad Ecclesiam Beati Quintini, vel ad aliquam Ecclesiam eidem adjacentem cum assensu domni Odonis, et dispensatione domni Radulfi abbatis. Reformata itaque pace, nolimus pati ut alius in labores domni Odonis intraret, qui ibi diu cum [al. qui ibi dudum cum, *ita ms. c.*; sed cum *deesi*] multo labore et sudore congregavit quæ potuit, et pro scientia sua fideliter dispensavit. Si autem zelus domus Dei in inter nos conductum, et *epist.* 289, *justa conductum quod præcesserat.*

* A Domino, deest in aliis v. c.

^b Sic duo v. c., alias et *condita.*; *ep.* 114 ita est

nimiam zelotypiam eum excitavit, monuimus etiam ut [al. eum ut] temperet zelum suum, et, secundum Apostolum, fiat *infirmis infirmus, et omnibus omnia* ut multos lucrificat (*I Cor. ix*). Remisimus itaque eum sub tuitionem vestram et Ecclesiae vestrae, ut vobis humiliter et obedienter serviat, et a vobis in necessitatibus ecclesiasticis paternum auxilium fiducialiter petat. Quod postulo a paternitate vestra, postulo a filiis vestris, Reinaldo praeposito et archidiacono vestris, Petro, Drogone, Joscelino, Simone, Odone camerario, ut pauperem Ecclesiam verbo consolentur, auxilio tueantur. Vale.

EPISTOLA CCLVIII.

PASCALI, summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiae Carnotensis minister, dilectionem filii et obedientiam subjecti.

Quoniam apud sedem apostolicam viget misericordia et justitia, a quibuslibet oppressis humiliter ad eam recurrendum est, ut ibi unusquisque accipiat aut justum pro rerum veritate iudicium, aut pium pro apostolica **III** moderatione solatium. Unde flexis genibus cordis supplicamus excellentiae vestrae, quatenus causam domni Huberti Silvanectensis episcopi, soli audientiae vestrae reservetis (epist. 244 et 103), ubi eum temeraria multitudo non terreat, nulla principum violentia cogat, sed sola veritas secundum testimonium conscientiae suae prolata et probata defendat. Novimus enim quia praeteritis annis cum dominus Richardus Albanensis episcopus apostolica legatione fungeretur, quia Trevis ab eodem legato concilium celebratum est, in quo a malevolis et aemulis personis crimen venditionis sacrorum ordinum eidem episcopo objectum est, sed propter insufficientiam accusantium personarum consentientibus in hoc episcopis, minime probatum est. Sed praedictus episcopus tanti criminis infamiam cupiens evitare, ad arbitrium legati vestri, sicut testantur qui affuerunt, spontaneus [unus v. c. spontaneis] de objecto crimine se purgavit, et innocentiam suam iurejurando comprobavit. Quo facto intelligimus causam istam iudicario ordine fuisse decisam, et, secundum tenorem iugum, non esse ulterius iterandam. Sed quia definitiva episcoporum iudicia ad apostolicam sedem sunt referenda, finem causae suae impositurus, et quae dixerit per honestas personas confirmaturus, ad thronum misericordiae (epist. 250) per nos et per alios sibi benevolos humiliter pulsat, quatenus sic erga eum observetur justitia, ut non periclitetur innocentia; quod sine nostra intercessione sedem apostolicam facturam speramus. Sed voluntaria oris nostri (*Psal. cxix*) approbari ab ea desideramus. Valete.

EPISTOLA CCLIX.

RADULFO, Dei gratia Remorum reverendo archiepiscopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiae minister, salutem et servitium.

Praecipit sublimitas vestra Radulfo abbati Sancti Quintini Belvacensis in virtute obedientiae, ut visis

A litteris vestris infra quindecim dies exsequeretur iudicium ab episcopo Ambianensi [*sic v. c.; antea Ar. bianensi*] de molendino Beati Quintini factum. Abbas ad hoc respondet se nullum iudicium de hoc negotio audiisse vel subterfugisse; quod tamen si factum fuisset non esset legi consentaneum, cum, lex debeat esse justa, possibilis, loco temporisque conveniens (epist. 189), quae omnia defuisse huic negotio manifeste probat ratio. Non enim justum est ut incommoditatem quam sibi infert negligentia abbatis, aut pervercacia, alter reformet, cum abbas studio subterfugiat munire ripas fluvii juxta prata, de quibus controversia est, praeterfluentis. Quae si munita fuissent sicut eas vidimus et saepe pertransivimus, de aqua quae redundat in pratis nulla esset controversia. Item justum non est, ut quod ab omnibus molendinis Belvacensis Levae [*alius v. c. leuga*] committitur, totum in molendinum Beati Quintini reflectatur. Quae si ad statum suum pristinum redigerentur, tota haec controversia sopiretur. Abbas enim et quidam monachi Sancti Luciani adversus Ecclesiam Beati Quintini veteres exercent inimicitias, qui quaudiu habuit tutorem et defensorem, ab istis inquietationibus quievit, et per quadraginta quinque annos in quiete possedit. Praeterea omnis obedientia possibilis debet esse, et sicut dictum est, tempori et loco congrua. Haec autem vestra obedientia praedicto abbati cum tanto rigore injuncta, etiamsi per eum juste esset adimplenda, propter rigorem hiemis et loca palustria nullo modo valet ad praesens impleri, quia nullus operarius in locis palustribus et aquis hoc tempore praevalet operari. Si ergo per aliquam importunitatem vel subreptionem aliquid a vobis extortum est, rogamus paternitatem vestram, ut considerata rerum et temporum opportunitate cum discretione temperetis sententiam, ut et Ecclesia Beati Quintini non cogatur molendinum suum ita debilitare ut molendi officium perdat, et monasterium Sancti Luciani, sub illis iudiciis qui negotium ordine iudicario tractant, jus suum non amittat. Vale.

EPISTOLA CCLX.

Ivo, Dei gratia Carnotensis Ecclesiae minister, Stephano regis cancellario (ep. 243), abundare spiritu consilii et fortitudinis.

Nuper Aurelianus rediens dominus Galterius Carnotensis archidiaconus intimavit mihi fluctuationes cordis tui, et quomodo anima tua tabescat in malis, quaerens quid potissimum de sibi propositis eligat, aut fugiat; simulque addidit, ut secundum audita dilectioni tuae responderem, et consilium quod, Deo inspirante, sentirem sanius esse, prudentiae tuae rescriberem. Quibus auditis nihil utilius tibi consilere possum quam ut jactes cogitatum tuum in Domino (*Psal. lvi*), quia ipse te ab omni fluctuatione liberabit, et tranquillitatem cordis in te reformabit. Hoc tamen unum consilium praecipue tibi do, ut voluntatem tuam voluntati Dei nunquam praeponas, sed vocanti te ad agriculturam suam humiliter acquie-

scas, et dicenti tibi in loco humili posito: *Ascende superius* (*Luc. xiv*), minime contradicas. Quid enim scis, si ille omnipotens medicus hac via honesta te velit eruere de luto fecis, et confirmare in petra suæ dilectionis? Non enim terrere te debet, et a bono proposito removere, quod dominus papa non absolute respondit petitionibus tuis, sive de retinendis honoribus tuis cum episcopatu Parisiensi, sive de Belvacensi Ecclesia, ut aliter non transferatur ad eam dominus Gualo [*al. Vualo, ita ms. c. ep. 144*], nisi eum repetat eadem Ecclesia. Novi enim consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, quia non solet neque vult decretis suis patenter obviare. Solet autem dispensatorie [*al. dispensatione*] multa infirma tolerare postquam patrata sunt, tam pro locorum necessitate, quam pro personarum utilitate et honestate (*can. Sententiam, can. 35, q. 9; epist. 231*). Neque aliter cogendus est summus pontifex contraria sibi scribere vel facere, ne cogatur dicere illud apostolici: *si quid [quod, ms. c.] destruxi, iterum ædifico, prævaricatorem me constituo* (*Gal. ii*). Hæc attendens fiducialiter *ascende superius*, quia cum ascenderis, tolerantiam, quam nunc absolute non impetras, tum pro tua strenuitate, tum pro multorum te diligentium mediatione [*duo v. c.; al. meditatione; epist. 180 eo mediante*], quantum res temperari poterit, salva honestate Romanæ Ecclesiæ quod quæris, ut credimus, impetrabis. Vale.

112 EPISTOLA CCLXI.

HENRICO, *Dei gratia excellenti Anglorum regi, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, sic florere in regno terreno ut perfruatur æterno.*

Quoniam fama vulgante gloria vestra longe lateque diffusa est, oportet, ut quod de liberalitate vestra fama prædicat, rerum veritas in se contineat. Sic enim verum possidebitis regnum, si et vos ipsum bene regatis, et subditos vestros virga justitiæ ab iniquitate revocetis. Hæc est enim vera gloria regum, sequi formam summi Regis, cui per Psalmistam dicitur: *Virga directionis, virga regni tui; dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem* (*Psal. xlv*). Hæc idcirco prælibavi excellentiæ vestræ, quoniam audivi vos quamdam filiam vestram cuidam nostro [*ita ex v. c., male, antea vestro*] parochiano, Hugoni videlicet, filio Gervasii, desponsasse^b. Quos quidem parentes eorum gradu consanguinitatis esse testantur genitos, ut inter se nuptias contrahere non possint, nisi incestuosas, et ideo illicitas. Quod minime decet regiam majestatem, culpam videlicet in se admittere quam in aliis debet legum severitate punire. Unde pro reverentia et dilectione vera magnitudinem vestram [*al. vestra*] præmonitam et præmunitam esse cupimus, ut honeste, dum fieri potest, tales nuptias fieri non permittatis, ne tale conjugium si contra leges præsumatur, per leges dissolvi mereatur. Quod

A enim dicimus, non ex conjecturis facimus, quia præmanibus habemus scriptam genealogiam, quam scribi feci. unt nobiles viri de eadem tribu progeniti, et parati sunt ante iudices ecclesiasticos eandem genealogiam in tuto loco computare, et secundum legum instituta probare. Misi itaque vobis eandem genealogiam a trunco suo inchoatam, et usque ad prætaxatas personas computando descriptam, quatenus ea perspecta rei veritatem discutiatis, et prudenti consilio ab illicita copulatione prædictas personas desistere faciatis. Non enim poterimus a legum tramite deviare, si viderimus parochianum nostrum maxime in pacto conjugali aliquod nefarium perpetrare, dicente apostolica sententia: *Incestis conjunctionibus nihil veniæ reservamus, nisi cum incestum separatione sanaverint* (*epist. 225*). Cum enim revereamur temporalium regum potentiam, magis nos revereri oportet æterni Regis omnipotentiam, ut sic reddamus quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ Dei sunt Deo (*Matth. xxii*). Genealogia autem ut dicitur sic se habet: Gonnors et Seufria sorores fuerunt. Ex Gonnors exivit Richardus. Ex Richardo, Robertus. Ex Roberto, Gulielmus [*al. Vuilelmus*] rex. Ex Gulielmo, Henricus rex. Ex hoc rege ista quæ datur filio Gervasii. Item ex Seufria exivit Joscelina. Ex Joscelina, Rogerius de monte Gummeri^c. Ex Rogerio, Mabilia soror Roberti Bellimensis. Ex Mabilia, Mabilia uxor Gervasii. Et ex ista Mabilia, Hugo filius Gervasii cui ista datur.

EPISTOLA CCLXII.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, Pontio venerabili Cluniacensis monasterii abbati, salutem et dilectionem in Domino.*

Quæsivit a me tanquam divinorum secretorum diligenti scrutatore diligens dilectio vestra, cur inter verba sacramentorum in consecratione Domitici calicis positum sit mysterium fidei, cum Dominus inter mystica cœnæ verba dans discipulis corpus et sanguinem suum hæc verba non posuerit, nec aliquis evangelistarum evangelicis verbis a se dictatis hæc interseruerit. Nunc ergo cur in canone hæc verba posita sint videamus; deinde utrum ab evangelistis prætermissa sint, vel alicubi æquipollenter admissa, manifeste considerare poterimus. Scandalizati sunt enim, et adhuc scandalizantur multi infirmi^d, quomodo sub specie elementorum sumatur corpus et sanguis Christi, cum sensus humani nihil aliud renuntient nisi colorem et saporem panis et vini, propter quorum dubietatem positum esse credo in canone mysterium fidei, tanquam dicatur: Sacramenta quæ vides in altari, æstimanda sunt non specie, sed fide. Aliud enim renuntiant oculi exterioris hominis, aliud tibi affirmant mentis oculi. Sic cum Dominus dixisset discipulis suis aliquante tempore antequam celebrasset novissimam cœnam cum apo-

^a Cancellarius regis potest simul esse episcopus.

^b Hunc propter pacem violatam excommunicatum postea refert epist. 266.

^c Vide Vuilelmum Gemiticensem, lib. viii *De du-*

stolis : *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* (Joan. vi), multi ex discipulis abierunt retro dicentes : *Durus est hic sermo* (ibid.), putantes quod præciperentur carnes ejus sumere aut elixas in lebetibus, aut assas in verubus et sanguinem cruentum sorbere in calicibus. Dominus itaque ne hic error offenderet omnes, alios qui remanserant his verbis instruxit, qualiter intelligendum esset quod dixit : *Verba quæ locutus sum vobis spiritus et vita sunt* (ibid.); tanquam si diceret : Verba quæ locutus sum vobis, spiritualiter intelligere debetis [intelligenda sunt. *ms. cod.*]. Cibus de quo loquor vobis, non est esca ventris, sed cibus mentis. Si hæc verba Domini diligenter attendamus, mysterium fidei quod in consecratione calicis Domini positum est, eandem sententiam continere videbimus, nec aliunde canonici inserta, nisi ex verbis Dominicis assumpta, cognoscemus. De prima quæstione vestra respondi quod sentio, sine melioris sententiæ præjudicio. De cætero, Melchisedech commemoratum inter sacra mysteria non alium intelligo quam ipsum regem Salem, cujus sacerdotium commendat Apostolus (Hebr. vii), quia antequam institutum fuisset Leviticum sacerdotium, in oblatione panis et vini præmonstravit nobis novi sacerdotii formam, sicut in Abel sacrificio præfiguratum videmus innocentiam, et in oblatione Abrahæ commendatam videmus obedientiam, quorum omnium commemoratio ad hoc valere probatur, ut sicut prætaxati Patres Deo placuerunt per fidem futurorum, ita nos placere studeamus per fidem exhibitorem, et ita probetur una esse fides legis et Evangelii, umbræ et veritatis, licet aliis et aliis præsignata sint figuris, cum essent futura; manifestis comprobata documentis, cum essent præterita. Possent hæc latioribus verbis explicari, sed hæc pauca sufficere videntur sapienti. Collectiones canonum ^a quos a me postulatis, et opuscula mea quæ his addi voluistis, in monumentum dilectionis per domnum Ernaldum modo monachum vestrum olim clericum nostrum, transmisi vobis. Vale.

113 EPISTOLA CCLXIII.

Ivo, *humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, Belvacensis Ecclesiæ fratribus, stare in adversis et resistere perversis.*

Recitata in medium vestræ calamitatis epistola ^b, nobis ex materia litterarum materies orta est lacrymarum. Siccis enim oculis legere non potuimus exsilium vestrum, infestationes Burgensium, domorum spoliationem, terrarum invasionem; in quibus omnibus fuit impetus non ratio, et prævaluit æmula clericorum laicalis præsumptio. Cessare quidem a divinis ^c juste vel injuste, quid ad regem pertineat non videmus. Excessus enim clericorum si contigerit, non est vindicandus potestate sæculari, sed

^a Intelligit decretum, cujus prologus habetur inter has epistolas sub numero 288.

^b Nunc primum editur; habetur etiam in fine antiqui cod. S. Vict. Est autem ejusdem plane argu-

mentum cum sequente epist. 26; conferatur cum epist. 157, quæ ad Belvacenses scripta est.

^c Ecclesia enim Belvacensis suspensa erat a divino servitio, epist. 264.

A canonico judicio puniendus est, et censura episcopali, cum tamen in hujusmodi interdicto nullus sit excessus, nihil præpropere factum, nihil videatur esse præsumptum. Vos ergo, fratres charissimi, quia scriptum est : *Beati qui persecutionem patientur propter justitiam* (Matth. v), nolite turbari, nolite terri. Deus enim in cujus conspectu intrat gemitus compeditorum (Psal. lxxviii), Ecclesiam suam etsi tribulari permittit, tamen non dimittit. Videte igitur, dilectissimi, videte ne pro amissione rerumstrarum, quod valde timemus, deficiatis. Amor enim pecuniæ parit defectum, defectus opprobrium; quod nullatenus evadere potestis, si laicorum pedibus colla supponatis. Et si honor Ecclesiæ per vos periclitatur, si rigor justitiæ per vos adnihilatur, exemplum erit omnibus vobis quidem dedecorosum, aliquibus vero periculosum. Absit autem ut Ecclesia Belvacensis quæ floruit inter alias, tanti dedecoris nota decoloretur! Absit ut libertas Ecclesiæ per vos in servitatem redigatur! Nos quidem indubitanter, fratres charissimi, nos quidem pro facultate nostra et pro voluntate vestra in omnibus et per omnia vobiscum sumus, et nos et nostra vobis offerimus, et febus consequimini [consequemini] si vultis quod voce promittimus. Valete. Angelus pacis vobiscum.

EPISTOLA CCLXIV.

Ludovico, *Dei gratia serenissimo et dulcissimo regi Francorum domino suo, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, in eo regnare cujus regnum est sine fine.*

Quoniam regiam sublimitatem [al. potestatem] libram convenit tenere pietatis et justitiæ, sic oportet condiri justitiam ex pietate, ut nec indiscreta pietas in subditis nutriat insolentiam, nec nimis justitiæ rigor [un. v. c. nec nimis erectus justitiæ rigor] opprimat innocentiam. Sic enim constat antiquorum regum floruisse et viguisse potentiam, ut aliquando peccata humilium subditorum dissimularent, aliquando tanquam filiorum ferula corrigerent: contumaces vero erectos districta animadversione punirent [al. ferirent], quatenus pœna redderet subjectos, quos impunitas et patientia faciebat erectos. Quibus prælibatis supplico excellentiæ vestræ flexigenibus cordis, ut in hoc appareat me obtinere gratiam in oculis regię majestatis, quatenus pro Dei amore et nostro ita et clerum et populum Belvacensem (epist. 263) pro temeritate interfecti hominis tractare studeatis, ut et innocentia non gravetur, et temeritas incauta per subreptionem diabolicam concitata non superbientium ultione feriat, sed pœnitentium virga corrigatur. Non enim decet, sicut dictum est, regiam moderationem æquo modo tractare subjectos [et erectos, *ms. c.*], ne sub specie correptionis subrepat furor crudelitatis, et immoderatus terror dispergat in omnem ventum populum

menti cum sequente epist. 26; conferatur cum epist. 157, quæ ad Belvacenses scripta est.

^c Ecclesia enim Belvacensis suspensa erat a divino servitio, epist. 264.

invaserunt; nec amen communionem canonicorum, nisi quorundam assentatorum habere potuerunt. Unde quidam ex illis religiosus et litteratus nomine Robertus, cum quibusdam aliis domnum Hugonem Diensem episcopum adiit qui tunc erat sedis apostolicæ (papæ Gregorii septimi) legatus (epist. 274), et in auribus ejus privatim et publice clamorem de hac invasione ventilavit; qui acceptis litteris a legato domum rediens, prædictis monarchis prædictæ Ecclesiæ invasionem per has litteras interdixit. Illi vero infra præscriptum terminum Ecclesiam dimiserunt, et de cætero per triginta et duos annos aut eo amplius absque synodali reclamazione quietam reliquerunt. Nunc vero cum ordinem canonicum non dissipare, sed in melius in ipsa Ecclesia consensu clericorum studerem promovere, monachi dæmoniaca invidia moti voluerunt in alienam messem falcem mittere, et me episcopali jure privare^a. Quod vero dicunt hanc Ecclesiam ab antecessore meo (epist. 1 et 2) eis fuisse concessam; quidquid dicant, Carnotensis Ecclesia cujus ipsa membrum est, ignoravit, et quod ibi invaserunt, illo minime reclamante vel adjuvante, amiserunt. Hæc breviter scripsi, ut ad defendendam veritatem arctius vos accingatis, et clericalis ordinis in quo estis (epist. 36), quantum potestis, ruinas relevetis. Valet.

EPISTOLA CCLXVII.

CONONI, *Dei gratia Prænestino episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, devotam et debitam legatis apostolicis obedientiam.*

Invitavit me sollicitudo vestra ad agendam causam vel per me vel per vicarios meos de ecclesia Sancti Nicolai adversus monachos Majoris Monasterii, quæ sita est in municipio quod Curvavilla dicitur, quam aliquando contra jura Ecclesiastica occupare præsumpserunt. Sed secundum legum tramitem [can. *Vides*, *Jist.* 11], quod ab eis contra leges præsumptum est, præcipiente legato apostolico domno Hugone Diensi episcopo^b per leges dissolutum est. Hanc igitur causam idcirco tractandam suscepi, quia in propria persona me eam posse tractare putavi. Nunc vero quia adhuc equitare vel vehiculum aliquod sustinere non valeo, supplico sanctitati vestræ, quatenus ita sincere tractari faciatis causam istam, ut propter insufficientiam vicariorum nullum præjudicium patiat absentia mea, sed potius, si necessarium fuerit, secundum tenorem canonum, congruo loco vel tempore expectetur præsentia mea. Quidquid enim monachi dicant, si præsens essem, probarem irrefragabiliter nihil monachos illos in prædicta Ecclesia habuisse nisi per invasionem, partim clericis de loco suo expulsis, partim comminationibus territis, partim graviter percussis (epist. 268 et 274), nec firmamenta chartarum habere sive de apostolica manu, sive de episcopali, nisi extorta per subreptionem^c.

^a De quorum violentia conqueritur ep. 268, et de calumniosis objectionibus epist. 274

^b Is fuerat legatus in Gallis sub papa Gregorio septimo ex ep. 274.

A Sic ergo in hac causa sollicitudini vestræ provide, ut cum fama hujus rei longe lateque sonuerit, honor sit Dei et sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Valet.

EPISTOLA CCLXVIII.

Episcopis WALONI Belvacensi, GULIELMO Catalaunensi [al. VUILLEMO Catalaunensi], GAUDEFRIDO Ambianensi, CLAREBALDO Silvanectensi, Ivo humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, spiritus scientiæ et pietatis, et zelo justitiæ abundare.

Cum secundum decretales paginas et scita canonum omnes controversiæ ecclesiasticæ in locis, in quibus ortæ sunt, primo sint 115 discutiendæ, et nisi appellatum fuerit terminandæ, abbas Majoris Monasterii postposito ordine judiciario (epist. 267 et 274), contempta fraterna charitate, et injustum et inordinatum clamorem de me detulit ad sedem apostolicam, qui nullam feceram ei injuriam, imo judicio Ecclesiæ mihi commissæ, præsentem Gualterio [al. Gauto] archidiacono et Hugone subdecano cum pluribus aliis omnem obtuleram justitiam. Unde in auribus domni cardinalis et vestris et totius hujus conventus hanc primitus expostulo injuriam. Quia de re si dilata vel denegata mihi fuerit justitia, ut res non ad ordinem redigatur, longe lateque clamabo dictis et scriptis, quia ægrotanti et impetum monachorum ferre non valenti, infertur violentia. Hæc enim causa præcepto domni Hugonis Diensis episcopi, quondam sedis apostolicæ legati, in concilio Exolidunensi (epist. 181) me præsentem et audiente cum quibusdam aliis Carnotensibus clericis præcisè est. Et ideo si in causa non essemus, cum cæteris episcopis canonicè judicarem quia ulterius repetenda non est. Quod autem dico, honestarum personarum testimonio comprobari potest, quæ clamorem canonicorum Ecclesiæ de qua agitur, in pluribus conciliis audierunt, et judicium de remotionis ab Ecclesia monachis certissime cognoverunt. Hujus remotionis testis est etiam triennialis quieta possessio, in qua toto hoc tempore canonici canonicis in prædicta Ecclesia successerunt, nec recedentes nec accedentes aliquam canonicam calumniam a monachis audierunt. Ego quoque toto hoc tricenario nullum clamorem canonicum apud antecessorem meum (Gaufridum, epist. 266), de cujus concessione confidunt, super hoc factum cognovi, et in viginti quinque annis, quibus in episcopatu moratus sum, calumniam canonicam vel apud me, vel apud concilia provinciarum, vel generalia aliquando factam audivi. Quidquid ergo monachi dicant, hæc sicut a me dicuntur, si necesse sit [al. si necesse fuerit, ita p., ita ms. c.], probabuntur. Quibus possem multa addere, sed ista credo ad defendendam justitiam meam prudentiæ vestræ posse sufficere. Ordo autem rerum gestarum diffusius in litteris cardinali missis continetur, quarum

^c Sequentia addita sunt ex v. c.

^d Sic v. c.; antea, *subdiacono*; subdecani meminit epist. 54 et 204, ut etiam subdecaniæ epist. 182.

exemplar vestræ sollicitudini transmissi, ut ex eis A tum consilii et fortitudinis, ut et sana sapiatis, et veritas certius possit agnosci. Valet. eadem fortiter impleatis. Valet.

EPISTOLA CCLXIX.

10, *Dei gratia Carnotensis Ecclesiæ minister, BERNERIO [al. BERNERO] Bonævallensis monasterii abbati et fratribus sibi commissis, abundare visceribus fraternæ dilectionis.*

Quoniam divina gratia fratrem præsentium portitorem prævenit in benedictionibus dulcedinis, ut euudo de virtute in virtutem arduas vias Patrum studeat sequi, et post longam cœnobiticæ conversationis experientiam solitariæ quietis dulcedine desideret perfrui, et in solitudine mentis (epist. 249) [et cordis] (ep. 256) Dominum dominorum in Sion contemplari, non nobis fraudandus [esse ms. c.] a desiderio suo videtur, sed confovendus et promovendus, ut non frigescat, aut tepescat in eo divini amoris tam pia devotio. Monemus ergo ut in hoc boni fratris proposito nulla mentes nostras titillet invidia, neque ejus tanta promotio fraternæ famæ videaturrese diminutio, tanquam placere et se præferre studeat in oculis hominum, qui in hoc proposito soli contendit placere Patri luminum. Unde etsi non est datum omnibus imitari, nolite tamen adversari, neque extinguere in eo spiritum ardentem et lucentem, et talia desideria suggerentem. Vale.

EPISTOLA CCLXX.

TURCEO, *Dei gratia Abricensium [al., Ambricensium; al. Abrincensium] episcopo, Ivo eadem gratia humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, Paracliti consolatione refoveri.*

Quoniam cum patitur unum membrum debent compati omnia membra, auditis tribulationum vestrarum angustiis, compassus sum et condolui. Certum tamen vobis consilium dare non audeo, quod sine offensione alicujus potestatis vos sequi posse non video. Cogit enim vos ex una parte legatio apostolicæ sedis, ut præceptis ejus obediat; urget vos ex altera regia potestas, ut resistatis. Cum igitur sibi invicem adversentur præcepta apostolica et regalia, sanum consilium nemo vobis dare potest aliud quam quod Susanna dictante Spiritu sancto sibi dedit: *Melius est mihi incidere in manu hominum quam deelinquere legem Dei mei (Dan. xiiii)*, videlicet, ut aut apostolicæ sedi in legatis suis plenarie obediat, aut principaliter ad sedem apostolicam vicarios vestros mittatis, qui ibi pro vobis satisficient, et gratiam sedis apostolicæ vobis restituant. Alioquin anathematis vinculum rumpere potestis, solvere [al., solvere autem; ita ms. c.] non potestis. In his omnibus ambiguitatibus det vobis Dominus Spi-

EPISTOLA CCLXXI.

PASCHALI, *Dei gratia summo pontifici [Patri et domino suo^a], Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, integram et devotam pro viribus obedientiam*

Gratias referimus summæ^b paternitati vestræ, quod per præsentium latorem perspectis litteris nostris, confirmastis optatum privilegium communi clero Carnotensis Ecclesiæ contra rapacitatem præpositorum (epist. 265), ad compescendam lam oppressionem ecclesiasticorum pauperum (l. ii, c. *De episc. et cler.*). Adversus quod duo ex præpositis, quos præsentium lator celsitudini vestræ nominabit, pertinaciter se erexerunt, et regię potestati ad diminutionem sui regni hoc privilegium factum esse suggererunt^c, et ita in apostolicam sedem, si animadvertere velit, ad perpetuam infamiam suam graviter deliquerunt. Unde pro ipso clero et cum ipso clero flexis genibus cordis supplico excellentiæ vestræ, quatenus repetitis scriptis decretum vestrum corroboretis, et qua poena feriendi sint præsentialiter isti apostolici decreti contemptores, manifeste et sino ambiguitate verborum, Ecclesiæ Carnotensi cum terribili gladio ex utraque parte inobedientiam feriente dirigatis. Isti enim ad hoc regem (Ludovicum, epist. 265) seduxerunt quomodo voluerunt et valuerunt, ut minaces litteras adversus clerum mihi mitteret, continentes cum mihiis quod bona clericorum sibi accepturus sit ubicunque poterit, nisi privilegium vestrum destruat, et rapacitas præpositorum in pace concedatur. Has itaque litteras excellentiæ vestræ misi, quibus visis, in suggestores eorum severam **116** sententiam dictetis, quatenus infamiæ semper subjaceant, nisi ii qui hac occasione res suas amiserint, eas ex integro recipiant. Ita enim et oppressionem pauperum relevabit, et cæteros a simili prævaricatione compescet. De precariis vero (can. 4, 5 et 6; caus. 10, q. 2), quas jam bis in Carnotensi Ecclesia vetuistis, similiter obnixè precamur, ut nunquam mutetur vestra sententia, sed magis confirmetur; quia quando personaliter accipiebantur, oriebantur inde illicita emptio et venditio inter accipientes et non accipientes, et fœda contentio, iræ, rixæ, æmulationes, inimicitia, et multa illicita, quæ radicitus evellenda esse ab Ecclesia sancite debet vestra excellentia. De cætero et ego et clerus celsitudini vestræ supplicamus de hoc præsentium latore, ut si quid adversitatis ipsi causa hujus negotii contigerit, apostolicam manum et vindicem et adjutricem sentiat. Nam cum ante hoc negotium in pace esset, nunc et a rege et a comite Carnotensi sub obtentu aliarum occasionum minia

^a Inclusa desunt in nonnullis, v. c.; sunt ms. c.
^b Summæ decet in ms. c.

^c Præpositorum rapina velata nomine juris regii: quibus ne aures inclinet, monet regem epist. 265.

atque odiis circumvenitur, nec tamen et se et sua pro Ecclesia et pro pauperibus devote et misericorditer impendere desistit. Deprecamur etiam, si quid de hoc negotio postulaverit quod præsentì paginula non contineatur, ut ipsum tanquam nos in hac re audiatis. Vale

EPISTOLA CCLXXII.

REGINALDO [RAGINALDO, MS. C.], *Dei gratia Andegavensi [Andegavensium, ms. c.] episcopo, Ivo, eadem gratia Carnotensis Ecclesie minister, sic gregem sibi regere creditum, ut non tristis neque gemens cogatur æterno Judici pro eo rationem reddere.*

Cum nobis sacerdotibus ad hoc Dominici ovilis cura commissa sit, ut oves nobis commissas per pascua vitæ ducere studeamus, non oportet ut ovem errantem ita ab unitate gregis irrevocabiliter separemus (epist. 279), quatenus eam devorandam luporum faucibus exponamus. Exigit enim cura nobis commissa ut potius ovem errantem per devia sequamur, et cum scarificatione et cruentatione^a laterum, si necesse sit, per dumeta et spineta nos coarctemus, ut eam ovili suo restituere valeamus. Quæ verba dilectioni vestræ prælibavimus, quia pro quadam parochiana vestra, nomine Mathilde, rogare sollicitudinem vestram ab domino Gaufrido dilecto nobis, cujus consanguinea est, rogati sumus, quatenus errores et lapsus ejus ita misericorditer et discrete attendatis, ut postposita omni similitate, deleto omni rancore, consilium vitæ quærentem non abjiciatis, sed exemplo summi Pastoris, qui peccatricem lacrymantem suscepit (*Luc. vii*), vulnera ejus sanare, et ad viam salutis et honestatis eam reducere studeatis. Cum enim vita Domini Jesu disciplina morum fuerit super terram (epist. 279), tunc recte per vias vitæ incedimus, cum ea vitam quæ eum vitasse cognoscimus, vel ea facimus [*al. imitamur*] quæ eum fecisse didicimus. Plura diceremus, sed prudentiam vestram multiloquii fastidio onerare formidamus.

EPISTOLA CCLXXIII.

CONONI, *Dei gratia Prænestino episcopo, sanctæ sedis apostolicæ legato, Ivo, humilis Ecclesie Carnotensis minister, salutem et obedientiam.*

Novit vestra sollicitudo, quia vaccæ quæ arcam portabant, relictis fetibus domi Bethsamis ibant et [tamen, *ms. cod.*] cum pro fetibus mugientes retro aspiciabant, non [nec *ms. c.*] tamen a via exorbitabant (*I Reg. vi*). Quod attendere debet sollicitudo vestra, quia licet ab obedientia sedis apostolicæ nulla ratione dissentire velimus, tamen aliquando fraternæ compassionis affectu, pro fratribus in tribulatione positis, sedem apostolicam, vel vicarios ejus compellere compellimur, ut moderato rigore justitiæ, amicis et familiaribus nostris aliquod consolationis remedium impetremus. Unde pro Bajo-

^a Sic ex duobus v. c.; male antea, *cum sacrificacione et clarificatione*, seu etiam *confricatione*.

^b Regis scilicet; nam in tribus vet. codd. næc ep. habet argumentum sequens: *De episcopo qui*

A censi episcopo justis de causis nobis amicissimo sollicitudini vestræ supplicamus (epist. 270), quatenus excommunicationem in episcopos Northmanniæ intentatam ita in eo temperetis, pro amore Dei et nostro, et cæterorum pro eo supplicantium, ut si episcopale officium ei concedere non potestis, saltem introitum ecclesiæ ad tempus non negetis. Sub alieno enim jure tanquam sub torculari positus^b dolet et gemit se nihil plus posse quam permittitur. Unde iterum et iterum supplicamus, ut apud vos pro eo nostra valeat intercessio, quam a nobis non extorquet nisi sola fraternæ charitatis affectio. Valete.

EPISTOLA CCLXXIV.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesie minister, cum plena obedientia plena salutis gaudia.

Causæ, quam inter me et abbatem Majoris-Monasterii coram Prænestino episcopo sedis apostolicæ legato fieri præcepistis (epist. 267 et 268), præpediente corporis infirmitate interesse non potui, responsales tamen meos et litteras meas calumniosis monachorum^c objectionibus obviantes eidem legato vestro et episcopis, quos ad hanc causam tractandam convocaverat, tranemisi. Quarum litterarum veritatem cum monachi nullo judiciario ordine infirmare valuissent, nondum aliquo judicio prægravati, vel aliqua in eos data sententiâ, non confidentia justitiæ, sed causa afferendæ moræ, absentem et ægotantem me ad apostolicam sedem invitaverunt (epist. 219), cum ego per responsales meos obstringere me vellem ad ea infirmanda quæ mihi objecerant, et ea judiciario ordine comprobanda, quæ litteris meis injustis eorum objectionibus responderam, si infirmitati meæ indulgeretur locus opportunus et tempus opportunum. Ut autem summam veritatis breviter concludam, noverit vestra sanctitas [sancta paternitas, *ms. cod.*], quia nullam investituram illius Ecclesiæ de qua controversia est, nec in toto, nec in parte habuerint, nisi per invasionem aut subreptionem. Quæ invasio cum ad aures domni Hugonis Diensis episcopi delata fuisset, qui tunc temporis legatus erat papæ Gregorii (septimi, *Regist. lib. ix, epist. 15 et seq.*), missis litteris prædictam Ecclesiam a monachorum invasione D liberavit, et canonicis ibidem servientibus apostolica auctoritate quietam reliquit. Ab eo ergo tempore eadem Ecclesia nullam inquietudinem, nullum clamorem legitimum, vel in capitulo Carnotensi, vel in synodo provinciali, vel in concilio generali sustinuit, sed sub suo episcopo clericis vicissim [*al. viritim*] sibi succedentibus per triginta aut eo amplius annos in clericali ordine militavit. Nunc vero cum vellem eorundem clericorum vitam vel [et] ordinem ad meliorem statum erigere, monachi adversus me surrexerunt, et propositum

dolebat et gemebat se nihil plus posse quam a rege permittebatur.

^c Horum invidiam *dæmoniacam* vocat epist. 266.

117 meum injustis calumniis [ita v. c., antea, A meum multis cal.] impediunt. Et cum eis nullam justitiam denegassem, præpostero saltu et postposito ordine judiciario ad aures apostolicas injuriosam calumniam detulerunt. Flexis igitur genibus cordis supplico sanctitati vestræ, ut hanc injuriam meam vestram reputetis, et intra provinciam nostram sub iudicibus a paternitate vestra ordinatis causam hanc in loco vicino, in quo possim meam exhibere præsentiam, et tractari terminari jubeatis, aut monachos cognito ordine rerum ab injusta calumnia cessare faciatis. Misi itaque paternitati vestræ litteras quas scripsi legato vestro [Cononi, ex epist. 267], et episcopis quos ad hanc causam idem legatus convocaverat, ut in eis veritatem quam probare parus eram in loco opportuno liquide cognoscatis, et ita propulsandæ injustitiæ, et defendendæ justitiæ melius providere valeatis. Quæcunque enim de hac causa ibidem continentur, paratus sum canonicè probare, si imbecillitati meæ indulgeatur locus opportunus et tempus opportunum. Consulat igitur beatitudo vestra famæ suæ, ut nullum præjudicium apud vos fieri permittat senectuti et imbecillitati meæ, vel demembrationem Ecclesiæ mihi commissæ. De cælo obsecro per viscera paternæ misericordiæ, ut si aliquis clericorum Carnotensium aliqua subreptione a vobis impetrare voluerit ut ei geminetur honor ecclesiasticus, non acquiescatis ne prævaricationi imputetur, et perniciosæ consuetudo, quæ abolita fuerat redintegretur. Sub eisdem precibus commendo paternitati vestræ Ecclesiam Beati Joannis Baptistæ, et ejusdem Ecclesiæ abbatem præsentium portitorem, ut quod pro necessitate pusilli gregis sibi commissi postulaverit obtineat, unde religio loci sibi commissi crescat et vigeat. Valete.

EPISTOLA CCLXXV.

CONONI, Dei gratiæ Prænestino episcopo, sedis apostolicæ legato, Ivo, eadem gratiæ Carnotensis Ecclesiæ minister, salutem et obedientiam.

Nuper accepi litteras vestras, continentes excommunicationem eorum qui Nivernensem comitem ceperunt, vel captioni ejus interfuerunt, vel de spoliis ejus aliquam partem acceperunt, vel auxilium in hoc dederunt excepta sola persona Theobaldi [al. Tebaldi] comitis, cui inducias usque ad octavas Omnium Sanctorum donastis. Et tamen, nisi interim comitem Nivernensem reddat, ex tunc eum eidem excommunicationi subjecistis. Has itaque litteras Theobaldo [al. Tebaldo] comiti legi et exponi feci, ut audito rigore ecclesiastico forte apud se cogitaret, vel Deus ei inspiraret, ut prædictum comitem reddat, et terræ turbatæ, et gravius turbandæ, pacem restituat. Quibus auditis et intellectis miratus est valde quod rex apud iudices ecclesiasticos clamorem de eo fecerit ^a, qui nullam ei, cum dominus ejus sit, justitiam denegaverit. Offert itaque

A se ad omnem justitiam ante iudices pacis eo ordine quo rerum gestarum ordo postulerit, in omni loco ad quem securus suas possit, et in quo securus suas (sic) possit exercere [al. exerere] actiones, et probare, exacturus tamen prius injuriam sibi factam, quod præpropere et inordinate milites sui excommunicati sint, qui vel nihil impactum pacis deliquerunt, vel nullam inde justitiam denegaverunt. Auditis itaque ejus responsionibus consilium mihi fuit, ut reverendas personas religioni vestræ transmitterem, qui verba comitis et hæc et alia vobis referrent, ut de his cum domino rege tractetis, et inter eum et comitem pacem componere studeatis. Ita enim comes verbis defendit suam innocentiam, et regis et comitis Nivernensis exaggerat injuriam, ut justam causam habere videatur, nisi judiciario ordine et invincibili ratione convincatur. Sciat autem vestra prudentia quia in propria persona me his actionibus præsentassem, si imbecillitas corporis me permitteret equitare, et laborem itineris sustinere. Communicato itaque consilio cum episcopis et iudicibus pacis, ita hanc controversiam sedare studete, ut qui ex adverso stat non habeat quod reprehendat et pax Ecclesiarum et quies pauperum in sua stabilitate permaneant. Dicit enim comes quod libenter reddet aut recedet comitem Nivernensem, si, auditis ejus rationibus, iudices pacis in hoc consenserint, et, dictante justitia, judicaverint. Valete.

EPISTOLA CCLXXVI.

PASCALI summo pontifici, Patri et domino suo, Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, debitum et devotum obedientiæ famulatum.

Quoniam sedes apostolica omnium pie pulsantium necessitatibus occurrit, ab omnibus filiis suis tribulationem patientibus tanquam ad materna viscera consolationis concurritur, ut ab ea lac parvulis, solidus cibus adultis, pro cuiusque necessitate minustretur. Unde Eboracensis Ecclesia in partibus occidentis posita, diu pastore desolata, tam per filios quam per familiares suos ad aures matris suæ pie pulsat, ut in tribulatione posita maternæ misericordiæ viscera inveniat. Elegit enim prætaxata Ecclesia venerabilem virum, nomine Tustinum [fort. Turstinum, vel Turstanum] in archiepiscopum: qui, quantum ad personam pertinet, continentis est vitæ et honestæ famæ, et utilis, quantum humana conscientia de alterius vita potest indicare, sanctæ Dei Ecclesiæ. Hujus consecratio studiose dilata est, propter indebitam consuetudinem, et contra ejusdem Ecclesiæ privilegia, quæ exigit ab eo Cantuariensis Ecclesia. Sed, quia paternæ discretionis est Ecclesiarum contentiones sedare, et pacem inter eas reformare; quamvis ex abundantia facere videamur, paternitati vestræ tamen supplicamus, ut prædictæ Ecclesiæ jus suum defendatis, et manentibus in sua stabilitate apostolicis privilegiis electum ejusdem

^a Pacis violatores excommunicari solebant, ut epist. 61.

Ecclesiae, in ea dignitate ad quam vocatus est, prout a dignus est paterne confirmetis. Valet.

EPISTOLA CCLXXVII.

Ivo, humilis Carnotensis Ecclesiae minister, ALDEBERTO a Cenomanensis Ecclesiae electo, sinceram dilectionis munus.

Quoniam, secundum verba Sapientiae, meliora sunt vulnera diligenti, quam fraudulenta oscula blandientis (Prov. xxvii), moneo fraternitatem tuam, ut verba mea non graviter accipias, **118** licet aliquantulum caustica et mordacia, quoniam intendunt correptioni non criminationi, purgationi, non invectioni [al. non impugnationi]. Placet equidem mihi temporalis tua provectio, si non sit ab aeternitate dejectio, si non illud Psalmistae in te impleatur: *Dejecisti eos, dum allerarentur (Psal. lxxii)*. Audivi enim de te, quae mihi sunt dolori et horrore. Quae si vera sunt, non poteris populo praebere regimen, sed augere discrimen. Dicunt enim quidam de majoribus Cenomannensis Ecclesiae, qui antea vitam tuam se nosse testantur, quod ultra modum laxaveris frena pudicitiae, in tantum ut post acceptum archidiaconatum accubante lateribus tuis plebe muliercularum, multam genueris plebem puerorum et puellarum. Tu autem nosti, quod probata debeat esse castitatis, qui sublimatur ad fastigium curae pastoralis. Alioquin post sacrum ordinem lapsus non solum non debet ad majorem gradum conscendere, sed nec in eo in quo lapsus est ordine ministrare. Unde beatus Gregorius scribit Januario episcopo Caralitano (c. Pervenit dist. 50): « Qui post acceptum sacrum ordinem in peccato carnis lapsus fuerit, sacro ordine ita careat ut ad ministerium altaris ulterius non accedat. » Nosti etiam quod qui in officium pastoris assumitur ^b pro peccatis populorum Dei supplicaturus, Dei et hominum mediator efficitur. Dicit autem beatus Gregorius in Moralibus: « In gravibus peccatis quis positus, dum suis premitur, aliena non diluit. » Idem in Pastoralis: « Cunctis liquet quia, cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, procul dubio irati animus ad deteriora provocatur. » Addunt quoque huic calumniae praetaxatae personae, quod nec earum consilio fueris electus, nec consensu. Quae omnia si ita sunt, periculosa tibi sunt, dilectissime frater, et infinitum laborem, quantum aestimo, paritura. Unde consule tibi secundum testimonium conscientiae tuae, ut vel honeste et caute coepta pericias, vel saluti tuae consulens sponte ipse deficias ^c. Jucundus enim debet esse defectus, in quo salutis speratur effectus. Vale, et de me quantum de amico per omnia justa et honesta confide.

EPISTOLA CCLXXVIII.

ROBERTO, Dei gratia Lincolniensis Ecclesiae episcopo, Ivo, eadem gratia Ecclesiae Carnotensis minister,

^a Ita habent duo antiqui codices, non *Hildebarto*, ita ms. 6.

^b In similem sententiam praclare Pet. Bles,

assumptis pennis columbae in extremis maris habitare.

Quanto de remotiori provincia vicinior fuit vestra munificentiae parvitas nostrae memoria, tanto amplior a nobis eidem dilectioni referenda est gratia, quae memoriam humilitatis nostrae nullo merito nostro praecedente pura mente concepit, et operis exhibitione probavit. Unde, si qua nobis divinitus collata est gratia, quae utilis esse possit aut vobis aut vestris, quod voce promit affectus Deo donante in rei exhibitione probabit effectus. Si ergo aliquid servitium nostrum placet benevolentiae vestrae, per alumnos vestros apud nos morantes, quos tam pro sua honestate quam pro vestra charitate diligimus, nobis scribite, ut illis mediantibus voluntati vestrae pro viribus satisfaciamus, et charitatis vestrae affectum circa nos arctius astringamus. Interim autem mutuas orationum manus nobis invicem porrigamus, quatenus emenso procelloso hujus vitae salo, in tuto aeternitatis portu sedem collocare mereamur. Valet.

EPISTOLA CCLXXIX.

LISIARDO, Dei gratia Suessionensi episcopo, Ivo, eadem gratia humilis Ecclesiae Carnotensis minister, discretionis et misericordiae visceribus abundare.

Præsentium portitor litterarum ad nos veniens vulnus suum tanquam medico detexit, sed medicinae remedium tanquam per nos minime curandus non accepit. Dedimus tamen ei consilium, qualis ei utilis esset medicina, et a quo sulubriter expetenda. Objecit itaque verbis meis se hoc totum fecisse, et a paternitate vestra secundum regularem disciplinam se modum poenitentiae expetisse; sed impediente quorundam similitate se invenisse non remedium curationis, sed severitatem sectionis. Unde supplico dilectioni vestrae, quatenus ut eum in Ecclesia cum regularis disciplinae satisfactione recipi jubeatis, aut ei in alia regulari Ecclesia Deo militandi licentiam impetretis. Non enim conveniens est ut ovis ab ovili suo expulsa luporum faucibus exponatur (epist. 272), et nimia severitate afflicta, abundantiori tristitia absorbeatur. Recogitandus est nobis ille bonus pastor qui, cum malediceretur, non maledicebat; cum percuteretur, non comminabatur, sed patientiam suam proponebat nobis in exemplum, cujus vita nobis proposita est ad eruditionem morum (epist. 272). Ad cujus ovile minime pertinebit, qui formae vitae ejus imprimi contempserit. Quod si tanquam ovem morbidam eum abjiciendum judicatis, quae totum gregem contaminet, diligenter examinanda est vobis vita ejus et conversatio ne viventem mortificetis, aut mortuum vivere aestimetis (Ezech. xiii). Sed quia non est meum aut Minervae sapientiam instruere, aut Mercurii facundiam exornare, summa est petitionis meae, quatenus sic ex misericordia

epist. 15, ad comitem electum in episc. Carnot.
^c Idem consulti Rogerio epist. 29.

judicium temperetis, ut nec judicium conterat, nec a misericordia insolentiam pariat.

EPISTOLA CCLXXX.

LISIARDO, *Dei gratia Suessionensium episcopo, Ivo, eadem gratia humilis Carnotensis Ecclesiæ minister, super oves sibi commissas pastorali vigilare custodia.*

Archidiaconus vester filius domni Nivelonis Petrofungensis ad nos veniens cum quibusdam honestis fratribus diligenter consuluit parvitatem nostram, qualiter consultis legibus liberare posset sororem suam de infamia quam ei odiose objicit Suessionensis comes maritus suus. Quibus auditis visum est mihi quod non eam judiciario ordine pulsat, nec ad legitimam purgationem provocat. Dicunt enim instituta legum Novellarum (JUSTINIANUS, Novel. 117. *Ut liceat matri et aviæ*, cap. 15), quas commendat et servat Romana Ecclesia, non prius ad pœnam tradendum vel esse convictum, quem maritus suspectum habet, quod velit illudere pudori uxoris suæ, nisi per tres idoneos testes eum ter contestatus fuerit, ut nullum familiare colloquium habeat cum uxore sua in domo sua vel aliena. Quod postquam factum fuerit, si eos de cætero cum tribus **119** idoneis testibus colloquentes in privato loco invenerit, tunc primum potest eos vel ad judicium provocare, vel pœnam debitam inferre. Alioquin de conjecturis aliquem reum fieri, nec leges mundanæ concedunt nec divinæ, et bene novit prudentia vestra quia inoffensus debet esse affectus accusatorum et testium, ut nihil per simultatem fiat, nec ipse accusator inde reprehensibilis sit unde alium accusat. Quod vero comes eam ad examinationem ferri candentis provocat (ep. 252), quia hoc eam sponte obtulisse testatur, vel ad monomachiam, leges ecclesiasticæ potius hoc prohibent quam jubent. Unde Stephanus Luitberto episcopo Mogontino: « Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri a quolibet, sacri non censent canones; et quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confessione vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini judicare; occulta vero et incognita, illius sunt judicio reservanda, qui solus novit corda filiorum hominum. » Inde etiam dicit Nicolaus I papa (ep. 50 ad Car. reg., tom. III Epist. sum. pontif.): « Monomachiam vero in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus, quam licet quosdam inisse legamus, sicut sanctum David et Goliath sacra prodit Historia, nusquam tamen ut pro lege teneatur alicubi divina sanxit auctoritas, cum hoc et hujusmodi sectantes Deum solummodo tentare videantur. » His et hujusmodi sententiis liquet quia prædictus

comes non potest uxorem suam nisi legitimo testium numero de adulterio convincere, præsertim cui nec charitatem conjugii exhibuit, vel vix debitum conjugii reddidit. Possem multa in hunc modum rescribere, sed, quia scienti legem scribo, puto ista sufficere. Vale.

EPISTOLA CCLXXXI.

ANSELO, *Dei gratia Belvacensi episcopo, Ivo, humilis Carnotensium episcopus, salutem.*

Audivimus quia canonici S. Petri Belvacensis inferunt calumniam canonicis B. Quintini, qui illam terram absque omni contradictione possederunt tempore domni Widonis episcopi prædecessoris vestri, et subsequentium episcoporum usque ad tempora vestra. Sciatis quod, si certum et conveniens tempus prescriptum fuerit, in quo vobis in capitulo vestro possim me præsentare, paratus sum alicui vice mea facto, probare quod ego interfui capitulo canonicorum vestrorum, et vidi et audivi quia ipsi concesserunt canonicis supradictæ Ecclesiæ terram, de qua locutus sum, perpetuo jure quiete possidendam, nullo contradicente. Videte ergo ne temporibus vestris Ecclesia paupercula possessionibus suis minuat, non faciente justitiam ad quem ecclesiasticarum rerum gubernatio pervenit Dei providentia, ne nos et alii ejusdem Ecclesiæ amatores cogamur illas sibi injurias ad majorem audientiam deferre. Valere.

EPISTOLA CCLXXXII. a.

Ivo *Ecclesiæ Carnotensis minister* b.

Cum ea quæ xenodochiis, ptoctrophiis vel aliis religiosis domibus devotio fidelium c pro redemptione animarum suarum dare consuevit, ad sustentationem eorum qui ibi (epist. 183) commorantur, non jam in humanis rebus computanda sunt, quia Dei sunt, oportet rectores Ecclesiarum ut ea tanquam divina patrimonia in defensionem Ecclesiæ suscipiant, et exerto gladio spiritus pervasores eorum et distractores tanquam Dei contemptores canonica severitate ferire non differant. Quod ego Ivo Ecclesiæ Carnotensis minister pio affectu considerans, omnia quæ Ptoctrophio [al. procot.] quod situm est in Castroduno [duo v. c. Castrodumo.] prope ecclesiam Beatæ Mariæ Magdalenæ a fidelibus collata sunt, vel in futurum Deo donante conferenda sunt, in tuitionem sanctæ Carnotensis ecclesiæ et nostram paterne suscipimus, et pervasores eorum atque distractores ante tribunal æterni Judicis terribiliter condemnandos esse denuntiamus, et in hac temporali Ecclesia, sine cujus communionem ad illam æternam perveniri non potest, eos a corpore et sanguine Domini et ejusdem Ecclesiæ communionem sequestramus, donec resipuerint, et Christi patrimonium reformare humili satisfactione studuerint. Conservantibus autem et idem Christi patrimonium amplificantibus bene-

in calcem libri rejectæ.

c Horum mentio in l. 19 et 20, *De sacros. eccles.* C. antea, *procot.*

a Hæc epistola est absque inscriptione in ms. c. in quo est 213.

b Sic conceptus titulus in vett. codd., sed non est proprie epistolæ, ut nec quatuorquæ sequuntur. Ideo

dictio et pax a Domino Jesu Christo, qui, cum dives esset pro nobis pauper et infirmus factus est, ut nos ditaret sua paupertate, et sanaret sua infirmitate.

EPISTOLA CCLXXXIII.

Ivo, *Dei gratia humilis Ecclesie Carnotensis minister*

Cum de ea quæ religiosis locis devotio fidelium pro redemptione animarum suarum dare consuevit, ad sustentationem eorum qui ibi commorantur, non jam in humanis rebus computanda sunt, quia Dei sunt, oportet rectores Ecclesiarum, ut ea tanquam divina patrimonia in defensionem Ecclesie suscipiant, et exerto gladio spiritus pervasores eorum et distractores tanquam Dei contemptores, canonica severitate ferire non differant. Quod ego Ivo Carnotensis Ecclesie humilis minister pio affectu considerans, presentis scripturæ monumento notum facio omnibus orthodoxis Ecclesie filiis, tam presentibus quam futuris, quod Rotocus nobilis et strenuus Mauritanie comes humilitatis nostræ presentiam adierit, postulans ut consecrarem cujusdam cœnobii cœmeterium, quod situm est super fluvium qui Tiron vocatur, ad usum quorundam religiosorum monachorum, qui in eodem loco eremiticam vitam ducere elegerant, et monasterium ibi pro loci et temporis opportunitate construxerant. Nos itaque tanti viri piæ petitioni assensum præbentes, prætaxatum locum in usum cœmeterii, ea duntaxat conditione consecravimus, ut nulla ibi de cætero sæcularis potestas aliquas sæculares consuetudines accipiat, nullas exactiones extorqueat. Cui conditioni prætaxatus comes benigne assentiens, rem amplius quam peteretur, exhibuit, prædictæ libertati addens, ut quidquid de feudo ejus eidem loco concederetur, eadem immunitate potiretur. Nos igitur ad conservandam tranquillitatem servorum Dei, prædictum locum cum appendiciis ejus ad petitionem prædicti comitis in tuitionem sanctæ Carnotensis Ecclesie et nostram paterne suscipimus, et pervasores eorum atque distractores ante tribunal æterni Judicis terribiliter condemnandos esse denuntiamus, et in hac temporali Ecclesia, sine cujus communione ad illam æternam perveniri non potest, eos a corpore et sanguine Christi et ejusdem Ecclesie communione sequestramus, donec resipuerint, et Christi patrimonium reformare humili satisfactione studuerint. Conservantibus autem et idem Christi patrimonium amplificantibus benedictio et pax a Domino Jesu Christo, qui, cum dives esset, pro nobis pauper et infirmus factus est (II Cor. VIII), ut nos ditaret sua paupertate, et sanaret sua infirmitate.

EPISTOLA CCLXXXIV b.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesie minister.*

Quoniam dispositiones rerum ecclesiasticarum episcopali curæ faciendas decretorum et canonum

a In ms. c. nullus est titulus, sed in margine habetur: *Privilegium Turonensis abbatis* et est inter epist. 230. Confer epist. 282.

pagina concedunt, oportet ipsos episcopos vigilanter attendere, ut qualiscunque disceptatio sit inter homines ut fidelis quis inveniatur, ipsi sibi bene conscii pio affectu et sincero intuitu disponant quæ disponenda sunt; illis præcipue manum extendentes, qui renuntiaverunt mundi actibus, et nudam Christi crucem nudi secuti sunt. Si enim, ut dicit regula Patrum, « exigente charitate episcopus servus est plebis, non dominus, » multo magis oportet ut eorum quibus mundus crucifixus est, minister sit et servus. Quod ego Ivo, humilis Carnotensis Ecclesie minister attendens, notum facio cunctis Ecclesie fidelibus, tam futuris quam presentibus, quod vir religiosus Bernerius Bonævallensis monasterii abbas (epist. 226 et 269) humilitatem nostram adierit supplicans, mediante Gauslino ejusdem loci archidiacono, ut ecclesiam Beati Petri, in Castro dunensi sitam, quam per pecunias a manu laici occupaverant quidam clerici incircumcisi, Bonævallensi monasterio concederemus. Cujus petitioni, quia saluti animarum convenire mihi visa est, assensum præbeus, præsentem et concedente ipso laico Odone nomine, qui eam hactenus occupaverat, prætaxatam ecclesiam Bonævallensi monasterio concessimus eo tenore, ut clerici præbendas suas in vita habeant, si caste vixerint, et in ipsa ecclesia, sicut decet, Deo servierint. Post obitum vero eorum usibus suis monachi eas retineant, illis profuturas qui in eadem ecclesia sub monastica religione Deo servierint. Si autem prædicti clerici criminaliter deliquerint, aut ecclesie servire noluerint, episcopali judicio ab ecclesia eliminantur, et præbendæ usibus monachorum mancipentur. Adjecimus etiam ut quidquid hactenus de casamento Carnotensis Ecclesie concessione possidentium et præsentium per annum et diem quiete possederint, de cætero nostra concessione quiete possideant, salvo legum tramite et salvo in omnibus jure Carnotensis Ecclesie. Confirmamus etiam eis capellam Sancti Innocentii [un. v. c. Vincentii] quæ Carnoti sita est juxta portam Cinosam, quam dedit ei Hugo vicecomes

EPISTOLA CCLXXXV c.

Ivo, *Dei gratia Carnotensis Ecclesie minister.*

Quoniam dignum est commendari scripture quæ posterorum sunt transmittenda cognitioni et memoria, ego Ivo, gratia Dei Carnotensis Ecclesie, licet indignus, episcopus, cum consensu et astipulatione fratris nostri Odonis archidiaconi, præcepi in hac describi paginula quod de ecclesia Sancti Nigasil, apud Mellentium sita, in perpetua haberi volo notitia. Erat autem hæc ecclesia Sancti Nigasil a sæcularibus clericis per manum laici, comitis videlicet Melletensis intransibus inhabitata et possessa, donec placuit domino Roberto comiti Melletensi cum beneplacito clericorum in prædicta ecclesia intitulatorum, ipsam ecclesiam in meliores usus commu-

b Ex tribus veteribus codicibus nunc primum editur.

c Ex veteribus schedis nunc primum editur.

tare, et ut ibi Deo regulariter serviretur elaborare. Tradidit itaque ipse comes Robertus cum consensu et beneplacito prædictorum clericorum illam ecclesiam Sanctæ Mariæ Beccensis monasterii, ut ab ipso monasterio, secundum quod opportunum sit, monachi in prædicta ecclesia Sancti Nigassii ordinentur, Deoque regulariter famulentur; hanc autem traditionem a præfato Roberto comite factam, frater Guillelmus Beccensis abbas cum quibusdam sui monasterii fratribus ad præsentiam nostram detulerunt, humiliter deprecantes ut noster assensus prædictam donationem corroboraret. Et quia digna videbatur eorum postulatio, salvo jure et reverentia Carnotensis Ecclesiæ, illis sæpeditam Sancti Nigassii ecclesiam concessimus, ut ibi monachos ordinent qui Deo regulariter serviant, et per librum a ipsam ecclesiam fratri Guillelmo Beccensi abbati dedimus, præsentibus quoque fratre nostro Odone archidiacono, præsentibus quoque Hilduino cantore, Anselmo cancellario, Ernoldo archidiacono, Guasolino præposito, Geraldo capellano.

EPISTOLA CCLXXXVI.

Non est epistola sed instrumentum foundationis monasterii S. Joannis in valle Carnotensi. Vide infra inter diplomata Ivonis.)

121 EPISTOLA CCLXXXVII:

Ivo, minimus Belvacensis Beati Quintini presbyter, HAIMERICO bonæ spei fratri, quod pie pulsat sibi patenter aperiri.

Litteras fraternitatis tuæ nuper accepi; neque enim domi eram quando ad Ecclesiam nostram perlatae sunt, Lugdunum profectus occasione cujusdam ecclesiastici negotii. Quærit autem in litteris illis fraternitas tua utrum Dominus noster Jesus Christus in cœna quam fecit cum discipulis ante passionem suam dederit eis corpus suum passibile, cum vos illud de mensa altaris accipiamus impassibile. Ad quam quæstionem si tibi respondeatur, discipulos Christi corpus tale accepisse quale tunc erat, nos vero tale accipere quale nunc est, non video quæ auctoritas contradicat, non video quæ rationis violentia me urgeat: imo, si aliter dicerem, repugnantem mihi viderem rationem et auctoritatem. Nam corpus illud quod tunc discipulis suis Dominus commendabat, adhuc fuisse passurum, nemo est qui abnuat; sicut tu ex auctoritate Dominica in litteris tuis posuisti: « Hoc corpus quod pro vobis tradetur. » Passibile autem fuisse quod passurum erat, quis deneget? Impassibile vero nunc esse quod sumimus, tu ipse bene ex auctoritate Apostoli [at. apostolica] confirmasti, quod Christus resurgens ex mortuis « jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rom. vi). » Quomodo enim si figulus daret mihi vas fictile ante fornacem crudum et infirmum, post fornacem vero redderet idem coctum et firmum et humanæ utilitati com-

modum, quam utilitatem habere non posset nisi coctum prius esset: sic Christi corpus ante passionem quale erat datum est discipulis passibile, quod per passionem transiturum erat ad impassibilitatem. Nec cuiquam profuisset ad salutem infirmitas illa passibilis corporis, nisi subsecuta fuisset glorificatio impassibilis et immortalis. Quomodo enim posset mihi dicere figulus, Vas quod tibi do ante ignem inutile et infirmum, hoc statim reddam post ignem utile et firmum [at. et robustum]: ita Dominus noster Jesus Christus signanter dixit: Hoc corpus, quod pro vobis tradetur, accipite; et subsequenter adjunxit: *Hoc facite* (Luc. xxii). 122 Hoc dixit, non aliud: alterum tamen futurum esse non negavit, quatenus relinqueret intellectui nostro, corpus quod de Dominica mensa sumimus, ejusdem esse substantiæ [at. essentiæ]; quod exemplo suæ transfigurationis et documento suæ auctoritatis præsignaverat suis discipulis futurum esse alterius gloriæ. Nec prætereundum est ad hujus rei discussionem, quod cum dixisset, *hoc facite*, addidit, *in meam commemorationem*. Quæ autem sit illa commemoratio, beatus apostolus exponit dicens: « Quotiescunque enim panem Domini accipimus, et calicem ejus bibimus, mortem Domini annuntiamus donec veniat. » Sicut ergo impassibilis corporis assumptio, Dominicæ mortis præteritæ est commemoratio, sic passibilis illius corporis acceptio, ejusdem Dominicæ mortis adhuc futuræ fuit prænuntiatio. Nec refert quale tunc acceptum fuerit vel modo accipiatur, sed qua utilitate acceptum sit vel accipiatur. Et cum utriusque acceptionis unus finis reperiat, de qualitate rei quæ sumitur, omnis dubitatio sopiatur. Sicut enim cum esurio panis meus qualis sit non exquiro, mollis an durus, frigidus an calidus: vinum quoque meum cum sitio, non curo sapa sit an carenum^b; sed hoc attendo, ut ruinas ventris reficiat, et indigentiam meam satisficiat: sic Christi corpus quaecunque sumptum sit a discipulis, vel nunc sumatur a Christicolis, nil mea interest; tantum utilitati satisficiat propter quam statutum est a Domino, ut illud populus fidelis accipiat. Item dixisti te hæere in quibusdam verbis beati Augustini^c conantis determinare verba Domini duodecim apostolos instrumentis qui remanserant, septuaginta ferme retro abeuntibus. Sunt autem hæc verba: « Non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis; neque bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt illi qui me crucifigent. Quod sic convenienter intelligi potest, quia ipsum est, et non ipsum. Ipsum quidem materiali essentia, sed non visibili forma. Unde et subditur: Etsi necesse est illud visibiliter celebrari, necesse est tamen invisibiliter intelligi. » Ipsi enim qui recesserunt, putabant quod carnes Domini viventis bestiali more essent in frustra scissuri, et aut elixas

^a Libro porrecto fiebat investitura, ut epist. 182.

^b in uno v. c. *sapidum sit an acidum* quod glosam olet.

^c Epist. ad Irenæum, et in c. *Non hoc*, dist. 2, De consecrat.

vel assas in veribus comesturi. Quod si nollent, A quia aliud videtur, aliud intelligitur. » Idem in sermone ad neophytos. « Hoc accipite in pane, quod pendit in cruce, hoc accipite in calice, quod manavit de Christi latere. » De hac item invisibili corporis Christi assumptione dicit Eusebius Emisenus * : « Cum reverendum altare cibis spiritualibus satiandus ascendis, sacrum Dei tui corpus et sanguinem fide respice, honora, mirare, mente contingere, manu cordis suscipe, et maxime totum haustu interioris hominis assume. » Possem quidem de Scripturis in hanc sententiam plura [al. plurima] colligere, sed nunc ista sufficiant fraternitati tuæ. Vale.

CCLXXXVIII.

Reverendissimo Patri et domno O. Dei gratia abbati Majoris Monasterii sanctoque et in Christi charitate juncto conventui H. Pontiniacensis ^b, et B. c Clarævallensis, spiritu ambulare, et querere semper non pigre faciem Dei Jacob

Charitas fratres, etc.

(Exstat inter epistolas S. Bernardi, n. 397, al. 387.)

Bernardi ep. 33

c Bernardus, qui cum dicto Hugone scribit ad Honorium papam epist. 46 et 49

* Homil. 5 et in c. *Quia corpus*, De consecrat., dist. 2.^b Is est Hugo de Pontiniaco, ad quem exstat S.

ADDENDA.

S. IVONIS EPISTOLÆ ET DIPLOMATA.

QUÆ IN OPERUM EJUS EDITIONIBUS DESIDERABANTUR.

I

EPISTOLÆ.

I.

Ad Paschalem II pontificem Romanum, pro cœnobio S. Petri Carnotensis.

PASCHALI summo pontifici, Ivo, humilis Ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita obedientia quidquid in terrenis et cœlestibus desiderare et sperare potest mens humana.

Cum auctoritate apostolica moniti, et muniti, paci ecclesiasticæ, et quieti monasticæ operam dare debemus, in quibus ad hoc implendum nisibus nostris non sufficimus, apostolicam sedem consulere cogimur, ut eam sentiamus adjuvantem, quam habuimus imperantem, quatenus excellentiæ apostolicæ non incongrue dicamus : « *Da quod jubes, et jube quod vis.* » Quod ideo celsitudini vestræ prælibavimus, quia volumus notum esse sollicitudini vestræ in suburbio Carnotensi situm esse monasterium in honore B. Petri, ab antecessoribus meis fundatum, et de bonis Carnotensis Ecclesiæ, prout facultas ferre potuit, ampliatum in quo aliquando religio viguit, aliquando tepuit, cum, sicut mos est, deficiente integritate prælatorum, subsequi non potuit sanitas subditorum. Sed quia, Deo præveniente, et nonnullo studio nostro cooperante, in prædicto monasterio religionis vigor refluoruit, necessariam monasteriis quietem vellemus eidem monasterio provi-

dere, et ab angariis et gravaminibus, quæ sua quærentes archidiaconi ibi facere moliuntur, penitus liberare; quod etiam quidam antecessores nostri se fecisse putaverunt, sed libertas illa integras vires non habuit, quia apostolica auctoritate munita non fuit. Postulat itaque prædicti monasterii tota congregatio ut, per mediationis nostræ mediocritatem, idem monasterium cum suis appendiciis sub tutelam sanctæ Romanæ Ecclesiæ suscipiatur; et libertas, quam prædecessores nostri monasterio, et possessionibus monasterii concesserunt, salvo jure Carnotensis episcopi, apostolica auctoritate roboretur. Quod enim principalis clavis per se cluserit, minor clavis aperire non valebit; et quod aperuerit, claudere non valebit. Misimus ergo quemdam prædicti monasterii fratrem præsentium latorem, qui plenius, et specialius ea quæ liberari et defendi apostolica auctoritate convenit, nominatim determinet; et instrumenta confirmare [f., confirmatæ] libertatis nobis reportet.

II.

Ad Adelam comitissam Blesensem.

(Edidit ex autographo Majoris Monasterii æri incusam Mabillonius, *De re diplomatica*, p. 385.)

I[vo], humilis Ecclesiæ Carnotensis minister.

A[DELÆ] nobili comitissæ salutem.